GAUDEO

GAUDEO
John Carter Brown.

BOUND BY RIVIERE.

Oost- en West-Indische Voyagie;

Door de

STRATE MAGALLANES

Naer de MOLUQUES,

Met ses Schepen onder den Commandeur Ioris Spilbergen.

Als mede

De wonderlijcke Reyse ghedaen door Willem Cornelisz Schouten van Hoorn, en Iacob le Maire, in den Jaere 1615/ 1616/ 1617.

Hoe sy bezuyden de Straet van Magallanes een Nieuwe passagie tot in de groote Zuydt-Zee ontdeckt/ voort den gheheelen Aerd-kloot om-ghezeylt hebben.

Midtsgaders

Wat Eylanden/ vreemde Volckeren/ en wonderlijcke Avonturen hun ontmoet zijn.

t' AMSTELREDAM,

Door Joost Hartgerts, Boeck-verkooper in de Gasthuys-Steegh/ bezijden het Stadt-huys/ in de Boeck-winckel. 1648.

Aen den LESER.

GOetgunstige Leser, naer dat ick voorghenomen heb U.E. wat sonderlings, als in eenen *Spiegel* te vertoonen, wat ons de konst der Zee-vaert is voort-brenghende, die in dese onse tyden seer vermaert is, ons ook veel Landen ontdeckt heeft, daer van *Strabo* ofte *Ptolomeus* gantsch geen mentie ıfen maken; te weten, als datter eenighe Landen souden zyn, ıuyten de Rijcken van *Asia*, *Africa* ende *Europa*, daer wy in korejaren, soo door ervarentheydt, als door levendige getuygen genoeghsaem verseeckert zyn, van diversche Nieuwe gevonlen Landen, die door onse Nederlantsche Zee-vaert ontdeckt ijn, ende noch daghelijcks ontdeckt worden. Daerom soo ieeft my goet ghedocht U.E. dese twee treffelijckste Navigaien, soo in gheschrift, als in Kopere Platen voor te beelden, m alsoo den lof der zeevarende Mannen te verheffen tot inen hoochsten graet, 't welck haer, ende haere *Bewindt-hebberen* oor haer, ende haren gedanen kost, arbeydt, perijckel, ende ioeyte, ende nevens de rijcke winst, eenen loflijcken *Laurier*ans sijn, ende blyven sal totten eynde des Werelts; ende voor en Leser een groot vermaeck, om alles seer pertinent te veremen, sonder in perijckel hares levens dese vremdigheden te ndersoeken, ende seer goede kennisse van alle vreemde Lanen, Volcken, Natien ende handel te krygen, gelijck of zy 't lve in eyghener persoonen besocht hadden. Soo ist dat ick J.E. hier voor oogen stelle, in wat gestalt de *E. Hoog. H. Staten*, r. *Excellentie M. de Nassau*, ende de *Heeren Bewint-hebberen der Oostdische Compagnie*, onder het beleyt van *Ioris van Spilbergen* toegeist hebben een Vloot van ses Schepen, om door de straet *Mallanes*, ende de Zuyt-zee naer *Indien* te zeylen. Soo ist dat den voorsz. Spilbergen, door Godts genaden, naer het uytzeyn deser ver-eenighde Nederlanden gepasseert is d'Eylanden narien, de *Cape Verde* ofte soute Eylanden, de linie *Æquinoctiael*, nde de *Tropicus Capricornus*, gekomen zijnde op de kuste van *Brajen*, in *St. Vincent*, tot de *Capo Vergine*, en soo voorts de straet *Ma-*

gellanes, de kuſte van *Chily*, het aendoen van 't Eylant *la Moche*, S
Maria, de *Conſeption*, *Quintera*, *Valpariſa*, *Arica*, de Reſcontre oft Ba
talie by nacht eerſt, en daeghs daer naer voor *Canjette* in *Peru*, t
gens de Armade uyt *Lima* gevaren, onder het beleyt van D
Rodrigo de Mendoſa, de vermaerde Zee-haven van *Lima*, genaen
Caljou de haven van *Guerme*, het innemen der Stadt *Peyta*, en alſo
voorts volgende de Cuſte van *Nova Hiſpania*, *Aquapolco*, *Selages*, S
Iago, *Natividat*, tot d'opdoeninge van de *Californis*, ende eenigh
Eylanden daer ontrent, ende ſoo voorts onſen kours ſettend
naer d'Eylanden *Ladrones*, ofte *Iſlos de Velos*, naer de Capo *Spiri
Santos*, de ſtraet *Maniljos*, 't Eylant *Capul Mendura*, met meer and
re Eylanden, tot inde bay van de Stadt *Manilja*, oock de voord
paſſeringe langhs *Mendura Pana*, *Cadera*, *Midenao*, de ſtraet *Tagin
Sanguine*, tot de vermaerde rijcke Eylanden *Moluques*, met d
voorſz. Armade van 6. Schepen geanckert voor de Stadt *M
layen*, in *Ternaten*, en de vorder reyſe na *Iava*, ende tot deſe Lan
den. Tot meerder verklaringe van dit naervolgende Iournae
ende geſchiedeniſſen, ſo hebben wy met groote neerſtighey
koſt, ende moeyte hier bygevoeght eenige aftekeninghen d
voorgemelde plaetſen, om den goetwillighen Leſer hier doo
te beter onderricht te doen, midts verhael van de gantſche Vo
yagie, met de beſchrijvinge van de kloecke neerſtigheyt, ſorg
dragende Overigheyt, en alle andere in deſe Vlote, die tot al
len plaetſen hun trouw ende mannelijck bethoont hebben, to
dienſt ende eere onſes lieven Vaderlandts.

Ten and'ren, wert in dit naer-volghende *Iournael* mentie ge
maeckt, van eenen nieuwen *Deurganck*, ofte *Paſſagie* in 't *Zuyde
daer van wy ſeeckerheyt gekregen hebben, door den ſeer ver
maarden *Iacob le Maire*, wiens Reyſe hier achter bygevoecht is
door reden, dat hy voorſz. in het weder-om-keeren op de
voorſz. *Spilbergens* Schip over-leden is, ende oock om dat deſ
twee *Navigatien* op eenen tijdt gebeurt zyn, gelijck de *Auſtral
ſche Navigatie* van *Iacob le Maire* begoſt ende vol-endt is.

RPJCB

REYSEN RONT-OM DEN ARTKLOOT van

Caliau de lima Foly. 43.

Payta

Porte desire Foly. 76

Cokos &

46.

Aqua pulquæ Foly. 50.

Foly. 80.

Horens Eylant Foly. 100

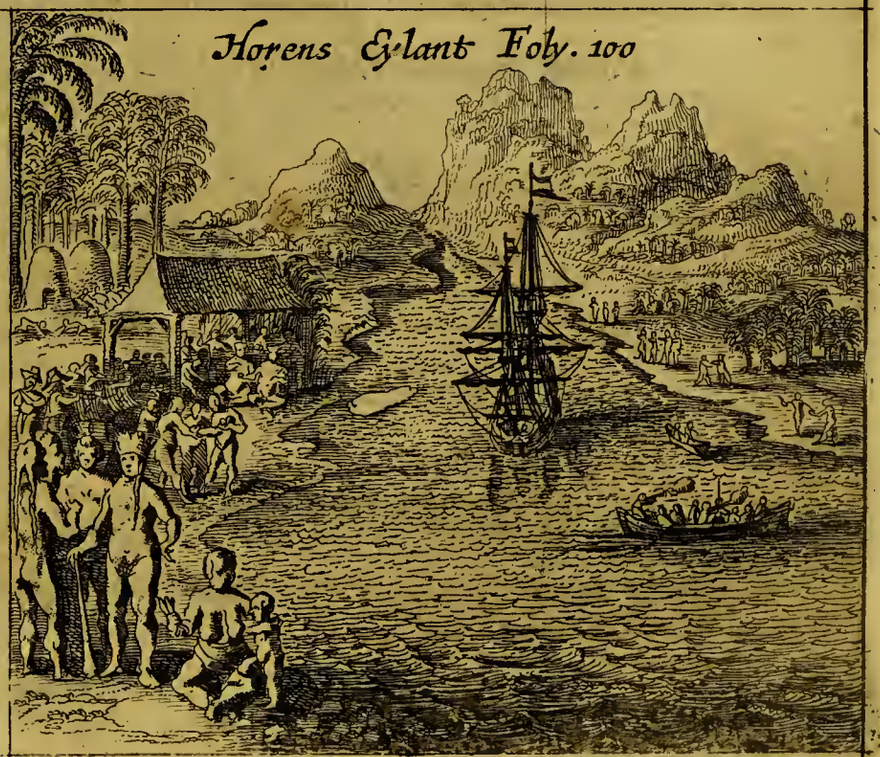

RPJCB

Historisch Journael vande Voyagie ghedaen met ses Schepen / uptgereed door de Bewinthebberen van de Oost-Indische Compaignie / upt de Vereenighde Nederlanden / te weten de groote Sonne, de groote Mane, den Iager, de Iacht, de Meeuwe van Amsterdam, den Æolus van Zeelandt, de Morgensterre van Rotterdam.

Omme te varen

Door de Strate Magallanes naer de Molucques, met Commissie der Hoogh Mogende Heeren Staten Generael, ende sijne Princelijcke Excellentie. Onder 't ghebiedt van den Heere Ioris van Spilberghen, als Commandeur Generael over de Vlote.

OP den achsten Augusti des Jaers sestien-hondert ende veerthien/ zijn wy met Godes hulpe met vier Schepen gheloopen upt Texel, den wint zijnde van den Zupt-Oosten: de selve Godt wil ons op dese reyse geluck / en voorspoet verleenen/Amen. 1615. Augustus

Den 9. dito is den wint gekeert naer den Zupt-Westen.

Den 10. zijn de Iacht / ende de Meeuwe door quade wacht van ons afgedwaelt.

Den 12. isser ordre ghestelt in 't uptdeelen van 't broodt / ende geordonneert ierd'half pont voor peder man ter weke.

Alsoo seylende tot den 16. des s'nachts / hebben alsdoen een van onse Schepen/ den Æolus van Vlissingen ten Ancker sien leggen onder de Zingels, waeromme / met consent van den Admirael / by Schippers / ende Stuer-lieden goet is gevonden naer de Duyns te loopen/ het welcke alsoo geschiede.

Den eersten Septemberis de Iacht wederomme by ons gekomen/hebbende so lange gelegen in Pleydmuyen/ waer van den Schipper geene excuse en wist voort te brengen. Septem.

Den 2 s'morgens/ hadden wy een contrarie windt / ofte bylegger / ende den Eolus komende naer den Admirael, heeft te kennen gegeven dat hy seer leck was/ waeromme wy met alle de Schepen/ende noch twee Coop-Vaerders geloopen zijn naer het Eylandt van Wicht / en hebbent op een avondt ghestelt inde Roey voor het Casteel: Aldaer hebben wy eenige dagen getardeert / ende op den 12. ordonnantie gestelt op het bier / ende voor peder man geordonneert een flapanne des daeghs.

Op den 15. heeft den Admirael eene generale monsteringe gedaen over de geheele Vlote.

Den 16. dito hebbende den Admirael doen schieten eenen schoot / tot teecken an zeyl te maecken / hebben alsoo samentlijck Ancker gelicht / ende ons t'Zeevaerts begeven.

Den 17. den wint wayende upt den Westen/ hadden wy een harde koelte.

1614. Den 18. is den wint heel naer het Noorden gheloopen / ende wy stelden onsen
Septemb koers Noord ten Westen aen/ende zijn alsoo eenige dagen voorspoedelijck gea-
vanceert.

Den 27. den wint wederomme zijnde Zupt West/ ende onsen koers strecken-
de Zupt Zupt-Oost/ hebben noch tamelijcken gevordert/ ende op den middagh
hadden wy de hooghte van 18. graden.

Op den na middagh sagen wy drijven eenen mast / die door onweder ghe-kor-
ven was/ ende eenige van onse Schepen daer by komende/ sagen rontomme den-
selven mast groote menichte van Visschen / van de welcke wy soo veele vingen/
dat twee hondert mannen hun daer mede versadighden. Teghens den avondt
hebben wy den selven mast overgehijscht / die ons seer wel te passe quam tot ee-
October nige reparatien. Alsoo voort seylende tot den 3. Octobris / hadden alsdoen de
hooghte van het Eylant van Madera.

Op den 6. heeft den Admirael by hem ontboden de twee Schippers van de
Coopvaerdije Schepen/ die in onse Compagnie waeren / ende naer bundelijck
af-schepden/ zijn aen de selve gelevert vele brieven / omme naer 't Vaderlandt te
beschicken. Den selven nacht heeft het een top-zeyl ghewaept uyt den Oosten/
onse koers streckende/ Zupt West ten Zupden.

Den 9. dito hebben wy gesien het hooge lant van Canaria, ende korts daer na
het landt van Gerensycque, daer den Pick-bergh seer hoogh op verheven staet.

Den 17. naer middagh/ hebben wy stierboords hals toegeset/ ende West/ daer
na West ten Zupden aengeseylt. Inden avondt heeft den Admirael de Meeu-
we voor uyt gesonden/ met last omme eenen schoot te schieten / soo haest zy lant
gewaer werde.

Op den 18. continuerende deselve koelte/ ende voorspoet/ hadden op den mid-
dagh de hooghte van 18. graden / ende des s'nachts zijn den Jagher / ende de
Meeuwe voor uytgevaren.

Den 19. des s'morgens en saghen wy geen landt: Doch is Job Cornelissen
Schipper op den Æolus seer ernstelick naer den Admirael toeghekomen/ verkla-
rende dat de Eylanden achter uyt lagen: waeromme den Admirael/ latende den
wimpel waepen/ heeft den breeden Raet doen vergaderen/ ende door ordonnantie
van den selven/ hebben wy tegens den avont de halsen toegeset/ en de koers ge-
stelt naer den Oost Zupdt Oosten.

Den 23. hebben wy in 't gesicht gehadt het Eylant van Isle de Brave, ende daer
na Isle de Fogue, het welcke seer hooghe lach. Alsdoen werde van den Admirael
last gegheven/ dat den Jagher / ende de Meeuwe voor uyt souden loopen/ ende
gaen leggen dicht onder het Eylant de Brave, omme eene goede Reede aldaer te
soecken/ ende door de Vlagge/ ende eenen schoot/ teken daer van te geven. Op
den middagh hadden wy de hooghte van 15. graden ende 30. minuten / alsoo
zijn wy gevaren voorby de Soute Eylanden/ dewelcke in de Caerten niet en sijn
gheset op hun behoorlijcke graden / ghelijck men de selve by Capitepn Vincent
vint gelept op 17. graden.

Den 24. dito/ en waren wy niet verre van het lant / ende zeylden alle ghelijck
daer na toe/ de Jager / ende de Meeuwe wat voor uyt/ loopende dicht onder de
de walle: Doch bevindende datter geen Ancker-grondt en was voor de groote
Schepen/ so zijn wy wederom me 't Zee-waerts gegaen/ nemende onsen koers
Zupt ten Oosten.

Den 25. also eenen gedurigen regen viel / hebben wy veel waters vergadert/
in slaep-laeckens/ doecken/ hemden/ ende andere dingen / ende het was den ge-

heelen

zeelen dagh ſeer ſtille. Naer gehoudene deliberatie / wert by den breden Raedt 1614.
zereſolveert / alle devoir te doen / omme de Caep de Frio te bezeplen / ende ſo naer October
lle grande, op de kuſte van Brasil / omme proviſie te doen van hout / ende water.

Den 26. heeft men orde gheſtelt op de uytdeplinghe van water / ende wijn / nde geordonneert / voor peder man daegs twaelf muddekeus water / ende twee nuddens met Franſche wijn. Den ſelven middagh hadden wy de hooghte an 13 graden 34 minuten / ende wy zeylden den gheheelen nacht Zuyt ten Oo- ten aen.

Den 28. des 's morghens vroegh in het dagh-quartier hadden wy eene tra- nerſſe / met regen / blixem ende grooten wint / komende uyt den Oost-Zuyt-Oo- ten / onſen kours ſtreckende Zuyt / ende Zuyt ten Ooſten.

Vanden 30. tot den 17. Novembris hadden wy ghedurichlijck groote ſtilte / eel reghens / ende variabele winden / gelijck 't ſelve onder dat Climaet veel ge- eurt.

Den 22. Novembris dede den Admirael alle het volck boven komen / de ſelve Novemb
net goede redenen aenſeghghende / dat peder man / 's daeghs niet meer en ſoude nogen hebben / als acht muddekens water / behalven hunnen ordinariſen wijn. Op den ſelven middagh hadden wy de hooghte van twee graden / acht minuten / nde ſeylden met eenen Zuyt-Ooſten windt / onſen kours zijnde Zuyt ten Weſt / nde Z. Z. W.

Den 9. Decembris; naer dat door de gheheele Vlote de Vlaggen waren laten liegen / iſſer een gemeyn gebedt ghedaen / ende wy loofden t'ſamentlijck Godt llmachtigh / dat hy ons ſoo voorſpoedelijck hadde laten paſſeren de periculeu- : drooghten van de Abroles, die haer ſeer wijdt in d'Zee strecken. Op den ſelven vont kregen wy aen elcken back / boven ons ordinaris / een kanne met Spaen- hen Wijn.

Op den elfden / den wint waepende uyten Noorden / zeylden wy met een top- pl / Weſt ten Zuyden aen / omme het lant te ontdecken.

Den 13. 's morgens met den dage / hebben wy in 't gheſicht ghekreghen het Landt van Braſilia, ende de Stier-lieden meynden / nae de hooghte die ſy des nachts ghehadt hadden / ende nae de opdoeninghe van het landt dat wy ſa- hen / dat het Sinte Clara, ende de Caepe Santhome was. Naer giſſinge waren y noch van de wal ontrent vier mijlen / ende aldus wierpen wy het loodt op s-en-twintigh vademen. Het landt van Braſilia was hooghachtigh / vol heu- elen / ſommige heel ſpits / anderen groot ende dick zijnde / doch aen den Oever nas het leechachtigh. Tegens den avont iſt goet gevonden ende beſloten / dat y wederomme t'Zeewaerdts ſouden loopen / ende des 's middernachts we- eromme wenden naer de wal toe / ghelijck gheſchiede; maer bevindende al- aer eene groote drooghte / ſoo heeft het Schip de groote Son een ſchoot ghe- aen / omme de andere Schepen te adventeren / dat zy't alſnoch t'Zeewaerts uden houden. Ontrent twee uyren voor den daghe hebben wy't weder- mme ghewent / ende zijn aenghezeylt Zuyt-Zuyt-Weſt / loopende laner heenen e wal.

Den 14. zeylden wy meeſt den gheheelen dagh langhs de wal / ende naer den iddagh is het heel ſtille gheworden. Teghens den avondt kreghen wy eene ercke buye / die ſeer lanck duerde met gheſtadighen reghen / alſoo dat wy alle ylen moeſten innemen. Op den avondt wierpen wy het Ancker op veerthien adem en.

Den 15. 's morgens dede den Admirael de witte vlagge vliegen / ende horts

daer na den Raet vergaderen. Tegens den avont zijn wy t'zepl gegaen met ee-
1614. nen Zupt-Oosten wint; nemende onsen cours Zupt-Zupt-West/altijdt langhs
Decem. de wal/ tot inder nacht/ ontrent twee uyren naer 't stellen van de wacht; alsdoen
kregen wy sulcken variabelen wint/ dat wy gheenen vasten cours konde stellen

Op den 19 sepden wy West/ ende West ten Noorden aen/met eene moye koel-
te uyt den Oosten/ ende goeden voorspoet / naerderende hoe langs hoe meer de
wal. Het lant was hier hoochachtich/ende puntich; waeromme de Stuer-lieden
meynden / dat daer Cape de Frio was / maer de Meeuwe by ons komende / die
den heelen nacht voor uyt hadde gheseylt / bracht ons voor tijdinghe / dat Rio
Iavero voor uyt lach/ende dat voor de Reviere drie Eylandekens lagen/hoopen-
de dat wy den selven dach noch Iles Grandes in 't gesicht souden krijgen/waerom-
me de Meeuwe belast wierde wederomme voor uyt te varen.

Den 20 des 's morghens vonden wy ons dicht by les Iles Grandes, ende liepen
recht naer de Reede toe/alwaer wy 't geset hebben tusschen twe groote Eylan-
den vol van geboomte / op derthien vademen / aldaer dede hem den Admirael
aen 't Lant setten/om de plaetse te besichtigen.

Den 21 zijn wy met de geheele Vlote verseylt naer een ander Eylant/ontrent
een halff mijle van daer/ende hebben 't geset op vijf vademen. Op dese plaetsen
vongen wy groote quantitept van Visschen/met de seeghe/ende anderssints/en-
de onder deselve waren Crocodillen / van eenes Mans lengte.

Den 22 zijn verschepden boots afgheveerdicht / yeder op eene bysondere pas-
sagie/ omme de diepten te peylen/ ende betere Reede te soecken.

Den 23 heeft den Admirael een wimpel doen waeyen/ ende alle de Schippers/
ende Stier-luyden aen boort ghekomen zijnde /is gheresolveert geweest/ dat wy
alsnoch met onse Schepen souden verseylen/'t welcke geschiede/ende zijn geloo-
pen dicht achter een ander Eylandt / onder de wal op vijf vademen/ alwaer wy
aen 't Landt twee huttekens vonden/ met veel Menschen beenderen / leggende
onder eene steen-klippe.

Den 24 inden morgenstont / is den Admirael, met den Capiteyn Willem van
Anssen, ende de Timmer-lieden/ aen lant gevaren/ omme aldaer de Tenten op te
slaen voor sieche Persoonen/ende tegens den avont sijn deselve van alle de schy-
pen gestelt gheweest/ ende zijn des nachts bewaert gworden met drie Corpo-
raelschappen Soldaten.

Den 28 dito/heeft den Admirael de witte vlagge op gesteecken/ende den bree-
den staedt aen sijn boort doen houden / by den welcken geresolveert is / datmen
den Iager soude seynden na eene Riviere/leggende twe mylen vande Vlote, omme
de boots te bevyden/die aldaer water souden halen/'twelcke also geschiede/en-
de den Iager t'zepl gaende / heeft zijn Ancker laten vallen ontrent anderhalf myl
vande Vlote / also dat hy met zijn Canon 't lant nauw'lijcx en conde beschieten/
gaende also buyten zijne oordre/dewelcke was/ dat hy dicht onder het lant soude
ancheren/tot volkomen bevyninge van onse boots.

Den 29 's morgghens ontrent twee uyren voor den daghe / zijn de boot / ende
schupte van den Admirael om water gevaren; mede is eene partye gesonden om-
me brant-hout te houwen op 't Eylant/ daer wy onder lagen; ende also 't selve
boot/ ende schupten des s' middachs wederomme aenboord quamen/zijn deselve/
soo haest sy gelost hadden/ wederomme uytgevaren / om meerder provisie te
doen. Des s' nachts haer water wederomme geladen hebbende / meenden aen
boort te komen; maer alsoo zy te vast op de gront saten/ en costen niet afgeraec-
ken/ende moesten des s' nachts aldaer vertoeven/tot dat de vloet aenquam/en-
de

de alſo ſy daer vernacht hadden in een hutte/d'welcke die van de Jacht daer gebouwt hadden / quamen des s'morgens met den Vlot aen boort / ons verklarende dat ſy eenich rumoer van volck in het Boſch gehoort hadden. 1614. Novem.

Den 30 zijn wederomme eenige boots om water geſonden/eene van de Mane/ vande Morgen-ſterre/ ende van den Jager/ met neghen ofthien Soldaten/ onder de welcke was Franchois du Cheſne Luytenant van Capiteyn Roelandt Philipſen/ zijnde de reſte van de Boots-gheſellen / teghens d'oorde die haer lieden ghegheven was/ſonder hun gheweer. Ontrent der Sonnen opganck ſagen wy dat den Jager ſeer ſchoot met Canon naer het Landt toe/ in het welcke/ alſoo hy continueerde / meynden wy wel datter eenigh onraet was; waeromme wy metter haeſt drie booten wel ghemant / ende ghemonteert derwaert ſonden/ de welcke komende aen den Jager/ verſtonden hoe dat vijf Canoys ('t welcke is een ſpecie van ſchupten) ſo met Portugyſen als Meſtiſche gheweeſt waeren ende hebben onſe drie boots met ghewelt ghenomen / ende alle ons volck ghemaſſacreert / ende dat den Jagher ſijne eyghen boot maer een Muſquetſchoot van zijn boort ghenomen waer. De onſe met d'voorſchreven drie boots/ ſiende de plaetſe daer de Canoys noch laghen / ſijn daer na toegeloopen/ 't welcke de andere ſiende / namen de vlucht; de onſe haer vervolgende wonnenſe in/ handt over handt / maer komende op een hoeck dicht onder eene klippe / openbaerden haer twee Fregatten/ tot hulpe der vyanden; waeromme d'onſe merckende hunne diſavantagie / zijn met deſe droevighe tijdinghe wederomme aen boort gekomen.

Op den eerſten Iannuarij des s'morghens / heeft den Admirael de witte vlaghe doen opſteecken / ende den breeden Raedt vergadert zijnde / zijn aen boort vanden Admirael ghebracht vier Boots-gheſellen / dewelcke beticht wierden van verraderye / naementlijck vande Meeuwe / met de Jacht af te loopen / ende te vermeeſteren / ende daer mede hun profijt te doen. De ſelve wierden ſeer nauw / ende elck appart bewaert / ende wy vernaemen dat de Complicen waren veerthien in getale. Iannuarij

Den 2 dito / is alle het Volck vande Meeuwe ende andere Schepen verdeelt/ om het verraedt; ende is nieuw' volck daer op gheſtelt ghewoorden. Ende alſoo wy noch ons volkomen water niet en hadden / is den Jagher wederomme ontrent een myle weeghs vande Vlote geſonden / omme aldaer dicht onder landt te leggen / tot bevryinghe vande boots / dewelcke door de groote ſtilte/ met vier boots daer na toe ghebouchſeert is / en d'ſelve vier boots haere ladinghe inghenomen hebbende/ zijn wederomme aen boort ghekomen/vindende onder weghen dryven het Lichaem vanden Schieman vande Jacht / hebbende noch eenighe Pylen door het Lyf / het welcke ſy aen Landt begroeven.

Den 3 zijn de ghevanghens geexamineert/ ende is informatie vande ſaecke genomen.

Den 4 is wederomme by den Raedt examinatie gedaen. Ten ſelven daghe is met ghemeyne oorde den Meeuwe geſonden/ omme te leggen tuſſchen den Jager/ ende 't Lant/tot meerder bevryinge van onſe boots in 't water halen. Inder nacht zijn de wilden onſe Jacht met twee Canoys komen beſichtigen.

Den 5 dito heeft den Admirael den breden Raedt doen vergaderen / dewelcke by ſententie/ twee vande ghevanghens ghecondemneert hebben/ als begaen hebbende Crimen læſæ Majeſtatis, ende daer over verbeurt lijf / ende goet/ waeromme yeder aen eenen Mock vande Nee ſoude opghehanghen woorden/ dat zy

1615. Ianuariu. in 't ophijsen van ses Musquettiers door schoten souden worden / ende dat op 't selve Schip daer op sy gedient hadden. Des na middachs is den Fiscael Christiaen Stulinck, met den voorleser gecommitteert / omme de misdadighen de Sententie des doodts aen te dienen / 't welck gheschiede / ende bleven den gheheele nacht by deselve / omme haer te vermanen tot boetveerdighheydt / ende leetwesen van hunne sonden.

Den 6. heeft den Admirael laten vliegen de bloet-vlagge van de Compagnie / ende inden top de Oranghie / gelijck mede alle de andere Schepen gedaen hebben: Ende naer den ontbijt / alle de Soldaten in de wapenen zijnde / heeft den Fiscael de Sententie openlijck ghelesen; en nae dat den Admirael / met den koopman Cornelis de Vianen, ende Capiteyn Willem van Anssen, voor henen gevaren waren / zijn de Provoosten met de misdadigers ghevolght / ende is terstondt de executie volbracht / werdende de Lichamen op het lant begraven. De namen vande geexcuteerden waren Hieronimus Hendrickssen van Hamburch / out ontrent vieren-twintigh Jaren / ende Jan Hendrickssen van Enckhuysen / out ontrent vijff en twintigh Jaren / zijnde hunne examinatie / bekentenisse / ende Sententie geregistreert in het resolutie-boeck.

Den 8. dito kreghen wy ons leste water in / ende des avondts zijn beyde de Schepen wederomme by de Vloot gekomen. Voor het vertrecken upt Ile grande, is den breeden Raedt vergadert / ende is by den selven gheresolveert op 't vertrecken / mitsgaders op den Rendevous, in de Straet van Magellanus, oft gheschiede dat eenighe van de Schepen door storm / oft andersins quamen te verdwalen / waer toe geordonneert werde Cordes Bay, ende voorts alle andere Bayen, ende Eylanden daer ontrent / op de welcke men / in 't passeren / soude stellen eenen staeck / daer aen elck Schip soude hangen eenen Hoep oft Keep / met eenigh ander bescheet / op dat de naerkomende mochten weten welcke daer ghepasseert waeren / ende dat de staecken souden ghestelt worden in de sichtbaerste plaetse / ende daer men ghemeenlijck anckert. Daer werde mede orde ghestelt op den tijdt dat men malkanderen in de Bay soude verwachten / 't welck was ses / ofte seven daghen. Ende naer dien tijdt / mochte een yeder sijne reys voorderen naer Ile Lamochie in de Zupt-Zee / omme aldaer te verwachten naerderen last.

Den 11. den Raedt wederomme vergadert zijnde / is geproponeert. (Alsoo hier ghene noodighe verversinghe en was / ende dat de siecken noch seer swack waren /) te loopen naer de Baye van Sint Vincent, het welcke den Admirael seer noodigh vondt / voorhoudende aen alle die van den Raedt / hoe grootelijcks de ververschinghe verepscht wierde / overmidts de sieckte / ende voornementlijck het Scheur-buyt dagheliycks toenam / ende dat / naer menschen oordeel / het niet mogheliyck en was / sulcke sware Schepen / die men met over grooten arbeydt moet wenden / keeren / ende dickmaels ten Ancker stellen / door de Strate Magellanes te brenghen / sonder eerstmael ghesont / ende arbeydent Volck te hebben. Eenige proponeerden daerentegen / datmen de reyse soude vervoorderen / sonder al eer eenige verversinghe te soecken: den Admirael, Vice-Admirael, ende 't meerderdeel van den Raedt hebben goet ghevonden / boven al naer verversinghe te soecken / gheliyck 't selve blijckt by 't resolutie-boeck / ende waer upt ghewolght is soo groote deught / ende nuttighheydt / tot preservatie van de onse / waer vooren een yegelijck genoegh oorsaeck hadde Godt te dancken. Naer genomene resolutie / hebben wy ten selven dage alle de Tenten afgebroken / ende de goederen t' Schepe ghebracht. Aen 't selve landt hebben wy nieuwe boodts

getim-

getimmert/in plaetse van de gene die ons ontnomen waren. Ende also hebben wy des 's nachts ons Ancker gelicht / ende zijn t'zeyl gegaen: Maer den morgenstont verschijnende / hebben wy door de over groote stilte wederomme Ancker moeten werpen. 1615. Ianuariu.

Op den 14 heeft den Admirael de witte Vlagghe doen vliegen / ende den breden Raedt vergadert zijnde / hebben de Provoosten de gevanghenen / ende mede Complicen van 't verraet aen boort ghebracht; doch alle de Officiers hebben voor de selve eenen voet-val gedaen / ende om vergiffenisse gebeden / 't welck by den Raet vergunt wierde; ende zijn de gevangens onder handtastinge los ghelaten / ende op andere Schepen verdeelt geworden. Den selven dagh was het soo seer stille / dat de Schepen dreven / sonder wint / d'een hier / d'ander daer.

Den 15. heeft den Admirael eene generale Monsteringe gedaen over de gheheele Vlote. Des s'nachts t'zeyl gaende / namen onse kours Noort-West ten Noorden / naer het Landt toe.

Den 17. sagen wy op het Lant eenen grooten roock op-gaen / waeromme den Jager / en de Meeuwe voor uyt zijn gesonden / volgende d'andere Schepen achter aen. Op den avont de Meeuwe wederom komende naer de Vlote / heeft den Admirael sijn Boodt daer na toe gesonden; ende Balten Stevens van Vlissinghen / commanderende over de Meeuwe / dewelcke meer-mael daer te lande gheweest waer / verklaerde dat hy dit Lant niet en kende / ende dat wy veel te leeghe moesten vervallen wesen. Hier op den breden Raedt vergaderende / is geresolveert dat de Boodt van den Admirael / ghemonteert met twee Steen-stucken / sesthien Soldaten / ende thien Matrosen onder 't ghebiedt van den Luytenant Coignet, twee uyren voor den daghe soude vaeren naer de plaetse / daer wy het vyer ghesien hadden / mede nemende een Mande met Corael / ende andere snuysteringhe / omme te sien / of sy met vriendtschap konden in onderhandelinghe komen / 't welck gheschiede / doch sonder eenigh effect. Aldaer hebben wy het Ancker geworpen / ontrent een mijl van het Landt op sesthien vademen.

Den 18. is de Meeuwe naer 't Landt toe ghelopen / latende een wit Vaenken achter af vlieghen / aldaer komende / saghen sy veel volcks / soo aen het strandt / als in het Bosch; ende naer dat zy noch naerder by den anderen waren ghekomen / riepen de Portugysen dat wy een Man alleen souden uyt maecken / ende dat met gheene Boodts 't Landt souden ghenaecken / waer op Ian Hendricksen onder Stier-Man op de Mane / naeckt in de Zee ghesprongheu / ende naer haer toe is gheswommen: De Portugysen / ende Wilden stonden met groote menichte op den Oever / met Pylen ende Bogen / waeromme onsen Stier-Man / staende op een klip / riep / dat zy haere Pylen af souden legghen / ende dat een met hem soude spreecken; 't welck gheschiede / ende een van haer voorts komende / doende de andere retiren / vraeghde onsen Stier-man / waer wy van daen quamen / wat wy daer sochten / ende waer wy heenen wilden? daer op hy antwoorden: Dat wy quamen uyt Vlaenderen, dat wy aldaer sochten ververstinghe voor gheldt / ende goede woorden / ende dat wy wilden naer Rio de Plata. Hy repliceerde / dat wy wel wisten / dat sy om het verbodt des Coninckx met ons niet en mochten handelen; maer by soo verre wy beloften wouden doen / van 't selve secreet te houden / ende niet te varen naer Sint Vincent, omme 't selve aldaer te ontdecken / dat sy ons des anderen daeghs genoegh souden bestellen. Op den middagh is de groote Boodt van den Admirael / gemonteert met twee Steen-stucken / ende dertigh wel-gewapende Mannen gesonden aende Meeuwe /

1615. Ianuarius we/ met last / dat zy voor uyt soude loopen om de Bay te soecken/ ende die gevonden hebbende/ eenich teecken te doen met schieten: 't welck gedaen zijnde/ zijn de vier schepen daer na toe geloopen; blyvende den Jager leggen/ daer wy te vooren mette Portugesen gesproocken hadden/ tot naerder ordre.

Den 19. s'morgens met den daghe-raet / sagen wy om den hoeck van de Riviere twee Canoys, de welcke terstont wederom te rugge liepen: waer op den Admirael de Meeuwe/ met twee Boots inde Riviere heeft gesonden/ omme aldaer de diepte te peylen: Maer seer haest daer na sagen wy van de Stadt Sanctus, aldaer legghende/ eene Canoy komen met veel volcx aen het Strant/ hebbende een wit Vaentken inde hant/ de welcke wy ten lesten alsoo naderden/ dat wy met de selve konden spreecken; ende also haer verhaelden d'oorsaecke van onse kompste aldaer/ seyden zy / dat wy eenen Brief souden schryven aen haren Gouverneur/ ende den selven stellen op een stocxken aen het Strant / ende dat zy ons daer op bescheyt souden brengen: Onder anderen waerschouw'den sy ons / dat wy ons souden wachten voor de Wilden/ die hun onthielden ontrent Sint Vincent. Corts daer nae heeft de Meeuwe/ voor uyt inde Riviere geloopen zijnde/ eenen schoot gedaen/ waeromme onse Schepen ancker gelicht hebben/ ende sijn de Rieviere in geloopen. Des namiddachs hebben wy eenen brief aen Lant gebracht / ende op een stocxken ghestelt.

Den 20. heeft den Admirael de witte Vlagge afdoen nemen/ ende inde plaetse doen waeyen Orange/ soo mette winpel als andersints; heeft mede de Mersse/ ende Boorden vande Schepen met schans-kleederen doen bekleeden. Daer naer sijn eenighe Boots gesonden ter plaetse / daer wy 's daechs te vooren den brief ghestelt hadden; aldaer komende/ zijn tot d' onse gekomen twee Canoys met Portugesen: leverende aen de onse eenen brief/ dewelcke by den Admirael / ende den Raet geopent / ende gelesen sijnde/ ende niet besonders inhoudende / is goet gevonden noch eenmael te schryven: Waeromme eenige boots daer wederom nae toe sijn ghevaren / mede nemende twee Flesschen met Spaenschen Wijn / twee Kasen / ende een deel Messen/ met eenich Corael/ het welcke wy de Portugesen/ daer aen lant staende hebben vereert. Ten selven tijde sagen wy aen het strandt van Sint Vincent, zijnde de plaetse/ daer ons die van Sanctus verboden hadden niet te gaen/ veel volcx/ hebbende een wit vaenken; waeromme terstont vier van onse boots derwaerts zijn geloopen/ de welcke by de Wilden komende/ seyden de selve/ met ons niet te mogen handelen/ sonder consent des Gouverneurs/ also dat wy stracx weder van daer scheyden / ende seyden / dat wy van het Eylandt daer nae by legghende eenighe fruyten souden halen / het welcke sy noch consenteerden / noch weygherden. Teghens den avondt zijn van den Jagher ghekomen twee van onsen boots/ inne hebbende/ Appelen/ Limonen/ ende een weynich Vleesch.

Den 21 is Capiteyn Willem van Assen, met sijn Vaendrager / ende Luytenant Ruffijn, met drie boots vol ghewapende Mannen aen 't Lant ghevaren/ omme eenighe seeckerheydt te vernemen. Aent Lant komende / is haer eenen brief behandicht; zijnde gheschreven uyt den name van den Gouverneur/ doch van niemant onderteyckent. Sy brachten mede aen boort twee Portugesen / een Mestische, ende een Bresiliaen sijnde haer slave / ende Piloot / in plaetse vande welcke in Ostagie aen Lant ghebleven waren / den Luytenant Ruffin, Dirck Voedt Vaendragher / ende een assistent vande Morghen-sterre. Dese Persoonen aen boort komende / zijn vanden Admirael heerlijck ontfangen gheweest / ende men toonden haer alle de gelegentheyt des Schips; de bevelhebberen van d' andere

Sche-

Schepen quamen haer mede beſoecken / ende alſoo maeckten ſy den gheheelen dach goede ciere. Teghens den avont/alſo sy wederomme van boordt ſchepden/ heeft den Admirael haer een wepnich gheconvoyeert / haer voerende om de Mane / ende Sonne / die sy met groote verwonderinghe aenſchouden ; ende soo haest sy daer een Musquet ſchoot af waren/ wierden van elck vande beyde ſchepen/ drie eer-ſchoten ghedaen/ ende alſoo sijn sy naer het Landt ghevaren. Onſe Officieren aen lant zijnde / verſochten aende Portugeſen de Stadt Sanctus te moghen beſien ; maer haer wiert gheantwoordt / dat sy daer toe gheenen last en hadden / ende alſoo zijn sy met onſe boots wederomme aen boort gheko-men. 1615. Ianuarius

Den 22 is den Jager wederomme by de Vlote gekomen/ende den Admirael/ merckende dat der Portugeſen handel niet anders als bedroch was/ende dat sy niet en ſochten als ons te trapneren/ ende tijdt te doen verſuymen / die ons seer koſteliick was / heeft alle de Cooplieden / Capitepnen/ ende Schippers by hem ontboden/omme hier op het beſt te adviſeren. Gedurende deſen tijt/ kreghen wy vande Portugeſen met ſtille onder handelinghe diverſche Frupten / Verckens/ Hoenders/Suycker/ende eenige converſen.

Den 23./s morghens int aenbreecken vanden dageraet/ zijn seven boots met gewapent volck afgeſonden naer Sint Vincent,daer nae volchde den Jager/ende de Meeuwe / daer seer veel volcx op was ; ſijnde den Admirael / ende alle de Krijchs-Overſten daer ſelfs preſent. Aen't Landt komende/zijn drie perſoonen voor upt getreden met een Vrede-Vane/ ſtellende een brief op een ſtocksken/ en-de een wit Vaenken daer by: Naer 't welcke ſtracks een Portugees voor upt ko-mende/heeft den brief ghenomen/ende dien ghelesen hebbende/toonde dat't ſelve hem niet en behaeghde;waer over hy de onſe qualijck bejegende / zijn de Vreed'-Vanen ingenomen/ ende d' Oranjie in de plaetſe geſtelt. Korts daer nae ſijn wy opwaerts geroept inde Riviere/alwaer wy vonden eene Ingenie/ in dewelke ſy altemael met hare meubelen gevlucht waré;ſijnde deſelve Ingenie groot/ſterck/ wel gebouwt/ende bewoont; hebbende eene Kercke/genaemt Signora de Negues; wy verſtonden van de Portugeſen datſe ghebout was van een ſeecker geſlacht van Antwerpen/genaemt de Schotſen;hier ontrent was het seer playſant/ende de plaetſe rontomme was rijck van Suycker-riet. Wy pluckten alhier eenighe quantitept van Frupten / dewelcke gheladen hebbende in eene Canoy , die wy daer vonden/ ende voorts in onſe boots / zijn alſoo t' ſamentlijck aen boort ghe-varen.

Den 24. is den Admirael met den Jagher/ende de Meeuwe/ met vijf/ ofte ſes boots geloopen de Riviere in/naer Sanctus,om te ſien oft wy daer wat beſonders uptrichten konden: Maer alſoo het seer regende / ende geen volck en vernamen/ ſijn weder te rugge gekeert.

Den 25. is den Admirael wederomme met ſes boots wel ghemant / ende met de Meeuwe gheloopen naer de plaetſe / daer wy den 23. gheweeſt waren: Maer alſoo de Meeuwe wat achter was(om die in te wachten/)liepen naer een Sandt-baey / daer een vervallen Huys ſtondt / ſchijnende een redoute te zijn/ alwaer wy eenighe frupten vonden : Ende alſoo doende waren met plucken/ hebben de Portugeſen / en de Wilden (ſtaende achter het Huys) seer met pijlen geſchooten / maer niemant en wierde ghequeſt / daer op ons Musquettiers ook seer dapperlijck hebben gheſchooten met hare Musquetten / ende haer alſoo verjaeght / in't af ſchepden heeft den Admirael belast dat dertigh Musquettiers haer verborghen ſouden houden in 't ſelve Huys / ende de boots

met

1615. Januarius

met het ander volck souden een wepnigh van Landt houden / om te sien / oft sy na haer oude maniere / ende ghewoonte ons met meenighte souden komen naroepen: Maer sy achterdencken hebbende/sonden een Verspieder ontrent het Huys/dewelcke ons volck gewaer worden/heeft het haer veradverteert/so sijn de boots weder aen het lant gevaren/ende hebben de Musquettiers ingenomen/ ende also het seer regende/sijn wy aen boort gevaren/met meenighte van Orange Appelen.

Den 26. isser resolutie ghenomen (alsoo dien tijt seer verloopen was) noch eenen tocht te doen / ende alsdan met eenen goeden windt zepl te maecken / achter-volghende 't welcke/sijn drie boots aen een Eylandeken ghevaren om fruyten te plucken / maer so haest sy aenquamen hebben sy een sepl vernomen / loopende recht na de Bay toe / met welcke tijdinge sy metter haest wederomme inde Vlote sijn ghekomen / den Admirael daer af informerende / waer op dateliick vier boots met gewapende mannen voor uyt zijn ghesonden/daer naer volghde den Admirael / en de Vice-Admirael ghescheept sijnde in den Jagher/ende terstont daer na de Meeuwe. Soo haest en waren wy niet op de vaert / ofte wy saghen het scheepken komen / het welcke merckende onse aenkomste / wende het t' Zee-waerts / maer alsoo het gheheel stille was / waer door het niet en konde ontkomen/heeft het sonder eenighe resistentie sich in onse handen ghegheven / ende is Maerten Pietersen, Schipper van de Morgen-sterre met sijn volck eerst overghetreden/oock is den Admirael / ende Vice-Admirael hem terstont gevolght.

Het voorgaende Scheepken was van fatsoen als een Fransch Schip/ groot sijnde ontrent ses en dertich lasten / quam van Lisbona, op Rio de Iavero, ende hoorde alhier te Huys/hadde op achtien Portugesen / so Matrosen/ als Passagiers/twee gotelingen/een partije van Musquetten/ende halve Lancien. Sijne ladinge en was niet veel besonders / anders / als een wepnich Yser / Cattoen/ Olie / Sout / en dierghelijcke. Soo haest wy overtraden/ seyden de Portugesen: (voor haer leven vreesende:) Datter noch thien / ofte twaelf van ons volck te Rio Iavero ghevangen waren/ onder dewelcke was den Lieutenant Franchoys du Chesne, die gequest hadde geweest met eenen pijl in zijn borst / maer was wederom genesen/ende ghelogieert by den Gouverneur vant't Lant aldaer. Tegens den avont is een vande ghevanghens/ met eenen brief/ die de Portugesen onder malcanderen geschreven/ ende ondertepckent hadden/ aen Lant ghesonden/inde Canoy, die wy op den 23. genomen hadden/ omme te versoucken/ oft men de ghevangens tegen malkanderen konde los maken / ofte eenige tegens fruyten ofte Vee wilden verwisselen.

Den 27. hebben wy aen 't Landt eene Vree-Vaen ghesien / alwaer den Fiscael met twee boots naer toe is ghevaren / dewelcke aen 't Landt komende / vonde eenen brief / staende op een stokxken / die hy aen den Admirael heeft behandicht. Desen brief smaeckten gheheel nae den Spaenschen aert/ende humeuren: Want den inhout was / dat sy niets / van't gheneversocht was / en wilden accorderen / jae en wouden (teghens menichte van Portugesen) niet eenen Flammengo relaxeren/dan soo wy yets begheerden/dat wy't selve met het punt vant Kappier souden halen / ende dat wy boven dien souden maecken te vertrecken.

Op den 28. heeft den Admirael / beweecht zijnde door mede-doogenthepdt/ al hoe wel hy regoureuselijck tegens de ghevangens wel hadde moghen procederen/ende trachtende tot verlossinghe vande zijne / noch eenmael willen versoecken

ken/ofmen tot eenich accoort konde komen: Waeromme hy de gevangens be- 1615.
laſte eenige brieven/ſo aen hare vrienden/als aende Geeſtelijckheyt te ſchrijven/ Ianuario.
met dewelcke hy een gevangen/met twee kinderkens afgeveerdicht heeft/naer Sint Vincent. Deſe aen 't Lant komende/zijn gelevert aen eenen Portugees/ dewelcke beloofde/ die de beſtellen/ ende des anderen daechs daer beſcheet op te brengen. Des naer middachs hebben wy 't genomen Schip ontladen/ ende de goederen overgenomen/waerinne waren eenighe Plunderagien/met sommige kiſten wel voorſien/ waer mede wy ons naeckte volck verſagen. Mede vonden wy daerinne vele Reliquien/ Crupcen/ Brieven van aflaet/ Indulgentien/ ende diergelijcke beuſelingen/ daer en boven eenige ſeer ſchoone geſchreven boecken/ inhoudende materien van Theologie/ ende van Rechten/ een koffer vol fraye Printen/en ſchilderijen/een Silvere vergulde Croone/ mitsgaders eenich ander ſilver-werc. Ook vonden wy daerinne twe ſlaven/ende eenige andere goederen/ toekomende de Societeyt vande regeerende Jeſuiten. Alle 't welcke/met ſchip/ ende volck hun by onſen Admirael gepreſenteert wierde wederomme te geven/ indien men onſe gevangenen daer voor hadde konnen weder krijghen: Dan het was alle te vergeefs. Alſo datmen merckte/ dat ſy liever hadden het bloet/ende leven van een Nederlants Matroos/als vele goederen/dewelcke ſy anderſints ſo ſuperſtitieuſelijck lief hebben. Wy handelden met de Portugeſen in alle minnelijckheyt/ſchreven ſeer beleefdelijck/jae de gevangens ſelfs ſchreven met allen ernſt (zijnde in groote bangigheyt/ende in vreeſe/dat wijſe overboort ſouden ſmijten) aende Paters/ ende Geeſtelijckheydt verſoeckende relaxatie van onſe gevangens/dan daer en was geene compaſſie/jae ſelfs niet met hare eygen mede borgers.

Den 29 hebben wy wederomme eenen tocht ghedaen met ſeven boots/ na de plaetſe/daer wy 's daegs te voren geweeſt waren/ende aen Lant komende/met een Vreed'-Vaen/zijn ons vande Portugeſen eenige brieven ter handt gheſtelt/ zijnde van inhout/ als de voorgaende: Waeromme wy voort tracken naer het gebouw'/ende pluckten daer rontomme Oranghie Appelen/ ende Limoenen/ ſoo vele wy laden konden/ende in 't afſcheyden/ ſtaken wy den brant in 't gebouw'/ inde Kercke/ende alle t'gene daer ontrent was/ upt oorſake/ dat de Portugeſen niet anders/als met ons waren ſy ottende/ende te voren met d'onſe ſeer Tyranniclijck geleeft hadden. In 't afſcheyden/ zijn naer ons eenighe Pijlen geſchoten upt 't Boſch/doch en is niemant geraeckt geweeſt.

Den 30 is het ghenomen Schip/ met ghemeen advijs/ in brant gheſteecken. By de brieven/ daerinne ghevonden ſijnde/ merckten wy/ hoe datſe niet alleene hier/maer op alle andere plaetſen/lange te voorens verwitticht waren van onſe komſte: Alſoo dat waerachtich moet zijn/ dat in ons Landt eenighe verraders moeten weſen/die den Coninck van Spaignen advertentie doen/van alle t'geene datter geſchiet.

Den 31 's morgens twe uyren voor dach/deden wy wederomme eenen tocht met vier Boots op eene plaetſe/ daer wy te voorens niet gheweeſt en hadden: Dan alſoo wy aldaer het gheberchte ſeer rouw/ ende ſcherp vonden/ zijnde contſomme beſet met volck/ keerden wederomme/ ſonder yets upt te rechten. Den wint daerentuſſchen naer het Noorden loopende/ is van den Admirael een ſchoot gedaen/ tot teecken van zeyl te maecken: Maer ſoo haeſt en hadden wy het Ancker niet gelicht/ oft moeſten 't ſelve weder inde gront werpen/ doorſien den wint omliep/ ende het ſeer calm was. Terſtont daer naer zijn twee Boots/ een vanden Admirael/ende een van den Jager/met vijf Muſquettiers

naer

1615. Ianuarius naer 't Lant gevaren / om noch eenigh water te halen: Dan terwijlen sy besich waren met hunne vaten te vullen / sijn de Wilden met groote menichte uyt het Bosch ghevallen / schietende met Pijlen / soo dicht / of het ghehagelt hadde / de Portugesen hielden haer achter / ende dreven de andere met stocken aen / ende naer dat de onse eenighe schooten ghedaen hadden / namen sy den vlucht naer de Boots / maer werden soo dapper achtervolcht / dat des Jagers Boot haer met gewelt ontnomen wierde. De onse hun begevende in d'andere Boot / roepden van Lant af / ende bejegende vier van de onse andere Boots / die hun na gevolcht waren / aende selve haer ongheluck verhalende / voeren t'samender handt naer de plaetse toe / aldaer komende / schooten de Wilden wederomme dapper met pijlen / doch alsoo de onse begosten te chargeren met Musquetten / namen sy de vlucht / ende de onse sijn met des Jaghers Boodt / die inden gront geboort lach wederomme aen boordt ghekomen. Op desen Tocht verloren wy vier Mannen / ende alle de andere / drie alleen uyt ghenomen / waren swaerlijck verwont. Dit ongheluck ghebeurde door faute van de Schippers / dat sy niet en passen op ghe ghevene ordre / ende dat sy lichtveerdich de boots aen 't Lant senden / sonder dat d'een den anderen in wacht.

Op den 2 heeft den Admirael vier vande gevangene Portugesen los / ende wy aen Lant doen setten / behoudende de andere ten dienste vande Vlote. Onder dese vier was Pedro Alveres Schipper / dewelcke scheen met onse Natie wel gehandelt te hebben / dede groote beloste / van onse ghevanghenen te doen relareren; doch / sonder dat wy de belosten veel achten / werde hy los gelaten / als hebbende Vrouwe ende Kinderkens / gheljck ock d'andere hadden / ende ten regarde van dat hy sijn schip / ende vracht verloren hadde. Den Admirael gaf haer noch eenig gelt mede / voorwelcke weldaet sy betoonden vele danck-seggingen / ende danckbaerheden / gelijck t'selve by de Portugesen een gemeene conditie is. Ten derden uyre voor den dage / heeft den Admirael doen schieten / tot teken om t'zeyl te gaen; maer de groote stilte dwong ons tegens den middach de Anckers weder te laten vallen. Int opwinden vrack den Admirael sijn Ancker. So haest wy 't geset hadden / quam ons een Canoy aen boort / met een Portugees / brengende een Papegaey / een deel Hoenderen / ende wat Appelen / de selve presenterende / versocht met eenen aenden Admirael dat hem gelieffde sijn swagher by ons gevangen sijnde los te laten / ende om dat de selve een Vrouwe / ende Kinderkens hadde / presenteerde hy selfs / noch een Jonck man sijnde / in sijn swagers plaetse te blyven / het welcke hem gewepgert wierde / ende also is hy met de ghe schencken / die den Admirael weder in sijn Canoy dede brengen / wech gevaren.

Den 4 voor den Dageraet / hebben wy voor de vierdemael Ancker ghelicht / maer ontrent der Sonnen opganck / door calmte wederomme gheset. Naer den vroech-kost / komende eene mope koeylte / sijn wy in Zee gheraeckt. Naer dat den Raedt vergadert hadde gheweest / is gheordonneert / dat een yeder Persoon maer een Muddeken Wijns 's daechs / ende drie pont Broodt ter weecke soude hebben.

Den 16 zeylden wy al Zuyt-West ten Zuyden aen / den wint komende uyten Noort-Oosten / ter oorsake datter gere solveert was / dat / so haest wy de hoochte hadden van Rio de Plate dat den Admirael een teken soude doen door de Princen Vlagge / ende dat wy alsdoen onsen cours meer na de wal souden setten. Aldaer hadden wy de hoochte van 38. graden 46. minuten. Wy continueerden inden selven cours / ende selven windt tot den eersten Meert / alsdoen hadden wy des middachs de hoochte van 46 graden 46 minuten.

Den

Den 2. was het heel miſtich / alſoo dat de Schepen al te metſ eenen ſchoot ſchoten/om niet van malkanderen te verdwalen: Maer ſo haeſt het wederomme gelder was gewoꝛden/ merckten wy dat twee van onſe ſchepen/ de Mane / ende Sterre achter waren gebleve/waeromme wy ſtrijckende/wachten de ſelvige in. Hier hadden wy de hoochte van ſeven-en-veertich graden 17 minuten / ende ſeventich vademen diepte / komende den wint upten Nooꝛt-Ooſten / ende zijnde onſen cours Weſt ten Zuyden. 1615. Meert.

Den 5. 's mooꝛghens zeylden wy Zuyt-Weſt aen / met eenen Nooꝛt-Weſten wint/hadden goeden vooꝛſpoet/tot op den middach toe dat den wint hem keerde na den Nooꝛden/alſooen hadden wy de hoochte van 50 graden. Op den avont ſijn wy ſo naer by 't Lant ghekomen/dat wy perfectelijck den roock ſaghen opgaen/ſtellende onſen cours na den Zuyt-Weſten/zeylden lancks de wal/ alwaer het Lant heel ſlecht/ſonder Bergen ſcheen te weſen.

Den 7. was het heel klaer ende helder weer/ ende hadden op den middach de hoochte van 52. graden ſes minuten. Aldaer merckten wy dat wy maer ontrent twee mijlen van Landt waren/oock ſagen wy vooꝛ upt eenich Landt/ende daer op ſtaende negen Bergen zijnde geheel gelijckfooꝛmich Duyn-Landt. Aldaer ſagen wy eenen roock op trecken / ende alſo zeylden wy vooꝛts lancks de wal met eenen Nooꝛdt-Nooꝛdt-Ooſten windt / tot dat wy merckten / dat het de Reviere van Rio Galegas was / zijnde eene fraye/ende wijde Reviere / maer ſeer ondiepe. In't ontdecken van dit lant mepnden eenige dat 't de Straete van Magelanes was/waerinne ſy haer abuſeerden/ nademael de ſelve Strate gelegen is op 52 graden ende dertich minuten. Aldus is de Meeuwe / en de Sterre vooꝛ upt gheſonden / om dat den Schipper Marten Pieterſen meermaels alhier gheweeſt waer. Op den avont hebben wy alle het Ancker gewooꝛpen op vijftien vademen / ende dat maer een halve mijle van 't Lant / by eenen ſeer uytſteeckenden hoeck/den welcken wy ooꝛdeelden te weſen de Caepe Virginia. Ontrent den midder-nacht is des Admiraels Cabel in ſtucken geſpꝛongen / alſo dat hy ſijn Ancker verlooꝛ / waeromme hy eenen ſchoot dede / ende maerkte twee vnyzen niet geraedſamer vindende / als met wepnich Zeyls naer Zee te houden. Ten leſten verhief hem het onweder hoe lancx hoe meer / alſo dat wy alle van malkanderen verſteken wierden.

Den 8 inden mooꝛghen ſtondt nam het tempeeſt ſeer toe / alſo dat de Meeuwe alleen haer vindende by den Admirael / ende d' andere Schepen hier ende daer: Wy laveerden geſtadich/al-te-metſ zeewaertſ/daer na te landewaertſ toe-ſettende/met geſtadich werpen met het diep-loot/vindende eerſt thien/daer na vijfthien/ſeventhien/twintig/daer na vijf-en-twintig vademen/ende ten leſten geenen gront met allen. Alſdoen begonde het weder wat af te nemen/ 't welcke ſeer wepnich gedupꝛde: Want kooꝛts daer na nam den ſtooꝛm ſeer weder toe / dat wy niet ſonder groot perijckel waren / ende laveerden alſo dooꝛ de dꝛoochten/ werpende geſtadich het loot upt/om de dipte te bekomen. Aldaer is de Meeuwe van de andere verdꝛeven gewooꝛden. wy ſagen oock een ſeer hooch lant/leggende van ons Zuyt-Zuyt-Ooſt/ende Zuyt-Ooſt / het welcke wy ooꝛdeelde Terre de Fogue te zijn. Alſdoen waren wy niet meer / als vier mijlen van de Cape de Virginie, leggende van ons N. Nooꝛdt Weſt. Maer naer alle apparentie ſouden wy geloopen hebben recht op la Terre de Fogue, ſonder dat Godt dooꝛ ghenade ons eenen Weſten wint hadde verleent/inetten welcken wy recht Nooꝛt aen ſeylden/ komende alſo hoe lancx hoe dieper inde Zee/om de dꝛooghten te ontvlieden.

Den 8. alle onſe Schepen wederomme by malkanderen zijnde / ende nae dat den

1615. Meert. den Admirael teecken hadde gedaen met eenen ſchoot/ende Vlagge/is den vree-den Raet vergadert / ende gereſolveert / dat wy gelijck poꝛtie van Wijn / ende Bꝛoot ſouden hebben/als wy te vooꝛzen plachten te hebben. Op den avont ſeylden Nooꝛdt-Nooꝛdt-Weſt aen / ende ter middernacht / den windt keerende ten Weſten/ heeft de Jacht / dewelcke vooꝛ uyt ſeylende / die daer het licht dꝛoegh/ een ſchoot geſchoten/naer't welcke wy alle onſe Seylen wenden/nemende den cours van Nooꝛdt/en Nooꝛden ten Ooſten.

Den 10. het onweder afnemende/was het ſeer ſchoon weder/ ende met eenen Nooꝛt Weſten windt/onſen cours ſijnde Nooꝛt-Ooſt / ſijn wy den heelen nacht Nooꝛt Ooſt ten Nooꝛden aengegaen.

Den 11. op den middach hadden wy eenen graet te rugghe gezeylt: Want de Stierlieden en bevonden niet meer als 51. graden 30. minuten. Den heelen nacht heeft het ſeer hart ghewaeyt uyt den Weſt Suyt-Weſten.

Den 12. 's moꝛghens / den wint Weſt Suyt Weſt / onſe cours Nooꝛt-Weſt/ hebben wy't gewent / ende het onweder toenemende / moeſten alleen met het ſchover Seyl by houden.

Den 13. op den middagh hadden wy de hooghte van vijftigh graden twintigh minuten/ſijnde ſchoon weder. Tegens den avont den wint loopende naert Nooꝛden/gingen wy over nacht Suyt/ende Suyt ten Weſten aen.

Den 14. 's moꝛgens/de halſen toeſettende / zijn wy naer de wal toe geloopen. Op den middagh hadden wederomme de hooghte van 51. graden ende 26. minuten. Teghen den nacht is den wint meer ontſteecken/waeromme wy met eenen Suyt Weſten wint/den heelen nacht Nooꝛt-Weſt aengingen.

Van den 14. tot den twintighſten hebben wy veel ſtoꝛm/en onweer ghehadt/ met ſeer variabele winden: Alſoo dat wy met veel moeytens/ende laveren by't Lant quamen/ ter plaetſe daer wy den ſeventſten gheweeſt waren / namentlijck op de hooghte van 52. graden. Inder nacht tegens den dage-raet is de Jacht/ ende de Meeuwe weder by ons ghekomen/ die zedert den achſten van ons hadden verdwaelt geweeſt/hebbende gheweeſt tot inde Strate/ alwaer ſy de Moꝛgenſterre gelaten hadden/leggende by de Piguines Eylanden.

Den 21 heeft den Admirael/omme beter infoꝛmatie te hebben/naer deſe ſchepen geſonden den Schipper Blauwen Willem, de welcke verſtont / dat ſy eenigen tijt geleden dooꝛ den ſtoꝛm van ons ghedꝛeven ſijnde / gekomen waren tot aen de Cape Virginia, alwaer ſy gheanckert hadden / om beter weder te verwachten: Ende dat ſy op den 17. Maert gekomen waren tot de Peguines Eylanden/alwaer ſy weder op Ancker hadden gheleghen/ twee mijlen van malkanderen. Aldaer was opgereſen in de Meeuwe eene groote tumulte/ alſo dat de matroſen haer Meeſters maeckende van 't Schip / hebben 't gheweer in haer geweldt genomen/ende den Schipper ende Commies ghedwonghen te doen/'t geene ſy begeerden/makende van den Commies hunnen Cock/ende ſouden hem oock inde Cajuyte vermooꝛt hebben / ten ware den Schipper daer vooꝛ ghebeden hadde/haer vooꝛ wendende dat ſijn doot hunlieden niet helpen en konde/het welcke haer eenichſins te vreden ſtelden: Maer ten leſten (alſo ſy dꝛoncken/ ende vol waren:) ſijn twee van hunlieden opgeſpꝛonghen/ende ſijn elck met eenen Sabel aen den arm hangende inde Cajuyte gecomen / omme den Commies om 't leven te bꝛengen. Deſe twee waren Jonghe Maets / den eenen genaemt Warnaert van Vrieſlant / niet meer hebbende als twintich Jaren / den anderen van Dooꝛt in Hollant/een deughniet/ die al over lange opgheknoopt ſoude hebben gheweeſt / ten ware / ſijn Vader vooꝛ hem gratie hadden verwooꝛven.

Deſe

Deſe in hare booſheydt vooꝛtgaende wilden den Cabel afhouwen/ het welcke wederomme dooꝛ den Schipper belet wiert/ alſo dat ſy/ het Ancker gelicht ſijnde in de Straet dꝛeven. Den moet-wil van deſe rumoer-maeckers wat ghetempert ſijnde/ iſſer queſtie ghevallen/ wie dat Capiteyn ſoude weſen: deſe oneenicheydt gaff ooꝛſaecke/ ende couragie aen den Schipper/ en Barbier/ ende eenige andere/ die vant verraedt niet en wiſten/ elck met eenen Sabel inde Cajuyte te ſpꝛinghen/ ende aen te taſten deſe twee pꝛincipaelſte Muyt-maeckers/ de ſelve ſeer quetſende/ waer dooꝛ ſy met meerder hulpe/ ende toeval van andere onſchuldighe/ haer Meeſter maeckten van alle andere/ de welcke lichtelijck obedierende/ excuſeerden haer/ gevende alle de ſchult op de 2. vooꝛghenoemde. Dit ghedaen zijnde/ is met gemeene toeſtemminge goet ghevonden/ dat men deſe twee over booꝛ dt ſoude werpen/ het welcke oock dateliick alſoo gheſchiede/ ende zijn atteſtatien ghepaſſeert/ van alle 't ghene daer gheſchiet was. Met deſe dꝛoevige tijdinge is de meeuwe by ons gekomen/ waeromme den Admirael den Vice-Admirael gheſonden heeft/ omme naerder infoꝛmatie van alles te nemen. Den Admirael heeft mede by hem ontboden den Comies/ ende Schipper/ omme alles mondelinge van hun te verſtaen/ ende pꝛeſenteerden haer ſo ſy eenich voꝛder miſvertrouwen op haer volck hadden/ de ſelve op andere ſchepen/ ende andere inde plaetſe te ſtellen/ waer op ſy antwooꝛden/ neen/ ende dat ſy haer eyghen volck genoech vertrouden/ waeromme den Raet goet vont de ſelve wederomme te ſenden/ ende den Vice-Admirael te belaſten acht te nemen dat alles met goede oꝛdꝛe toeginge. 1615. Meert.

Den 25 's moꝛgens/ naer veel moepten/ ſtoꝛmen/ ende contrarie winden/ hebben wy de Cape Virginia int gheſicht ghekreghen/ ende daer nae toeloopende/ quamen daer ontrent den middach/ ende lieten Ancker vallen: Maer niet tegenſtaende wy dꝛie Anckers wierpen/ d'een naer d' ander/ ſoo en konden deſelve niet houwen/ om de ſachtichept vande gront/ waer dooꝛ den geheelen naer-middach dooꝛ liep/ met de ſelve t' elcker repſe weder op te winden: Ende op den avondt heeft den Admirael dooꝛ twee ſchooten teecken ghedaen/ om weder om Zepl te maecken/ nemende ſijnen cours Weſt Nooꝛt Weſt/ maer en is van gheen vande andere Schepen gevolcht gewoꝛden.

Den 26. heeft den Admirael over ende weder ghelaveert/ tot dat hy ten leſten ghekomen is by het Lant vande negen Bergen/ alwaer niet meer vindende/ als thien vademen waters heeft wederom t' zeewaerts gewent.

Den 27. den wint loopende na den Weſten/ is den Admirael weder gheloopen na de Cape Virginia, varende altijts lancr het Landt/ 't welck was leech/ ende effen/ ſeer gelijck ſijnde de Doevers in Enghelandt. Op de ſelve plaetſe vernam den Admirael het Schip de Meeuwe/ het welcke dooꝛ eenen ſchoot teken dede dattet periculoos was ſo naer het Lant te loopen/ waeromme den Admirael noch mael t' zeewaerts heeft ghewent/ alwaer hy/ naer veel laverens vondt de dꝛie andere Schepen/ te weten/ de Mane, den Æolus, ende den Iager, dewelcke t' ſamentlijck gheanckert hebben by la Terre de Fogue. De Meeuwe wierp 't Ancker wat veerder/ op eene andere plaetſe/ waeromme ſy 's nachts/ dooꝛ den ſtercken wint/ verre te rugge waren ghedꝛeven. Gedurende deſe contrarie winden/ ende terwijl wy alſo lagen ſwermē om de Straet in te komen/ is onder vele mompelinge ghekomen/ dat wy qualijck de Straet/ met ſulcke groote Schepen ſonden konnen paſſeren: Eenige ſpꝛaecken van te gaen verwinteren in Porto Deſirado, daer Candis ende Olivier van Noort gheweeſt waren/ ende andere ſeyden dat het beter waer/ by tijdts onſen cours te ſetten naer

1615. Meert. Cape de Bone Esperance, ende soo naer Oost-Indien / ende diergelijcke opinien meer. Doch is by den Admirael inde Cajupte gheromen Pieter Baers Koopman/ ende verklaerde inde presentie van vele andere / dat hy / ende sijnen Schipper/ geerne wilden weten/waer dat sy souden heenen varen/by aldien dat sy quamen te versteecken/ende men de Straet/ niet konde door komen? waer op den Admirael antwoorde. Wy hebben order/ende last om door de Magellanes te varen/ick en weet u geenen anderen wech te wijsen/past u best te doen/ende by ons te blijven. Door dese prompte/ ende resolute antwoorde hiel de mompelinghe op/ ende een yeder dede sijn devoir/om dese soo gelijcke Strate te passeren.

Den 28. naer middernacht heeft den Admirael een schoot gedaen/tot teecken om t'zepl te gaen: Ende den dach ghekomen zijnde / en hebben wy de Meeuwe nergens/noch voor/noch achter vernomen/waer van wy niet weynich verwondert waren/ende in opinie/ dat sy voorseker was door gegaen/ om de twee Matroosen/ die over-boort gesmeten waren: Also dat wy met ons vier Schepen de Straet inne waerts zijn ghelaveert / met schoon weder / den wint zijnde West/ ende West ten Zuyden. Op den avont zijn wy ten Ancker gekomen op 28. ende 30. vademen/het Noorder-lant't naest settende.

Den 29 sijnde den wint West/ ende West ten Zuyden / met schoon weder / viel den stroom met sulcken geweldt upt de Strate/dat wy genoatsaeckt waren den gheheelen dach op Ancker te blijven. Maer op den avont is een hart weder op ghekomen / alsoo dat den Cabel van des Admiraels Schip in't ooch van den Ancker door is geslipt/ende also wy besich waren het loose touw in te winden/ sijn wy over eene droochte gedreven / daer niet meer als sesthien ofte seventhien vademen diepte en was/maer korts daer na meerder diepte vindende/lietent den heelen nacht de Strate upt drijven.

Den 30. dreven wy sonder zepl/tot op den middach toe/alsdoen hebben wy het Schover-zepl/ende de Fock by geset/zeplende Noort ten Westen aen/met eenen Westen wint/wel verstaende den Admirael alleen zijnde van de andere Schepen versteecken.

April Den eersten April sijnde schoon weder/setten wy Mers-zeplen by/nemende onsen cours Zupt-West aen/ met eenen Noort-Noort-Oosten wint.

Den 2. is den windt Noort-West gheloopen met doncker weder/'t welck niet lang en duerde / want seer haest / keerden hy ten Oost-Zupt-Oosten met schoon weder: Also dat wy ontrent den middach wederom de Straet ingeseylt sijn/eerst nemende onse cours Zupt-Oost ten Zuyden/ ende allenskens wat Westelijcker/ om de opper-wal ten Noorden te krijghen: Daer naer hebben wy recht West-Noort-West aenghezeylt/en wierpen ghestadich het loot upt / tot dat het eerste quartier upt was/alsdoen hebben wy het Ancker laten vallen op 25 ende 30 vademen/tot ons groot geluck; want so haest wy's morgens't ancker lichten/vonden allenume meer droochte.

Den 3. hadden wy eene mope koelte upt den Noort-Noort-Oosten / ende namen onsen cours al lancr de Noort-kust/ Noordt-West / ende Noordt-West ten Westen aen: Ende also wy in de engte quamen / vonden wy een riff een vierendeel mijls breet sijnde / alwaer bevonden eerst 98. daer na 76. ende ten lesten maer vijf vademen waters: Korts daer na begon het weder te diepen / ende alsdoen saghen wy eerst het gat van de eerste enghte / 't welck boven een half mijle niet breet en was/ende aldaer krijgende stilte/dreven met eenen vloet het gat in/ werpende het loot op 40. vademen / doch sonder eenigen gront / bequaem om te anckeren. Wy sagen alhier aen het Lant van Terre de Fogue een Menschye / seer groot

root van paſture zijnde/ die hem tot verſcheyden reyſen verthoonde/ſomtijdts 1615.
limmende op eenich heuwel/oft Bercrkens/om ons te moghen ſien. Dit Lant April.
an Terre de Fogue was hier in de eerſte engte ſeer doz / ende Dupnachtich niet
ngelijck ſijnde de Dupnen van Zeelant. Alſo de ſtilte continueerde/hebben wp
nſe Boot uptgeſet/ende ſijn ghebouchſeert dooz de eerſte engte / werpende op
en middach ons Ancker op ſeſthien vademen / tuſſchen d'eerſte / ende tweede
ngte / danckende Godt dat wp alſo / niet ſonder groote moepte / ende perijkel/
epaſſeert waren.

Den 4. ontrent middach zijn wp weder t' zepl ghegaen / met eenen Noozdt-
Noozt-Weſten wint / onſen kours ſtreckende Weſt ten Zupden / ende dat met
oepe koelte/ ende goet weder/ tot teghens den avont / dat wp dooz contrarie
oint moeſten anckeren op 16. vademen onder den hoeck vande twee engte aen
e Noozder wal.

Den 5. den wint Weſt ten Zupden/ met ſchoon weder/ zijn wp naer-middach
oeder onder Zepl ghegaen/ ende vooztſ innewaerts ghelaveert : Maer en
oſten met dit getije niet veel voozdeels doen/dooz den ſtercken wint / waerom-
ie wp weder Ancker wierpen op vier-en-twintich vademen.

Den 6.'s mozgens begon het ſeer ſterck te waepen/ſoo dat teghens den mid-
ach/den eenen arm van ons Ancker bzeeckende/ende naer leeger wal dzpvende/
etten wp de Fock bp / ende liepen naer de plaetſe/daer wp den 4 vernacht had-
en/laten aldaer 't Ancker vallen achter eenen hoeck op 25. vademen.

Den 7. mozghens den Coopman Cornelis de Vianen aen Lant varende / ende
en Admirael hem volghende/om de geleghenthepdt te beſichtighen/en vonden
eene levendige Perſoonen/maer saghen wel twee Vogel-Struyſſen/de welcke
oo hart liepen / dat menſe qualijck met een Paert ſoude hebben konnen vol-
hen. Aldaer vonden ſp eene Rievière van verſch water/ ſeer groot/ ende bzeet
jnde/daeromme waſſende kleyne Boomkens met zwarte beſien;die van goede
naecke waren. Naer den middach ſijn wp wederomme onder zepl gegaen met
enen Noozt-Weſten wint/ende ſchoon weder;maer alſo het ſtille wiert/ancker-
en wp wederomme tot inder nacht/alſdoen zeylden wp vooztſ/doch met wey-
ich vooztganck. De Cape van dit Landt/is bp de onſe den naem gegeven van
ianen.

Den 8. naer middach ſijn wp weder t' zepl ghegaen/nemende den kours naer
en zupt-Weſten/ tot aen den hoeck vande tweede engte/ alwaer wp zupt-zupt-
Weſt aenginghen. Eene upze / ofte twee in den avont quamen wp ontrent de
iguines Eylanden/de welcke dzie zijnde/ende kregen van ons de namen: Te wee-
en/ dat naer 't zupden lept / de groote wal ; het middelſte weſende het grootſte
atagones , oft Reuſen Eylant / ende het Noozdelijckſte / zijnde het kleynſte/ het
Crupcks Eylant.

Den 9.'s mozgens met den dage/ſont den Admirael den Fiſcael/met eenighe
Soldaten naer het Eylant de Groote Wal/om te ſien/oft hy daer geen teeckens
n ſoude vinden van eenige van onſe Schepen/die aldaer ſouden mogen geweeſt
ebben: Ende aen Lant komende / heeft hy ghevonden eenen ſtaeck / daer aen
anghende een hoep/met eenen bzief/die de Mozgen-ſterre daer gelaten hadde/
jnde op den 25. Meert van daer vertrocken ter Straet waert in. Deſe tijdin-
e verſtaen hebbende / wert inſgelijcks ghevonden naer het Crupcks Eylandt/
aer ſp wel eenen Staeck met eenen Hoep / maer gheenen bzief en vonden/
aer upt wp pzeſumeerden / dat de Mozghen ſterre 't ſelve oock ghedaen
adde. Daer naer is den Admirael in Perſoone ghevaren naert 't Groote

1615. April. Wals-Eylandt/ aldaer vindende twee Doode Persoonen/ die op hunne wijse begraven waren/ hebbende een weynigh Aerde op 't lijf/ rondtomme besteken met Pijlen/ ende Bogen. De Lichamen waren bewonden in Piguwijns Vellen/ zijnde 't eene ontrent van onse gemeene lenghte/ het ander niet langher als derdehalf voedt/ hebbende om den hals eenen Paternoster/ seer subtijlijck ghemaeckt van kleyne Kinck-Hoorentkens/ die soo klaer bloncken als eenige Peerlen. Den Admirael belaste datmense weder/ in de Aerde soude steken/ 't welck geschiede/ ende zijn alsoo wederomme na boort gekeert. Naer den middagh zijn wy t'zepl gegaen/ houdende altijts de Noort-wal/ tot op den avont dat wy ter Ancker quamen/ op twee-en-twintigh vademen dicht onder het Lant. Op desen Eylanden en vonden wy ganschy gheene lijf tochte/ want het Landt scheen seer onvruchtbaer te zijn/ alsoo daer niet groeyde als eenigh gras/ door-voet zijnde van de Piguines, gelijck de duynen in Hollant vande Conijnen zijn.

Den 10. metten Dageraet zijn wy t'zepl gegaen met schoon weder/ ende eene Noort-Oosten wint. Ontrent den middagh quamen wy ontrent een seer schoone Sant-Baey/ daer de Spanjaerden eertijdts eene Stadt hadden ghemaeckt ghenaemt zijnde Philippus, maer was heel vervallen. Aldaer lieten wy het Ancker vallen in goeden gront/ op 15. vademen. Alsdoen heeft het gheheel hart beginnen te waepen/ alsoo dat wy de stenghen moesten doorschieten/ doch het en duerde niet lange/ want het kortz daer aen seer schoon weder wiert.

Den 11. dito seer stil weder zijnde/ is den Admirael met twee Boots wel gemant/ ende ghemonteert zijnde/ naer Landt gevaren; doch en heeft aldaer niet besonders ghevonden/ dan een plaetse daer schoon versch water was/ ende daer rontomme eenighe voedt-stappen van Beesten/ waer uyt wy presumeerden/ dat de selve aldaer gnamen dricken. Daer by stonden oock drie hutten/ daerinne alsoo 't scheen in langhen tijt geen volck en hadde gheweest. Op den middagh gingen wy wederomme t'zepl/ met eenen Noort-Noort-Oosten wint/ houdende altijts den Noort wal/ alwaer 't Lant vol geboomte was/ ende op sommige plaetsen geheel effen/ alsoo dat het scheen dat de Spaignaerden 't selve eertijdts tot Zay-landt gebruyckt hadden. Het was lanckx de kuste seer diep/ alsoo dat men geen Ancker gront en kan krijghen/ al eer-men heel dicht by het Landt is. Op den avont hebben wy geanckert op 30. vademen/ soo naer by 't Lant als men met een Musquet wel soude overschieten. Wy verwonderden ons alhier op de Zupt-zyde/ te sien seer schoone/ ende groene Bossagien/ ende vele Papegayen/ zijnde alsdoen op de hooghte van 54. graden. Mede sagen hier met groote verwonderinge een doorgaende gat/ oft passagie/ daer door wy de ruyme Zee konden sien/ ende indien wy de Jachte by ons hadden ghehadt/ den Admirael soude de selve daer naer toe hebben ghesonden; want/ naer onse opinie/ soudemen daer door seer haest in de Chileesche Zee hebben konnen komen/ maer alsoo deselve van ons was ghedwaelt voor de eerste engte/ en konde het niet gheschieden.

Den 12. 's morghens vroegh ginghen wy weder t'zepl Zupt/ ende Zupt ten Oosten aen/ tot dat wy quamen by eenen grooten hoeck/ daer achter eenen groten inwijck was/ schijnende eene goede Reede te zijn. Alhier begon het Landt dick/ ende dobbel te wesen/ daer den sneeuw' soo wit op het geberghte lagh/ als/ of het midden in den winter hadde geweest.

Alsoo zijn wy Zupt-West aengezeylt naer de derde engte; doch alsoo den wint seer variabel was/ zijn wy tegens den avondt ten Ancker gekomen op twee-en-veertigh vademen/ recht voor de derde engte.

Den

Den 13. 's morgens heeft den Admirael de kleynſte Boot geſonden/ naer een grooten inwijck / alwaer wy meynden dat de Moſſel-baey was. Ock is en Admirael ſelfs/met vele andere te Lant gegaen/alwaer wy niet vonden als erſch water. Op de ſelve plaetſe waren Boomen / van de welcke de baſten alſo ſterck waren als Peper / waeromme wy 't ſelve den naem hebben gegheven an de Peper-Baey, al-hoe-wel diergelijcke Bomen mede op ander plaetſen ſtonen. Seer haeſt daer nae zijn wy wederomme t'Scheep ghegaen / ende hebben zyl gemaeckt/doch geen voordeel gedaen/ maer dreven veel eer te rugge / door e variabele winden/ de welcke over het hooge Lant quamen vallen / alſoo dat wy weder ten Ancker moeſten komen. 1615. April.

Den veerthienden/ ende vijfthiende heeft het ſeer ſterck ghewaept / alſoo dat wy ten Ancker moeſten blijven.

Den 16. twee / oft drie uyren voor den daghe is den windt naer 't Ooſten geloopen/ waer mede wy t'zeyl gingen/ gaende voor eerſt Zuyt ten Ooſten / daer naer Zuyden/ ende eyntelijck Zuyt-Weſt aen / om dat het Lant alhier ſoo Weſtelijck was ſtrechende/ jae heel tot het Noordt-Weſten toe. Alſoo zeylden wy de Moſſel-baey voor by/ alwaer bezijden een kleyn Eylandeken leyt. Het Lant was hier heel hoogh/ dobbel/ ende ghekartelt met ſneeuw. Tegens den avont let den Admirael een ſchoot ſchieten / om onſe Schepen / indien daer eenighe ontrent waren / 't ſelve te doen hooren. Ontrent den avondt hebben wy eenen oock op ſien gaen/ waeromme wy noch eenen Canon-ſchoot deden/ ende korts daer nae/ ſagen wy een Boot komen aen roepen / de welcke ons tijdinge bracht/ dat onſe vier Schepen in Corees bacy laghen/ zijnde aldaer eerſt den ſelven dagh gearriveert/ ende noch beſich omme te anckeren. Sijnde een wondere ghenade van Godt / dat ſoo groote Schepen/ met ſoo veel moeyten / contrarie winden/ onde ſtormen/ door ſoo enge paſſagien/ diverſche ſteerckinghen / ende vele mael ſtroomen / op eenen tijdt/ ende dach / op hun beſtemde Rendevous zijn gekomen/ daer ſy nochtans van malkanderen gheſcheyden / ende in beſonderen tijt de eerſte engte gepaſſeert waren. Teghens den avondt hebben wy het Ancker ghevoorpen op 17. vademen / ende korts daer nae zijn den Vice-Admirael / met de Loop-lieden/ Capiteynen/ ende Schipper/ den Admirael komen wellekom heeten/ een yeder verhaelde 't gheene hem weder-varen was/ende danckende Godt voor ſulcken gheluckighen by-een-kompſte. Op den voorleden dagh waeren en de Strandt veele Wilden / met hunne Vrouwen ende Kinderen/ met dewelcke Maerten Pieterſſen Cruyck Schipper op de Morgen-ſterre, ende eenighe andere / mede gheſproocken hadden / hun toonende alle Vriendtſchap / ende ghevende eenighe Meſſen/ met andere Waeren/ ende haer ſchenckende Spaenſchen Wijn/ waer door ſy teken deden / dat 't ſelve haer wel ſmaeckten. Voor 't ſelve/ gaven ſy de onſe ſekere Peerlen Noorentkens aen malkanderen ghéſnoert / ſeer aerdtijl gemaeckt zijnde. Maer deſe Wilden en quamen niet weder ſoo langh wy daer laghen / waer van wy achten de oorſaecke te zijn / dat zy verbaert waren/ van 't ſchieten/ alſoo wy dagelijcks gewapent aen Lant gingen / om Ganſen/ Eynden/ ende andere Vogels te ſchieten.

Den 17. was het ſo ſtille/ dat wy moeſten bouchſeeren/ omme ons inde Baey by d'andere Schepen te vervoegen / alwaer wy het Ancker wierpen op 13. vademen.

Den 18. is den breeden Raedt vergadert/ by den welcke gereſolveert wert alnaer noch acht daghen te verbeyden / ende ons daer en tuſſchen te verſien/ van water/ brandthout / ende andere noodtwendigheden. Ten ſelven dage is den lager

1615. April. door de Boots ghetrocken tot achter een Eylandeken/ dat in de Baey lach/ende is aldaer schoon gemaeckt geworden. In dese acht dagen zijn alle de Schepen wel voorsien/van alle 't geene noodwendigh was/het volck wel ververschet met Mosselen / die daer seer groot ende goet zijn / als mede eene soorte die men klipkousen noemt / de Oesters in smaeck / ende deucht te boven gaende; daer was oock menichte van water-kers/ Petercelie / Macedonie / ende vele roode beten. Door blijschap van onse weder t'samenkomste/ heeft den Admirael alle de principaelste Officiers binnen sijn boort te gast ghenoodight / die aldaer seer wel getracteert wierden/ met veele verscheyde spijse van Verckens-Vleesch/ Hoenderen/ Orangie Appelen/ Limoenen/ Sucaden / Marmeladen / die wy meest in Sint Vincint bekomen hadden/ als oock met Olijven/ Cappers / goeden Spaensche / ende Franschen Wijn / Hollandts Bier / ende vele andere dinghen / die te langhe souden vallen alhier te verhalen; ende boven dien hadden wy daer een schoon accoort van veelderley Instrumenten / ende Musijcque van veele stemmen.

Den vier-en-twintighsten/ voor den dage zijn wy wederomme t'zeyl gegaen/ den wint zijnde Noort ten Westen/ ende laveerden alsoo tot boven eenen hoeck. Wy sagen aen de andere zijde tegen over/veel volcks/ die aldaer een vier hadden ontsteken/ by haer hebbende leggen eenighe Canoys / van de welcke een op een stuck weeghs nae by ons roepde / ons wenckende met een roey-spaen / maer en dorste niet aen boort komen. Op den avont zijn wy ten Ancker gekomen op 16. vademen / onder een kleyn Eylandeken / alwaer noch wel seven / oft acht Eylandekens by lagen/ de welcke de namen gegeven zijn/ gelijck men in de Kaerte van de Magellanische Strate sien mach.

Den vijf-en-twintighsten / heeft den Admirael drie Boodts af gheseonden/ d'eene herwaerts / d'andere derwaerts / om naer eene goede Reede / ende bequamen ancker-grondt te soecken; de welcke eyntelijck ghevonden hebben eene schoone Baey / leggende ontrent ander-halff mijl van ons / hebbende goede ancker-grondt / op sesthien / achthien ende twintigh vademen / daer wy des middaghs naer toe zijn ghezeylt met eenen Zuydt-Oosten windt; de welcke korts daer nae omliep / alsoo wy de Baey niet en konden krijghen / maer moesten het Ancker werpen een weynigh by Oosten op drie-en-twintigh vademen.

Den 26. metten daghe hebben wy wederomme Ancker ghelicht ende Zeyl ghemaeckt / met eenen Oost-Noordt-Oosten windt / zeylende een weynigh voorts: Maer den wint keerende haestelijck naer den Noorden/met eenen stercken storm / werden wy ghedwonghen te Anckeren achter een Eylandt / naer het Zuyden / op 25. vademen. Op dese plaetse / hebben wy eene passagie / ende deurganck ghesien in de Zuyt-Zee / ende den Admirael / ende veele andere/ aen 't Lant gaende/ klommen op de Berghen/ van waer sy voordeelden / dat het eenen rechten doorganck was/ ghelijck wy 't selve mede op andere plaetsen verhaelt hebben/ ende naementlijck in den Artijckel van den 11. April: Maer onse oorde / ende instructie was altijdt de Straet van Magellanes te volghen/ sonder eenighe andere passagie te versoecken. Wy waren ghenoeghsaem gheinformeert / datter passagien by Zuyden zijn / ghelijck men lesen kan in het Historiael van d'Oost-Indien/ beschreven door Le Padro Iosephus de Coste in de Spaensche taele / ende daer naer overgheset door Ian Huyghens van Lind'-schoten, ende anderen / in 't eynde van sijn thiende Capittel / alwaer hy schrijft / dat Don Garsa Mendoza Gouverneur van Ghili, hebbende gheseonden een Capiteyn

Ladril-

Ladrillero, omme met twee Schepen de paſſagie by Zuyden de Magellanes te 1615.
ſoecken / dat de ſelve die ghevonden heeft / ende in de Zee is ghekomen / zey- April.
lende van den Noorden af / naer den Zuyden / ſonder de voorſchreven Stra-
te te vervolghen. Mede zijn alle andere Hiſtorie-Schrijvers van de ſelve
opinie / ende houden voor ſeecker datter inde Magellanes eene paſſagien is be-
ſuyden / om in de volle Zee / en in korter tijdt in Chileeſche Zee te konnen ko-
men.

Den 21. des middaghs is de Morgen-ſterre, gheloopen in de Baey / die wy op
den vijf-en-twintighſten ghevonden hadden / aldaer 't Ancker werpende op
vijf-en-twintigh vademen. Deſe Baey was ſeer ſchoon / hebbende goeden
Ancker-grondt / daer by ſeer veele roode / ende blauwe beſien ſtonden / die van
ſeer goeden ſmaeck waren. Mede was daer by gheleghen eene verſche Rivie-
re / die van 't gebergh̃te door het Boſch in de Zee was lopende. Daerenboven
waer hier abondantie van Moſſelen / klip kouſen / ende andere dierghelijcke /
waeromme den Admirael deſe Baeye naer ſijnen naem liet noemen / te weten
Spilbergen.

Den 30. zijn de andere Schepen in de Baey ghekomen / ende hebben alle t'ſa-
men by malkanderen geanckert.

Op den eerſten May / heeft den Admirael Maerten Pieterſen Schipper op de May.
Morgen-ſterre / met den Opper-Stier-Man Hendrick Reyers, met eene Boodt
uyt geſonden / om de rechte paſſagie te ſoecken.

De ſelve niet verre van ons afghevaeren zijnde / ſagen eenige ſchoone Voge-
len op het Landt ſitten / waeromme vier van de Gaſten verlof ſocht / ende ghe-
kreghen hebben / omme aen Landt te gaen ende nae de Voghels te ſchieten.
De ſelve aen Landt zijnde / zijn de Wilden / elck met een knodſe haer haeſtigh
op 't lijf ghekomen / maeckende groot ghetier / ende hebben twee van des Mor-
ghen-ſterrens Matroſen doodt gheſlagen / te weten een Buſſchieter / met den
Cajupt-wachter / ende de twee andere zijn 't nach ontloopen; het welcke den
Admirael gebootſchapt zijnde / heeft niet wel te vreden geweeſt dat men 't volck
toeghelaten hadd' aen Landt te gaen / door dien hunnen laſt 't ſelve niet mede
en brocht.

Den 2. zijn daer nieuwe Officiers ghekoorẽ in plaetſe van de geene / die in Ilo
grande bleven / ende op den wegh geſtorven waren. Ontrent den middagh zijn
wy wederom t'zeyl gegaen met eenen Oost-Zuyt-Oosten wint / ende ſchoon we-
der / ende zeylden tot des avonts toe / dat wy ten Ancker quamen op thien vade-
men / in een ſeer ſchoone Baey / daer by eene verſche Revière was.

Den 3. in der nacht is een van des Admiraels Dienaers / ghenaemt Abraham
Pieterſen van Middelburgh, gheſtorven / den welcken wy 's morghens begroeven
op een Eylandt dicht aen de Revière / waeromme wy de ſelve den naem gaven
van Abrahams Revière. Naer den Middagh heeft den Admirael de Boodt van
den Æolus voor uyt gheſonden / om den grondt de peylen / ende goede Reede te
ſoecken. Daer-en-tuſſchen is den Admirael / en de Vice-Admirael met drie
Boodts wel ghemant / ende gemonteert zijnde / de Revière inghevaeren / omme
't ſelve te beſichtighen: Maer ſoo haeſt ſy daerinne waren / bevonden zy dat de
ſtroom haer met ſulck ghewelt was indrijvende / dat zy ghenoegh te doen had-
den elck Boot met acht Riemen weder uyt te roeyen. Langer deſe Revière ſagen
wy veel huttekens ſtaen / daer inne de Wilden hun onthouden hadden / ende
nu daer uyt ghevlucht waren. In 't innekomen van de Revière ſtonden veele
ſtaecken / eene Viſſcherije gelijck zijnde. Alſoo is den Admirael weder aen boort

1615. May. gekomen / verwachtende na de uptgeſonden Boot / de welcke eerſt in den nacht weder quam / ſonder eenighe bequame Reede gevonden te hebben / dooꝛ dien het alomme ſoo diep was / dat het minſte dat zy ghevonden hadden / was van hondert dertich vademen.

Den 4. heeft den Admirael alle de Stuyꝛ-lieden aen zijn booꝛdt ontboden / omme hun-lieder advijs te hooꝛen / ofte het geraetſaem was om t' zepl te gaen / ofte niet; by de welcke ghereſolveert is wederomme twee Boots / dooꝛ upt te ſenden / om de diepten te gronden. Het welcke ghedaen zijnde / ende de windt op den middach loopende naer den Ooſten / hebben wy ſepl ghemaeckt / ende onſen cours gheſtelt ten Weſt-Nooꝛt-Weſten. Aende Nooꝛdt-wal hebben wy een groote Canael geſien / by nae ſo wijt zijnde als de Strate ſelfs / daer den Vloet met groot gewelt in liep. Aldus zeplende / belaſte den Admirael ſomtijdts eenen ſchoot te ſchieten / om de booꝛen uptghevarene Boots te verwittighen / dat wy onder zepl waren. Op den avont zijn de twee Boots aen booꝛt ghekomen / ſeggende dat het gat Weſt-Nooꝛt-Weſt / recht dooꝛ upt was ſtreckende / waeromme ſy geraetſaem vonden / dewyle ons wind / ende ſtroom dienden / dat men 't den geheelen nacht ſoude laten vooꝛtgaen. Hier tegens oppoſeerden haer ſommige / ſeggghende dat het beter was Ancker te werpen / ende den dach te verwachten / ten welcken eynde Marten Pieterſen, Schipper van de Morghen-ſterre, de Stuyꝛ-lieden van de Mane, van den Æolus, ende meer andere / aen den Admirael booꝛdt waren / om ten Ancker te komen / te meer alſoo wy met ſtilte tuſſchen de hooge Landen waren by Cape Maurity. Doch terwijlen men daer mede beſich was / verhief hem den windt alſo tot onſen vooꝛdeel / dat wy 't / met gemeen advijs van allen / den ſelven nacht lieten Straete-waerdts uptgaen. Marten Pieterſen zeylden met de Jacht wat dooꝛ upt: Ende het was ſeer vreeſlijck / ende ſchroomelijck te aenſchouwen / met ſoo groote Schepen tuſſchen ſoo hooghe Landen / ſonder ancker-grondt te ſeylen / ende dat by nachte.

Den 5. begoſt het gat allencxkens wijder te worden / alſoo dat wy recht dooꝛ upt in Zee konden ſien / ende alſo het ſeer ſtille wiert / dreef des Admiraels Schip naer de Zuyder-wal / waeromme hy eenen ſchoot dede / tot teecken dat de Boodts van de andere ſchepen / hem ſouden te hulp komen / om van de laegherwal te trecken; maer ſoo haeſt en waren de Boodts niet aen booꝛt / ofte den windt beterden: Alſoo dat wy den heelen dach / ende nacht Nooꝛt-Weſt ten Weſten aen zeylden / met goeden vooꝛtganck.

Den 6. 's mooꝛghens met den daghe hadden wy ſtercken windt / met mattarich weder. Alſdoen hebben wy den Zuyt-hoeck gheſien / die heel ſtepl / ende kenbaer is / hebbende eenighe ſpitſen / als of het Cooꝛentkens waren. Aldus zijn wy de Zuyt-wal uptgheſeylt / dooꝛ dien teghens de Nooꝛt-wal veel Klippen / ende Eylandekens laghen / die ſeer ſooꝛghelijck waren. Ende ſijn den ſelven dach / dooꝛ Godes hulpe in de Zuyt-Zee ghekomen / waer van hy inder eenwichepdt moet ghelooft weſen. Op den middach / den windt ſeer toenemende / trachten wy de Boodts in te halen / om de ſelve binnen booꝛt te ſetten: Maer de baren deden alſulcke ghewelt / dat des Admiraels groote Boodt in ſtucken brack / ende heenen dreef / ende kreghen de andere met nauwernoot noch op / niet ſonder groote perijkel van volck te verlieſen. De Schepen ſelfs en waren in gheen minder ghevaer / upt ooꝛſaecke vande Eylanden / die inde lijn van ons laghen / ende daer wy dooꝛ den harden windt vreeſden op gedreven te werden. Den gheheelen nacht nam den windt ſeer toe / met gheſtadighen Reghen ende Hagel. Deſe Eylandekens leggghende in de Zuydt-

Zee /

Zee / ten eynde van de Magellaenſche Straedt / hebben wy den naem gheghe- 1615.
ven van Sorlinghes, om dat sy de Sorlinghes bupten de Canael van Enghelandt May.
niet onghelijck en waren. Deſe Straet van Magellanus toont haer indien upt ganck ſeer vreeſlijck / ende danghereux / om de menichte van de Eylandeſiens / ende Klippen / ſeer hoogh verheven leggende / ſonder datter eenighe apparentie is / om by tijde van noot / eenich Ancker te werpen / of berchplaetſe te ſoecken. De Zupt Caep / ſijnde ghenaemt de Caep Deſirado; is van een ſeer ſeltſaem fatſoen / gelijck men op de Caerte kan ſien / ende ſo haeſt men de ſelve ghepaſſeert is / ſoo verheft hem ordinaris het weder / ende de Zee wort onſtuymich: Alſoo dat boven het perijkel vande Straet te paſſeren / men alhier noch moet uptſtaen verſchepden extremitepten / ende ſwaricheden / gelijck daer af getuygeniſſe geven de Hiſtorien / ende Journalen der geener die te voorens hier gepaſſeert hebben.

Den 7. op den avondt / den windt heel ſterck waeyende / is naer den Noorden ghelopen / alſo dat wy de Mars-Zeylen innamen / ende den heelen nacht laveerden / geſtaedich over ende weer wendende.

Den 8. 't ſelve weder continuerende / maer op den negenſten afnemende / ende laverende / hebben op den middach gehadt de hoochte van 50. graden.

Den 10. is onſe Vice Admirael die op den 8. door onweder van ons gedwaelt was / weder by ons ghekomen. Alſdoen hebben wy onſe kours ten Weſten gheſtelt / den wint ſijnde Noort Noort West / ende over nacht ſeer toe nemende / met Reghen ende Miſt. Alſoo zeylende / hebben wy den 21. het Landt Chili in't geſicht ghekregen / waeromme wy wederomme 't Zee-waerts wendende / ten West Noort-Weſten / hebbben op die ſijde een Eylant ſien leggen / het welcke wy oordeelden te weſen La Mocha: Ende in't Loot te werpen vonden wy 38. vademen / ſeer ſchoone zant-gront. Den geheelen naer middach hadden wy ontſtuymigen wint upt ten Noort-Noort-Oſten / met mottich weder.

Den 22. 's morgens 't ſelve weder continuerende / met veel Regens / is op den middach ſtil geworden / den wint loopende ten Weſten / ende namen onſen kours ten Noort Oſten.

Den 23. ſeer vroech ſagen wy beſchepdelijck het Eylant La Mocha waeromme wy met volle Zeylen / den wint komende upt den Zupden / ſijn Oſtelijck aengeſeylt / tot den middach toe / dat wy door calmte geen meer vooruytgank konden doen. Alſdoen heeft den Admirael / naer voor gaende teecken van een Canonſchoot / den vroeden Raet doen vergaderen. Ende op den avondt / namen wy de Mars-zeylen in / om minder vooruytganck te maeken / werpende het loot op 60. ende 70. vademen / tot op de nacht dat het geheel ſtil wiert.

Den 24. 's morgens voor den dage kreghen wy den wint van den Noort ten Oſten / met een fraeye koelte / nemende onſen kours Oost ten Noorden / alſoo dat wy met den daghe dwers van het Landt op twee / ofte drie mijlen waren / werpende het Ancker op 18. vadem / in ſeer goeden ende bequamen grondt. Alſo wy / door de tegenheydt des wints aen't Eylant niet en konden geraecken / ſo laveerden wy den geheelen dach / tot den avondt dat wy het Ancker wierpen op 17. vademen / ontrent een mijle van het Eylant. Zijnde aldaer / aende Noort zijde laech / ende ſeer breet Lant / ende aen het Zupden veele / Riotſen / tegens de welcke de Zee met groot gedruys op liep.

Den 25. des morgens hebben wy wederomme zeyl gemaeckt / trachtende met laveeren op de Reede te komen / maer en hebben den geheelen dach geene vorderinghe konnen doen / tot op den avondt dat wy Anckerden eene halve mijle

van 't

1615. May. van't Landt/op 13. vademen/alwaer den Admirael den vreeden Raed dede ver-
gaderen.

Den 26. int op-gaen van den dage/dede den Admirael wederomme den Raet vergaderen/by den welcken beſloten wiert/datmen te Landt-waerts ſoude ſenden vier Boots wel gewapent / en gemant zijnde/ met eenighe koopmanſchap/ Waeromme zijn kortſ daer naer den Admirael ſelfs / ende veele andere van den Raet derwaerts ghevaren. Aent Landt komende/hebben de Inwoonders met menichte op den oever ghevonden / hebbende veelderley ververſinghe / als Schapen/Hoenderen/ ende andere gevogelt/ſoo ghekoockt/als rauw/ende alle deſelvighe ons preſenterende / hebben ons wellekom gheheeten/ ons toonende alle vruntſchap / ende goede genegenthept. Op den middach / is den Admirael met alle de ververſinghe 't Scheep ghekomen / mede brenghende den Overſten van het Eylandt / ende zijnen Sone/ de welcke van den Admirael / ende andere Officieren ſeer wel ontfanghen/ende ghetracteert wierden. Naer den eten/dede den Admirael de ſelve leyden rontomme het ſchip/ haer toonende/alle de ſtucken/ met gelegenthept van dien/hun wijſende met teeckenen/dat wy quamen om den Spaignaert daer mede te bevechten / het welck ſy toonden haer aenghenaem te zijn/als Vyanden van de ſelve weſende. Sy bleven den gheheelen nacht by den Admirael / ende hun wiert van ghelijcken des avondts goede ciere aenghedaen.

Den 27. dede den Admirael alle ſijn Krijchſ-Volck op het ſchip in wapenen/ ende in ordre ſtaen / het welcke de Chileſen ſeer wel behaechde. Naer de vroechkoſt/ zijn deſe twee naer Lant gheaccompaigneert / met meeſt alle den adel van onſe Vlote/ende wierden vereert met eenige Canon-ſchoten. Aent lant komende hebben wy wederomme vermangelt/eenige Vylen/Corael ende andere ſnuyſteringe/ tegens een groot deel Schapen. Sy gaven ons vooz eene amunitie Vijl twee vette Schapen/ende ontfingen ons met alle minnelijckheyt/doch en lieten niet toe dat pemant van de onſe quam tot hunne Huyſen/oft by hare Vrouwen/ maer brochten ſelfs alle dinghen tot aen de Boots toe. Ten leſten deden ſy ons teecken met hunne handen dat wy in onſe Boots ſouden gaen/ende vertrecken/ het welcke dooz laſt des Admiraels/datelick geſchiedt is/ende hebben ter ſelver inſtantie Ancker gewonden/ ende zepl gemaeckt met eenen Zuyden wint/onſen kours ſtellende ten Nooxden. In deſe leſte repſe die wy te lande gedaen hadden/ hebben wy een Schaep mede aen boozt ghebzocht van een heel wonder fatſoen ſijnde/hebben den hals geheel lanck/met eenen bocht als een Cameel/eenen Haſemont/ met ſeer lange beenen. Met deſe Schapen bouwen ſy haer Lant/ de ſelve gebzuyckende in plaetſe van Eſels/ofte Paerden. Van andere Schapen kregen wy hier over de 100. die ſeer groot/ende vet waren/hebbende witte wolle gelijck in onſe landen/daer-en-boven noch groote quantitept van Hoenderen/ ende andere gevogelt/ waer dooz ons volck ſeer ververſcht wierden; dooz 't welcke den Admirael hun gaff eenige Vijlen/Meſſen/Hemden/Hoeden/ende andere dierghelijcke / alſoo dat wy met groote vrientſchap van malkanderen ſcheyden. Deſe Chilenoiſen waren van goede maniere / ſeer beleeft/ ende vrientlijck / ende in hun eten/ ende drincken ſeer ordentlijck/in goede zeden/den Chriſtenen by-na gelijck ſijnde. Ende indien den Admirael langher daer hadde willen tarderen/ſy en ſouden hem niet gheweygbert hebben meerder Schapen/ende andere dingen te beſtellen: maer de reſolutie was ghenomen onſe repſe / in Godes name te bevoxderen.

Den 28. des moxghens/hadden wy eenen goeden wint uyt den Zuyden/gaen-
de

e Noozt-Noozt-Ooſt aen/ alſoo dat wy op den middagh het vaſte Landt in 't 1615.
eſicht hadden/ het welcke wy meynden Sancta Maria te weſen. Ondertuſſchen May.
ede den Admirael den Raet vergaderen / omme veerdere reſolutie te nemen; 't
elck geſchiedende / is den lager onſen Admirael vooz op ſijnen boegh gezeylt/
roote ſchade doende/ brekende de blinde / Ree / ende eenighe Zeylen in ſtucken
heurende/ alſo dat ſy aen malkanderen vaſt zijnde/ ten leſten met groote moey-
en los gemaeckt wierden. Tegens den avondt waren wy dicht onder de wal/
aer by een Eylant lach/ dat wy te vooren vooz Sancta Maria aengeſien hadden/
ijnde een Eylant ſeer rouw / ende rontom met klippen beſet. Waeromme wy
eder t'zee-waerts gewent/ ende den heelen nacht af / ende aengehouwen heb-
en/ om den dagh te verwachten.

Den 29. alſoo wy niet verre van 't Landt waren/ ſetten wy alle zeylen by/ va-
ende langhs de wal ſoo lange tot dat wy het rechte Eylandt van Sancta Maria
agen/ alwaer wy naer den middagh op de Reede quamen/ anckerende op 6. va-
emen. Korts daer aen vertoonden haer alhier vijf-en-twintigh / ofte ſes-en-
wintigh mannen te Paerde/ hebbende elck een Lancie in de handt/ rijdende
ints ende weder/ waeromme/ naer voorgaende teken/ is den Raet vergadert/
y den welcken goet gevonden wiert/ dat den Fiſcael ſoude aen Lant geſonden
vooren met vier Boots / wel gheſant/ ende geequipeert / omme te vernemen/
ft men met vrientſchap met deſe Indianen ſoude konnen handelen. Het welcke
eſchiede/ ende den Fiſcael ſtracx wederomme komende/ bracht eenen Spaignaert
nde eenen Indiaen mede/ vooz de welcke hy eene Sergiant in Oſtagie hadde ge-
aten. Die den geheelen nacht binnen booz bleven. In ons eerſte aenkomſte
en dit Eylant/ ſagen wy een Barcke leggen/ om den hoeck/ de welcke/ ſo haeſt
y ons merckte/ Zeyl hadde gemaeckt/ ende gevlucht was. Op de Noozt-Noozt-
Ooſt zijde van dit Eylandt lach een Riff / 't welck hem wel drie mijlen lanck in
Zee ſtreckte.

Den 30. des morgens dede den Admirael alle het volck van ſijn Schip in wa-
enen / ende ſlach-orden ſtellen / die vertoonende den Spaignaert, die daer ſeer
auw acht op nam. Daer naer werdt hy gevoert in des Vice-Admirals
Schip/ alwaer van gheſchicken de Krijghs-lieden in hun gheweer ſtonden/ ende
werdt van den Admirael ver-eert met een Canon-ſchoot / ende van den Vice-
Admirael met eene Sergie van Muſquetten. Den Spaignaert hebbende den Vi-
e-Admirael/ ende eenige andere op 't middagh-mael genoodight/ ſijn ſament-
lijck naer Lant gevaren/ te weten den Vice-Admirael/ eenige Coop-lieden / en-
e den Capiteyn. Soo haeſt en waren ſy niet aen Lant/ ende noch niet ter Ta-
elen gheſeten zijnde / ofte de Boot van den lager is in alder haeſt na hun-lieden
oe geroept/ haer verklarende/ dat hun volck / upt de Marſſe geſien hadden ee-
nen Croup' gewapende mannen/ marcherende recht naer de plaetſe daer ſy ſou-
den gaen eten/ 't welcke verſtaen hebbende / zijn zy met alder-haeſt van 't Lant
geſteken/ aen boozt komende met den Spaignaert, die ſy gevanghen mede bracht-
en.

Den 31. met den dageraet/ is den Admirael aen Lant gevaren/ met drie Com-
pagnien Soldaten/ ende eenighe Boots-ghеſellen / die hy aldaer in ordre ſtelde:
Maer ſoo haeſt ſy aen 't Landt quamen/ ſoo zijn de Spaignaerts, na dat ſy hunne
ſtercke in brandt hadden gheſteecken / van daer ghevlucht. Onſe Croupen
zijn ſoo vooruts gemarcheert tot in hunne quartieren / aldaer krijghende groo-
te quantiteyt van Schapen / Hoenderen / ende andere nootwendige ververſin-
gen. Inde Scherminutſinge en zijn maer twee van de onſe gequetſt ghewonden/

vier

1615. May. vier van den Spandt doodt gebleven / want alsoo deselve te Paerde waren / e
konden wy die naer onsen wille niet in volgen. In't afscheyden hebben wy all
haer wooningen / seer wel van alderley Lyf-tocht voorsien zynde / inden brand
gesteecken / dewelcke seer licht / ende klaer branden : alsoo deselve van Spaen
riet gemaeckt / ende gedeckt waren. Op den avont zyn wy met onsen buyt ae
voort gevaren. Dit Eylant van Sancta Maria is seer goet / vruchtbaer / ende ge
sont / dan en heeft geen Gout / ofte Silver-Mynen / maer abondantie van Ca
we / Gerste / Boonen / Schapen / Hoenderen / ende diergelycken / waer van wy
in desen lesten Tocht wel vyff hondert Schapen / ende veele andere dingen med
brachten.

ORDRE

Van dese tegenwoordighe Vloote in de Zuyt-Zee, zijnde on trent de 37. graden, Zuyder Poles hoochte.

ALle Capiteynen / ofte Schippers / over hun Schepen / ende Scheeps-volck sullen ghehouden wesen / in alle deligentie promptelyck te doen volghen de naer beschreven Ordre.

De Constapel / sijn Maet / ende Busschieters sullen sien dat alle het geschu klaer ende veerdigh sy / elck op sijn behoorlycke / ende bequame plaetse / als ook de steen-stucken / ende anders daer by bekendt ende ervaren volck / om alles m ordre te gaen.

De Kougels / Cruys-Ballen / Lantarens / ende anders / moeten by elck stuc gereet ende klaer zyn.

Tot elck stuck moeten wesen / ten minsten 10. Cardousen / op dat men in all manieren in't slaen / ofte vechten / in de Krupt-Kamer niet en behoeft te gaen.

De Cardousen moeten beneden in 't ruym staen / om soo veel alst moghelyck is / van alle ongeluck bevryt te zyn / ende in't slaen / ofte vechten / dat daer liede van verstant by zyn / om de selve op te langen / sulcks als gehepst sal worden.

De Scheeps Capiteynen / ofte Schippers / sullen besorghen / dat met alle o dre / hun Scheeps-volck / elck op sijn geweer past / eenige by het gheschut / end op de Zeylen / andre tot defensie / ende offentien / in alles met haer geweer gere zynde.

De Timmerlieden sullen gehouden zyn / alle gereetschap by de werck te heb ben / ofte noodigh dede / eenige lecken / oft schoote / door het Schip gheschooten datelyck te versien / ende op alle plaetsen / nauw ende gauw te luysteren / in slaen / ofte vechten / waer eenige Koogels / onder / oft boven water / soude moge in komen.

De voorschreven Capiteynen ofte Schippers / sullen betrachten / hunne ande re Officiers van Scheeps-volck / te belasten / acht te nemen / dat alle Scheeps want in ordre sy / alle Reeden wel gevangen met Kettens / de Schepen met har Schans-kleederen wel versien / als oock in de Marssen / om die soo veel als mo gelyck is / voor een Musquet bevryt te zyn / alsoo men meest noodigh vint / dae volck in te setten om alle offentien / ende defentien te doen / met Musquetten Vier-Ballen / Grenatien / ende anders.

De Stier-lieden sullen sonderlingh voor de handt zyn / ende toesicht hebben dese ordre wel gevolght te worden / wel acht nemende op het aen / ende afleggen tot meeste / ende bequaemste voordeel / naer tyt ende gelegenthept.

De lange ende halve Pycken/ ſo Braet-ſpeeten/ ende meer anders/moet veer- 1615.
gh/ ende gereet by de handt zyn. May.

Alle Quartiers by hare beſtemde werck/ met hare Quartiers-volck/naer dat
e gelegenthept hem ſal preſenteeren/ veerdigh by haer wapenen. Bylen / ende
nders voor de handt / om af te houwen eenige Touwen / Reeden ende anders
t onſer bewaringe/ ende verhinderinge van de Vyandt.

De Quartiermeeſters ſullen beſorghen dat alomme op den over-loop/ beſon-
er Roebruch/ voor/ende achter in 't Schip gereet ſullen ſtaen/diverſche Balen
net waters/ met hare Leeren emmers daer by / offerghens een brandt quame
at Godt verhoede) 't ſelve te ſtilſſen / ende in 't ſlaen zynde / dien 't Schip met
ater beſproept voor ſpillen van eenich Krupt/ daer door haeſtigheydt / by on-
eval/ wel mochte eenige Lonten in vallen.

Alſoo wy verſtaen hebben in Sint Maria, dat aldaer in April voorgaen ſouden
eweeſt zyn / twee groote Galioens / met een Patazie / opgebbende t' ſamen
000. Mannen/al Spanjaerden/ ende bevaren Scheeps-volck/gemonteert met
eer als 40 Metale ſtucken het groote Schip/ d'andere naer advenant/welcke
oorſchreven Galioens uyt gemaeckt / ende ghevaren zyn / om ons te ſoecken/
nde gaen vinden / zynde over veel Maenden van onſe kompſte geadverteert/
ls de naer der verklaringe / ende bekenteniſſe van den gevanghen Spaignaert
nedebrenght.

Dit dus verſtaen hebbende is ghereſolveert de voorſchreven Galioens mede
gaen ſoecken.

Eerſt in Baey de Conception, ende voorts in Valpareſe, van daer langs de Kuſt
t Arica , alwaer ſy ſouden 't Silver innemen/ om naer Pannanra te voeren/ bo-
en deſe Galioens (naer 't ſegghen van den Spaignaert/) zynder in Lima noch
ter diergelycke Galions veerdigh/en die op ons wachten/waer toe veel volck
hereet is/ hebbende oock Duytſche Conſtabels / ende andere / doch alſoo wy
erhoopen d'eerſte Galioens te vinden / ſoo werde deſe naervolghende ordre
eſtelt.

Boven de voorgaende ordre/ van de Scheeps-Capiteynen/ ofte Schippers/
al hem den Capiteyn/ ofte andere Officier van de Soldaten gereet houden / op
ulcken Schip/ als 't ſoude moghen weſen / mannelycken / ende kloeckelycken/
yn volck voort brengen/ om haer devoir te doen / tot offentie van den Vyandt/
nde bewaringe van onſe Vlote.

Den voorſchreven Capiteyn/ Luytenant oft andere Officier/ſal hem voegen/
nde ſyn volck ſtellen/ ter plaetſe daer den Admirael/ Vice-Admirael ſal ordon-
eren ; daer den voorſchreven Admirael niet en is/ ſal het geſchieden door den
Scheeps-Capiteyn/ ofte Schipper / dewelcke de gelegenthepdt van Scheeps-
rdre/ vechten/ende ſlaen/behoort bekent te zyn/op dat de Soldaten/ende Ma-
coſen/ niet in diſordre onder malkanderen en loopen / blyvende d'Authoriteyt
an de opper-Cooplieden in ſyn gheheel / met wiens kenniſſe alles ſal moeten
eſchieden.

In 't ſlaen/ ofte vechten zynde/ſal gheen Soldaet/ ofte Matroos/vermogen
an ſyn beſtemde plaetſe te wycken/dan by ordre van ſyn Capiteyn/ofte andere
fficier.

Den genen die gequetſt komt te worden / ſal by andere daer toe geordineert/
ech gebracht worden.

Het ſlaen / oft ſchut-gheveert langhe duerende / dat de maten ledig mochten
orden / ſal niemandt / vermoghen ſyn plaetſe te gaen / maer ſal ſynen

Ban-

Bandelier overlangen/ aen den gheenen daer toe geordonneert / dieſe datelijck
1615. May. ſal verſien/van Polver/Koegels ende anders.

By aldien de Galions hooger/ofte grooter bevonden worden als onſe Sche-
pen / ende ons ſochte aen boort te klampen / ende met veel volcks te enteren / ſa
elck Commandeur Capiteyn/ofte Schipper de gelegentheyt aenſien/ende ſulck/
voorſichtighe ordre ſtellen / op dat onſe Soldaten / ende Matroſen/ niet ghe
ſpilt en worden daer ſy geen voordeel konnen doen / maer de ſelve onder 't Bou
venet voor / ende achter brenghen ter bequamer plaetſe / om de ghe-enterde t
vernielen/met de alder bequaemſte middelen/waer toe elck Schip wel verſien i
Steen-ſtucken ende anders.

Vorder de Galioens aen boort legghende / ende haer volck overſmijtende/ ſa
den Conſtabel/ſijn Maet/ende Buſſchiters/ſorghe dragen/ in alle diligentie ſo
veel ſtucken te dompen / ende het Galioen waert moghelijck is onder water t
ſchieten/ende in 't af leggen wanneer 't Galioen ſijn volck over geſet heeft/moe
wel gelet worden met ons geſchut/ſo redderloos te ſchieten/als mogelijck is.

By aldien de Galioens ons van boort blijven/ende hunne over geſmeten volc
vernielt hebbende/ als dan ſoo ſullen wy ons divoir doen/met ons gheſchut al
vooren/haer ſo onbequaem/ ende reddeloos te maecken als 't mogelijck is/ end
ſien/oft geraden/ende voordeel zy haer ſelfs te enteren/doch niet ſonder mercke
lijck voordeel.

Moeten altijt acht nemen/ende dencken dat wy voorder reyſe te doen hebben
als onſe particuliere inſtructie vermelt / wel wetende van 't geene wy geſwack
worden/weynich/ofte geen middel is voor ons te redreſſeeren/ ſijnde langhe ge
ſeyt/rontſomme in onſe Vyanden/ende verde van onſe Vrienden.

Oft geviel dat deſe twee Galioens / ende Pattaſis ons ghemoeten / ſal de
Admirael / het Schip de Sonne , ende de Æolus , met den Spaenſchen Admira
ſlaen/ende ſchut-geweer houden/aen boort klampen ende anders als ſulcks de
tijt/ende gelegentheyt ſal mede brengen.

Den Vice-Admirael/het Schip de Mane,met het Schip de Morghen-ſter, ſulle
van ghelijcken doen / aen den Spaenſchen Vice-Admirael / doch den Iager ſa
hem voegen met ſijn geſchut/de Pattaſie reddeloos te maecken/want doenlijc
is/ende in alle manieren of te wenden/ ende de voor te doen/van niet te klampe
aen boort/ofte enteren/alles op de voorgaende ordre hier voren.

Deſe ordre is alleene/ofte men de Galioens in Zee vonde. Op eenighe Reeden
Porten / ofte Bayen vindende / ſalmenſe aentaſten in Forme als volcht. Dich
by hem ſettende iſt mogelijck/dwingende met ons geſchut/ende naer ghelegent
heydt ſiende voordeel/ moghen aen boort komen/ om de ſelve te vermeeſteren/i
brant ofte gront te brengen / alles naer ghelegentheyt/ ons den goede Godt ſa
verleenen.

Het mochte gebeuren/dat ons in Zee reſcontreerden 6.7. ofte 8. Galioens/di
wy achten ten alder hoochſten/ende meeſte ghetal kan ſijn/datſe in de Zuyt-Ze
ſouden moghen by een brengen.

So ſullen wy onſen kours gaen aen den windt/ een ſtreeck/ ofte twee altijdt
minder/dicht houdende by den anderen/doch in maniere om bequamelicken me
hunne ſchut-geweer te houden/ſo eenige vande Galioens beter beſeylt ſijnde/als
d'ander/door hun gewoonelicke vermetenheyt/yemant van den onſen aen boor
wilden komen/ ſoo moetmen trachten/met alle neerſticheydt dat Galioen ſoo t
ontmoeten/dat het aen geen van onſe Compaignie beſchadicht.

Deſe Galioens niet konnende met ſchutgeweer van ons boort houden/komēd
ons

ons aen boozt/ geliick hen kouragie/ende hooghmoet groot is/ ende hebbende de ghelegenthept van de menighte van't volck/ soo sullen wy nochtans op Godt vast vertrouwen/ onse hulper sal hy wesen. Ende de Galioens soecken te beschadighen/met in den grondt te schieten/ofte in den brandt te brenghen. 1615. May.

Voende soo alle debooz tot deffentie/ ende offentie/ gheen Schepen over te geben/ op geenderley konditien/ als alleene ons over ghebende aen Godt den Heer/ tot diens Eere wy beloven/ met Schip/ goet/ende Persoonen alle totter doodt te vechten/ waer toe ons Godt helpe.

Wat belangt eenige Galioens/ geladen met Coopman schappen/ende andere particulieren Schepen in de Zuyt-Zee ende elders/ daer inne salmen handelen en besten/ ende bequaemsten gelegenthept: die by daghe/ofte by nachte eenighe ghewaer wozt/ sal alle teecken doen van schieten/ byer ende anders op steecken/ nde sulck Galioen/ Schip/ ofte Barck/ ende anders sien te bezeylen.

Omme dese boozschreben ozdze ten besten naer te komen/ sullen alle oversten besonder Scheeps Capiteynen/ende Schippers/ alle hun volck/ Officieren/ende andere neerstelijck vermanen/ om hunne Eere te betrachten/ sonderlinge alle Stier-lieden/ Onder-stier-lieden/ ende Quartiers-bewaerders/ neerstigh op waecken/ende toesicht te nemen/ dat wy niet by quade toesicht/onachtsaemheyt/ 'een ofte d' ander van de Vloote te gheraecken.

Op alle de boozgaende ozdze/ ende Reden/ dient wel ghelet/ ende ook op de geene die men noch noodich soude moghen binden/ende ozdonneeren te volghen.

Op den eersten Junij naer middag zijn wy weder omme t' zeyl gegaen/ setten- Junij. ne onsen kours eerst naer het vaste lant toe/ende daer nae Noozt-Oost aen/tot op en abondt dat wy ten ancker quamen op 36. bademen/ ten eynde van het groote Riff; daer te voorens van ghesprooken hebben. Des nachts is den wint noozdeyck ghewozden/ alsoo dat wy ghedwonghen waren daer te blijven legghen. Hier waeren wy niet wijt van Auroca, zijnde een stedeken/ daer wel vijf-hondert Spaignaerts ozdinaris in Garnisoen legghen/ wozdende daghelijcks bevochten vande Chilenoisen. Op dit oozt heeft den Spaignaert zijn meeste macht/ maer den ghestadighen Oozlogh belet hem/ dat hy daer niet gheheelijck meester over het lant en kan wozden.

Den 3. des mozghens met den daeghraet zijn wy wederomme t'zeyl ghegaen/ eylende met eenen Zuyden wint lancks de walle/ tot naer den middagh dat wy ons vonden by een Eylant/ niet verre van het vaste landt/ genaemt zijnde Quiri-quyna, achter 't welcke wy om zijn gezeylt na een Stedeken/ 't welck ghoemt is de Conception, in 't welcke/ also wy van onsen ghevanghen verstonden/ wel 200. Spaignaerden inne laeghen/ behalven veele Indianen: Doch alsoo de wint niet ruym genoegh en was om 't stedeken te bezeylen/ wierpen wy het ancker op 26. bademen. In dese quartieren geleghen/ op de hooghte van 33. graden 23. minuten bleven wy tot den elfden dito/ sonder ondertusschen yets dyt te rechten. Ten selven daghe is den Vice-Admirael/ gekomen by den Admirael/ ende is by hun geresolveert ghewozden onsen kours recht naer het Landt te nemen/ het welcke geschiede ende quamen aen by eenen hoeck leggheende by eene Valeye/ aflopende van de hooghte van 't geberghte/ het welcke wy meynden te wesen de Reede van Val-parijsa; Maer bevonden daer naer het contrarie/ daeromme zijn wy boozts gevaren tot der Sonnen onderganck toe/ ende alsdoen wierpen wy't ancker op veertig bademen/ dicht by eenen anderen hoeck/ den boozgaenden verghelijck/ eene schoone plaetse/ ende Landouwen zijnde.

1615. Junius.

de. Soo haeſt wy ten ancker waren / is den Raedt vergadert / omme op alles te reſolveren 't welck geduerende / is Marten Pieterſz Schipper van de Morgen-ſterre aen booꝛt gekomen / verklarende aen Landt eenen Hooren ghehooꝛt / ende mede een vyer geſien te hebben; Daeromme heeft den Admirael inder haeſt dry Boots aen Landt gheſonden / wel gemonteert zijnde met ghewapende mannen: De welcke aen 't Landt komende / en vonden niet dan eenighe perſoonen van het geberghte nederwaerts komende / ende aen het ſtrandt ſaghen ſy eenighe beeſten / naer 't geberghte ſaghen ſy eenige huyſkens / daer niemandt na toe ginck / alſoo de oꝛdꝛe van den Admirael 't ſelve niet toe en liet / ende zijn alſoo weder aen booꝛt gekomen.

Den 12. met den daghe zijn wy wederomme t' zeyl gegaen met eenen Zuyden windt / houdende altijdt lancx de wal. Ontrent de middach zijn wy ghekomen inde Baey Val-pariſi hier voren genaemt / daer een goede Reede was booꝛ veele Schepen. Aen den oever ſaghen wy dry huyſen / ende booꝛ de ſelve een Schip op ancker leggende / maer die van het Schip en hadden ons ſoo haeſt niet vernomen / oft lieten haer kooꝛde glippen / ſteeckende het in de brandt / varende alſoo al brandende tot binnen in eene kleyne In-wijck / gelegen tuſſchen veele klippen: Het welcke wy merckende / ſonden eenighe Booten uyt met ghewapende mannen / omme 't ſelve Schip te nemen: Maer ſy en konden daer niet wel by komen / dooꝛ dien veel Spangiaerden, leggende achter de klippen / ſeer op de onſe ſchooten met muſquetten / maer ten leſten voeren ſy noch met ghewelt booꝛts tot aen 't booꝛſz Schip / in 't welcke het vyer alreede alſo ontſteecken waer / dat het niet moghelijck was 't ſelve te ſalveeren / ende quamen alſoo weder aen onſe Schepen / die geanckert laghen recht booꝛ de booꝛſz huyſen / zijnde den Jager alleen blijven leggen / by het brandende Schip. In deſe gelegenthey / den Raedt vergadert geweeſt zijnde / is den Admirael / Vice-Admirael / ende vele andere te lande ghegaen / met ontrent 200. Soldaten / de welcke aen landt komende / hadden de Spangiaerts alreede het vyer inde booꝛſz huyſen ghe-ſteken / haer daer-en-boven in ſlach-oꝛdꝛe ſettende ſoo te voet / als te paerde / ſonder nochtans eenichſints te derven appꝛocheren / ſeer vꝛeeſende ons Canon / 't welck ghedadich op hun was ſpelende.

Ten leſten / alſoo ſy niet uyt en richteden / maer hoe wy meer naderden / hoe de ſelve meer af-weecken / ende dat boven dien den avondt op handen was / is by den Admirael goedt gevonden de retraicte te doen ſlaen / ende alſoo is een yeder weder aen booꝛt gekomen / ende hebben oock terſtont ancker gelicht / ende zijn met volle zeylen t' Zee-waerts in ghevaren. Des midder-nachts hebben wy zeyl geſtreecken / dooꝛ vꝛeeſe dat wy de Haven van Quintero ſouden booꝛ-by paſſeren. In alle deſe quartieren / ſoo van Val-pariſe, als St. Jago, ende Sancta Maria hadden ſy al langhe te vooꝛens van onſe komſte veradverteert geweeſt / gelijck wy oock verſtonden van Joſephi Cornelio onſen ghevangen Spangiaert, de welcke ons verklaerde / dat Rodrigo de Mendozza had al over dry maenden geweeſt om ons te ſoecken / ſoo in Baldavia, als eenighe andere plaetſen in de Zuyder-Zee / met twee Galeyen ende eene Pataſche. Hier vooren hebben wy mede mentie gemaeckt van de Vꝛieven van Rio Genera geſchꝛeven in Breſilien, uyt de welcke wy mede merckten / dat ſy al langhe te vooren kondtſchap hadden gehadt van ons / ende onſe komſte. De boven-gemelde plaetſe van Val-pariſe is de Baey / ofte Haven van St. Jago, achtien mijlen in het Landt geleghen zijnde.

Den 13. was het ſeer kalm / alſo dat wy alle devoir deden om het lant weder te krijghen

krijgen. Op den middagh hadden wy de hooghte van twee-en-dertigh graden 1615.
15. minuten. Naer den middagh zijn wy ghekomen in de Baey van Quintero, Junius.
zijnde eene ſchoone playſante plaetſe / in de welcke de Schepen in ſulcke verſe-
kerthept leggen / dat geene winden ter werelt hun eenigh hinder ſouden konnen
aen doen / aldaer ancherden wy op 20. vademen. Den ſelven avondt is den Ad-
mirael met dry Booten vol ghewapent volck aen landt ghevaren / eenſdeels om
de gelegenthepdt / ende ſituatie aldaer te erkennen / als ock om naer verſch wa-
ter te ſien / van 't welcke wy alreede groot gebreck hadden. In dit Landt heb-
ben wy van verre veele Beeſten gheſien / dewelcke wy in 't beginſel oordeelden
koeyen / ende Schapen te zijn : Maer ten leſten merckten wy dat het wilde
Paerden waren / welcke komende aldaer drincken uyt eene kleyne Revière / waer
inne het verſch water liep upt de hooghte van het geberghte. Deſe Paerden en
hadden ons ſoo haeſt niet vernomen / oft vluchten met groote ſnelligheydt / ſon-
der opt weder te komen / ſoo langh wy daer lagen.

Des anderen daeghs den 14. zijn den Admirael / Vice-Admirael / ende eenige
Capiteynen / met een groot deel Soldaten / wederomme aen landt ghevaren /
omme het waterken te bevrijden / op dat de Matroosen ſonder eenigh ghevaer
hunne Provisie mochten inne halen : Den Admirael dede dicht by het waterken
eene halve Maen op werpen / omme in de ſelve / indien den vyant ons overviele /
onſe retraite te hebben. Den vyant vertoonde hun met eenige troupen te Paer-
de / maer / al-hoe-wel wy de ſelve aenlockten / en dorſten ons noyt aen-taſten /
't zy door vreeſe van ons Grof geſchut / oft om andere redenen / ende hielden haer
vaſt in eene valleye aen den hoeck van een boſch : den 16. zijn los ende aen landt
geſonden twee Portugeſen die wy van S. Vincent gevoert hadden / ende een oudt
Chilenois van S. Maria, de welcke ten hooghſten verblijdt waren om deſe hunne
onverwachte verloſſinge / waer vooren ſy mede den Admirael / ende den gant-
ſchen Raedt met alle nederigheyt bedanckten.

Deſe Baeye van Quintero is ſchoon / ende playſantig / hebbende eene wel-ge-
legene reede / ende daer-en-boven en ſoude men geen betere gelegenthept ter we-
relt konnen hebben om water te halen / zijnde 't ſelve klaer / ende ſoet van ſmake.
Op deſe plaetſe dede M. Candis mede ſyne provisie van water ; doch met verlies
van veel volcks ; Soo veel als ons aen-gaet / en hebben geen eenigh menſche
verloren / noch en is niemandt beſchadight geworden. De halve Mane die wy
opgeworpen hadden / was ſterck / ende genoegh defenſibel / daeromme hebben
sy de ſelve Crevecœur genaemt. Op deſe plaetſe vonden wy mede noch eene an-
dere Revière / in de welcke wy groote menighte van alderley verſſche viſſchen
vingen. Daer-en-boven was daer goede gelegenehept om hout op te doen ; Al-
ſoo dat deſe plaetſe moet gehouden worden onder alle andere de bequaemſte / om
dem te ververſſchen / ende noodige provisie te doen.

Den 17. Alle onſe provisie geſcheept hebbende / hebben wy zeyl gemaeckt / en-
de voeren met voorſpoedigen wint / tot diep in Zee toe / met welcke vaert wy de
eſte van deſe maent continueerden / ſonder eenige rencontre.

Den 1. Julij voeren wy lancks henen de wal tot op den avont toe / dat wy by Julius.
vielden / omme het Stedeken Aricqua niet voor-by te paſſeeren.

Den 2. zijn wy met voorſpoedigen windt tegens den avondt ghekomen voor
het voorſz Stedeken Aricqua gelegen op 18. graden ende 40. minuten. Op d'ee-
ne zijde van dit Stedeken ſietmen eenen hoog verheven berg / eñ op den af-hanck
van den ſelven / een breet dorp / beſet zijnde met vele hupſen / ende op d'andere zij-

1615. Julius. de eene groene Plaiſante plaetſe / beplant zijnde met alderley ſoorten van Boomen / als onder anderen van Citroenen / ende Orangie-Appelen. In deſe plaetſe van Aricqua wordt ghebracht alle het Silver van gheheel Poteſia, wordt van daer weder overghescheept naer Pannama, daer naer ghevoerdt te lande nae Porta-Vela, oft wordt anderſints wederomme ghescheept / ende recht naer Spaignien ghevoert. Ende alſoo wy alsdoen gheene Schepen / noch Galioenen en vonden / om Silver te laden / ſoo hebben wy zeyl gemaeckt / ende t' Zeewaert in gegaen.

Den 10. was het ſeer ſtil / ende motterich weder / het welcke ons dede verwonderen / door dien den ghevanghen Spaignaert ons verklaerde / dat het hier altijdt ſchoon weder was / ende dat men in veele Jaren hier van gheenen reghen gheweten en hadde. De Vice-Admirael doende hem ſetten aen't boort vanden Admirael / ſeyde van verre een Schip gheſien te hebben; daeromme zijn ſtracks twee Boots wel ghemant uyt gheſonden / omme tijdinghe daer af te vernemen: De ſelve Booten eenen tijdt lang gheroept hebbende / en vernamen gheen Schip / als alleen een kleyn zeylken / met deſe tijdinghe zijn ſy teghen den avondt weder aen boort ghekomen: Wy oordeelden dat 't ſelve kleyne zeylken moeſte eenich beſpieder weſen / omme van deſe komſte allenthalven den weet te doen / het welcke wy naerderhant bevonden waerachtig te weſen: Want inde Hooft-ſtat Lima hadden ſy elcken dach / ende elcke ure tydinge gehadt van 't gene wy deden / ende op wat plaetſe wy waren.

Den 11. waren wy op 13 graden ende dertich minuten. Naer den middagh is 't voorſchreven zeylken ons wederom verſchenen / naer 't welcke het Iacht zijne zeylen wenden / mijnende 't ſelve in te halen / maer 't was te vergeefs / alſo het ſeer ſnellijck voort roeyde. Op den avont is 't geheel ſtille geworden / alſo dat wy niets en voorderden.

Den 12. hebben wy 't recht naer 't lant geſet / alwaer wy op den avont geanckert hebben op 50 vadem.

Den 13. maeckten wy Zeyl / maer door de groote kalmte moeſten 't ancker weder laten vallen / ſonder eenich voordeel te doen.

Den 14. heeft den Admirael twee Chaloupen met Soldaten aen Landt gheſonden / mede nemende eenighe Koopmanſchappen / om te ſien / oft men door vriendtſchap met de Indianen konde handelen. Soo haeſt ons volck ontrent 't Landt quamen / ſaghen ſy veele huyſen ende timmeragien / alſo dat het ſcheen eene Stat / oft ſtercke plaetſe te weſen / ende noch naerder komende / ſagen twee gebouwen / in maniere als eenich Klooſter / oft Kaſteel / voor de welcke ſtont eenen hoogen muer / diende tot een beſchutſel / de welcke ſeer veroudert / ende vervallen was. Achter den ſelven muer hielden haer eenen troup ghewapende mannen / ſoo te voedt / als te Paerde / ſchietende dapper op de onſe met Muſquetten / om haer te beletten aen 't Landt te komen; oock en was hunne oorze niet / om in ſulcke rencontre op het lant te gaen / ende ſlach te leveren. Deſe Kupteren / doende gheſtadich de Trommmel ſlaen / quamen tot verſchepden reyſen tot op den kant vande Zee toe / gints / ende weder rijdende met groote Bravade / van de welcke dzy ofte vier door Muſquet-ſchoten / van de onſe in 't ſandt werden gheſmeten / het welcke haer dwong wederomme achter den muer te loopen / ſonder daer nae weder te komen: Alſo dat alle ons volck weder quam / ſonder dat yemandt beſchadicht / ofte ghewont was. Naer den middach lichtē wy Ancker / zeylende langx heuen de Wal / 't welcke niet lang en duer-

de /

de/want eene ſubyte ſtilheyt bedwong ons weder ten Ancker te komen. 1615.

Den 16. van deſe Maent des morgens met het kriecken vanden dage/ ſaghen wy een Schip / in de volle Zee / naer 't welcke den Admirael terſtont vier Julius.
Booten met ghewapende mannen gheſonden heeft / de welcke ſo haeſt by 't ſelve Schip niet ghekomen en waeren / oft 't ſelve is hun/ ſonder wederſtant in handen ghegeven. Den Schipper met 't meerendeel der Matroſen meynden haer te ſalveren met de Chaloupe / maer werden haeſt vande onſe achterhaelt/ ende alle gheliyck inde Vloote ghebracht. Sy waeren in alles neghentien perſoonen / ende onder de ſelve eenighe paſſagiers : Den laſt die ſy in hadden/ was van kleyne impoztancie/ als onder eenighe Olyven / ende dierghelijcken. Oock was daerinne een goede ſomme van penninghen / waer van het meeſte deel onder de Soldaten/ende Matroſen verſteecken/ende geheelt wierde. Den Schipper ghenaemt Jan Baptiſta Gonſales, was een ſeer goet / ende ſedich man / quam van Aripica, om te gaen naer Caljou de Lima. Soo haeſt wy 't Schip ontladen hadden / wert doozr boozt / ende gheſoncken. Den ſelven avont ſaghen wy in Zee acht Zeylen / ende naer dat ſcheen / van wonderbare grootheydt / om vande welcke gheinformeert te zyn / heeft den Admirael onſe Spangiaerden ghebraecht / wat hun vande ſelve Schepen docht/ ende/ oft ſy niet wiſten waer die van daen / ende met wat intentie ghekomen waren? Waer op ſy antwoozden/ ende beſonderlijck Jan Baptiſta; dat ſy booz ſeecker bewuſt waren/ dat het de Vloote was ober lange van den Koninck van Spaignien toeghecuſt zynde exprefſelijck/ om ons te verwachten / ende dat ſy ſonder twijffel/ ons ſouden aen rantſen/ gelijck ſy ook deden/ al-hoe-wel wy naerderhant dooz de gevanghens verſtonden / dat den grooten Raedt van Peru daer ſeer hadden teghen gheweeſt / allegerende dat het onbehoozlijck was / dat een Koninchlijcke Vlote haer uyt ſyn voozdeel / ende ſterckte ſoude begheven / ende dat het behoozlijck hadde gheweeſt / onſe komſte (daer van ſy verſekert waren) in Caljou te verwachten / ende dat men om met meerder voozdeel te bechten / aen lant eenige ſtucken gheſchuts behoozde te planten / omme onder der ſelver beſchermynge/ alle onſe Schepen te vermeſteren. Tegens welcke propoſitie hen geſtelt hadde Don Rodrigo de Mendozza Commandeur Generael van deſe Vlote/ zynde Couſyn van den Marquijs Montes Claros, ende Viceroy vande Koninckryicken/ ende Provintien van Peru , ende Chili , de welcke repliceerde / (zynde meer ghebreven dooz een lichtveerdighe imaginatie / ende jonghe dertelheyt / als dooz eenige experientie inden Oozloge/ dat twee van ſyne Schepen machtig genoech waren / om geheel Enghelant te bedwinghen / hoe veel te meer ons/ die hy maer booz Kuyckens / ofte Hennen en achtede. Onder anderen wierp hy ook booz/ dat de langhe reyſe / die wy ghedaen hadden/ ons alſoo moeſte gheſwackt/ ende vermoeyt hebben/ dat aparentelijck/ een groote quantiteyt vande onſe/ moeſten alreede doot/ ſieck/ ofte ten minſten wereloos weſen. Dat onſe amonitie / ende victualie ſeer moſten vermindert weſen. Eyndelijck verklaerden hy aen den Raedt van Peru , wel verſeeckert te zyn / dat wy ſyne aenkomſte niet en ſouden derven verwachten / ende dat wy t'ſyner eerſter aentaſtinghe ons lichtelijck in ſyne handen ſouden geven / gelijck hy ſeyde/ dat veele andere hier beboorens ghedaen hadden. Het ſelve ghehoozt zynde vanden Vice-Roy aldaer / de welcke niet minder/ dooz ambitie / als deſen Rodrigo, opgheblaſen was/ ſeyde hy : gaet dan henen/ ghy en hebt anders niet te doen/ als handen / ende voeten te binden/ eñ hier te boeren. Het welcke deſen Mendozza noch meer animerende/ de-

1615. Julius. de hem eenen Eedt / ende belofte doen / van nimmermeer wederom te komen/ voor al eer ons geſlagen/ ofte ten minſten eenighe van onſe Schepen in de haven van Caljou gebracht te hebben; nemende op deſe conditie het Sacrament.

Deſe propoſitien van d' eene/ ende d' andere zijde gedaen zijnde/ wiert by den Raedt geoordeelt/ dat Rodrigo de Mendozza goede redenen hadde / ende dat het gene hy geallegeert hadde/ niet ſonder vaſt fondament en was. Ende alſoo hy ſijne ordre ontfanghen hadde/heeft hy met deſe Koninckſijcke Armade zeyl ghemaeckt/ varende upt de Haven van Caljou op den elfden van de Maent Julio/ met acht groote Galioenen.

Volghen de namen van des vyants Schepen / ende de circumſtantien van dien/ waer van wy naerderhandt volkomen diſcriptie hebben ghekregen / door den ghevangen Capiteyn Caſper Caldron.

Het ſchip van den Admirael Jeſu Maria genaemt / hadde op vier-en-twintigh groote Metale ſtucken / was na advenant wel voorſien van alle Amonitien/ ende materialen van oorloghe/ hadde op dry hondert mannen/ ſoo Matrooſen/ als Soldaten/ ende Buſſchieters/ ende onder anderen twee Capiteynen / een Sergiant Majoor/ een opper-Vendrech / ende daer-en-boven vier-en-twingh gereformeerde Vendreghs / ende Sergianten / elck met hunne Pagien/ ende Lacquayen / uytghenomen den perſoon van Rodrigo de Mendozza, de welcke daer-en-boven geaccompaigneert was met veele Dons, ende Cavalleros, monterende alle tot vier hondert ende t'ſeſtigh perſoonen. Dit ſchip hadde den Koninck gekoſt hondert ende vyftigh duyſent Ducaten.

Het tweede/ genaemt zijnde St. Anna, hadde op veerthien groote Metale ſtucken/ behalven veele kleyne Metale ſtuckens. Op 't ſelve commandeerden den Admirael Pedro Alvares de Piger, zijnde gerenommeert een van de beſte/ ende valiantſte Soldaten die opt in deſe Quartieren geſonden waren geweeſt / zijnde de ſelve die/ eenighe jaren geleden/ een Engelſch Schip in deſe Zuyd-Zee ghenomen hadde. Hy hadde tot ſijnen Secondt Caſper Caldron, dewelck by ſijne afſijdigheydt in ſijne plaetſe moeſte ſuccederen. Hadde twee hondert mannen/ ſoo Matrooſen / Soldaten / als Buſſchieters/ ende daer-en-boven een Capiteyn over de Soldaten / een Vendrech / eenen Sergiant / ende veele andere Volontariſen met hunne Pagien/ ende Lacquayen / zijnde in alles in ghetale 300. mannen. Dit was het ſterckſte ende ſchoonſte Schip dat opt in Indien geweeſt hadde/hebbende den Koningh gekoſt hondert vyftigh duyſent Ducaten.

Het derde was mede een machtigh/ ende ſchoon Schip/ ghenaemt zijnde de Carmer; waer op Capiteyn was Le Maiſtre del Campe, Don Diego de Starbis, voorſien zijnde met acht groote Metalen ſtucken/ twee hondert mannen / ſoo Matrooſen/ als Soldaten/ behalven alle de Officieren/ zuyten/ ende anderen aenhangh.

Het vierde met namen St. Diego, was van gelijcke groote/ ende ſterckte/ mede op hebbende acht Metale ſtucken / met ontrent twee hondert ſoo Soldaten/ als Matrooſen/ behalven noch ſes Capiteynen van Chili, ende andere gerefor-meerde Officieren naer Advenant / met hun ghevolght/ over dewelcke in 't beſonder commandeerde Le Maiſtre del Campo, Jeronimo Peraca.

Het vyfde hebbende den naem Le Roſatio, waer over commandeerde Don Mingo de Apala, was ghemonteert met vier groote Metalen ſtucken / ende ontrent hondert ende vyftigh mannen.

Het ſeſte/ met namen St. Franciſco, wert ghecommandeert door den Capi-

teyn

teyn S[t]. Lowijs de Albedin, ende was ge-equipeert met seventigh Mutsquettiers/ ende twintig Matroosen/ sonder eenig geschut/welck Schip's nachts/op d'eerste rencontre in den gront geschoten wiert/gelijck hier naer geseyt sal werden. 1615. Julius.

Het sevenste/ hebbende den naem van S[t]. Andries hadde voor Commandeur den Don Jan de Nagena, gheboren in Duytslandt/ was ghemonteert met tachtentigh Musquettiers/ vijf-en-twintigh Matroosen/ ende veele andere Officiers/ maer mede sonder eenigh grof gheschut.

Het achtste was een Schip/'t welck den Viceroy/noch naer 't vertreck van de andere/ gesonden hadde/ omme hun bystant te doen/ indien het van nooden ware/ maer hoe 't selve ghemonteert waer/ oft hoe veel volcks het op hadde/ en wisten die van de Vloote selver niet.

Des anderen daeghs den 17. begoste de selve Armade nae ons toe te komen/ ghelijck wy van gelijcken deden/ also dat op den avont beyde Vlooten niet verre van malkanderen waeren/ het welcke ghemerckt zijnde by den Admirael/ ofte Vice-Admirael/ (zijnde een oudt erbaren Krijghs-man/ als geseyt is) oordeelde de selve dat het niet en konde dienen tot haren voordeele/ maer dat het wel eer eene vermetenthey t was/ in der nacht hem soo dicht by synen vyant te begeven: Daeromme heeft hy in der haest een visschers schipken/ die sy ordinaris by hun hadden/ naer den Admirael Rodrigo toe gesonden/ omme den selven te vermanen/dat hy ons geensins by nachte en soude aen-tasten/of andersints/ indien hy 't contrarie dede/ dat hy protesteerde van syne onschult/ hem houdende ghedechargeert van alle schaden/ ende quaet/ dat daer uyt soude moghen ontstaen. Dit alles niet tegenstaende/ is Don Rodrigo met alle opgheblasenthey dt/ ontrent ten thien uren in den nacht gekomen aen onse groote Sonne, waer inne onsen Admirael was/ ende naer eenige Propoosten/ ten weder zijden gehouden/ hebben sy op malkanderen gechargeert/eerst met eene salve Musquettiers/ende daer nae met het Canon/ het welcke niet alleen wonder/ maer seer afgrijsselijck scheen by tijde van de nacht. Naer dat onse Admirael met goede ordre alle syne Musquettiers hadde doen lossen/Chocqueerdē hy met sulck gewelt met syn Canon op den voorsz Mendozza, dat deselve by alle middel sochte van 't spel ontslaghen te zijn; Maer de groote kalmte verooraeckte dat dese twee Admiralen in langen tijdt niet van malkanderen en quamen/ daer-en-tusschen niet doende als gestadig van beyde zijden chargeren met Canon/ende Musquetten/met een continueel slaen van Trommelen/gelupt van Trompetten/ende daer onder een ongelooflijck gehupl/ ende gekrijt der Spangiaerden. Den Spaenschen Admirael nu verby gepasseert zijnde/ volghde een ander Schip/ het welcke wat rasscher in't zeylen zijnde/ ontquam 't met meerder geluck/ sonder veele schade te krijghen. Volgde het derde/ genaemt S[t]. Francisco, hebbende voor Capitey n St. Louijs Albedien; het welcke door de stilte gedreven wiert/zijde/tegens zijde van onsen Admirael/ het welcke hy alsoo door-boorde met ghewelt van 't Canon/ dat het scheen stracx te moeten te gronde sincken: maer 't selve Schip quam noch al drijvende tot by onse Jacht, op welcke een chargie van musquetten gelost hebbende/ die ghehlampt/in meyninge/die wel licht te vermeestere n: Maer die van 't Jacht, dreven haer met gewelt/en groote couragie te rugge/also dat hun Schip te gronde sinckende/ wierden 't meestendeel der Spangiaerts dan de onse verslagen/tot groot geluck van het Jacht, door dien den Spaenschen Admirael geduerende dese batalie/ ock daer by was gedreven/beginnende dapper op het Jacht te schieten/waer van sy wel haest/ de batalie van 't ander Schip volbracht zijnde/ revengie nam;

1615. Julius. maer ſouden evenwel noch ten leſten / door de ſterckte der Spangiaerden den quaetſten kans ghehadt hebben/het welcke den Admirael merckende/ſondt haer tot hulpe eene boot vol wel gewapende mannen/ commanderende den Vice-Admirael van gelijcken te doen /'t welcke geſchiede:maer ſoo haeſt onſe voorſz Admiraels Boot ontrent onſe Jacht quam / die de ſelve niet en bekende/ niet teghenſtaende ſy tot verſcheyden reyſen riepen Orangie/ Orangie /ſoo heeft het Jacht daer op een kanon ſchoot gheloſt / de welcke alſoo trefte / dat de Boot ſtracx te gronde ginck/ doch de menſchen wierden gheſalveert in het Jacht, uytghenomen een man de welcke verdronck. Hier-en-tuſſchen quam de Boot vanden Vice-Admirael aen / de welcke het Jacht ontſette/ alſoo dat ſy eſchappeerde/ ſonder groote ſchade te lijden. Op den ſelven avondt taſten eenige Spaenſche Schepen mede onſen Vice-Admirael aen/ maer wierden van hem alſoo ghegroet/ dat ſy geenen luſt en hadden des anderen daeghs weder te keeren. Vanden geheelen nacht en konden wy nerghens den Admirant oft Spaenſchen Vice-Admirael / vergeſelſchapt met noch eenighe andere Schepen / vernemen / waeromme wy van opinie waren/ dat de ſelve moeſten doende zijn met onſe Schepen den Æolus, ende Morgen-ſterre, de welcke / met de groote kalmte alſoo van ons af-gedreven waren/dat wy/door de duyſterheyt des nachts geene tijdinge van de ſelve en konden hebben. Deſe ſtilligheyt den geheelen nacht continueerende / en liet den Æolus, ende Morgen-ſterre, niet toe / hun by de Vloote te vervoeghen; ende daeromme / den dagh aenkomende / zijnde den 18. Julij / zijn de ſelve onſe Schepen aen-getaſt door den Spaenſchen Admirael ſelfs / de welcke verhoopte al daer beter kantſe te hebben / dan wert met alſulcke violencie gereſcontreert / dat hy niet en ſocht als allen middel/ omme t'eſchappeeren. Den wint daer-en-tuſſchen hem verheffende / hebben bijf van des vyants Schepen hun te ſamen gheboecht / ſendende tot verſcheyden reyſen hunne Chaloupen aen haeren Admirael / hem verklarende dat ſy gereſolveert waren by alle middel haer van ons te ontſlaen / gheljck wy naerderhant 't ſelve verſtaen hebben door onſe gevangens / ende onder anderen door eenen Capiteyn / ende den opperſten Piloot: Ock waeren de ſelve Schepen des nachts alſoo aen-getaſt / ende ontramponeert/dat alle den luſt haer vergaen was / om des daeghs pets te herbatten. 't Welck by onſen Admirael / ende Vice-Admirael ghemercht zijnde / hebben 't recht op den Spaenſchen Admirael Rodrigo, ende ſijnen Vice-Admirael den Admirant / met hun beyden van de andere Schepen af-ghеſondert zijnde/ aenghеſicht; de welcke dit ſiende / hebben den vlucht ghenomen/maer Rodrigo, merckende dat ſijnen Admirant hem niet en konde volgen / heeft met geſtreken zeylen hem in-gewacht. Alſoo dat onſen Vice-Admirael de ſelve eerſt in-gehaelt hebbende / met groote furie begoſt te chargeeren/ tot dat hy door 't by-komen van den Admirael gheſecondeert wierde / waer door eene ſeer heftige Batalie tuſſchen deſe vier Schepen ontſtaen is / d'een den anderen ſeer doornaeyende met 't Gheſchut ende Muſquetten. Ten leſten in onſen Æolus daer mede by gekomen / loſſende ſijn geſchut op de Spangiaerden, der welcker beyde Schepen ten leſten dwers tegens malkanderen / zyde / tegen zyde dreven / 't welck d'onſe een groot voordeel gaf om van allen kanten die te konnen aen-taſten. Het welcke hun ock in ſulcken ſtaet brochte / dat de een hem ſochte te ſalveeren binnen het boort vanden anderen: Alſoo dat een groote quantiteyt vanden Vice-Admirael hen ghewoepen hebben in hun Admiraels Schip / door vreeſe dat het andere / gheheel door-boort zijnde / haeſt ſoude te gron-

de

de gaen: Maer deſelve in des Admiraels Schip komende/ en vonden daerinne niet meer als 40. oft 50. levendighe mannen / de welcke hun in 't voorſte van 't Schip t' ſamen gevoeght hadden / gelijck wy 't ſelve naderhant uyt hunne eygene verklaringhe verſtaen hebben. Daer-en-tuſſchen hebben ſy uyt-gheſteecken een witte vlagge/ tot teecken van vrede/ welcke vlagge tot verſchepden malen door eenige Cavailliers weder inne genomen wierde/alſo de ſelve liever hadden te ſterven/als haer in onſe handen te begeven. Daeromme en lieten wy niet af geſtadigh op haer te chargeren/'t welcke de overghekklommene van den Vice-Admirael ſiende/zijn ſy weder in hun voorighe Schip gheballen/ ende hebben/ geanimeert zijnde met nieuwe couragie/ de Batalie herbat; ten leſten is onſen Vice-Admirael door de baeren gevorpen tuſſchen beyden in/ van des vyants Schepen/ de welcke van beyde zijden ſeer op hem ſchoten / ſonder dat hy daeromme liet ſijne revengie ten weder zijden te nemen. Maer alſoo hy hem ten leſten heel nae by den Spaenſchen Admirael vont/ hebben de vyanden hem/ met eenen grooten hoop ghe-entert / de welcke de onſe van onderen door het boevennet / met halve piecken ; ſteen ſtuckkens ende andere wapenen alſoo weder ſtonden / dat het meeſtendeel aldaer doodt bleef. Daer-en-tuſſchen en lieten wy niet met het grof gheſchut ons beſte te doen/ alſoo dat de twee vyants Schepen allenſkens begonden van malkanderen te ſchepden / ende den Spaenſchen Admirael den vlucht te nemen ; maer wiert van onſen Admirael altijdts vervolght / ende met gheſchut ghechargeert / tot op den avondt / dat de duyſterniſſe hem d' ſelve uyt het gheſicht nam / nae welcken tijdt wy hem noyt meer en vernamen. Ende naer alle apparentie en konde hy dien nacht ſoo verre van ons niet komen / oft ſouden hem des anderen daeghs (gheljck wy d' andere Schepen deden) noch wel gheſien hebben / te meer alſoo het dien nacht gheheel ſtille was/ waeromme wy oordeelden/ dat hy den ſelven gangh ghegaen hadde / die te voorens 't Schip S^t. Franciſco, gegaen was/ van gheljcken mede den Admirant/ waer van hier naer ſal gheſproken worden; gelijck wy van 't ſelvighe hier na volkomene advertentie kreghen van den Indiaen in Guiarme, ende Peyta. Wy hebben mede expreſſe tydinge gekregen / dat het Schip S^t. Maria te gronde was gegaen/ gheljck wy met eyghene ooghen oock gheſien hadden/ dat 't ſelvighe allenſkens begonde te ſincken. 1615. Julius.

Batalie tuſſchen de onſe ende de Spaenſche ſchepen.

Onſen Vice-Admirael / ende den Æolus vervolghden gheſtadighlijck den Spaenſchen Admirant/ den ſelven alſo door-boorende/ dat hem geenen middel van eſchapade overgebleven was / maer dat hy elcke oogenblick ſcheen den gront te ſoecken. Daeromme heeft hy ten leſten de witte vlagge uyt-geſteken/ tot teecken van vreede/ preſenterende ons alles in onſe handen te willen geven/ indien wy hun 't leven laten wilden ; 't welcke by onſen Vice-Admirael gemerckt zijnde/ ſonde hy twee Booten met Krijghs-volck aen ſijn boort / gevende laſt aen eenighe Capiteynen / dat ſy den Spaenſchen Admirant ſelfs in perſoon ſoude mede brenghen. Maer alſoo de ſelve aen boort quamen / ende den inhout van haren laſt verklaerden/ en woude den Admirant 't ſelve niet toeſtaen/ maer verklaerde dien nacht noch in ſijn Schip te willen blijven / ten ware dat eenighen Capiteyn in ſijn plaetſe in Oſtagie daer wilde blijven / het welcke hem afgheſlaghen wierdt. Daeromme hebben de onſen hem nochmael vermaent/ dat hy hem niet langer ſoude betrouwen in een Schip / 't welck van ure tot ure ſcheen den gront te ſoecken. Maer dit alles niet teghenſtaende / bleef hy opiniaterende / ſegghende ten leſten mede te ſullen gaen / indien hem onſen Vice-

1615. Julius. Admirael ſelfs in perſoon wilde komen halen/ oft anderſints/ dat hy liever met eere hadde te ſterven / in den ſtaet ende Schip daer hy in was / tot dienſt van ſynen Koninck / ende Vaderlandt. Gedurende deſe onderhandelinghe is een van de Matroosen van onſen Æolus naer boven geklommen / ende heeft des Admirants vlagge af-gehaelt/ ende alſoo zyn onſe Booten / ſiende datter gheen ander middel van accoort en was/ weder aen-boort gekomen / achter latende tien/ oft twaelf van de onſe / de welcke tegens ordre hun in des Admirants Schip hadden geworpen/ op hope van de eerſte aen't plunderen te zyn. Den nacht gekomen zynde/ hebben de Spangiaerden, met hulp van onſe Matroosen / die daer gebleven waren/ met pompen / ende anderſints getracht hun Schip boven water te houden/ maer ſiende dat alle't ſelve hun niet en hielp / ende dat ſy niet anders/ als de doot en hadden te verwachten/ hebben ſy veele lichten/ ende toortſen aengeſteecken / met groot gekryt / ſchreeuwen / ende kermen / omme te bewegen die't ſelve ſouden mogen hooren/ zyn ten leſten/ in onſe preſentie/ met Schip ende goet/ te gronde geſoncken.

Des anderen daeghs/ zynde den 19. dito / heeft onſen Admirael vier Boots geſonden ter plaetſe daer den Spaenſchen Admirant geſoncken was / omme te vernemen/ oft den ſelven Admirant/ oft eenigh ander Officier/ ſich niet en hadde geberght op eenige plancken / maſten / of diergelycken. Deſe Boots te ſelver plaetſe komende / hebben ontrent 60. oft 70. perſoonen ghevonden dryvende op plancken / ſpreten / ende andere dingen / dewelcke in't aen-komen van de onſe/ meynende dat het Spangiaerts waren/ riepen niet anders / als om hulpe/ ende by-ſtandt/ maer ſiende dat het vyanden waren / riepen alle Miſericorde, Miſericorde. Alſo onſe Boots den Perſoon van den Admirant niet en vonden/ dewelcke ſy ſeyden / dat des nachts verdroncken was / hebbende daer-en-boven twee wonden in de leſte Batalie ontfangen / hebben ſy geſalbeert den Opper-Ploot/ ende syn maet/ met noch een Capiteyn/ met weynige Soldaten/ latende de reſte in de genade van de Zee-baren. Al-hoe-wel dat ſommige van onſe Matroosen/ tegens hunne gegevene ordre/ eenige Spangiaerts doot ſloegen.

Siet daer den uytganck van deſe Batalie / waer voor Godt in der eeuwigheyt moet gelooft/ ende gedanckt zyn / voor de victorie ons alhier verleent: Alſoo de macht der Spangiaerden, door't verlies van deſe dry Schepen / ten alderhooghſten geſwackt was. Wat aen-gaet onſe dooden/ ende gequetſten / de ſelve waren / Godt lof / noch van kleynen ghetale / waer van de meeſte waren op de Morgen-ſterre, onſen Vice-Admirael/ zynde in alles feſtien dooden/ ende tuſſchen de dertigh ende veertigh gequetſte/ het welck meeſt gekomen was / ten tyde den Vice-Admirael tuſſchen de twee Spaenſche Schepen inne ghewoorpen wierde. De gheheele reſte van alle de andere Schepen / en waren niet meer als vier-en-twintigh dooden/ ende feſtien/ oft achtien verwonden. Ten ſelven dage zeylden wy recht naer het Eylant Caljou de Lima; maer alſoo het heel ſtille was/ en konden wy niet veel voorderen.

Den 20. den wint voorderlyck zynde / hebben wy't voorſz Eylandt voor-by gepaſſeert/ ende zyn recht na de Haven gezeylt/ daer wy ontrent veertien Schepen ſaghen van alderley ſoorte / die haren handel dreven op Peru, gaende / ende komende altyds lancx de wal henen / welcke d' oorſaecke was dat wy daer niet en konden by-komen / om datter geene diepte genoegh voor ons / ſoo naer by't Landt en was. Daeromme namen wy voor / onſe eerſte voornemen te vervolghen / ende te gaen anckeren op de Reede van Caljou de Lima, omme te ver-

ne-

nemen / oft by haſart den Spaenſchen Admirael niet en mochte geeſchappeert weſen: maer de ſelve daer niet bindende / hielden wy voor ſeecker / dat hy moeſte geſoncken weſen; waer van wy volkomen ſeeckerheyt kregen in Guiarme, ende Peyta, als hier naer geſeyt ſal worden. Alſoo wy nu naerder Lima de Caljou ghekomen waren / heeft onſen Admirael / voor d'andere uytvarende / ſijn Ancker ghewerpen op neghen of thien vademen / ende dat dicht onder 't landt. Maer ſoo haeſt en hadde hy 't niet geſet / ofte de vyanden / hebbende op 't Landt geplant een ſtuck ſchietende ſes-en-dertig pondt Yſers / met noch eenige andere kleyne ſtuckkens / ſchooten veele ſchooten nae hem / ſonder nochtans met eenichſints te beſchadigen. Onſen Iager hem beſijden van den Admirael af mede anckerende / heeft eenen ſchoot van 't voorſs ſtuck dwerſch deur gekregen / alſoo dat het niet veel en ſcheelden / oft ſoude hem te gronde gheholpen hebben. Daer-en-tuſſchen / alſoo wy op den oever een groot getal van Krijgs-volck ſagen / al waer / gelijck wy daer nae verſtonden den Viceroy ſelfs preſent was / geaccompaigneert met acht Compagnien te peerde / ende vier duyſent man te voet / ende dat wy daer-en-boven verſtonden / dat de Schepen aen den oever leggende / mede Krijchs-volck / ende noodige defencie inne hadden / als mede dat wy onderworpen waren / door het ſchieten van 't Landt / maſten / oft koorden te verlieſen / het welcke onſe reyſe hadde moghen verachteren / ende dat wy hier geen voordeel voor ons en ſaghen; ſoo is / met rijpe deliberatie / by den Admirael ende alle Officieren gereſolveert geweeſt een mijle ofte twee weder achterwaert te loopen / het welck dadelijck geſchiede / gelijck als 't ſelve is blijckende by de reſolutie van den generalen Rade: Alſo dat wy onſen Ancker wierpen aen den inganck vande Haven van Caljou de Lima, alwaer wy ſtil lagen tot op den 25. van deſe maent Julii / doende daer-en-tuſſchen alle deboir om eenige van hunne Schepen te attraperen: Maer 't ſelve was te vergeefs / alſoo de ſelve Schepen gaende / ende komende lancks de wal / veel raſſcher in 't zeylen waren als de onſe / waer door wy geen profijt en deden / als dat onſe Booten namen / ende in onſe Vloote brachten een kleyn Schipken / bykans van gheender weerden zijnde.

1615. Julius.

Caljou de Lima is een ſchoone Bay.

Den 26. hebben wy wederomme zeyl gemaeckt / onſe reyſe te voorderen / zeylende ſoo na lancks de wal als 't mogelijck was / tot des naer-middaghs dat wy geheel onder 't lant een Scheepken ſaegen / naer 't welcke onſen Admirael dry wel ghemande Booten ſont / omme 't ſelve te nemen / ſonder dat onſe Vloote eenichſints daer naer verwachtede / maer ginck altijt voorts / tot op den avont / dat wy 't ancker wierpen op 15. vademen. 't Welck gheſchiet zijnde / zijn onſe Boots weder aen boort ghekomen / mede vaerende het voorſeyde Schipken / 't welck geladen was met ſout / ende ontrent tachtentich tonnen Sirope / 't welck eenpaerlijck onder ons ghedeylt wierde. In 't aen komen van de onſe hadden de Spangiaerts uyt het Schepen de vlucht ghenomen / landewaerts in / met alle 't ghene ſy hadden moghen mede draghen. Den Admirael goet vindende dit Schipken by onſe Vloote te behouden / heeft daer op geſtelt Jan de Wit Capitepn / met eenighe Matroſen / om 't ſelve te voeren.

Voorts heeft den Admirael / nevens ſijne Raden deſe naer volgende Order gemaeckt / die men betrachten ſal na te komen / ſoo ons de Armade van Pannama reſcontreert.

De ſelve aentaſtende / met alle onſe macht van geſchut / dat ons meeſte gheweldt is / ende oock ons voordelijcxſte / om onſe vyant te beſchadighen. Ende van hun voort te blyven / ſoo veel mogelijck is / als om reden vooren verhaelt.

Wy

1615. Julius. Wy en mogen 't ſoo deſperaet niet aen ſtellen/ als wel onſe vyanden: dencken/ ende wel wetende/ dat wy in een vreemde Zee zijn/ ende rontſomme in onſe vyanden/ ſoo dat wy eenige hooge noot kregen/ daer 't Godt vooren behoede/ gheen middel en hebben/van eenighe plaetſen/om ons te redderen/ vande ſchade die ons mochte gebeuren/als alleene 't geene wy by ons ſelven hebben/ oock bevindende verre Reyſe/die wy noch te doen hebben; ende den dienſt die de Heeren van deſe Vloote/ inde Manillies, ende andere plaetſen/ zijn verhoopende/ waer toe deſe Vloote meeſt uyt geſonden is/ ende alſoo wy voorgaende ſlachs zijn geweeſt/ met de Armade van Lima; dat ons groot achter-deel gedaen heeft/ dat wy niet by den anderen en waeren/ ende de ſtilte ons verhinderde by den anderen te komen: ſoo is noodich/ by een te houden/ſoo verre/ weer ende windt ons kan dienen.

By aldien Godt ons de genade dede/ dat wy eenige Schepen onſer vyanden dwongen over te geven/ ſoo wert expreſſelycken belaſt/ alle Scheeps-Capiteynen/Schippers/Stier-lieden/ende andere/hunne Schepen te bewaren/als oock de Capiteyns vande Soldaten/ niet van voort te gaen/ aen eenige vyandts Schepen. Maer dwingende/ met hunne Boots ſelfs over te komen/ op dat wy niet in de confuſie en vallen/ als leſt gebeurt is/ gaende uyt ons voordeel/ zijnde oorſaecke van ons volck te verlieſen/ door onvoorſichtigheyt/ ende onbeleefde plunderagie.

By aldien gheraden/ende goet gevonden wort/ eenighe van onſe Boots aen des vyants ſchepen te ſenden/ ſal geſchieden door laſt vanden Admirael/ in zijn abſentie (ende naer geleghentheydt) door den Vice-Admirael/ waer toe oock ſullen gheordineert worden/ bequame perſoonen/ die de Spaenſche tale konnen/ ende met voorſichtigheyt/ verrechten. 't Gene hun ſal belaſt worden.

Den 27. hebben wy wederomme zeyl gemaeckt zijnde den wint N. W. ten Noorden/ met ſchoon weder.

Onſe ſchepen ververſchen haer aen Guarma.

Den 28. zijn wy ghecomen op de Reede van Guarme, gheleghen op de hooghte van thien graden bezuyden de Linie. Deſe plaetſe van Guarme is ſeer ſchoon/ende plaiſandt/ heeft eene groote/ ende wel gelegene Haven/ daer men met veele ſchepen mach leggghen. Daer is oock eene ſtaende Poel met verſch water/ daer wy proviſie deden. In 't eerſte aenkomen ſoude den Admirael eenen troup Soldaten aen 't lant/ maer en vonden niet als ydele wooningen/ door dien d' inwoonders/ van onſe komſte verwitticht zijnde/ inde boſſchen gevloden waeren/ alſoo dat de onſe weynich buyts bequamen. Soo langhe wy hier ſtil laegen/ ſondt den Admirael/ tot verſcheyden reyſen aen't landt Jan Baptiſta Schipper van het Scheepken/ dat wy 's daegs voor de Batalie genomen hadden/ omme alle de commoditeyten te door-ſien/ ende ververſſinge van victualie te bekomen. Maer/ na dat de ſelve alles doorſocht hadde/ vont in 't eynde eenige Orangie-Appelen/ ende andere frupten. De Matroosen vonden mede in de huyſen eenige Hoenders/ Verckens/ ende Meel. Oock is uyt-geſonden een getrouw/ ende diſcreet perſoon/ omme tydinghe van Don Rodrigo, ende zijne Vloote te bekomen/ de welcke in't eynde ſeeckerlyck vernam/ dat beyde des Koninghs Galioenen vergaen waren ſonder eenigh menſche 't leven gheberght te hebben.

Auguſt. Den 3. van Auguſto/ heeft den Admirael vry ende los aen 't lant gheſet eenighe ghevangene Spaignaerts, de welcke den Admirael met veele danck-seggingen hier voor bejegenden. Naer den middag hebben wy onſe zeylen opgehyſcht/ ende

de zijn met seer schoon weder Noordt-West aen-gegaen/aldus continuerende tot den sesten toe. Ten selben daghe hebben wy in 't gesicht gekregen het Eylant de Loubes, alwaer wy passeerden tusschen het baste lant / ende 't voorsz Eylant/ leggende op 6. graden 40. minuten / hebbende desen naem de Loubes van een soorte van visschen/ waer af hier groote quantiteyt is. 1615. Augusti.

Den 7. hielen wy altijt onsen kours N. Noordt-West/ tot op den abondt toe/ dat wy een vreemt zeyl sagen/ het welcke wy door de donckerheydt des abondts upt het gesichte verloren/ sonder wijder verbolgh te doen / om onse reyse niet te verachteren.

Den 8. tegens den abont hebben wy 't ancker ghevorpen in eene schoone bequame Haven/ by de Stadt Peyta.

Den 9. nae dat den vreeden Raedt vergadert hadde geweest / zijn aen 't landt gesonden acht Chaloupen / met dry honderdt wel gewapende mannen/de welcke in goede ordre recht na de Stadt Peyta marcheerden ; Maer also sy den vyant vonden rontom getrencheert zijnde/ en dat sy oordeelden/dat/sonder verlies van veel volcks/ sy den vyandt niet en souden konnen verweldigen / soo zijn sy alle/ door last van den Admirael / de welcke speciale sorge droegh tot conservatie van zijn volck / wederomme t' Scheep gekomen / naer eenighe ghedane schermutsinghe. In dese schermutsinghe en verloren wy maer een man / ghenaemt Pieter Evertsz ende hadden maer dry ofte vier ghequetsten. Ende ter selver instantie is den Æolus, de Morgen-sterre, ende het Jacht gecommandeert zeyl te maken / ende hun te vervoeghen tot dicht onder de Stadt Peyta, het welcke gheschiede / ende belegerden de selve soo naer als 't mogelijck was. Naer den middagh isser een Visscher/ upt de Zee gekomen/ na den welcken terstont Jan de Wit met sijn scheepken gesonden is / dewelcke op den abondt weder komende / heeft den selven Visscher mede ghebracht/ hebbende een Schip/ ende zeylen seer wonderbaerlijck gemaeckt zijnde / en in 't selvige ses Indianen, al jonge/ stercke/ ende robuste mannen / hebbende twee maenden lanck upt visschen geweest / hadden groote quantiteyt van gedrooghde visschen/ van seer goeden smaeck zijnde / dewelcke gelijck onder de Vloote gedeylt wierden.

Den 10. hebben wy wederom ons Krijghs-volck / doch met meerder macht als des daeghs te vooren/ aen 't lant gesonden / ende onse dry Schepen speelden soo heftigh met hun Canon op de voorsz Stadt / dat het al beefden datter ontrent was/ 't selve geduerende / tot dat ons Krijghs-volck in goede ordre tot onder de Stadt marcheerden / dewelcke bindende deselve Stadt alreede geopent/ ende ledigh/ zijnde de inwoonderen alle geblucht naer het geberghte / mede dragende alle 't gene hun mogelijck was / is by den Admirael belast 't vyer daer inne gesteecken te worden / het welcke dateljck in 't werck ghestelt is / alsoo dat in korten tijdt het meerendeel der voorsz Stadt tot asschen is ghemaeckt. Op den abondt is alle ons Krijghs-volck ende andere wederomme t' Scheep gekomen.

Op den 12. heeft den Admirael het Jacht gesonden ander-half mijle van ons naer het Zuyden / omme aldaer te ancheren/ en de wacht te houden. Daer-entusschen hebben wy met de geheele Vloote de Haven van Peyta verlaten / ende hebben alle gelijck geanckert aen eenen hoeck by eenen In-wijck / omme aldaer te verwachten de Schepen / die van Pannama souden komen / alwaer wy eenighen tijdt stille lagen. Dit ghedurende / heeft den Admirael dagheljcks Jan de Wit met zijn Scheepken in Zee ghesonden / omme te sien naer de komste

1615. Augustus. ste van eenige Schepen / als mede naer de Vloote van Pannama te vernemen / ter wat plaetse sy haer mochten onthouden / die yeder abondt weder by ons in de Vloot quam. Mede zijn aen 't lant gesonden vijf van onse Indianen, soo om eenige vruchten te plucken / als mede om naerder tijdinge van den Spaensche Admirael te vernemen / dewelcke ons in 't leste voor gewisse tijdinge brachten / dat de selve met Schip / ende alles gesoncken was / uytgenomen dat vijf / oft ses persoonen miraculeuselijck het leven geberght hadden. Daer was een onder de selve onse Indianen, de welcke ons veele secreten / ende saecken van importantie ontdeckte / het welcke wy te meer gheloofs gaven / alsoo wy den selven bevonden een seer ghetrouw / ende discreet persoon te wesen. De Indianen brachten oock brieven geschreven by den Capitein Casper Caldron, à La Dona Paula, Huysvrouwe van de Commandeur van Peyta, de welcke hare retraicte genomen hadde in de Stadt S. Michiel, twaelf mijlen in 't landt leggende / op welcke brieven sy wederomme antwoordt brachten van de voorsz Dona, inne-houdende het groot mede-lijden dat sy hadde met den voorsz Capitein / ende alle de andere ghevangens / verklarende / dat soo eenighe importante redenen niet wederhouden en hadden / dat sy selfs in persoone by onsen Admirael soude gekomen hebben / om voor de selve gevangens te intercederen. Sy sondt ons groote abondantie van Citroenen / Orangie-Appelen / Koolen / ende andere verversingen / de welcke alle met goede ordre uytgedeelt wierden. Dese Dona Paula is seer gerenommeert van wegen hare schoonheydt / goede gratie / ende discretie / hebbende groote authoriteyt door het geheele lant van Peru. Sy dede groote interessien / ende supplicatien aen den Admirael voor de gevangens / dat hy eenighe der selver soude willen los laten / maer 't selve wierdt haer courtoiselijck geweygert / met danckseggynghe van hare gedane giften / haer asseurerende / dat indien wy in 't beginsel van hare courtoisie / ende benevolentie hemisse ghehadt hadden / dat wy om harent wille de Stadt Peyta verschoont souden hebben. Dese Stadt was sterck / en wel geretrencheert / ende voornamentlijck op de zijde van de Zee / alwaer men met al 't gewelt van Canon geene breesse soude hebben konnen maecken. Daer inne waren gheweest twee Kercken / een Klooster / ende veele schoone andere gheboúwen / ende huysinghen; mede hadden sy de beste haven van het gheheele landt / alwaer aen-komen / ende uyt-lossen alle de Schepen / ende Armaden / die uyt Pannama komen / nemende van hier hunnen wegh te lande naer Caljoú de Lima, als het bequaemste zijnde / door de contrarityt van de ghestadighe stroomen. Den Vice-Roy hadde die van de Stadt geadviseert van onse komste / ende hun gheschonden veele Wapenen / Vendels / ende diergelijcke / omme resistentie te doen: maer / niet tegenstaende sy den eersten dagh mannelijck ghenoegh wederstonden / gaven ten lesten allen den moet verloren. Gedurende ons stille leggen / den Admirael siende dat onse victualie seer begost te verminderen / heeft vier wel gemonteerde Booten naer het voorsz Eylandt de Loubes gheschonden / omme van dese visschen Loubes ghenaemt / te vangen / 't welcke sy deden / brengende eene groote quantityt / eenige noch levendigh / andere doodt zijnde / dewelcke gekoockt zijnde / goeden smaeck hadden / en volkomen voedtsel gaven: 't welcke ons middel gaf om onse andere victualie te menageren. Tot dat eenige twist-makers (gelijckmen gemeynlijck in sulcke extremityten dusdanige vint) d'andere ophitsten / ende hun daer tegens stelden / voor-werpende dat dese visschen geen eetbare spijse en waren / ende datse lichtelijck eenighe siecktens souden konnen veroorsaecken / alsoo dat den

Peyta wort van de Hollanders ingenomen.

den Admirael / om meerder inconvenienten te ſchouwen / geene meer en dede 1615.
bangen/ al-hoe-wel ſy die dageliicks in groote abondantie aenbzachten.

In dit Eylandt hebben onſe Matroosen mede twee Vogels / van wonderba- Augusti.
re groothept gebangen / hebbende den Beck/ Vleugels/ ende Klauwen in fozme als eenen Arent/ den hals als een ſchaep / ende op het hooft gheliick de Hanen/ zijnde gefozmeert op een ſeer wonderliicke maniere.

Den Admirael ſiende dat 't meerendeel van onſe gebangens inhabiel ende on-bequaem waren/ heeft een goet deel der ſelber bzy aen lant gheſet / ende wy be-hielden alleen de Opper-Piloot/den Capiteyn Caſper Caldron, ende ontrent der-tigh andere perſoonen. Mede zijn los gelaten de boozſz Indianen, ende hun haer Schip weder gegeven.

Den 21. Auguſti naer den middagh hebben wy wederomme zeyl ghemaeckt/ nemende onſen conrs na 't Nooxden t' zeewaerts in / met een ſoet ende ſeer ſchoon weder.

Den 22. liepen wy wederomme naer 't Landt toe / alwaer wy teghens den avont anckerden op 40. vademen. Zedert die tijt af/ merckten wy dat de ſtroom met ſulck ghewelt ons tegen liep/ dat het qualiick mogheliick was eenigh booz-deel te doen/ ten waer met ſeer boozſpoedighen windt.

Den 23. den wint ſterck / ende tot onſen boozdeel waeyende/ zijn wy t' zeyl ghegaen/ altijdts vaerende lanckis den wal henen / tot op den avont dat wy ten ancker quamen recht booz de Rivviere genaemt Rio de Tomba, in welcke Rivvie-re men niet en kan komen / om de groote dzooghte / als mede om de ſterckе ſtroom die daer upt bloept/ jae ſelfs niet met eenige Booten.

Den 29. met den dageraet/ hebben wy 't ancker gelicht; Maer de ſtilte/ ende d' werſſighept van de ſtroom bedwongh ons 't ſelve haeſt weder te laten ballen.

Op den 24. is den generalen Raet bergadert / by den welcken ghereſolbeert wierde dat men den cours ſoude ſtellen recht naer het Eylant Coques, gelegen op vijf Gzaden naer den Zuyden/ dooz oozſaecke dat 't ſelve Eylandt ſeer commo-dieux/ ende bequaem was om te verberſchen/ gheliick eenighe van d'onſe daer af goede kenniſſe hadden; Alſoo zijn wy / den wint / naer den middagh naer 't Weſten loopende/ t' zeyl gegaen/ onſen cours nemende ten Nooxt-Nooxt-Weſten.

Den 27. hielen wy noch al den ſelben cours / tot op den avont dat wy booz ons upt een Schip ſaghen / waer dooz wy allen middel aenwenden om 't ſelve t' achterhalen; maer de duyſterhept des nachts berooxſaeckte dat wy 't ſelve upt t geſichte verloren / alſoo dat wy onſen cours weder ſtelden als te voorens. Al-hier waren wy ontrent den hoeck van Sancta Helena, op anderhalven graet be-Zuyden de Pool. Alſoo hebben wy gecontinueert den 28. 29. ende 30. tot nae den middagh dat wy onſen cours Weſteliicker ſtelden. In deſe plaetſe zijn wy ſeer ſubject gheweeſt alderley tempeeſten/ dzaey-winden/ reghen/ blixem/ ende dierghelijcke.

Den eerſten dagh van Septembzis hadden wy ſeer boozſpoedighen windt/ Septem.
alſoo dat wy des nacht / wederomme de hooghten hadden van vier graden.

Den 2. den wint alſo continueerende/ hadden wy de hoogte van 4. graden 30. minuten/ ende zedert den ſelben dagh/ tot op den ſevenden toe hebben wy altijts geſocht naer het boozſz Eylant de Coques, maer en konden 't ſelve niet vinden/ upt oozſake van de geſtadige tempeeſten/ regen/ donder/ ende diergelijcken. Ten Jan de
ſelven dage heeft Jan de Wit zijn Schipken moeten verlaten/ upt oozſake dat het Wit ſijn
geſcheurt / ende leck was / dooz de ſterckе winden/ ende Zee-baren/ ende ſoo Schip
haeſt ſinckt.

1615. haeſt en hadden wy de provyanden / ende 't volck niet overgeſcheept / oft 't ſelve is geſoncken.

Septem. Van den 7. tot den derthienden en nam het onweder noch regen / noch blixem niet af / het welcke onder ons allenxkens verſcheyden ſieckten begon te veroorſaecken / ende te meer door dien wy in ſoo langen tijt gheen ververſinghe ghekreghen en hadden.

Den 14. was den eerſten dagh dat het tempeeſt afnam / met een ſeer ſchoon / ende ſtil weder. Hier hadden wy de hooghte van acht graden ende thien minuten.

Op den 15. zijnde klaer / ende helder weder / is by nachte door de Piloten bevonden geweeſt / dat wy recht op de hooghte van thien graden waeren.

Den 16. verhief hem den windt ſeer met gheſtadigen reghen uyt den Zuydt-Weſten / onſen cours zijnde Noort-Weſt.

Den 17. hadden wy de hooghte van 12. graden ende 30. minuten.

Den 18. des daeghs was het goet ende bequaem weder: maer des nachts is een onweder opgekomen met geſtadigen regen / het welcke den windt ten Noorden dede keeren / waer door wy onſen cours ten Weſten namen.

Den 20. hebben wy in 't geſicht gekregen het Landt Nova Hiſpania genoemt / het welcke in 't eerſte gheheel leegh ſcheen / doch beſet met heuvels / ende bergen van wonderbaere hooghte.

Den 21. hadden wy de hooghte van dertien graden ende 30. minuten / ende als doen den wint naer 't Zuyden loopende / ſtelden wy onſe cours weder naer het Noorden / tot op den middagh dat het gheheel ſtille is gheworden.

Den 22. duerde de ſelve ſtilte noch / ſonder dat wy veel voorderden / tot op den avont / dat ſulcken ſtercken ſtorm / ende draey-wint opgekomen is / dat de Schepen door malkanderen dreven / het Jacht ſtootende tegen des Admiraels Schip / hem brekende ſijnen boegh-ſpriet / met ſcheuringhe van veele zeylen / ende andere ſchade. De ſelve wint continueerde noch tot op den 23. des middaghs / hebbende als doen de hooghte van 14. graden ende vijftigh minuten.

Den 24. nam de wint ſeer af / loopende naer het Ooſten / daeromme namen wy onſen cours Weſt ten Noorden.

Den 25. is wederomme 't voorighe onweder opghereſen met ſulcke ſubyte onſtuymigheyt / dat het ſchoover-zeyl van den Admirael in ſtucken ſcheurden / alſoo dat wy qualijck 't ſelve konden behouden. Ten ſelven tijt is den wint mede omgeloopen geheel tegens ons / waer door wy laveerden / dan op d' eene / dan op d' andere zijde / tot op de middernacht dat het geheel ſtil wiert.

Den 26. is den wint wederom gekeert naer den Ooſten / waer door wy onſen cours Weſt ten Noorden ſtelden / zeylende met goeden voorſpoet / ende hadden de hooghte van 14. graden ende 42 minuten.

Den 27. is ons d' ſelve voorſpoet noch by ghebleven / tot op den avont dat het weder heel ſtil wierde / het welcke den gheheelen nacht / ende den navolgenden dagh continueerde.

Den 29. den wint zijnde als vooren / ginghen wy Weſt ten Noorden aen / ſonder dat wy 't voorſz Lant oyt uyt het geſicht verloren. Op den middagh hadden wy de hooghte van 15. graden en 30. minuten. Op den avont naerderden wy hoe langhs hoe meer de wal van 't voorſz Landt; maer den wint naer 't Weſten loopende / ginghen wy wederomme met volle zeylen t' zeewaerts in.

Den 30. trachten wy wederom het Lant te gewinnen / maer alſoo wy / naer onſen

onſen wil niet en konden voorderen / gingen wy nochmael t'zeewaerts. 1615.

Den eerſten dagh van October / hebben wy den geheelen dagh ende nacht gelabeert om 't Lant te gewinnen / alſoo dat wy / met 't aenkomen van den dagh ons ſeer na-by de wal vonden. Ten ſelven daghe / zijnde den 2. ſaghen wy op 't Lant in verſcheyden plaetſen roock op-gaen / waeromme den Admirael eenen Boodt uyt ſondt met gewapende mannen / omme na tijdinge te vernemen. Mede is onſe Jacht voor uyt geſonden / omme alleſints den gront te peylen ende eene bequame ancker-plaetſe op te ſpeuren / de welcke ten leſten weder komende / ons verklaerde datter nergens geene bequame plaetſe en was / noch gene Haven / oft Reede ghevonden te hebben. 't Selve gaf ons enighſints verwonderinge / tot op den avont dat onſe Boodt aen-voordt komende / ons te kennen gaf / een ſeer bequame Baeye dicht aen 't Landt ghevonden te hebben / alwaer men met goede gelegenthevdt konde anckeren op 15. ende 16. vademen. Mede verſtonden wy / dat de gene die in de Boodt waren / van verre met die van 't Land ghеſpvoocken hadden / ende dat de ſelve hun belooft hadden alderley ververſſingen / indien ſy maer de ſelve wouden komen halen: doch alſoo hare oordre daer toe niet en ſtrechte / en hadden ſy 't ſelve niet willen onderſtaen. Alſoo den windt ons ſoo ſeer teghen was dat wy van dien avondt de Reede niet en konden winnen / zijn wy nochmael gedwongen t'zeewaerts te keeren. Dit Lant ſcheen geheel ſchoon / ende plaiſantigh / beplant zijnde met veelderleye geboomten / en groenigheden.

Den 3. hadden wy de hooghte van 16. graden ende 20. minuten / ende ten ſelven daghe deden wy noch alle devoir om de Reede te krijgen / ende te ancheren / maer 't was te vergeefs / ende in 't ſelve continueerden wy tot den 5. toe. Ten ſelven dagen ſagen wy veele maſten vaſt aen malkanderen gebonden / drijvende in de volle Zee / het welcke wy in 't beginſel oordeelden eenigh Schip te zijn / maer wiert ten leſten bekent door eene Boote / die wy tot dien eynde uyt-ſonden. Mede is eene andere Boot naer het Landt geſonden / omme de ghelegenthevdt te beſichtigen / of het mogelijck waer Krijghs-volck aen 't Landt te ſetten / ende provisie van ververſſinge te doen / 't welck wy ten hooghſten noodigh hadden: maer wy kregen voor antwoort / dat het niet mogheliick was / door dien de baeen tegens den Zee-kant met ſulcke onſtuymighevdt hun verhieven / datſe onſe Boots lichteliick in den grondt ſouden hebben gheſlagen. Ten ſelven daghe hebben wy even-wel met de geheele Vloote het ancker gevorpen op veertig vademen / hebbende de hooghte van 16. graden ende 40. minuten.

Den 6. Naer dat den vreeden Raet vergadert waren / is beſloten dat men drij Booten aen Landt ſoude ſenden / omme eenigh middel van ververſſinge te onderſoecken; Maer de ſelve ontrent het Lant komende / vonden gelijck geſeyt is / de onſtuymighevdt der Zee ſoodanig te zijn / dat het onmogelijck was te aborderen. Sy ſagen aen 't Landt eenige menſchen ſtaen / de welcke haer wenckten / datſe by hun ſouden komen / maer 't ſelve was hun niet doenelijck / mede ſagen ſy verſcheyden troupen Beeſten in de weyde aldaer loopende.

Den 8. zijn wederomme drij Boots uyt-geſonden / omme alſnoch eenighe advantagie te ſoecken / maer deden verloren arbeydt / ſoo wel als de andere; als alleenlijck dat eenige Matrooſen hun ontkleedende / in de Zee ſprongen / ende tot aen 't Landt ſwommen / alwaer ſy eenige Millioenen / Reden / ende Herten ſagen / ſeer wilt zijnde / de welcke / ſoo haeſt ſy ons volck ſagen / met groote ſnelligheydt deur liepen.

1615. Octob.

Den 9. zijn wy wederom booxts ghevaren / altijts lancks de wal henen zeylende. 't Selve deden wy ock op den thienden tot des avondts toe / dat wy ten ancker quamen by eenen hoeck van 't Lant / achter den welcken gelegen was de Stadt Aquapolque, hebbende eene ſchoone ende wel gelegene Haven.

De Stad Aquapolque / daer de gevangen Spangiaerts gerantſoneert worden.

Den 11. maeckten wy zeyl / aenwendende allen middel om de Haven te ghewinnen / in de welcke wy / om de groote ſtilte / niet en quamen dan naer den middagh / ende wierpen met alle onſe Schepen het ancker dicht by het Kaſteel van 't welcke ontrent tien Canon-ſchoten naer ons gedaen wierden / ſonder eenigſins ons te beſchadighen / omme 't welck te beletten / heeft den Admirael een Boot booxt uyt gheſonden / met eene witte blagge in teecken van vrede / het welcke de Spangiaerts merckende / quamen onſe Boot te ghemoet / ons aenbiedende niet alleenlijck alle vrientſchap / maer beloofden ons ock te geven alle wat ſy konden tot onſe hulp ende aſſiſtentie. In conſoxmiteyt van 't welcke / zijn ter ſelver inſtantie aen onſes Admiraels booxt ghekomen twee Spangiaerden, te weten Pedro Alvares Sergiant Majoox / ende Franciſco Menendus Vendrech / wel ge-experimenteert zijnde in de Nederlandtſche tale / als veele jaren aldaer verkeert / ende gedient hebbende. Deſe gaven aen onſen Admirael iteratijve beloften van hulp / ende aſſiſtentie / ende zijn nae eenige congratulatie weder in de Stadt ghekeert. Des nachts hebben wy alle onſe Schepen booxt getrocken / ende ſoo dicht onder 't Kaſteel ghelept / dat wy beſchepdelijck hun gheſchut / ende alle ghelegenheyt ſien konden.

Den 12. hadden wy opinie dat de Spangiaerts pets quaets met ons in den ſin hadden / daeromme leyden wy onſe Schepen over zijde tegens 't Kaſteel / gereet makende het geſchut / ende alles wat daer toe behoort; maer alſo wy eene Boot uyt hadden gheſonden omme naer ſeeckere tijdinge te vernemen / zijn de booxgenoemde perſoonen wederomme aen booxt gekomen / preſenteerende hun ſelven in pant / ende oſtagie te ſtellen boox te volbrenghen van 't gheene ſy ons ghelooft hadden / ende naer veele kareſſen is gheaccoxdeert gheweeſt / dat alle onſe ghevanghens los ghelaten / ende in hare handen gheſtelt ſouden woxden / ende dat ſy ons boox de ſelve ſouden leveren dertigh Oſſen / vijftigh Schapen / met eene quantiteyt van Hoenderen / Kool / Orangie-Appelen / Citroenen / ende diergelijcke. Soo haeſt dit contract ghemaeckt was / zijn binnen ons booxt ons komen beſoecken veele andere Capiteynen / ende Caballieros / ende onder anderen den Capiteyn Caſtilio, de welcke meer als twintigh jaren in 't Nederlandt ghedient hadde / alle de welcke ons groote vrientſchap ende courtoiſie beweſen. Ten ſelven dage hebben wy veele mannen aen Lant geſonden / om proviſie te doen halen ſo van verſch water / als hout boox de keucken / ende diergelijcken.

Den 13. hebben wy wederomme de voorighe proviſie ghedaen / ende op den avont hebben de Spangiaerts eene roey-ſchuyt aen ons geſonden / doende beloven dat ſy des anderen daegs ons de beloofde beeſten / ende vruchten ſouden ſenden.

Den 14. hebben die van de Stadt (naer verſcheyden Canon-ſchoten / ons ter eeren ghedaen) ons de beloofde Oſſen / Schapen / ende vruchten ghebracht / het welcke onder de onſe een ongelooflijcke blijdſchap / en ververſſinge veroorſaeckte.

Den 15. is in onſes Admiraels Schip ghekomen Don Melchior Harnando, kouſijn van den Vicerop van Nova Hiſpania, laſt hebbende om te ſien eene Vloote de welcke machtigh was omme ſoo eene Koninckliycke Armade / als die van Don Rodrigo te overwinnen / de welcke by onſen Admirael wel ontfangen / ende getracteert wierden / doende alle ons kryghs-volck in de wapenen / ende

in

in oꝛdꝛe ſtellen/ omme hem de ſelvige te vertoonen. Daer-en-tuſſchen is onſes Admiraels Sone/ met den Fiſcael mede aen 't Landt gegaen/ de welcke by den Gouverneur ſeer eerlijck ontfangen / ende getracteert wierden. Op den avondt zijn van elck Schip dꝛy Canon-ſchooten ghedaen / behalven eenighe Chargien van Muſquetten. Des anderen daeghs zijn alle onſe gevangene Spangiaerts los gelaten/ waer vooꝛ die van de Stadt ons ſeer bedanckten / met belofte van ghelijcken te doen / by aldien yemandt van de onſe quame in hunne handen te vallen. Geduerende dit ſtil leggen deden wy alle neerſtigheyt om onſe pꝛovi ſie van water / hout / ende dierghelijcken in te krijgen. Deſe ververſſinghe was ons oock ten hooghſten noodigh/ dooꝛ dien de ſieckte daghelijcks ſeer toe-nam / ende vooꝛnamentlijck in het Schip de Sonne, daer over de tſeſtigh ſiecken in waren / waeromme wy oock gereſolveert hadden / indien de Spangiaerts ons met vꝛiendtſchap de ververſſinge niet hadden laten volgen / 't ſelve by middel van Wapenen te bekomen / het welcke even-wel ons ſwaer genoegh ſoude hebben gheballen/ dooꝛ dien ſy in 't Caſteel seventien Metale ſtucken hadden/ behalven veele Muſquetten / veel andere Wapenen/ ende amonitien / zijnde exꝛeſſelijck om onſen 't wille aldaer gheſonden / dooꝛ dien ſy wel meer als acht maenden van onſe komſte verwitticht waeren gheweeſt. Den Gouverneur van deſe Stadt ghenaemt Don Gregorio de Porreo, hadde onder zijn ghebiedt / tot bewaeringhe van het Caſteel vier hondert mannen / behalven veele Edel-luyden / ende volontueren / daer hy te voorens niet meer als veertich mannen / ende dꝛy ſtucken gheſchuts plach te hebben. Deſe Stadt Aquapolco en is niet overvloedich in lijf-tochte / alſoo ſy alles ſeer diep in 't Lant moeten haelen / ende mede dooꝛ oozſaecke dat alle de Schepen van Manilles hier hunne ladinge ende pꝛovi ſie nemen; Waeromme wy verwondert waren ſulcke vꝛientſchap ende courtoyſie van de Spangiaerts te ontfangen / tegens hunne gewoonlijck koſtuyme/ ende maniere: Want al-hoe-wel wy met kracht van Wapenen tegens hun aengegaen/ ende al ſchoon overwonnen hadden / 't ſelve en ſoude ons niet gepꝛofiteert hebben/ ende en ſouden geen beeſten konnen hebben ghekregen/ dooꝛ dien ſy den middel hadden de Stadt / ende alles te verlaten/ ende hun met 't geene ſy wilden/ in de Boſſchen/ ende Wildernisſen te ſalveeren.

Den 17. begonden wy gereetſchap tot onſe repſe te maecken.

Den 18. zijn wy met vooꝛſpoedighen windt t' Zeewaerts in gezeylt/ tot den avont dat het ſeer ſtille is gewoꝛden / de ſelve ſtilte geduerende tot op den 20. ende 21. toe.

Van den 21. tot den 25. labeerden wy over ende weder / ſonder veele te vooꝛderen / uyt oozſake van de nochduerende ſtilligheydt / tot op den avondt dat wy vooꝛ ons uyt een Schip ſagen / 't welck wy verhoopten dien nacht wel in te halen. Des anderen daeghs ſagen wy dat 't ſelve Schip geanckert lagh dicht onder 't Lant / waer na by den Admirael vier wel gemonteerde Booten geſonden zijn / omme 't ſelve te nemen. Maer ſoo haeſt die van het Schip de onſe ſaghen aen-komen/ hieuwen ſy de Masten/ ende Spꝛieten af/ ende de ſelve t'ſamen bindende/ ſwommen daer mede twaelf perſoonen aen Landt/ ende ſalveerden haer. In 't Schip waren noch gebleven elf perſoonen/ende onder de ſelve twee Munnicken / ende eenen Pyloot / dewelcke hun niet en hadden derven op de vooꝛſz Masten vertrouwen: In 't aen-komen van onſe Booten ſchooten ſy eenighe Muſquet-ſchooten; maer daerom en lieten de onſe niet de ſelve aen te taſten / te nemen / ende met Schip met al in onſe Vloote te bꝛenghen. Dit Schip was alleen-

1615. Octob.

1615. alleenlijck gelaeden met eenige meubelen van kleyne importantien / ende met
—— eenige lijf-tochte / 't welcke onder onse Schepen verdeylt wiert. Het hadde upt
Octob. geweest om Peerlen te visschen / doch en hadde niet ghevangen / was wel ge-equippeert / met vier metale / ende twee steen-stuckkens / eenighe haecken / ende andere Wapenen / ende Amonitien / alsoo dat het scheen veel eer ten oorlooge / als op de visscherye upt gemaeckt te zijn. Hier hadden wy de hooghte van 18. graden / ende tusschen de thien ende twaelf Minuten.

Den 27. is op 't selve Schip gestelt Jan Hendrickſz. Stierman van de Maen, met twee-en-twintich mannen / soo Soldaten / als Matroosen / om 't selve te bewaeren ende de Vloote te volgen.

Novem. Den eersten dach van November / isser een soet ende geheel stil weder op geresen / gedurende tot den thienden toe. Ten selven dage tegens den avont hebben wy 't ancker geworpen recht voor eene Haven Selagues genaemt / leggende op negentien graden. Onse gevangens verklaerden ons dat al hier eene Revière was vol van alderley verschе visschen / behalven veele Citroenen / ende andere vruchten / ende dat twee mijlen van daer eene weyde was / daer de Beesten hun weyden / omme 't welcke te vernemen / zijn twee Boots met gewapende mannen aen 't Landt gheſonden / de welcke aen 't Landt komende de voorſz Revière / ende vrucht-boomen vonden / maer sagen oock aen den oever de voetstappen van veele mannen / die schoenen aen hadden / daeromme en dorsten sy niet verder gaen / maer quamen t' Schеep. Dit dede ons presumeren / upt oorsaecke van de schoenen / dat het de Spangiaerts van Aquapolco mosten wesen / om dat onse gevangens ons verseeckerden / dat hier ontrent in als maer twee / of dry Spangiaerden en woonden / ende dat het Landt bewoont was van de Indianen.

Om dese oorsaecke heeft den Admirael door eene Boot / een van onse gevangenen aen Landt gesonden met eenen vrief / door den welcken hy begeerde alleenlijck met vrientschap eenich vee / ende vruchten / tot verversinghe van zijn volck te hebben / maer alsoo daer niemant en was / is den vrief aen Landt aen den tack van eenen Boom gehangen.

De onse slaen teghen de Spangiaerden. Den 11. zijn wy aen Landt gevaren met twee hondert Soldaten / settende voor op onse Booten eenighe witte vlaggen / tot teecken van vrede; maer de Spangiaerden ter contrarie / op den oever staende / slingherden een blauw Vaendel / ende thoonden door teeckenen / datter niet voor ons en was / als den oorlogh. Soo haest wy aen 't Landt gekomen waren / is eenen grooten hoop Spangiaerts, in 't bosch verborgen zijnde / upt ghespronghen / vallende met groot gheschreeuw seer subptelijck op de onse / de welcke ter eerster instantie verschrickt waren / ende sonder de tegenwoordighept van eenige onse Officieren / souden den vlucht genomen hebben: maer daer nae eene couragie genomen hebbende / chargeerden sy lustich op den vyant / alsoo dat sy korts daer naer hen op den vlucht stelden / sonder dat de onse wyder verbolch deden / door vreese van andere Embuscade / maer zijn weder in de Boote gekeert / te meer alsoo het polder aen eenighe begonde te mancqueren. In dese rescontre bleven van den vyandt op de plaetse doodt een Capiteyn / benevens vele andere Spangiaerden, sonder noch de ghequeste / ende van de onse waren maer twee dooden / ende ses / ofte seven gequetsten.

Den 15. den wint ons dienende / hebben wy ancker gelicht / ende zijn gezeylt na de Haven Nativitaet genaemt / die maer dry mijlen van daer lach / en wy maeckten staet om aldaer provisie te doen van versch water / ende vruchten / sonder eenich perijckel. Also den wint seer stilden / zijn wy eerst des anderen daeghs in de selve

Haven

Haven gekomen / al waer wy tegens den avont ten ancker quamen op 20. vademen / ende onse Jacht ginck liggen maer eenen steen-werp vanden mont van eene versche Reviere / alsoo dat wy onder haere bescherminge genoegh onse provisie van water konden inhaelen. 1615. Novem.

Den 17. is den Admirael met veele Soldaten / ende Matroosen aen Lant ghegaen / omme hem te meer te verseeckeren / ende toesicht te nemen op des vyants aenval / ende alsoo hy de plaetse over al vry vont / heeft hy de Booten wederomme ghesonden omme alle de ledige tonnen te halen / de welcke ter selver tijt met waeter ghevult wierden. Ten selven daghe heeft den Admirael aen Landt ghesonden den jonckſten van onse Munnicken / naer eenighe huyskens van de Indianen, omme door vriendtschap van haer eenige ververssinge te bekomen. De voorsz Munnick bleef by de Indianen, tot des anderen daegs toe / zijnde den 18. ende alsdoen is hy naer den middagh wederomme gekomen met twee Paerden / geladen zijnde met Hoenderen / ende verscheyden vruchten / met belofte ons des anderen daeghs noch mael soo veel te brenghen / 't welcke hy oock getrouwelijck volbrochte. Hy adverteerde ons mede / dat alsdoen hier ontrent niet eenen Spangiaert en was / maer den troup / die ons te vooren aengeranst hadden / daer deur gepasseert was om ons te soecken. Geduerende 't over ende weder gaen van onsen Munnick / deden wy naer wenschen alle provisie op / soo van water / hout / ende ander nootwendigheden / alsoo dat wy begosten gereetschap te maecken tot ons vertreck.

Den 20 des nachts / hebben wy zeyl ghemaeckt ende zijn uyt de Haeven in volle Zee ghezeylt / nemende onsen voortganck tot den 24. toe / met eenen tamelijcken goeden wint. Ten selven dage; zijnde niet wijt van de Cape Corentien, hadden wy de hoochte van 20. graden.

Den 25. is den breeden Raet vergadert / by den welcken finalijck besloten is onsen cours te nemen / naer de Baey van St. Lucas.

Den 26. hadden wy de hoochte van 20. graden ende 26 Minuten. Ende alsoo die van den Raet oordeelden / dat wy te veel versuymden in 't verwachten van eenighe Schepen / oft Advijsen uyt de Manilles, is geresolveert te zeylen recht naer de Ladrones Eylanden / roepende Godt aen / dat hy ons hier toe sijne hulpe wilde verleenen.

Den 2. van December stelden wy onsen cours W. Zuyt-West aen / met goeden voortganck. Decem.

Den 3. sagen wy twee Eylanden het welcke de stier-lieden dede verwonderen / seer vreemt vindende datter Eylanden waeren soo verr' van Landt in de volle Zee gheleghen.

Den 4. in 't aenkomen van den dagh saegen wy van verre eene klippe / d'welcke wy in 't eerste meynden een Schip te zijn / tot contentement van ons allen / meynende dat ons alsdoen bejegende 't gene wy soo langen tijt verwacht hadden / te weten een Schip uyt de Manilles, maer naerder daer by komende / bevonden dat wy bedroghen waeren. Deser rotse / oft klippe / was gelegen op de hoogte van 19. graden / ende meer als vijf-en-vijftich mijlen in Zee van het vaste Landt / sonder eenich ander Landt daer by te hebben.

Den 6. des middachs hadden wy de hoochte van 18. graden / ende 20. minuten. Ten selven dage is ons een ander Eylandt verschenen / hebbende vijf heuvelkens / van de welcke elck een Eylandeken apart scheen te zijn. 1616.

Van den 6. tot den eersten dagh van Januarij 1616. gingen wy met voorspoedi- Januarij

1616. Januarij

gen wint altijt West Zuyd-West aen. Daer-en-tusschen isser aen den Admirael klacht gedaen/dat de Officiers op het vreemt Schip hunnen wijn overdadelijck verdaen/ende simpele Matroosen in plaetse van dien/ maer water gegeven hadden; van 't welcke den Raedt naerder informatie hebbende doen nemen / is't selve waerachtich bevonden / want sy verdaen hadden twee derdendeelen van hun Capitael / door ghevracht hebbende in ses-en-dertich dagen soo veel / daer sy / nae de gestelde Oorze / vier maenden mede hadden moeten toe komen. Niet tegen staende den voorspoet / ende goeden voort ganck die wy in onse reyse hadden / soo is evenwel de siecktе op onse Vloote seer vermeerdert / alsoo dat veele begonden te sterven / ende onder anderen / den Opper-Constapel vanden Admirael/ genaemt Jan Otten d'Essen, Thomas Ianſz. Provoost / Joris Ianſz van Medenblick onder-stierman / ende veele andere / vande welcke wy hier gheen mentie sullen maecken.

Den 23. tegens den avont hebben wy het Lant Ladrones in't gesicht gekregen/ waer door/ wy eensamentlijck Godt almachtich danckten. Dit Landt was seer leech/ende effen/daeromme/alsoo den nacht aen quam/vreesende naerder't Lant te zijn/ als wy wel meynden / hebben alle de zeylen gestreecken/ dryvende geheelen nacht/sonder eenigen voort ganck.

Den 24. 's morghens vonden wy ons dicht by het Lant/ 't welck de Indianen van 't Lant siende / quamen met hunne schuytkens roeyende rontomme ons Vloote / sonder gheheel nae by ons te komen. Daeromme den vreeden Raet vergaderende / hebben goet gevonden met de geheele Vloot 't Lant te kiesen / welcke dateliick geschiede/ ende soo haest wy aen Lant waren / handelden / ende trafiqueerden wy met de Indianen in alle vrientschap.

Den 25. op den middach heeft onsen Opper-Koopman vande Morgen-sterre Sybrant Cornelissen, aende tafel sittende / wel gheſont zijnde / seer subijtelijck een swijmelinge gekregen / alsoo dat hy stracks daer af gestorven is / tot groote verwonderinge van alle die daer by waren.

't Selve by onsen Admirael verstaen zijnde / heeft hy den vreeden Raet doen vergaderen / by den welcken geordineert is / des avonts ancker te lichten / ende ons van Lant af te houden / tot des anderen daechs toe / het welcke alsoo geschiede. Daer-en-tusschen en deden de Indianen niet als gaen / ende komen/ons vrengende alderley vruchten/ ende kruyden / door de welcke onse siecken seer gelaeft/ende verquickt wierden.

Den 26. handelden wy den geheelen dach met de Indianen, waer door wy goede provisie deden van veel schoone vruchten ende andere ververssinge. Ten selven dage hebben wy den Koopman begraven / schietende veele schooten van grof geschut ende Musquetten / het welcke de Indianen vertsaeghde (niet tegenstaende sy te voorens veradverteert waren geweest / door wat oorsake dat het geschieden soude) dat sy met hunne schuytkens van malkanderen verstropten / d'een hier / d'ander daer / ende niet weder en doorsten komen: Daeromme hebben wy ten selven dage zeyl gheyscht / nemende onsen cours recht na de Manilles, Maer alsoo het den geheelen nacht seer stil was / en deden wy niet veel voordeel/ alsoo dat wy des anderen daeghs noch niet verre van 't Lant en waeren/het welcke de Indianen siende / zijn sy met groote menichte met hunne schuytkens wederom gekomen / ons volgende tot seer diep in Zee / mede vrengende alderley soorten van vruchten / ende andere noodigheden / tot dat den wint begon op te steecken / alsoo dat het hun niet mogelijck was langer te volgen.

Op

Op dien dagh is gestorven/ ende in de Zee gworpen Dirck Voet Vaendrager op het Jacht/ geboren tot Herderwijck. Den geheelen volgenden nacht gingen wy met volle zeylen/alsoo dat wy des anderen daegs het Lant uyt 't gesicht verloren. 1616. Januarij.

Dese Eylanden de Ladrones zijn eerst gevonden ghweest in 't jaer 1519. door Ferdinandes Magellanes, die de selve de Velós noemde / om de groote menighte schuytkens die men daer siet met hunne zeylen / seer subtylijck gemaeckt zijnde. Dese Indianen en hebben heurs gelijcken in 't geheele Lant niet in de konste van swemmen/want sy hun in de Zee begeven/gaende tot op den gront toe/het welcke wy tot verscheyden malen gesien hebben / in de Zee werpende eenige stucken Yser / dewelcke sy uyt den gront weder op haelden / ende boven brachten. Sy zijn mede seer genegen tot dieverye/het welcke den voornoemden Magellanes wel besocht heeft / ende hieromme is hun den naem ghegeven van Ladrones. Zijn seer robust/ soo Mannen/ als Vrouwen/ nochtans seer dispoost/ende in alle dinghen subtijl / sy gaen gheheel naeckt / uytghenomen / dat eenighe hoeden draghen van stroy ghemaeckt / ende dat de Vrouwen hunne partyen bedecken met eenighe bladinge. Dese Eylanden zijn mede seer abondant van hoenderen / ende andere gevogelte/ende principalijck vol van visscherpen. Aengaende hunne wetten ende Religie/ daer af en konden wy niets vernemen/maer alleenlijck merckten wy dat sy Af-goden-dienaers waren/ende de Beelden aenbaden.

Den 31. anderhalf ure voor den dage/ is Job Willemsz Vroodroost Generael over 't Krijghsvolck/ sieck te bedde leggende heymelijck op-gestaen/ gaende beneden naer een van de Poorten/hem gelatende/ als oft hy zijn gevoegh wilde doen; maer eer het pemant konde mercken/ so lagh hy in de Zee / ende was versopen/ sonder dat wy wisten/ oft het met willens/ oft door ongeluck geschiet was.

Eenige achter eenvolgende dagen zeylden wy met tamelijcken voorspoet/ tot op den neghenden Februarij in 't krieken van den daghe/ dat de Cape de Spirito Sancto verschenen is / dewelcke voorby zeylende / hadden wy den selven dagh noch sulcken voorspoet/ dat wy des avonts ten ancker quamen in den mont van de Cape des Manilles op de hooghte van 13 graden 15 minuten/ siende aldaer/ naer onse gissinge het Eylant de Capul. Februar.

Den 10. zijn wy te Lande gegaen/ doende alle teeckenen van vrede/ ende met de Indianen spraeck houdende/seyden sy ons/dat het Eylant van Capul noch beerder voor uyt was gelegen / ons 't selve thoonende met eenige teeckenen. Wy begeerden van haer eenighe victualien om ons te verversch en / maer 't selve wert ons ghoweygert / door dien seyden sy/ dat sy wel wisten dat wy tot geenen anderen eynde daer en quamen / als om de Spangiaerts, hunne bontgenooten te bevechten. Ende niet teghenstaende veel / ende vrientlijck bidden dat wy deden/ soo en wouden sy daer noyt toe verstaen; des dede alsoo den Admirael / ende den Raedt niet goet en vonden middel van gewelt te gebruycken / soo zijn alle de Booten wederomme aen boort geroepen.

Den 11. voor daegh hebben wy ancker gelicht / zeylende naer het Eylant Capul, daer wy op den middagh by quamen/werpende het ancker in een seer bequame Haven/by eenige huysen/staende aen den kant van 't water. So haest en waren wy niet aen 't Lant/oft de Indianen traficqueerden/en handelden met ons/alhoe-wel sy wel wisten / dat ons voornemen was den Spangiaert alle vyantschap/ ende af-breuck aen te doen. Sy brachten ons ten eersten hoenderen/vercken/s/en diergelijcke/ met belofte des anderen daegs van gelijcken te doen / het welcke sy oock deden / maer alles met mangelinghe van eenighe kleyne snuysteringhe.

1616. Februa.

In 't selve continueerden wy tot op den negentienden / als doen lichten wy ancker / stellende onsen cours Noort West ten Noorden / zeylende recht in de Strate de Manilles, ende deden alsoo ons beste / met hulp van twee Indianen, de welcke ons voor stier-lieden dienden / dat wy in korten tijdt de Haven / en de Cape van Manilles kregen.

De Straet Manilles.

Gedurende den tijt dat wy door dese engte voeren / gingen wy alle dage aen 't Lant / om Noten ende andere vruchten te plucken / de welcke seer goet / ende ghesont voor onse siecken waren / daeromme deden wy ock groote provisie van de selve. De Inwoonders alhier waren lieden van ghenoeghsame discretie / zijnde gekleet met langhe rocken / gemaeckt op de maniere van een hembt: Sy dragen groot respect aen de geestelijcke persoonen / het welcke wy merckten aen een van onse Mummicken / den welcken / soo haest sy hem saghen / sy de handen quamen kussen / hun teghens den selven seer ootmoedigh / ende needrigh vertoonende. Hunne Vrouwen en verschenen voor ons niet / maer verberghden haer in de Bosschen / ende andersints.

Den 19. op den avont zijn wy ten ancker gekomen / dicht by het groote Eylant Lucon genaemt / in 't welcke de Stad Manilles gelegen is. Hier sagen wy een huys / seer subtylijck boven op eenighe Boomen ghebout / het welcke van verre scheen eenigh Edelmans / oft Heeren huys te wesen. Den selven avont is den vreeden Raet vergadert omme te raet-slaen / wat men in dese ghelegenthept best soude mogen doen.

Den 26. met het kriecken van den dag / den Raet wederom vergadert geweest hebbende / zijn 4 Boots in goede equipagie afgesonden / om de gelegenthept van 't voorsz huys te besichtigen / de welcke weder komen / verklaerden dat het een out / ende verballen ghebouw was / ende dat sy daer ontrent geen lebendighe creature gevonden en hadden. Ons voornemen was eenigh Spangiaert ghevangen te krijgen / omme door den selven te vernemen van 't gene wy in Capul verstaen hadden / te weten / dat eene Spaensche Armade als over lange in de Manilles na onse komste verwacht hadde / waer van wy tot noch toe gene gewisse tijdinge hadden konnen krijgen. Ten selven dage voeren wy / zeylende langs de wal henen; passerende eenen Berg van ongeloofelijcke hoogte / de welcke altijt was vrandende / genaemt Albaca, vol van solpher / ende diergelijcke dinghen zijnde / tot op den avont dat wy ten ancker quamen op 25. vademen / dicht by eenen hoeck van 't Landt / daer de inwoonders een vier hadden ghestoockt / omme de Nabueren van onse komste te verwittighen.

Den 21. gingen wy weder t' zeyl / vorderende altijts in de Strate. In 't selve continueerden wy tot op den 24. toe / gaende nacht / ende dach met tamelijcken voorspoet / tot op den avont toe / ende alsdoen saghen wy den mont / oft uytganck van de Strate / schijnende seer enge / ende nauw te wesen / ende om 't aenkomen van den nacht wierpen wy aldaer 't ancker uyt.

Den 25. zijn dry Boots voor uyt gesonden / om de passagie door den mont te vinden / de welcke seer haest teecken deden / waer op wy met de gheheele Vloote volghden / ende met hulpe van de stroom quamen wy deur / ende alsoo weder in volle Zee; sonder eenighsints den geheelen volgenden nachte zeyl te strijcken.

Den 26. deden wy den geheelen dagh ons best om de Haven van de Manilles te bezeylen / maer alsoo het stille / ende den wint ons tegen was / so en konden wy niet uytrichten. Wy saghen aen Lant op verscheyden plaetsen vyeren / ende andere lichten / waer door wy wel dachten dat onse komste over al gheopenbaert was / waer

waer van wy ons te meer verſeeckerden / door dien ons in 't paſſeeren van de Straet / ende noch daer nae / altijdt een kleyn ſchuytken ghevolght hadde / zeylende met ſulcke ſnelligheyt af / ende aen / dat het ons onmoghelijck was 't ſelve te achterhalen / welck ſchuytken ons beſpiede / ende de tijdinghe bracht aen allen kanten. 1616. Februa.

Van den 27. tot den achtentwintigſten / arbeyden wy altijts met over en weder te laveren om de Haven des Manilles te winnen / maer wy vorderden ſeer weynigh / ende wierpen ten leſten 't ancker omtrent een mijl van de Haven op 40. vademen / dicht by eenen hoeck de welcke tot aen de Haven ſtreckte. Hier en bleven wy niet langer leggen als tot middernacht / want als doen wiert by den Admirael een ſchoot gedaen / tot teecken van wederom zeyl te maken / 't welck geſchiede / ende laveerden den gantſchen nacht / ſonder yets te vorderen / van gelijcken den anderen dag / maer en quamen evenwel niet binnen / ende des avonts anckerden wy voor den inganck van de Haven / voor het Eylant Maribera genaemt / hebbende 2. ſeer hoogh verhevene klippen / achter de welcke de Stadt van Manilles gelegen is. Op dit Eylandt Maribela hout men ghemeynlijck des nachts wacht / ende aldaer houden hun de Piloten / verwachtende de Schepen van China, omme d'ſelve tot voor de Stadt van Manilles te brengen / door dien dat den inganck op ſommighe plaetſen ſeer periculeus is / waer van wy advertentie kreghen door onſen Spaenſchen Ployoot.

Den eerſten dagh van Meert 's morgens vroegh hebben wy twee zeylen ghe- Meert. ſien / loopende van 't eene Landt tot het andere / na de welcke dry wel ghemande Booten geſonden zijn / met laſt om hun beſt te doen / om eenigh gevangen te bekomen / uyt den welcken wy tijdinge mochten krijghen; maer de ſelve Booten verlooren arbeyt doende door den ſnellen voortganck van de voorſz Schepen / zijn tegens den avont wederom in de Vloote ghekomen.

Den 2. naer dat den Admirael / alle Stier-lieden / Schippers / ende andere Officiers by malkanderen hadde geroepen / iſſer gereſolveert geworden / dat ſoo haeſt wy met laveren eenigh profijt ſouden konnen doen / dat wy ancker ſouden lichten / ende ons beſt doen om in de Haven te komen.

Den 3. 's morgens hebben wy ancker gelicht / ende nae dat wy den gheheelen dagh gelaveert hadden / waren wy des avonts noch weynigh gevordert / alſo dat wy wederom anckerden dicht by een kleyn Eylandeken / ſtreckende aen het vaſte Landt. Achter 't ſelve Eylandt ſagen wy vier Champans / na de welcke terſtont vier Booten geſonden zijnde / de welcke alſulcke neerſtigheyt deden / dat ſy met de ſelve quamen roeyen tot in onſe Vloote toe / ende dat ſonder eenighe reſiſtenſie / door dien de gene die in de voorſz Champans waren / merckende d'aenkomſte van de onſe / hadden den vlucht genomen / mede nemende alle den laſt van de zy / maer het vierde zijnde het grootſte / was gheladen met rijs / olye / hoenderen / frupt / ende andere lijftochte / 't welcke ſeer dienſtelijck was onder de Vloote voor de krancken / nae dien het gebreck dagelijcks ſeer toe-nam.

Des anderen daeghs op den 4. zijn alle de Kooplieden op des Admiraels Schip ghekomen / by de welcke de veroverde goederen met ghelijcke portie verdeelt wierden. Ende alſoo wy boven allen noodigh achteden eenigh levendigh menſche te bekomen / omme van den ſelven ſeeckere tijdinghe te hebben / ſoo van het Lant / als andere circumſtantien; ſo zijn wederomme vier Booten met veel ghewapent volck aen 't Landt geſonden / de welcke aen 't Landt eene Champan vonden / alleen gheladen met kalck / ſonder eenigh volck: maer van verre

1616. sagen sy groote quantiteyt van menschen / de welcke geene spraecke met hun
wilden houden / ende zijn alsoo op den avondt weder aen boort gekomen. In't
Meert. onder-gaen van de Sonne sagen wy onder 't Landt eene Champan / met op-ge-
togen zeylen / na de welcke in alderhaest twee wel geequipeerde Booten gheson-
den wierden / de welcke de selve in den nacht achterhaelt / ende ghenomen heb-
ben: maer alsoo den wint seer onstuymig was / ende dat de Champan maer ge-
laden was met hout / nut zijnde om te timmeren / hebben sy de selve op ancker la-
ten leggen / mede voerende ses Chinesen, die sy gevangen hadden; Waeromme
den breeden Raedt vergadert is / omme d'selve t'ondervragen van 't geene daer
sy wetenschap af mochten hebben.

Ter eerster instantie ontdeckten sy ons / dat ontrent dese quartieren / noch an-
dere Champans waren / geladen zijnde met alderley lijftochte / ende mede eeni-
ge koopmanschappen / daeromme zijn alsnoch twee Booten uyt-gesonden / met
last omme alle neerstigheydt aen te wenden / ende de selve Champans te soecken.

Den 5. 's middags sagen wy uyt de Zee recht na ons toe komen twee zeylen /
naer de welcke gesonden wierd onsen Jager, nebens 't ander Scheepken ('t welck
wy de Peerl noemden) om de selve te nemen. Des nachts hebben 't onse twee
Booten aengerantst / ende genomen twee Champans / de welcke gheboert wier-
den door eenighe Chinesen, ende een Spangiaert, last hebbende om de collecten te
doen van de tributen / die d'omleggende plaetsen jaerlijcx aen de Stadt van Ma-
nilles geven. De selve Champans waren gheladen met rijs / hoenderen / andere
victualien / ende eenige koopmanschap.

Den 6. zijn het Jacht ende de Peerle wederom ghekomen / mede voerende dry
Champans / twee van de selve geladen zijnde met Herten-huyden / touback / hoen-
deren / ende andere koopmanschappen van kleynder importantie / van de welcke
eene generale verdeylinge geschiet is. Door die in dese Champans waren / ver-
stonden wy particulierlijck van 't ghene daer was van de Spaensche Armade,
toegerust in de Manilles; dat de selve onder 't commandement van Don Jan de
Silves ghezeylt was naer de Molucques, omme tegens d'onse den oorlogh te boe-
ren / ende dat met thien Gallioenen van wonderbare groote / twee Jachten / vier
Galleyen / met twee duysent Spangiaerts, behalven de Indianen, Chinesen, ende
Japanesen, mede in grooten getale zijnde; Godt gebe dat hun voornemen sonder
effect / ende tot niet mach gebracht werden.

Den 7. heeft onsen Admirael eene Champan met dry Chinesen gesonden in de
Stadt Manilles, met brieven aen de voornaemste Raden aldaer / presenterende
eenige gevangens soo van Spangiaerden, als Chinesen ende Japanesen te wisselen /
tegens de gevangenen die sy aldaer van ons Lant mochten hebben.

Den 8. is onse Jacht met eenige Booten naer 't Lant gevaren / omme te halen
vier Champans / die by de onse te vooren verovert waren / maer waren aldaer
aen ancker gebleven door het onstuymig weder. Des anderen daeghs zijnde den
9. is het Jacht met de Booten wederomme gekomen / mede brengende de voorge-
seyde vier Champans / geladen zijnde met nooten / ende andere bruchten / ende
daer-en-boven met twee Ossen / ende een Hert / 't welck sy met een roer gescho-
ten hadden. Ten selven dage is den grooten Raedt vergadert / ende resolutie ge-
nomen / dat wy des anderen daeghs / by aldien de Chinesen niet weder en qua-
men / zeyl souden maken / ende de onse in de Molucques te hulpe gaen.

Den Admirael verstaen hebbende / dat Don Jan de Silves eerst op den vierden
Februarij sijne reyse van hier aengenomen hadde naer de Molucques, met sulcke
toe-

geruſtinge/ als hier booren verhaelt is/ heeft/ met voorgaende rijpe deliberatie van den gantſchen Raet/ inne ſiende dat den Moiſon hier eerſt veranderde in de Maent van Apryl/ voorgenomen geenen tijt te verlieſen/ het welcke ons anderints een half jaer ſoude verachtert hebben. 1616. Meert.

Het is wel waer dat ontrent half Apryl de Joncken van China hier hunne paſagie nemen/ van de welcke wy grooten bupt/ ende proffijt hadden mogen halen; maer het is voor het gemeene beſte geraetſamer gevonden/ niet langer te vertoeven/ maer met den eerſten onſen cours naer Ternata te ſtellen/ tot hulp/ ende ſecours van de onſe aldaer/ volgens den inhoudt van onſe commiſſie. Tot het ſelve animeerden ons te meer de conſideratie die wy hadden/ dat onſe Vloote noch in ſes Schepen was beſtaende/ gerequipeert met goede geſonde Soldaten/ onder dat ons yets ontbrack aen onſe amunitie. Ende het voornemen van Don Iuan de Silves, gelijck wy verſtaen hadden/ was/ omme hem van deſe reyſe met eene ſoo machtige Vloote (tot toeruſtinge van de welcke/ hy over de dry Jaren geemployeert hadde) meeſter te maken van de gheheele Molucques; het welcke verhoopte (met d' hulpe van den Almogenden) hem wel te beletten/ ende onſe vrienden alle hulp ende bystant te bewijſen.

Den 10. alſoo wy geene tijdinge van de Chineſen en kregen/ hebben wy ancker gelicht/ ende zijn t'zeyl ghegaen/ nemende onſen cours recht na de Molucques. Ten ſelven dage zijn/ voor laſt van den Admirael los ghelaten/ ende met hunne Champans aen Landt geſonden/ alle onſe Chineſen, ende ghevangene Japaneſen, ende behielden alleenlijck den voorſz Spangiaert, ende een Indiaen, de welcke wy mede voerden naer de Molucques. Ock deden dien dagh weynigh voordeel door de groote ſtilte/ende tegen den avont anckerden wy na by 't Lant.

Den 11. ſeer vroegh maeckten wy weder zeyl/doende met den geheelen voormiddagh ſeer weynig voordeel tot des naermiddags/ dat den wint met ſulcken opzeyl ons voort-ſettende/ dat wy des avonts quamen by de Eylanden/ ende aldaer vonden wy ons omringht met ſoo menigvuldighe Eylanden/ dat wy noch op d' eene noch op d'andere zijde gheenen doorgangh en ſagen. Hiermme hebben wy den Spaenſchen Pyloot geroepen/ de welcke/ de plaetſe kennende/ afraet dat wy niet meer en ſouden voorderen/ omme den aenkomenden nacht/ ende alſoo hebben wy leggen laveren dan op d'eene/ ende dan op d'andere zijde.

Op den 12. des middaghs zijn wy met voorſpoedigen wint/ door hulpe van den voorſz Pyloot ghezeylt door alle de engten/ tot in de ruyme Zee toe. Al-eer wy noch te degen in de Zee quamen/ ſaghen wy nae het Landt toe eene kleyne Barcke/ nae de welcke geſonden wierden dry Booten met gewapende mannen: Maer die van de Barcke/ ſiende d' aenkomſte van de onſe/ ſettend' naer 't Lant toe/ alles verlatende/ ende hun op de vlucht begevende. Deſe onſe brachten de Barcke tot in onſe Vloote/ alwaer de ſelve ontladen wierdt van rijs/ eenighe ruyten/ende ſommige kiſten.

Den 13. gingen wy den geheelen dagh ende nacht Zuydt-Zuydt-Ooſt/ ende omtrydts Zuyd-Ooſt ten Zuyden aen/ met tamelijcken goeden wint.

Den 14. lagen wy ſtille recht voor het Eylandt van Paney, upt oorſaecke dat onſen Spaenſchen Stierman ons waerſchouwde dat hier ontrent veele ſanden waren/ de welcke men by nachte/ niet ſonder perijckel ſoude konnen paſſeeren.

Den 15. zijn wy ghevaren den gheheelen dagh lancks het Landt met goeden voorſpoet/ tot op den avondt/ dat wy weder eenige zeylen ſtreecken/ omme alle perijckel by nachte t' ontvlieden.

Den

1616. Den 16. hebben wy wederomme alle zeylen by-geset/gaende met goeden voortganck/ onsen cours zijnde ten Zuyd-Oosten.

Meert. Alsoo continueerden wy tot den 18. toe/'s morgens heel vroegh/ dat wy ons vonden voor het Eylandt Mendanao, ende alsdoen zeylden wy langhs henen het Lant/ tot op den avondt/alsoo eenige verklaerden dat hier ontrent eenighe blinde klippen waren/ende daeromme hebben wy 't wederomme t'zeewaert inne gheset.

Des anderen daegs den 19. zeylden wy wederom naer het Landt toe / maer om de stilte deden wy weynigh voordeel. Des avondts wierpen wy 't ancker op 36. vademen/dicht by eenen arm van het Landt / alwaer terstont van Lant by een van onse Schepen een schuytken quam/ons beloovende dat sy des navolgenden daegs ons alderley ververschinge souden aen boort brengen / sonder dat het noodigh was dat yemandt van de onse daeromme aen Landt quam.

Den 20. hebben die van 't Landt / volgens hunne belofte ons met hunne Canoyes gebracht veele ververschinge / ende onder andere/ hoenderen/ ende verschen visch/ d' welcke sy ons seer goet koop verkochten/ende sonder den wint die seer t'onsen voordeele waeyden/ souden sy ons noch gebracht hebben eene groote quantiteyt van verckens; maer het wierdt goet/ ende meest raetsaem bevonden/ weder zeyl te maken/ ende onse reyse te vervolgen / het welcke wy deden met alsulcken voortganck/ dat wy in korten tijdt bezeylden de Cape de Cadera, alwaer de Spaensche Schepen naer de Molucques gaende / hunne provisie van water nemen. Soo haest wy daer gearriveert waren / wierden eenighe Booten uytgesonden/ om naer tijdinge van Don Jan de Silves te vernemen: maer d'inwoonderen hielden haer als oft sy niet daer van en wisten; seggende alleenlijck/ dat twee dagen geleden aldaer een Spaensch Schip met een Jacht geweest waren/ zeylende naer de Molucques, ende dat sy aldaer hunne provisie in-genomen hadden.

Van den 20. tot den 23. was het seer stille/ ende kalm/alsoo dat wy by na niets en vorderden/ als alleenlijck met de stroom/de welcke verloopen zijnde/wierpen wy t'elckemael weder 't ancker uyt. Tusschen de twee Eylanden van Mindenao, ende Tagimo hadden wy harde/ ende tegen-drijvende stroome/het welcke ons in onsen voortganck te meer belettede.

Den 23. hebben wy een top-zeyl gekregen/ alsoo dat wy in korten tijdt door de enghte van dese Eylanden quamen. Ghedurende ons belet alhier / zijn ons door de Canoyen van Landt ghebracht veele hoenderen / verckens / gepten / touback / alderley soorte van verschen visch / ende andere lijftochte / voor de welcke onse Koop-lieden eenigh geldt / lijnwaet/ messen/ korael/ ende dierghelijcke gaven/ waer door de Wilden hun seer wel ghenoeghden. Ock is by den Admirael toegelaten / dat elck een in sijn particulier yets mochte verhandelen/ als touback/ frupten / ende diergelijcke/ want het eene plaetse boven alle andere abondant / ende vruchtbaer was / van de welcke de inwoonderen hun groote vrienden van de onse / ende vyanden van de Spangiaerts vertoonden. Van 't selve hadden wy te meerder verseckertheydt / om dat hunnen Opper-Commandeur onsen Admirael presentatie dede/ met ons te trecken met vijftigh Scheepkens/ op hun maniere toegerust zijnde / omme ons tegens den Spangiaert by-standt te doen. Sy vertoonden ons mede eenen openen brief/ getexckent zijnde by Laurens Reael, door den welcken sy ons adverteerde/dat dese inwoonders van Mindenao onse groote vrienden waren/ met versoeck dat wy hun wederomme alle beleefthevdt/ ende vrientschap van onse zijde souden betoonen.

Alsoo

Alſo vooꝛderen wy tot den 26 toe/ altijdt gaende Z. Ooſt/ende ſomtijts Zuyden aen / met goeden vooꝛſpoet. Ten ſelven daghe naer den middagh iſſer een 1616. Meert. rouw/ ende onſtuymigh weder opgheresen/ ende dat met ghestadighen reghen/ 't welck des Admiraels zeylin ſtucken ſloegh/ beſchadighende mede de andere Schepen/ ende zeylen.

Den 27. den wint t' onſen vooꝛdeele hebbende / zijn wy het Eylandt van Sanguijn ghepaſſeert/ onſen cours houdende Z. ten Ooſten / nevens 't welcke hun noch veele andere Eylanden/ ſoo groote als kleyne gheopenbaert hebben/ alle de welcke ſpecifieliicken te noemen / hebben wy onnoodigh gevonden/ omme den menighvuldighevt der ſelver.

Den 29. hebben wy bezeylt het Eylant Ternata, in 't welcke gheleghen is de Stadt van Maleya, zijnde onder 't gebiet van de onſe. Soo haeſt die van de Stadt onſe komſte gewaer wierden/ zijn onſen Admirael aen vooꝛt ghekomen/ den Capiteyn Hamel, ende Françoys Lenimens, Secretaris van den Gouverneur / ons alle willekom heetende/ ende alſoo zijn wy tot in de Haven ghekomen/ het ancker werpende recht vooꝛ de Stadt. Naer den middagh is den Gouverneur ſelfs aen vooꝛt ghekomen/ ende naer veele Careſſen/ ende onthalingen/ tuſſchen hem/ ende onſen Admirael met andere Officieren/ zijn ſy t' ſamentlijck achtervolgende d' oꝛdre by de Bewinthebberen/ aen Lant gegaen.

Staet te noteren/ dat wy op den 29. in 't aenkomen te Ternata, een dagh reyſe verloren hadden/ dooꝛ dien wy in 't zeylen nae de Stadt onſen cours van den Ooſten naer den Weſten ghenomen hadden/ daer de gene die van 't Weſten naer t Ooſten zeylen/ eene dagh-reyſe vooꝛſiteren/ ghelijck veele ander 't ſelve hier bevooren onderſocht hebben. N.B.

Den 3. van Apꝛil/ is tot Maleya een Schip aengekomen van China, gheladen zijnde met alderley koopmanſchap/ dewelcke ſtracks te lande gebꝛacht is. April.

Den 5. is by ons in de Haven ten ancker ghekomen het Jacht den Arent ghenaemt/ uyt gheweeſt hebbende om vooꝛviſie te doen / van verckens/ hoenderen/ ꝛuyten / ende andere nootwendigheden / ſoo vooꝛ de Schepen / als vooꝛ de Stadt/ ende de omleggende foꝛten.

Den 8. is van ons vertrocken Cornelis van Vyanen, omme met onſe Jacht naer Banda te vertrecken/ ende is geconvoyeert gewoꝛden dooꝛ onſen Æolus, de welcke den 16. weder in de Vloote quam. Geduerende ons ſtilligghen is den Gouverneur vooꝛ de tweede repſe aen vooꝛt gekomen/ verthoonende ſijne commiſſie/ende den inhout van dien/ by de welcke hem gegeven was/ het abſolut Gouvernement van de geheele Molucques, Banda, en Amboina, nochtans ſonder nadeel/ ende vooꝛjuditie van onſes Admiraels Commandement ober ſijne Vlote. 't Selve geſchiet zijnde/ is alle ons Krijghs-volck in goede gheſonthevt/ ende diſpoſitie aen ant getreden/ waer vooren God moet gelooft zijn/ vooꝛ ſijne ſo heylſame geleyinge/ ende bystant/ op ſo eene langhduerige/ ende periculeuſe Voyagie.

Den eerſten dagh van May heeft den Admirael binnen ſijn vooꝛt te gaſt ghenoodight alle de Capiteynen ober de Soldaten/ Luytenants/ Vendꝛechs ende andere Officieren/ als mede de Koop-lieden/ Schippers/ ende Stier-lieden/ hun alle aen doende de beſte ciere die mogheliicken was/ tot teycken van gratuitevt/ ſe ſelve bedanckende vooꝛ hunne ghetrouwe dienſten ghedaen tot in de Moluques toe. May.

Den 2. vooꝛ den daghe zijn wy met ſes Schepen van Maleya vertrocken/ nae Machian, omme aldaer te beletten / dat den vyandt gene Nagelen na de vꝛeemde

Sche-

1616. May. Schepen en souden boeren. Den wint was ons also gedienstig so dat wy in korten tijt te Machian quamen / alwaer wy het ancker wierpen recht voor het Fort Mauritius. Den Admirael te Lande gaende heeft alle de omleggende plaetsen / ende Forten besichtight / als van Mauritius is hy gereyst na Taffasor, van daer tot Tabillola, ende tot Nahaca toe / ende is also wederomme tot Mauritius gekomen.

Hier dient mede aengemerckt / 't gene wy den 12. May tot Tidor verstaen hadden door den Heere Casselton, Generael over de vier Engelsche Schepen; als dat den Commandeur Jan Dircksen Lam in de Eylanden van Banda gekomen was met 12. Oorlogh Schepen / veele Soldaten ende Matroosen / ende hoe dat hy den 10. Aprijl met gheweldt hadde ingenomen het Eylant Puleway, zijnde het rijckste / ende bruchtbaerste onder alle de andere / het welcke de meeste Noten ende Foelie gaf. De slach-orden van dit exploict was geweest / als hier volght. Avantguarde hadde den Luytenant Colonel / Gijsbert van Vyanen geboren tot Uytrecht, geaccompaigneert zijnde met Capiteyn Henrick Steur van Somerdijck, Capiteyn Henrick Gosdey, Capiteyn Willem Jacobsz van Ter-Vere, zijnde in alles twee hondert veertigh mannen / behalven eenighe Japanesen. De batalie hadde Capiteyn Lambrecht Adamsz gheseyt Lanckhaer, geboren tot Aken, gheseconderet met Pieter Backer van Antwerpen, Jan Verhoeven van Thiel, ende Ysbrant Cornelisz van Amsterdam, Capiteynen / met twee hondert vijftig Soldaten. De arriere Guarde hadd' Capiteyn Henrick Beverlin van Tergou, vergheselschapt met de Capiteynen Abraham Halling uyt 's Graven-Haghe, ende Henrick van Herentals, met twee hondert ende dertigh Soldaten / behalven een groot deel Matroosen / ende Scheeps-volck. Daer-en-boven noch hadden twee Capiteynen uyt Zeelant het ghelept / ende Commandement over alle het ander Scheeps-volck / dewelcke den last hadden van het geschut / ende den aenhanck van dien te versorgen. Den Sergeant Major van desse troupen was Capiteyn Adriaen vander Dussen. Ende alle deselve deden so wel hun debvoir / dat sy in korten tijt het voorsz Eylant overmeesterden / waer door de inwoonderen van de voorsz omleggende Eylanden gedwongen waren / met de onse eene nieuwe alliantie te maken / tot groot voordeel / ende profijt van de Oost-Indische Compaignie / God gebe dat sy daer inne langh mogen continueeren.

Den 18. heeft onse Admirael van de Spaensche / soo van de Galleyen / als uyt de gevanckenissen / gelost seven Nederlantsche gevangens / de welcke al over vier jaren daer ghehouden waren gheweest / ende dat in mangelinghe van eenen Monnick / een Spaensch Pyloot / twee Spangiaerts (die wy in de Zuyt-Zee ghevangen hadden) ende noch een ander Spangiaert, die wy mede uyt de Manille geboert hadden. Dese gevangenen riepen overluyde van blijdschap / uyt voorsake van hunne onverwachte verlossinghe: want sy gheene andere reeckeninghe ghemaeckt hadden / als om elendelijck hunne daghen te eyndigen onder eene soo tyrannige slavernye / ende ghevanckenisse. Waer booren sy voor al Godt Almachtigh / ende daer naer onsen Admirael ten hooghsten ghedanckt hebben. Den aenkomenden nacht is by ons overghekomen een ander ghevanghen mede uyt Nederlandt / ghenaemt Pieter de Vyvere, met sijne vrouwe / hebben de langhen tijdt op de Spaensche Galleye gheseten / maer om dat hy met een Spaensche Vrouwe getrouwt was / ende daer-en-boven een Gout-smit / ende goet Konstenaer / soo wiert hem soo veel vryheydts ghegeven / dat hy ten leste middel vont hem met sijne Vrouwe over in onsen handen te begeven.

Den 25. alsoo wy met onse Schepen weder naer Malaya ghetrocken waeren

so

doo heeft onſen Admirael aldaer ſchrijvens gekregen van den Gouverneur van Malaya, de welcke hem adverteerde datter een Spaenſch Schip vande Manilles gekomen was/ 't welck op ancker lagh booz Gammalamma, om welcke oorſaecke onſe Vice-Admirael ſtracx derwaerts-gezeylt is. 1615 May.

Den 27. is de Morghen-ſterre wederomme in onſe Vloote ghekomen. Ten ſelven daeghe nae middach / iſſer een Boodt van Malaya ghekomen/ brenghende eenen brief vanden Gouverneur aen onſen Admirael / de welcke ghelesen zijnde/ hebben wy ter ſelver ſtont onſe zeylen ghehyſcht / nemende onſe paſſagie recht door by Tidor, alwaer die van 't Fozt ſeden / oft acht Canon-ſchoten op ons deden/ſonder nochtans eenighe van onſe Schepen te beſchadighen.

Den 28. zijn wy met onſe vier Schepen ghekomen inde Haven van het Fozt Maria, alwaer wy het ancker inden grondt wierpen. Ter ſelver ſtondt/ daer naer dede onſen Admirael hem roepen naer de Stadt Malaya, ende is naer den middach weder in zijn Schip gekomen/ vergeſelſchapt zijnde van den Gouverneur/ ende eenighe andere Officieren/ de welcke hun t' ſamentlijck begaven binnen 't voorſz. Fozt Maria.

Den 29. is onſen Admirael/ ſiecklijck zijnde / wederomme aen't Boozt ghekomen.

Den 30. is den Gouverneur veradverteert gewozden door brieven / komende van Machjan, dat de onſe inde Zee eenige Schepen geſien hadden/ſonder te weten welcke/ oft van waer ſy waeren/ daeromme is ons belaſt zeyl te maken/ 't welcke wy met grooter neerſtighept deden / alſoo dat in korter tijdt heel diep in de Zee quamen/ de ſelve over ende weder krupcende.

Den eerſten dach van Junio / zijn wy door expreſſen laſt weder uyt de Zee ghekomen/werpende onſen ancker inde Haven van Malaya, Ten ſelven dage zijn van Amboina ghekomen twaelf andere van onſe Schepen hunne alle voegende by onſe Vloote/alſoo dat wy ſeventhien in ghetale waeren. Eenige waeren van opinie datmen yets behoorden t' attenteren met Aſſault, oft anderſints/ 't zy op Tidor, oft omgheleghene der Spangiaerden plaetſen / maer daer en is niets van't ſelve geeffectueert. Iunius.

Den 19. Junij is door toeſtemminge/ende accoort van den geheelen Raet van Indien verkoren voor Gouverneur/ ende Commandeur Generael Laurens Reael, ende wiert met alle eerbiedinge / ende ceremonien in ſijnen ſtaet geſtelt/ ende beveſtight.

Den 18. van de Maendt Julij/ heeft onſen Admirael van den geheelen Raet/ ende den Gouverneur Generael/ Oozde ende commiſſie ghekregen/ omme hem te verboegen naer Bantam met de twee Schepen/van Amſterdam/ende Zeelant/ over de welcke hem het commandement / ende gebiet wierde gegeven / omme in alles te diſponeren / gelijck hy door goeden raet bevinden ſoude te behooren. Iulius.

Den 15. zijn wy met de ſelve twee Schepen in 't Eylant Botton ghekomen.

Op den 25. Auguſti, zijn wy tot Iapara gekomen / alwaer wy probiſie deden van Rijs/ende ander lijf-tocht. Auguſt.

Den 15. September / quamen wy in Jacatra, ende daer werden onſe Schepen gecalfateert/ende gedpebelt omme te laden; waer mede doende zijnde/ hadden wy altijt noch achterdencken van de Armade van Don Jan de Silva, doozdien wy wel wiſten / ende particulierlijck verſtaen hadden / dat hy van Malacca, naer Jacatra, en Bantam moeſte komen/ met voornemen om ons te overmeeſteren. Septem.

Den 30. deſer maent/ kregen wy ſekere tijdinge/ dat Don Jan de Silva in Malacca overleden

1616. overleden waer/'t welcke wy opineerden gheschiet te zijn door vergift/ ende dat
Septem. sijne Vloote seer verswackt/ ende vermindert zijnde / soo van volck als victualien/ sijnen keer wederom naer de Manilies hadde genomen.

Wy hebben hier vooren verhaelt hoe dat sy tot toerusting van dese Vloote 4. geheele jaren geconsumeert hadden/sonder dat sy met de selve yetwes in 't werck gestelt/ maer alleen hun volck/ amunitien ende victualien verquist hebben / ende dat tot groote nadeel/ ende verswackinge van hunne saken aldaer.

Gedurende den tijdt dat wy tot Jacatra stil laghen / zijnde aldaer verscheyden Schepen van de Molucques, Banda, ende andere quartieren aengekomen/ geladen zijnde met alderley specerijen/ten profijte van de Generale Compagnie. Ondertusschen zijn mede verscheydentlijck eenige Schepen uyt het Vaderlandt aldaer aengekomen/als 4. Schepen van extraordinaris groote/wel geequippeert zijnde met Soldaten/Matroosen/lijftochte/ende groote quantiteyt van Spaensche Realen/ noch een ander komende van Japan, inne hebbende gelijcke ladinge van Realen/ongemunt Silber/ende daer-en-boven Koper/Yser/ende alderhande goede provisie/ zijnde alle 't selve meest verovert/ ende geconquesteert door het in-nemen van een Portugeesch Schip naer Maccauw gaende.

Onder de voorsz Nederlandtsche Schepen / was het Schip West-Vriesen van Hoorn, in 't welcke eenigh verraet gheslicht hadde geweest / door 28. personen/ de welcke voor-genomen hadden 't selve Schip t'overweldigen/ ende hun Meester daer van te maken; maer 't selve verraet aen den dag gekomen zijnde/ is den Capiteyn van de voorsz verraders tot Bantam gevierendeelt / een deel gehangen/ naer dat men hun de vingers af-gesneden hadde/ ende de reste/ de minste schuldt hebbende/ op de Galeyen/ ende in andere slavernyen gestelt geworden.

Octob. Den 20. is tot Jacatra aenghekomen het Schip ghenaemt de Eendracht van Hoorn, waer op commandeerde Jacques le Maire, zijnde uyt de Nederlanden vertrocken den 14. Junij/ ende gekomen bezuyden Magellanes, doch alsomen bevont dat de selve gheen medestander en was van de Generale Compagnie / ende dat sonder des selvers last/ dese reyse aengevangen was/ soo heeft den President Jan Pietersz Coenen, 't selve Schip in sequestere genomen / ten profijte van de Generale Compaignie / stellende het volck daer van op de andere onse Schepen. Sy en hadden met dit Schip/ in eene soo langduerige reyse niet ontdeckt / noch eenige onbekende Natie / noch eenige Landen van nieuwe trafficque / noch yetwes / dat tot het ghemeene beste soude konnen dienen; Al-hoe-wel dat sy voorwierpen eene naerdere passagie / als de ordinarise ghevonden te hebben; Nochtans sonder eenighe apparentie / alsoo sy op hunne reyse tot in Ternata door-gebracht hadden / ruym vijftien maenden / ende dry dagen / ende dat (nae hunne eyghene bekentenisse) doch met voorspoedigen wint / ende noch maer met een Schip/ het welcke niet onderworpen is nae yemandt te moeten wachten / gheljck in eene geheele Vloote gheschiet. Dese pretendeurs van de nieuw-gevonden passagie door de Zuydt-Zee / waren seer verwondert / dat de Vloote van den Commandeur Spilbergen soo langhe te vooren in Ternata hadden gheweest/ na dat sy met so sware Schepen de Strate van Magellanes hadden gepasseert / boven de verachteringe die sy noch gedaen in 't versoecken van veele plaetsen ende landen/ als in Peru, tot Acapul, in de Californes, de selve bezeylende in acht maenden / naer 't vertreck / ende daer-en-boven noch in de Ladrones, in de passagie van de Manilies, in 't verby varen van Cadera ende Tagima, als wy hier vooren verhaelt hebben / ende finalijck in 't leveren van twee diversche batalien / tot

dat

dat wy ten eynde van negentien maenden in alles met de geheele Vlote van ſes Schepen in de Molucques aengekomen zijn. 1616.

Den 10. van November, is op de Reede tot Bantam aen ghekomen/ het Schip Naſſau, waer op commandeerde Pieter van den Brouck, komende uyt de Roode-Zee/ alwaer hy getrafficqueert hadde in de Stadt van Mocha, ende hadde goede provisie/ soo van Spaensche Realen/ als Turckſche Ducaten. Novem.

Den 12. December, is in de Haven van Bantam gekomen de Heere Commandeur Steven Donſſens, met twee Schepen / te weten het Wapen van Amſterdam, ende het Schip genaemt Middelburgh, komende door de Straet van Malacca, van Jambi, ſonder veele ladinghe in te hebben. Decem.

Den 14. van de ſelve maent heeft den Commandeur Spilbergen alle bereydinghe aengewent / omme met de twee voorſz Schepen naer het Vaderlandt te zeylen / zijnde het Schip van Amſterdam van ſeven hondert / ende dat van Zeelandt van ſes hondert laſten/ Godt wil ons goede / ende voorſpoedighe reyſe verleenen.

Den twee-en-twintighſten is gheſtorven Jaques le Maire, hebbende Preſident gheweeſt op het voorghenoemde Schip van Hoorn, door de paſſagie van de Zuyd-Zee / waeromme onſen Admirael / ende alle de andere ſeer bedroeft waren/ door dien het een man was/ begaeft met ſonderlinge wetenſchap / ende erbarentheyt in 't ſtuck van de Zeevaert.

Den 24. Januarij, des Jaers 1617. zijn wy teghens den avont ghekomen voor Eylandt Mauritius, alwaer wy geanckert hebben / doende provisie van water/ ende andere ververſſingen. 1617. Januarij.

Den 30. zijn wy afghevaeren van de Baey / ghenaemt de Reede van Mauritius, zeylende van daer Ooſtwaert op.

Den eerſten dagh Februarij, ſaghen ende paſſeerden wy het Eylant/ genoemt Maſcarenhas. Ende alſoo wy naer onſe meyninghe / naderhant geene Landen meeren ontdeckten/hebbende de hoogte van vijf-en-dertigh graden/ende dat alle de Stier-lieden hun in hare giſſinghe verdwaelt vonden / door dien wy op honderd ende twintigh vademen genen gront en vonden; ſo hebben wy op de den 11. Meert onſen cours verandert naer den N. W. ten Noorden / om dat een yeder een oordeelde/ dat de Cape de bonne Eſperance beooſten moeſte van ons leggen. Febrva.

Den 30. van de ſelve Maent/vier uren naer de Sonnen opganck/ hebben wy het Lant van Sancta Helena in 't geſicht ghekregen/ waer door een yeder groote blijſchap maeckte / danckende Godt voor ſijne weldaet. Ende hoe-wel dat wy al over dry maenden waren afghedwaelt van ons ander Schip van Zeelandt, ſoo vonden wy de ſelvighe alhier (door Godes ghehenghen) op de Reede van dit Landt / 't welcke noch meerder vreught / ende blijdtſchap veroorſaeckten; ſoo dat aldaer haeſt onſe provisie van verſch water / ende andere ververſchinghen inſcheepten.

Den 7. Aprıl hebben wy van St. Helena zeyl ghemaeckt.

Den 14. van de ſelve maent ſagen wy des nachts/ door de klaerheydt van de Mane / het Eylandt van Aſſenſion. April.

Den 23. ſaghen wy twee ſchepen in de volle Zee / de welcke met ons/niet teghenſtaende het teecken dat wy hun deden / gene ſpraecke en wilden houden.

Den 24. paſſeerden wy de Linie Equinoctiael.

Den 13. van de maent May, paſſeerden wy de Soute Eylanden van 't Noorden. May.

1617. Julius. Den eersten dag van Julio, zijn wy door de genade van den Almogenden/ met dese twee rijckelijck geladen Schepen gekomen in de Haven onses Vaderlants/ daer wy soo lange nae verlanght hadden / in de Provintie van Zeelandt: Waer voor wy eensamentlijck Godt Almachtigh danckten / ende loofden voor sijne gedane genade/ ende verlossinge/ op soo eene langduerige/ ende niet min periculeuse Voyagie.

Hier eyndight het Journael van den Admirael Joris Spilbergen, wiens passagie wonderlijck/ ende seer vermaecklijck om lesen is; voorders volght hier achter de Australische Navigatien, van Jacob le Maire, om dese reden (te weten) om dat in dit voorgaende Journael oft Oost / ende West-Indische Navigatien / in't passeren van de Straet Magellanes, mentie gemaeckt wordt / van eenen doorganck tot in de Zuyd-Zee / ende dat meer is/ dat oock desen voorsz le Maire met den voorsz Joris Spilbergen hem scheep begeven heeft / om naer het Vaderlandt te komen/ dan is op de Reys in presentie van Joris Spilbergen overleden / ende alsoo in den Heere gerust.

FINIS.

JOUR-

JOURNAEL,

OFTE

Beschrijvinge van de wonderlijcke Reyse / ghedaen door

WILLEM CORNELISZ SCHOUTEN van HOORN.

In de Iaren 1615. 1616. 1617.

Hoe hy bezuyden de Straet *Magellanes* eenen nieuwen doorganck gevonden heeft, streckende tot in de Zuyd-Zee, met de verklaringe van de vreemde Natien, Volcken, Landen en Avonturen, die sy gesien, ende haer wedervaren zijn.

Hier is noch achter by-gevoeght eenighe Zee-Vragen ende Antwoorden / zijnde seer nut ende geheel dienstigh alle Schippers / Stiermans ende Zeevarende maets.

t'AMSTELREDAM,

Voor Joost Hartgers, Boeck-verkooper in de Gasthuys-Steegh / bezijden het Stadt-huys / in de Boeck-winckel. 1648.

1615.
Iunius.

OP den 14. Junij/ 1615. teghen den abont zijn sy het Landt-diep van 't Texel uptgezeylt.

Den 16. des morgens hadden Duynkercken in 't gesichte / dreven dien dagh door de Ebbe / met mor weder tot in de Hoofden.

Den 17. des morgens hebben 't door contrarie wint in Duyns gheset/ daer ginck Schipper Willem Cornelisz Schout aen Landt nae Doeveren, ende huerde een Engelsche Constabel/ die quam den 19. des morgens aen boort/ met de Maets die water haelden.

Den 19. 's middaeghs ginghen van daer t' zeyl/ teghen den abont ontmoeten haer by de Singels een groote Vloot Hollandtsche Soudt-schepen.

Den 21. hadden een storm uyt ten Zuyd-Westen/ die noch den 22. aenhielt/ daeromme hielden dragende/ ende liepen in Wicht, daer socht de Schipper een Timmerman te hueren/ maer konde geen bekomen.

Den 25. upt Wicht gezeylt/ ende quamen den 27. teghen de middagh in Pleymuyen, daer huerde de Schipper een Timmerman van Medenblick.

Den 28. 's morgens vroegh zeylden upt Pleymuyen, met een Oost-Noord-Ooste wint.

Den 29. was 't schoon weder/ en quamen de Schipper / en Comies van het Jacht, aen boort van 't groot Schip / ende wiert gereselveert dat men den vierden der toekomende maent/ het rantsoen soude upt-deelen / dat is: dat men op groote repsen de spijse ende dranck aen 't Scheeps-volck by gewicht ende mate/ elck sijn portie upt-deelt/ daer elck hem met moet behelpen.

Julius. Den 4. wiert volgende de resolutie/ het eerste rantsoen uptghedeelt/ te weten/ voor elck man een kanne biers daeghs / vier pont broot / een half pont boter/ (behalven het smelten) ter weeck/ en vijf kasen voor de geheele repse.

Den 8. op de hooghte van 39. graden 25. minuten / te neffens de Barrels, is den onder Timmerman van 't Jacht ghestorven / die en hadde geen twee daghen sieck gheweest.

Den 9. ende 10. hadden de wint Noordelijck / ende Noord-Oost / gingen stijf voort/ soo dat den 11. Porto Sancto, ende Madera in 't gesicht kregen/ liepen daer beoosten heen.

Den 12. 's morgens sagen Salvages, lieten dat aen bagboort van haer ontrent twee mijlen.

Den 13. 's morgens sagen de Eylanden van Tenerifa, en groot Canarien, liepen ontrent 's middaeghs daer tusschen beyden door/ met stijve Noord-Noord-Ooste wint/ ende harde boortganck.

Tusschen den 14. ende 15. met de selve wint/ ende boortganck passeerden den Tropicum Cancri.

Den 16. 's morghens met een Noord-Noord-Ooste wint/ hadden hol water/ de Boot die achter aen 't groot Schip sleepte / verbulde met water / en de touwen braken/ so datse die verlooren/ hadde hem tot daer toe van Hoorn afgesleept sonder perijckel: 's middaeghs hadden de hooghte van 20 graden 30 minuten.

Den 17. ende 18. hadden mor weder/ ende propere boortganck/ de wint upten

Noor-

Noorden / Noord-Noord-Westen / ende Noord-Westen / ginghen Zuyden ten Westen / ende Zuyden aen / ende quamen den 19. des middaeghs op de hooghte van 14. graden 45. minuten. 1616. Iulius.

Den 20. des middaeghs verbielen benoorden de Cabo Verde, waren op acht vademen / doen het landt eerst gewaer werden / zeylden langhs de wal / met den dagh lagh de Caep W. ten Z. van haer / alsoo dat met een Noort N. Weste Wint daer niet boven mochtē zeylen / moesten 't daeromme onder 't lant setten op tweeen-dertig vadem. Des nachts daer aen waeyde 't hart / met veel donder / en regen.

Den 21 's morgens was de windt Zuyd-zuyd-Oost / ende op den dagh variabel / so datse t'zeyl ginghen / setten haeren cours t'zeewaert / eerst West ten N. nae N. West / doch vertierden maer ontrent ses mijlen weeghs dien gantschen dagh.

Den 22. dreven dien geheelen dagh meest in stilte / met zeylen in de Cabo Verde, lagh Oost van haer / teghen den avondt saghen een zeyl Zuydwaert van haer / dat liep Noord-West aen.

Den 23. 's morghens wasde wint Zuyden / soo datse het niet boven de Caep mochten leggen / maer moesten 't setten om de strooms wille / tegen de middagh maeckten weder zeyl / met een Westelijcke windt / geraeckten boven de Caep / en quamen 's avondts binnen het tweede Eylandt ten ancker / op de behoorlijcke reede / op thien vadem sandt-gront.

Den 24. regende 't seer / en maeckten gereetschap om water te halen.

Den 25. quam den Alkayer (dat is soo veel als den Gouverneur) aen boort / daer sy met accordeeren om acht staven Yers / datse met vrede voor beyde Schepen mochten water halen.

Den 26. was 't regenachtigh doncker weder / en sagen een Schip upter Zee komen / dat sette twee mijlen van haer onder 't landt / 't was een Boot van Rotterdam, dat daer quam om aen de kuste te handelen.

Den 28. ende 29. haelden water / het Jacht ginck t'zeyl nae de plaets daer de Rotterdammer man lagh / in een Bay / genoemt Refresco, om te besien / of 't daer oock mochten bekomen eenige Limoenen / maer quam 's avonts weder sonder pets te krijgen.

Den 31. quam een Frans Schip by haer op de Reede loopen. Hadden den selfden dach een Negro t'Scheep gehouden / die haer 's nachts een bequame plaetse wees om te visschen / ende 't volck met de zegen aen 't vaste lant gevaren zijnde / vingen soo veel visch van veelderley soorten / als beyde 't Scheeps-volck in twee dagen eten mochten.

Den 1. Augusti, des morghens ginghen t'zeyl van Cabo Verde, met het Rotterdammer Bootjen / dat 's middaeghs sijn afscheyt van haer nam / ende sette zijn cours nae de Soute Eylanden. Hadden'er 't geheele etmael schoon weder / ende een mooye doorgaende koelte upten Noorden / ende gingen Zuyd-West aen. Augusti.

Den 2. noch schoon weder / ende een mooye koelte / hadden twee beestkens aen Cabo Verde ghekregen / namelijck een kleyn Kalf / ende een Bock / die wierden gheslacht / daer wy eenen dagh voor beyde Scheeps-volck af schaften.

Den 3. 's middaegs de hooghte van 12. graden 12. minuten: dit etmael was 't schoon weder / ende mooye koelte / met goeden voort-ganck.

Den 4. weynigh koelte / des nachts schoon weder / maer over dagh een betogen locht / met donder / regen / ende blixem.

Den 7. 8. ende 9. reghende het seer / met tamelijcke koelte / ende goeden voort-ganck.

1615. Augustus.

Den 10. noch al regenachtigh weder/ met kleyne koelte / des nachts ontr ent 12. uren sagen een zeyl booz uyt/ dat een Spaensche Bercke was.

Den 15. redelijcke koelte/ met tamelijcke booyt-gangh/ende goedt weder: sagen veel vogels gheheeten Rabos Forcados, ende vingen een Dorado.

Den 16. des middaeghs de hooghte van 7. graden 40. minuten/ met schoon weder/ende moye koelte/ als vooren.

Den 17. hadden 's middaeghs de hooghte van 7 graden 12 minuten met schoon weder / ende redelijcke koelte upten Zuyd-Westen: vinghen dien dagh veel Boniten, ende halve Coretten.

Den 18. ende 19. continueerde de windt/als vooren/ dies resolveerden haren cours nae Sierra Liona te setten / om aldaer te verversschen overmits het volck de scheurbuyck hart begosten te krijghen / en alle daghen door harde contrarie windt moesten by leggen/ 't was oock te laet om spoedigh door de linie te passeeren/ en hadden aen de Caep luttel verversschingh bekomen. Dit eenael schoon weder met moye koelte/ des middaeghs hooghte bekomen van 7 grad. 55 min.

Den 20. 's middaeghs / de hooghte van 7. graden 25. minuten/ met mooy weder/ ende een wackere koelte upten Zuyden/ gingen Oost/ en Oost ten Noorden aen/ sagen veel Landt-vogelen/ en veranderingh van water/tegen den avont wierpen met 30. vadem sand-gront/ en gemoeten het Lant wel ontrent 40. mijlen eerder als gisten/ setten 't des nachts op 16. vadem/ en waeren aen de West-kant van de Baixos van St. Anna.

Den 21. 's morgens gingen met den dagh t' zeyl/ ende sagen het hooge Landt van Sierra Liona van haer Noord-Oost ten Noorden ontrent ses mijlen/als mede de Eylanden van Mabrabomba, die leggen aen de zuyd-hoeck van 't hooge Landt/ van Sierra Liona, benoorden de Baixos van St. Anna. Sierra Liona is heel hoogh/ so datter geen soo hoogen Landt is in die gewesten/ tusschen de Cabo Verde, ende de kuste van Guinea, daer aen het oock seer kennelijck is. Deden dien dagh haer beste om naer Landt te komen/ hadden meest in stroom/ liepen aen de kant/ ende oock over de Baixos van St. Anna heen / op 10. 9. 8. 7. 5. vadem waters/ als sy Noord-waerts zeylden/ soo diepten 't/ maer Oost-waert dooghden 't/ soo dat het des avonts setten 't met hoogh water op vijfte-half vadem weecke grondt/ maer 's nachts met laegh water/ en was 't niet dieper/ als vierde-half vadem/ dan 't was schoon klaer weder.

Den 22. 's morgens met den dageraet/is de Schipper Willem Schouten aen 't Jacht gevaren/ en daer met door heen ghezeylt / het groot Schip is ghevolght/ gingen met een Noord-Westen wint/ Noord-Noord-Oost aen/ met een ebbe onder de boegh/ gheraeckten soo van de Baixos af / tot op 19. vadem/ en quamen by de Eylanden van Mabrabomba, die zijn seer hoogh/ende leggen met hun deyen op een rye Zuyd-Zuyd-West / ende Noord-Noord-Oost/ een half mijl van de Zuydt-hoeck/ van Sierre Liona t' zeewaert / daer kreghen sy black water / van vijf/ vier vadem/ slechte modder grondt/ setten 't omtrent een mijl van Landt/ voeren daer aen/ maer vonden 't onbewoont van menschen/ dan sagen menighte van groote wilde dieren boetstappen/ 't Landt was woest / vol wildernissen/ lage Moerassen/ en hooge geberghten.

Den 23. 's morgens is de opper-Koopman Jacob le Maire aen 't Jacht ghevaren/ ende van daer met beyde de Boots nae Landt / vonden een Revière / daer door lagen eenige rudsen/ ende klippen/ soo dat men met geen Schepen daer in mocht/ maer binnen zijnde was 't diep/ ende wijt genoegh om met Schepen te laveren/

laberen/ sy en vernamen daer oock geen volck/ dan sagen dry wilde Ossen/ende menighte van Meer-katten/ oock eenighe Vogels/ die blaften als Honden. Sy voeren met de vloet wel dry mijlen op / vonden hier en daer een wilde Palmijt/ maer quamen 's avondts weder aen boort / ende en hadden gheen teycken van volck/ noch van eenighe vruchten (die haer dienstelijck mochten zijn) gesien. 1615. Augusti.

Den 24. zijn beyde de Schuyten weder aen lant gevaren / om te soecken na menschen/ of eenige vruchten om te verversschen/ elck in een besondere Rivière. Aris Klaesz Koopman van 't Jacht, met een van d' Assistenten in d' eene / en Klaes Jansz Ban, met den onder-stuerman in de andere / elck wel vijf mijlen te landewaert in/ en quamen den 25. 's morgens weder aen boort. De Koopman van 't Jacht hadde gheweest in een souts Rivier/ en niet uytgerecht/ dan bracht alleenlijck vijf/ ofte ses wilde Palemijten mee. Maer Klaes Jansz Ban had gheweest in een soete Rivier/en daer een blackte gevonden met acht ofte negen Limoen-boomen/ die sy gheschut / ende daer af ontrent 750. Limoenen ghekregen hadden/ die waren by naest rijp / bequaem om te dueren / sy hadden/ daer oock ghesien veel Schilt-padden/ met sommighe Crocodillen / maer gheen volck. Dies resolveerden te proeven/ of niet met beyde Schepen soude moghen komen in de soete Rivier/ om haer aldaer van versch water / ende Limoenen te versien/ gingen onder zeyl/ maer vonden te mager water/ soo dat het moesten setten op ses vadem / het Jacht setten 't voor de Rivier by de laegher wal / dan hadden daer slecht water/ door 't verschut van de Baixos van S. Anna. De Commies Iacob le Maire ende Aris Klaesz Commies van 't Jacht, zijn met de Boot de Rivier in-gevaren/ met heel regenigh weder.

Den 26. waeyde 't stijf upten Zuyd-Zuyd-Westen/ soo datse niet konden uytrechten met zeylen/ doch het Jacht liep naer de zuyd-hoeck van de Baey/ die is ontrent vijf mijlen wijt/ van de noord- tot de zuyd-wal.

Den 27. 's morgens lichten ancker om nae 't Jacht te zeylen / en ontrent de middagh quam de Boot van 't Jacht, met de Commies Jacob le Maire weder aen boort/ mede brenghende ontrent 1400. Limoenen / die sy in de Rivier hier en daer bekomen hadden/ maer geen menschen vernomen. Des avonts quamen by 't Jacht, setten 't daer op vierde-half vadem steeck-gront.

Den 28. is den Stuerman van 't Schip met beyde de Boots na de Rivier gevaren/daer sy voor lagen/ en quamen tegen den avont weder/ hadden geen lant gevonden bequaem om op te gaen/ noch eenig teycken van menschen/dan alleen een Buffel/ met een kalf/ voorts moras/en boomen/die stonden in 't soute water.

Den 29. alsoo bevonden dat niet en waren in de Rivière van Sierra Liona, besloten heel vroeg van daer t' zeyl te gaen/ en te loopen benoorden het hooge lant/ 's middaeghs zeylden boven de Eylanden van Mabrobomba, te weten daer bewesten heen/en na 't hooge lant daer benoorden toe/op 12. en 15. vadem/daer by langs/ en quamen des avonts om den hoeck/ daer sy 't setten op vijftien vadem.

Den 30. 's morgens lichten weder haer ancker/ en dreven met de stroom/ en een Zuydelijcke wint/ voor het Dorp/ op de rechte reede in Sierra Liona, setten 't daer op acht vadem sant-gront/ omtrent een musquet-schoot van lant/ alwaer sagen acht oft negen huysskens met stroo ghedeckt. De Swarten riepen haer in haer tale toe / dat mense aen boort souden halen / alsoo sy daer geen Canoys en hebben/ dies sonden haer Boot aen Lant/ dat terstont wederom quam met vijf Swarten/ waer af een de Tolck was. Dese begeerde datter volck in ostagie blijven soude/ want daer had korts te voren een Frans schip geweest/ dat 2 Swarte

1615. mede ghenomen hadde. Ares Klaesz die mede aen Landt ghevaren was/ bleef in
Augusti. ostagie/ mede hebbende een weynigh Koralen/ daer hy dien achter-middagh te-
gen ruylde wel 700 Limoenen/ by naest heel ryp / ende 2 Bosschen Bananas/
mede ten naesten by ryp: de Tolck sprack alderley Tael onder malkanderen.
Haer volck/ alsoo dat etmael schoon weder hadden/ deden noch dien selven dagh
een tocht om water/ dat daer seer licht valt te halen/ komt van 't gebergte loopen
tot aen de reede toe / soo datse de baetjens maer hielden onder de af-wateringh/
ende brochten 't voorts in de Schuyt/ 't was seer goet water.

Den 31. haelden hare baten vol water/ ende des morgens voeren Jacob le Mai-
re, Aris Klaesz, Klaes Jansz Ban, ende alle d' Assistenten aen Landt/ ruylden dien
dagh by gissinghe wel 25. duysent Limoenen / al voor weynigh Koralen/ ende
slechte Neurenburghsche messen/ men souder wel hondert duysent geruylt heb-
ben/ hadmense begeert / want daer stondender heele bosschen vol: des avonts
ruylden sy ock een sood visch van de Negros.

Septem. Den 1. September, naemiddagh lichten haer ancker/ ende dreven voor stroom
wederom af/ met schoon weder/ ende mye koelte/ teghen den avont setteden by
de mont van de Zee/ voor een kleyn Rivierken.

Den 2. des morgens voer het Jacht aen strandt/ met hoogh water/ om schoon
te maken/ want daer goede ghelegenthey t was/ 't getyde gaet daer seven voeten
op/en neder. Des avonts quam 't volck weder aen boort/ mede brenghende een
kleyn wit beestken/ geheeten Antilop, dat sy in de bosschagie ghevonden hadden/
in een strop by de Negros ghestelt. Sy brochten ock etteliicke Limoenen
t' scheep/ ende tegen den avont voer 't Boot uyt bisschen / die een mye sood me-
de brocht/ met een deel Palmitas, die sy in de Bosschagie afgehouwen hadden.

Den 3. nae de middagh quam 't Jacht al schoon ghemaeckt weder van strand/
ock voer haer Schipper uyt bisschen/ ende brocht des avonts een schoone sood
Visch aen boort/ een fatsoen van Bisschen gelyck de Schoen-makers snip-mes-
sen. Het volck brachten ock elck voor haer hooft 150. Limoenen t' scheep.

Den 4. 's morgens broegh wonden haer Anckers/ ende gingen onder zeyl uyt
Sierra Liona, met weynigh koelte/ maer setten het 's avonts weder door contra-
rie windt/ op 15. vadem goede ancker-grondt.

Den 5. in 't eerste quartier lichten wederom 't ancker/ ende gingen onder zeyl
met stilte/ maer settent in het derde quartier wederom/ op 14. vadem zant-gront.

Den 6. in 't eerste quartier gingen ander mael onder zeyl/ maer hebben 't door
contrarie windt weder op 22. vadem sant-gront gheset. Mochten 't landt van
Sierra Liona noch sien/ en bernamen hier stercke stroomen.

Den 11. gingen weder onder zeyl/ maer settent in 't tweede quartier door stil-
te/ de stroom gingh hier om de Noordt.

Den 12. hadden 's middaeghs de hooghte van 9. graden 20. minuten/
's avonts setten het op 17. vadem.

Den 15. 's morghens lichten ancker / ende ginghen onder zeyl met een West-
N. W. wint/ het regende dit geheel etmael langh/ en 't Jacht was des morghens
door een dicke mist van haer verduysterd/ daerom twee-mael schoten/ elcke reys
een uur berschepden/ ende ontrent 10. uren quam het wederom by haer.

Den 18. 's middaeghs ten twaelf uren gingen onder zeyl/ ende het Jacht ver-
loor syn tou/ met het ancker in 't winden / doen 't op/ en neer stont / het waeyde
een harde koelte/ en 't water ginck redelyck hol.

Den 19. 's morgens alsoo noch contrarie windt hadden/ ende weder gantsch

Zee

Zee moede waren/ doꝛ het dagelijcks onweder/ ende reghen/ besloten weder na Sierra Liona te loopen/ om te ververſſchen/ en te verwateren/ namiddaeghs kregen de goede wint upt den Noꝛd-Westen / daer over haer cours veranderden Zupden aen/ om de repſe te vooꝛderen. 1615. Septem.

Den 20. hadden noch de goede wint / ginghen Zupden aen/ en's middaeghs de hooghte van 8. graden 30. minuten.

Den 21. ende vooꝛt deſe gheheele maent upt / hadden veel variable winden/ ſtilten/ ende alle daghen groote geweldige regen/ ende den 30. 's middaeghs de hooghte van 5. graden.

In 't beginſel van October, hadden variable winden/ ſomtijts ſtilten/ ende reghende gheweldigh/ heele nachten/ ende dagen aen malkanderen. Octob.

Den 5. hadden de hooghte van 4. graden 27. minuten. Ontrent de middagh was ſulcken gedzupſch vooꝛ aen de boegh van 't Schip/ dat de Schipper zijnde achter in de Galdery / meynde datter een man vooꝛ van 't Schip / ofte van de Boeg-ſpꝛiet in 't water viel/ maer alſo hy ter zijden daer na upt ſagh/ vernam hy dat de Zee heel root van bloet was/ als offer een groote menighte bloet uptgegoten hadde geweeſt/ daer in hy verwondert was/ niet wetende wat het mochte bedieden ; maer bevonden daer na dat 't een groote gehoorende Viſch/ ofte Zeemonſter teghen 't Schip met ſijn hooꝛn hadde gheſtooten / met een wonderbaerlijcke kracht/ want doen ſy quamen in Porto Deſire, en 't Schip aldaer op ſtrand ſetten om ſchoon te maken/ vonden vooꝛ in de boegh ontrent ſeven voeten onder water een hooꝛn in 't Schip ſteken/ van fatſoen/ ende dickte ſeer gelijck het eynt van een gemeene Olyfants-tant/ niet hol/ maer vol/ van heel vaſt/ ſterck/ en ſeer hart been/ ſtack dooꝛ dꝛy huyden van 't Schip heen / te weten dooꝛ twee dicke plancken van greenen/ en een dicke planck van eecken hout/ noch een ſtuck in een inhout/ daer 't ten laetſten op gheketrt was / met groot geluck ; want ſoo 't binnen het Schip tuſſchen de inhouten waer uptgekomen/ 't ſoude mogelijcker een grooter gat gemaeckt/ en 't Schip met haer allen in perijckel van vergaen ghebꝛacht hebben. Deſen hooꝛn ſtack ontrent wel een half voet diep in 't Schip/ en een kleyn halve voet daer buyten / daer hy met groot gheweld kooꝛt afghebꝛoken was/ daer over dat Monſter ſoo gheweldigh hadde gebloet.

Den 6/ 7. ende 8. noch al variabel reghenigh weder / 't regende den achtſten 't geheele etmael langh.

Den 10. vingen veel viſch/ en hadden 's middaeghs de hooghte van 3. graden 30. minuten.

De naebolgende dagen hadden al Zupdelijcke/ ende variable winden.

Den 15. hooghte van 2. graden en 35. minuten/ ende vinghen dien dagh wel in de 40. Boniten.

Den 16. hadden de hooghte van een graed 45. minuten/ vingen dien dagh veel viſch/ hadden ſlecht water/ ende ſagen veel Walviſſchen.

Tuſſchen den 19. en 20. ontrent middernacht paſſeerden de Linie Equinoctiael.

De Zupd-Ooſte / ende Zupt-Zupt-Ooſte winden continueerden tot op den 24/ doen kreghen een Ooſt-Zupdt-Ooſte windt/ gingen Zupden aen/ hadden ſo hollen water / dat de blinde van de Zee aen ſtucken werde gheſmeten / 's middaeghs de hooghte van 3. graden 43. minuten bezupden de Linie.

Den 25. cours ende windt als vooren. Tot deſe tijt toe hadden ghebaren/ ſonder dat yemandt in de Schepen wiſt (behalven alleen den Schipper / ende Bewinthebber Willem Corneliſz Schout , en de opper-Koopman Jacob le Mai-

1615. Octob. le Maire) waer de repse soude naer toe gelden: doen wiert haer allen voor-gelesen/ het voornemen van de repse (dat was / dat souden soecken door een anderen weg) als door de Strate van Magellanes te komen inde Zuyd-zee/om aldaer te ontdecken sekere nieuwe landen in't Zuyden / daer sy meynden dat men groote rijckdommen soude konnen halen / oft soo dat niet naer wensche en quame te succederen / dat men dan voort langhs de groote Zuyd-zee soude zeylen nae de Oost-Indien. Over dese verklaringe was onder het Scheepsvolck dien dagh een groote vreught/als die nu wisten waer sy gheleyt wierden/ hopende oock elck in't sijne/ vande goede repse yet wat te genieten / en daer van verbetert te wesen.

Den 26. hadden 's middaeghs de hooghte van ses graden 25. minuten / met schoon weder / ende more koelte. De volgende daghen van October, Ooste/ende Noord-Ooste winden / ginghen meest Zuyden aen / hadden ten laetsten de hooghte van 10. graden 30. min.

Novem. Den 1. November, passeerden de Sonne / soo dat die nu des Noordtwaerts middaeghs van haer kregen.

Den 3. hooghte van 19. graden 20. minuten/ saghen sommighe swarten Vogels / met twee ofte drye Jan van Genten, en na de middagh een van de Eylanden van Martin Vaes, geheeten Ascension, lach van haer Zuyd-Oost ten Oosten/op de hooghte van 20. graden / bevonden aldaer wassende Noord-Oosteringe van 12. graden/hadden de wint al uyt den Noorden/ende Noord-Noord-Oosten/gelijck de voorgaende daghen / doende cours Zuyden aen. Op dien dagh kreghen het Scheeps-volck dubbeld randsoen van Wijn / om dat de periculeuse drooghten van de Abrolhos gepasseert waren.

De volghende daghen tot den 10. toe / zeylden meest Zuydelijck / ende Zuydwest/quamen doen op de hooghte van 25. graden 33. minuten.

Den 11. bevonden aen 't Compas 17. graden wassende Noord-Oosteringhe/ deden cours met een Zuyden windt / West ende West-Zuyd-West.

Den 12. hadden de Windt zuyd-oost ten oosten / en oost/ zeylden zuyd-zuyd-west/ende zuyd-west/waren daeghs op de hooghte van 26. graden 45. minuten.

Den 13/ 14/ ende 15. ginghen zuyden/ende zuyd-west aen/ met een oosteljcke windt.

Den 16/ 17/ ende 18. met zuydelijcke windt / deden cours meest West Zuyd-west / hadden 's middaeghs de hooghte van 34. graden 15. minuten / en saghen veel walschot drijven.

Den 19. hadden de wint uyt den N. ende Noord-westen/zeylden Zuyd-zuyd-west aen / en bevonden dat met de stroom stijf om de zuyd-gheboert wierden.

Den 20. hadden de hooghte van 36. graden 57. minuten / sagen veel quallen drijven / ende groote menighte van Zee-lupsen / een gedierte de Lupsen seer gelijck/van de groote als een kleyne vlieghe.

Den 21. des middaeghs de hooghte van 38. graden en 25. minuten / en veranderingh van water / wierpen 't loot / maer vonden gheen grondt/ hadden 17. graden wassende Noord-oosteringhe der naelde / saghen dien abondt de nieuwe Maen 21. uren oud zijnde.

Den 22. wierdt by den Raedt gheordonneert yder man daeghs te gheven een mutsken Spaensche Wijn/ met een mutsken Olye ter weeck/want de Fransche Wijn/ende Boter waren op.

Den 23. saghen veel Walvisschen / en bleech water / hadden 's middaeghs de hooghte van 40. graden 56. minuten.

Den

Den 24. saghen noch veel groote Visschen / en steen-kroos dryven/ook seer veel gevogelte/ hadden hol water upt den Westen. 1615.

Novem. Den 30. bleeck water / als of wy by Landt hadden geweest/ hooghte van 46. graden 15. minuten/ daer ook veel gevogelte was.

Decem. Den 2. December, de hooghte van 47. graden 45. minuten / saghen hier veel steen-kroos dryven.

Den 4. noch veel steen-kroos/ bleeck water / ende veel ghevogelte/ hadden 's middaeghs de hooghte van 47. graden 25. minuten / en 16. graden wassende Noord-noord-oosteringhe der zeyl-naelde / teghen den avondt wierpen grondt op 75. vadem / sandt-grondt.

Den 5. 's morghens wierpen grondt op 65. vadem/ noch veel gevogelte/ende kroos/ des middaeghs hooghte van 46. graden 25. minuten / sandt-grondt op 54. vadem/ saghen dien dagh veel Walvisschen.

Den 6. 's morgens met den dage diepte van 46. vadem / ginghen met een Noord-westen windt/ West zuyd-west aen/ hadden 's middaeghs de hooghte van 47. graden 30. minuten / na de middagh grondt op 42. vadem. Ontrent te vier uren saghen het Landt / was niet seer hoogh / een slechte kust/ witachtigh aen te sien / verbielen na wensch / ende begeeren recht benoorden de haven van Porto Desire, setten des avonts op 10. vadem/ ontrent ander-half mijle van de wal/ hadden een ebbe die om de zuyd liep/ soo sterck als in de Hoofden / of voor Vlissingen.

Den 7. 's morghens lichten het ancker / ginghen onder zeyl zuyden aen / tot ontrent de middagh/ doen quamen voor de Haven van Porto Desire, leggende op de hooghte van 47. graden 40. minuten / liepen na het gat toe / daer komende/ hadden peyl hoogh water / soo dat de klippen daer Olivier van Noord af schryft/ die men in 't in-zeylen van dese Haven Noordwaert van hem moet laten / al onder water waren / maer aen de zuyd-hoeck laghen eenighe klippen boven / die sy daer voor aen saghen/ liepen daeromme daer bezuyden heen/ maer zeylden bezuyden het rechte gat/ in een verkeerde Inham in een sack/ en setten 't daer met hoogh water op vyfte-half vadem: doch doen 't laegh was/ hadden niet meer als 14. voet / soo dat het Schip de Eendracht, met het achter-schip vast op de grondt sat/ die al klippig was/ hadden de wint Westelyck upt het Lant/ en slecht water/ tot haer gheluck/ want hadden een Oostelyke windt gehadt/ met eenighe koelte/ hadden 't Schip gewisselyck quyt gheweest / vonden daer op de klippen veel peren/ en vingen daer schoone mosselen/ en visch/ onder andere Spieringen van 16. duymen langh / daer over dese Inham noemden de Spierincx-Bay. De sloep voer aen de Pinguyns Eylanden / leggende Oost zuyd-oost / twee mijlen van Porto Desire, die quam des avondts laet aen boort/ brachten twee Zee-leeuwen/ en 150. Pinguyns/ diese des anderen daeghs aten.

Den 8. 's morghens met den dageraet zeylden met een landelyckе wint upt de Spieringh-Bay, ende setten 't recht voor de Haven van Porto Desire, sonden haere sloep om in 't gat te diepen/ die quam tegen de middagh weder/ vont 12/13. vadem waters/ recht nae middagh met peyl hoog water/ en een Oost Noord-Oostе windt/ ginghen weder onder zeyl/ het Jacht voor heen/ recht het gat in. Doen ontrent ander-half mijle de Rivière in-gezeylt waeren / kregen in de windt lieten het ancker vallen op 20. vadem/ de gront was daer van gladde steen/ kregen een half ure daer nae een harde windt upten N. Westen/ beyde de Schepen leggende elck voor twee anckers / dreven terstont teghen de zuyd-wal aen/ ja 25. anckers en soudense niet ghehouden hebben / soo dat vastelyck meende beyde Porte Desire.

Schepen

1615. Decem. Schepen daer verlooren te hebben. Het groot Schip sat met de kimmen op de klippen / en schrode met het vallende water daer by neder al-te-met wat / dan bleef dicht: maer het Jacht beviel op de klippen / alsoo dat het water hun gheheel ontliep / en datmen met het laeghe water droogh-voets onder de kiel neffens de groote mast mocht door-loopen / ende meer als een vadem upt het water stont / een dinck seer schrickelijck om sien. Ende also 't upt den Noord-Noord-Westen sterck waeyde / wert het van de wint voor om-vallen op gehouden; dat bleeck daer upt / dat doen 't begon te stillen / viel teghen de windt vande wal af op zijde / met de kimmen wel dry voet lagher als de kiel / daer seer van verschrickten / meenende het Jacht verloren / ende quijt te zijn / maer de vloet komende / ende stil blijvende / rees het weder op / daer niet weynigh in verblijdt waeren / 's avondts met een stilte wonden van de wal af / des nachts by 't groot Schip komende.

Den 9. 's morghens ginghen weder onder zeyl inwaert aen / en quamen by 't Koninex Eylandt van Olivier alsoo genaemt. Het Jacht gheraeckte daer achter / ende setten / maer met d'Eendracht konden daer niet binnen komen / door contrarie windt. Het volck voeren aen't Eylandt / dat was by kans gheheel met eyeren bedeckt / een man stil staende met sijn voeten aen een / kost met sijn handen berepcken 45. nesten / elck met 3 ofte 4. eyeren / van gedaente (maer wat grooter) als Kivits eyeren / waeren van swarte stern-meeuwen / wy brochtense by duysenden t' Scheep / en atense.

Den 10. voeren met het Boodt aen de Noord-zijde van de Rivier / om versch water te soecken / maer konden gheen vinden / dolven kuylen / sommighe wel 14. voeten diep / maer vonden 't water al brack / soo wel op 't hooghe gheberghte / als in de valeyen; 's avondts quamense weder aen boort / brochten voghelen / ende eyeren met groote menighte.

Den 11. voer de Boodt beneden in de Rebiere aen de Zuyd-zijde / om water / ende menschen te soecken / maer en vonden niet dan brack water / sagen sommige Struysen / ende beesten / by na als Herten / met seer lange halsen / waren seer schuw. Op 't hooghste van 't gheberghte vonden eenighe begraeffenissen / dat waeren eenighe hoopen steen / en alsoo niet en wisten wat dat mochte bedupden / hebben die van een ghewrpen / en daer onder gevonden gebeenten van menschen / van 10. en 11. voeten langh. Sy leggen de verstorvene op 't hooghste van de gheberghten op d'aerde neder / ende bedeckense met een deel Steenen / alleenlijck datse bevrijdt zijn van de Beesten ende 't Gevogelte.

Den 12/13/14/15/en 16. haer volck noch dagelijcks aen Landt ghevaren om water te soecken / maer niet ghevonden / dan brochten veel Vogelen / ende menighte van Visch t' Scheep.

Den 17. brochten het Schip binnen 't Koninex Eylandt aen de wal met hoogh water / om schoon te maecken / bevielen heel droogh / soo datmen daer drooghs-voets mocht om gaen.

Den 18. is het Jacht oock aen de strandt gheset / ontrent 2. musquet-schooten van het Schip / om schoon te maecken.

Den 19. alsoo doende waeren om de Schepen beyde schoon te maecken / en datmen onder 't Jacht soude barnen / is de blam onversiens / en seer haestigh op geslagen / tot in 't wandt / terstondt in de hooghte gheweest / soo datter in een ooghenblick geen kans was om te upten / te meer alsoo't Jacht op 't droogh sat / wel 50. voeten van 't water / en moesten 't alsoo voor haere ooghen gheheel

heel sien verbranden/sonder dat eenighe weer daer voor konden doen. 1615.

Den 20. met hoogh water brochten haer Schip d'Eendracht weder van Lant/ en voeren aen't Jacht, om den brandt te blusschen / maer 't was geheel tot aen't Decem. water af-ghebrandt. De volghende dagen hebben sy watter van oberghe bleven was gesloopt / het hout en het Yser-werck dat konden bekomen / met het Geschut/ende d'anckers ghebercht.

Den 25. vonden volck (een goet stuck te Lande in) eenige kuylen/daer versch water in stondt / dan was wit / ende heel dick / daer hebben sy dagheliex water ghehaelt. De sommighe van't volck droeghen 't water in kleyne vaetkens op haer schouderen / de andere gingen geweert met musquetten / om haer te beschermen. Andere haelden dagheliicks veel Vogelen / ende Eyeren / oock jonge Zee-leeuwen/diese aten/ende redelijck van smaeck waren. Dese Zee-leeuwen is een gedier / vande groote gelijck een kleyn peert / hebben hoofden als Leeuwen / met lanck ruyghhayr om de halsen / maer de wijfkens zijn slecht sonder hayren / niet half soo groot als de mannekens / men kost die niet dooden / dan met een musquet inde borst / ofte harssenen te schieten / want al haddense 100. slagen met handt-spaecken/ ofte koeboeten / dat haer 't bloedt tot mondt / ende neus-gaten uytliep/so liepense nochtans wech. Terwijlen wy hier in dese Rivier 1616. lagen/ hadden veel harde winden/ ende somtijts veel regen/ ende onweder.

Den 9. Januarij 1616. hebben haer leste water t' Scheep gehaelt / ende den Januari. 10. t' zeyl ghegaen/ om de reyse te voorderen/ maer tegen de middagh kregen de windt uyter Zee / soo datse 't weder setten by 't Leeuwen Eylandt / vingen dien dach veel Visch / ende Vogelen.

Den 12. voer de Sloep nae de Pinguijns Eylanden / om Pinguijns te halen / maer kost door quaet weder die dagh niet weder aen boort komen / vernachte in de Spieringh-bay, quam 's anderdaechs 's morgens vroech aen boort / geladen met Pinguijns/maer waren door de groote meenichte bedorven/ dies worpense over boort. Des naemiddaechs den 13. zeylden uyt Porto Desire, naer also't stille wiert/setten't buyten de haven/daer na begon 't weder te koelen/lichten ancker/ ende zeylden t' Zeewaert in.

Den 18. saghen 's morgens Sebalds Eylanden Zuyd-Oost van haer / ontrent dry mijlen/die leggen van de Straet verschepden/naer 't schrijven van Sebaldt de Weert, Oost-Noord-Oost/ende West-Zuyd-West/ ontrent vijftich mijlen/ hadden 's middaeghs de hoochte van 51. graden.

Den 20. ontmoeten haer veel steen-kroos/bemerckten datse harde stroom hadden / die om de Zuyd-West ginck / hebbende 's middaeghs de hoochte van 53. graden / giften haer 20. mijlen van Landt / bezuyden de Strate van Magellanas.

Den 21. hadden 's middaeghs de hooghte van dry-en-vijftig graden.

Den 23. 's morgens vroegh kreghen een Zuydelijcke windt / dan teghen de middagh wierdet stil / daer na liep de wint Westelijck / 's middaeghs wierpen grondt op 50. vadem/ swarte zant-grondt met kleyne steentjens / doen kreghen een Noordelijcke wint met slecht water/en mop weder/het water was so bleeck/ als / of 't binnen Landts ware gheweest / en zeylden Zuyden ten Westen aen. Ontrent dry uren nae den middagh sagen Lant in't Westen / ende Zuyd-Westen / en openbaerde hem korts daer nae oock in 't Zuyden / hadden 's avondts een Noordelijcken windt / gingen Oost Zuyd-Oost aen / om boven't Landt te blijven/ het koelde heel dicht met hol water / so datse de Marszeyls inde marssen hadden.

Den

1616. Januarij. Den 24. 's morghens vroegh wierden het Lant aen stuer-boort gewaer/ende lag niet boven een groote mijl van haer/hadden daer gront op 40. vadem/en een Westelijcke windt/het Landt strechte Oost ten Zuyden/ met seer hoogh gebergte/ dat al wit van sneeu bedeckt lagh. Zeylden al by dat Landt langhs/ ende ontrent de middagh quamen dat ten eynde/ en saghen een ander Landt daer beoosten/ dat oock seer hoogh ende hackelich aen te sien was. Dese Landen laghen nae haer goedt duncken ontrent acht mijlen van malkanderen/ ende scheen daer tusschen beyden door een goede passagie te wesen 't welcke te vaster vermoeden/om dat wy merckten datter een harde stroom om de Zuydt tusschen dese Landen in liep/ hadden 's middaeghs de hooghte van 54. graden 46. minuten/ na de middagh kregen een Noordelijcke wint. Liepen na dese openinge toe/ maer teghen den avondt werde het stil/ en dreven dien nacht met harde stroom/ ende wepnighe windt heen. Sagen ontelbare menichte van Pinguijns/oock Walbisschen by duysenden/so dat gestadich daer op moesten passen/ met aenloeven/ ende draghend houden/ om de Walbisschen te mijden/ op dat wy haer niet op 't lijf en zeylden.

Den 25. 's morgens waeren dicht by 't Oosteljckste Lant/dat was seer hoog/ ende hackeligh/ende strackt op de Noord-zijde/Oost zuyd-Oost heen/ so verre sy sien konden/ gaven dat den name van het Staten Landt, maer het Landt daer bewesten/ noemden sy Mauritius de Nassouw. Vermoeden datmen aen beyde zijden goede reede/ ende sandt-baeyen soude vinden/ want 't was aen beyde zijden met schoone zant-stranden/ ende moye op-gaende sant-gronden. Visch/ Pinguijns/ en Zee-robben zijn daer in grooten overvloet/ oock gevogelte/ en water genoech/ dan boomen en konden niet sien. Hadden eenen Noordelijcken wint in 't gat/gingen Zuyd-zuyd-West aen/met harde voort-ganck/ 's middaegs hadden de hooghte van 55. graden/ en 36. minuten/ en setten doen cours Zuyd-West aen/met dichte koelte/ regen/ende stijve voort-ganck. Sagen het Lant bezuyden het gat van't Westelijckste eynd van't Lant Mauritius de Nassou afstrecken West-zuyd-west/ ende Zuyd-west heen/ soo veer wy beoogen konden/ al heel hoogh ende hackeligh Lant. Des avondts liep de wint Zuyd-west/ en liepen doen dien nacht Zuyd-west over/ met holle dyningen uytten Zuyd-Westen/ ende seer blaeu water/ daer uyt oordeelden/ ende voor seecker hielden/ dat groot/ende diep water/te loefwaert hadden/niet twijfelende/of dat en was de grooten Zuyd-zee/ daer over seer verblijt waeren/ houdende/ dat by haer een wegh ondeckt was/ die tot die tijdt toe de menschen onbekent was geweest/ gelijck dat oock naderhandt bevonden waerachtich te zijn. Saghen hier uytermaten groote Jan van Genten, ofte Zee-meeuwen/ grooter van lijve als Swanen/ haer vleugelen uyt ghestreckt zijnde/ waeren elck meer als een vadem lanck. Dese Vogels door d'ongewoonthept van menschen te sien/quamen by haer op 't Schip sitten/lieten haer van 't volck grijpen/ ende doot-slaen.

Den 26. hadden wy 's middaeghs de hooghte van 57. graden/met een vliegende storm upten Westen/ende Zuyd-westen/die 't gheheele etmael duerde/met heel hol/en blaeu water; lieten 't Zuyd-waert overstaen/met een Schover-zeyl/sagen in't Noord-westen noch hoogh lant/'s nachts wenden Noord-west waert over/ al met een Schover-zeyl.

Den 27. hadden 's middaeghs de hooghte van 56. graden 51. minuten/ was kout weder/met hagel buyen/ en regen/ hadden de windt West/ ende West zuyd-west/liepen eerst Zuyd-waert/ daer na Noordt-waert over met Schover-zeylen.

Den

Den 28. hebben 's morgens hare Marszeylen daer weder by geset/hadden hol- 1616.
le dyningen upten Westen/ de wint eerst West/ daer na Noord-Oost/ liepen eerst Januarij.
Zuyden / daer na West / ende ten Zuyden aen / 's middaegs de hooghte van 56. graden/acht-en-veertigh minuten.

Den 29. 's morgens met den dagh eenen Zuyd-Oosten wint / deden cours Zuyd-West aen. Nae de vroegh-kost saghen voor uyt twee Eylanden West-zuyd-west van haer / en ontrent de middagh quamen daer by / maer en mochten die niet boven zeylen / soo dat daer benoorden om liepen / dat waren doorre grauwe klippen/ met noch eenighe kleyne klippen/ die daer om laghen / legghende op de hooghte van 57. graden bezuyden de Linie Equinoctiael. Gaven die den name van d' Eylanden van Barnevelt nae den E. Heer Johan van Olden-Barneveldt, Advocaet van den Lande van Hollandt, ende West-Vrieslant : zeylden al West-Noord-west aen / tegen den avont sagen weder landt in 't Noord-westen / ende Noord-noord-westen van haer / dat was het landt bezuyden de strate van Magellanes, en strekt al Zuyd-waert henen / was al hoogh geberghte met sneeu bedeckt / eyndende met een scherpe hoeck / die sy noemden de Caep van Hoorn, en lept op de hooghte van 57. graden 48. minuten. Hadden doen schoon weder / kregen 's avonts een Noordelijcke windt / en holle dyninghen upt den Westen / deden cours al Westelijck aen / en bevonden dat aldaer sterckie stroom om de West ginck.

Den 30. hadden noch holle dyningen upt den Westen / met blaeu water / en stercken stroom / die al om de West ginck / 't welck haer al vast vertrouwen gaf / datse een open wegh hadden tot de Zuyd-zee / 's middaeghs de hooghte van 57. graden 34. minuten.

Den 31. 's morgens de windt upt de Noordelijcker handt / gingen West aen / hadden 's middaeghs de hooghte van 58. graden / na de middagh liep de windt ten Westen/ West-zuyd-west/ en variabel / doen waren de Caep van Hoorn ghepasseert / ende en konden gheen landt meer sien / maer hadden holle dyninghen upt den westen / en seer blaeu water/ 't welck haer doen noch meer/ en ten vollen verseeckerde dat de ruyme Zuyd-zee voor uyt hadden / sonder eenigh lant. Hadden hier variable winden / met veel regen / ende hagel buyen / soo dat dickwils over/ ende weder wenden.

Den 1. Februarij, hadden kout weder/met een storm upten Zuyd-westen/so dat Februa.
met schover-zeylen by lagen/leggende Noord-west / ende west Noord-west over.

Den 2. hadden eenen westen wint/liepen Zuyd-waert over/en 's middaeghs de hoogte van 57. graden 58. minuten/ vonden 21. graden Noord-oosteringe der naelde. Sagen dien dag menigte van groote Zee-meeuwen/ en ander gevogelte.

Den 3. hadden 's middaegs de hooghte van 59. graden 25. minuten/ en was namelijck weder/ met harde windt upten Westen / hadden dien dagh geweest na gissinghe op de hooghte van 59. graden en een half/ maer geen Landt/ noch eenigh teycken daer van / nae 't Zuyden vernomen.

Den 4. 's middaeghs de hooghte van 56. graden / ende 43. minuten / met variable winden / meest upten Zuyd-westen / wenden dickwils heen en weder / na de windt liep / hadden noch 11. graden Noord-oosteringe.

Den 5. hadden een sterckie stroom upt den Westen / met hol water / soo dat gheen zeyl konden voeren / moesten 't laten dryven / tot believen van de windt.

Den 8. 's morghens liep de windt Zuydelijck / en sy liepen Westwaert over/ ontrent de middag liep den wint by 't Noort-westen/en wende 't zuydwaert over:

hebbende

1616. Februa. hebbende de hooghte van schaers 59. graden / voorts variable sterckе winden / upten Noord-Westen / ende Noord-Noord-Westen / met meest koude hagel / en sneeu / en laghen met schover-zeylen by / liepen West waert over. De volghende dagen hadden al kout / kalkich / mottich / en mistich weder.

Den 12. kreghen alle het Scheeps-volck dry dubbeld rantsoen van Wijn / tot een vreuchden-teecken van hare victorie / om dat sy de Strate Magellanes doen Oost van haer hadden. Ten selven daghe wierdt by ghemeen advijs van den vreeden Raedt / op 't versoeck / ende aenhouden van onse Opper-Koopman / de nieuwe door-tocht (die ontdeckt hadden tusschen de Landen van Mauritius de Nassou, ende het Staten-landt) den name gegheven / van de Passagie ofte Strate le Maire; hoe wel die met meerder recht wel hadde moghen / ende behooren te heeten / de Strate van Willem Schouten, na onse Schipper / als door wiens kloeck beleyt / ende Zeemanschap / 't selve alder meest bestaen / ende uytgheboert is. Gedurende den tijdt dat sy de voorsz nieuwe Strate passeerden / ende bezuyden dat nieuwe gevonden Landt om-zeylden / al tot dat weder aen de West-zijde de Strate van Magellanes gepasseert waren / hadden meest den tijdt veel sterckе stormen / seer hol water / dagelijcks regenachtich / mistich / mottich / en dysich weder / met veel hagel / en sneeu / so datse niet weynig armoede / en onghemack passeerden. Maer 't gene sy soo gheluckelijck ontdeckt hadden / ende hoopende dat 't gene noch voor hadden te ontdecken / ock gheluckelijck soude aflopen / heeft haer gemoet versterckt / soo dat alle swarighеyt als niet / te rugghe stelden / ende met alle couragie manlijck sochten te vorderen / soo veel sy mochten.

Den 13. noch veel reghen / ende mistich / kalkich weder / saghen veel gevogelte / ende Zee-robben.

Den 14. hadden de hoochte van 51. graden en 50. minuten / en 't selvighe weder / (gelijck ock den 15.) doch slecht water / bevonden doen de hoochte van 51. graden 12. minuten / de windt Westelijck / en deden cours Noordelijck aen / bemerckten ock / dat de stroom met haer liep om de Noord.

De volgende dagen noch als vooren / de wint upten Noord-West / Noord-Noord-West ende Westelijcker hant / tot op den 23. doen kreghen de generaele Zuydelijcke wint / en goet weder / hadden holle dijninghen upten Zuyd-Westen / en 's middaeghs de hooghte van 46. graden 30. minuten.

Den 24. haelden haer boven-geschut upt het ruym / ende hebben dat op gestelt.

Den 25. hebben haer vram-zeyls / en boven-blinde weder op gestelt / als nu gekomen zijnde in een vredige Zee / daer alle stormen / ende ongeweerte ghepasseert waren.

Den 27. Haelden haer onderste laegh geschut boven / want in Porto Desire hadden dat beneden gebracht / ende alle wint-bangh af-ghenomen / dien dagh 's middaegs de hoogte van 40. graden effen / met mop weder / en Zuyden / ende Zuyd-zuyd-Oosten wint / en goede voort ganck / ghelijck de voorgaende daghen / en gingen al Noorden aen.

Den 28. wiert by den Raedt / ende de vier Stuer-luyden geresolveert / dat aen de Eylanden van Joan Fernandes souden zeylen / om aldaer te ververschen / alsoo sommige van haer volck door het groot geleden ongemack / veel zee-moed / ende sommige niet weynich van 't scheur-buyt ghequelt waren / hadden dien dach de hoochte van 35. graden 53. minuten. Des avondts maeckten kleyn zeyl / om niet by nacht op 't Lant te verballen / en om datse 't by nacht niet en souden voor by zeylen / gingen Noord-noord-Oost aen.

Den

Den 1. Meert 's morghens met den dagh/saghen de Eylanden van Juan Fernando, recht voor upt Noord-noord-oost van haer / hadden een Zuyden windt/met mope koelte/en goet weder. 's Middaeghs quamen daer by/ hebbende de hoogte van 33. graden 48. minnten. Dese Eylanden zijn twee in ghetal/ beyde heel hoogh Landt/het kleynste dat is het Westelijckste/ is een dor bar Eylandt/ niet dan kale Berghen en klippen/ maer het grootste het Oostelijckste) is oock met hoogh gheberghte/maer vol gheboomte/en= de seer vruchtbaer/ daer is menigte van Vee/ als Verckens/ ende Bocken/ men de Custe onuytsprekelijcke menigte van goede Visch/so dat de Spaen= aerts daer somtijdts komen visschen/ en in korten tijdt haer Schepen vol hangen/die sy na Peru voeren. Liepen aen de West-zyde van dese Eylan= den henen/'t welck een mislagh voor haer was/ moesten daer be-ooosten om geloopen hebben/om op de Reede te komen/die legt by de Oost-hoeck van't grootste Eylant/want also van be-westen om / en achter't Lant quamen/ geraeckten daer onder inde stilte / door dien het hoogh / ende steyl is / soo dat met het Schip niet en konden by't Landt komen om te anckeren/ son= den daerom de Boot om te diepen / die quam's avondts weder aen boort/ met goede tydinghe / dat sy dicht onder't Landt grondt hadden ghevonden op 30. ende 40. vadem zandt-gront/die lesschende op dzooghde/ tot op die vadem toe/ wel bequaem om te anckeren/neffens een schoone groene valey/ die vol groene boomen stondt / lieffelijck aen te sien / dan en waren om de korthept des tijdts niet aen Landt / en dat sy hier en daer't versch water in overvloet van't hooghe Landt hadden sien komen afloopen/sagen oock veel Bocken / ende ander ghedierte op't gheberghte / dat sy niet wel van verre kosten bekennen: hadden oock in korten tijt een goede menighte van schoone visch gevangen/so haest en hadden se de hoeck niet in't water laten gaen/of terstont wasser visch aen/ so datse gestadigh sonder ophouden niet gedaen hadden als visch op halen/ waren meest Corcobada. en Steen-bra= ems/hadden oock menigte van Zee-wolven gesien. Dese tijdinge maeckte het Scheeps-volck alle seer verblijt/bysonder sommige/die het scheurbuyk hadden/ hoopende hier ten vollen te verschen / en lyfs-gesonthept te beko= men. Des nachts wert het stil/ soo dat doen met de stroom een stuck wegh gedreven wierden. Den 2. des morgens waren met het Schip weder dicht onder't Lant/maer en konden soo na niet komen/ (hoe veel weere dat oock veden) dat gront konden bewerpen/sonden weder eenigh volck nae Landt/ sommige om te visschen/en sommige na vee te gaen soecken/die wel menig= te van schoone Verckens/Bocken/ende ander ghedierte konden sien/ maer om het krupel-bosch wille niet beloopen/noch besetté. Terwijlen dat som= nige wat water haelden/hadden die in de Boot waren/ ontrent twee ton= nen visch gevangen/al mette hoeck. Daer mede mosten dat schoone Eylant verlaten/sonder meer daer van te genieten.

Den 3. des morghens waren wel ontrent vier mijlen beneden dese Ey= landen ghedreven/ niet teghenstaende dat het gantsche etmael haer beste hadden gedaen/om die te bezeylen / 't welck haer ten laetsten begon te ver= drieten/siende dat het onmogelijck was/die te bekomen; daerommie is doen by den Raedt goet ghevonden / ende beslooten / dat d'Eylanden souden verlaten/ende cours volghen/om hare Reyse te vorderen/alsoo alle een seer goede Windt hadden/ die over't hooft lieten waeyen / tot seer groot leet=

1616. Martius

1616. wesen/ende verdziet vande siecken / die daer mede alle hope van haer le-
——— ven verlozen/dan Godt versacht. Dese Eplanden leggen op de hooghde
Aprilus. van 33. graden 40. minuten. De resolutie ghenomen synde / setten haer
cours Noozd-west ten westen/met een lustighe koelte upten Zupden/ende
goede voortganck.

Den 11. passeerden voor de tweede repse den Tropicum Capricorni met een
Zupd-ooste wint / ende Noozd-noozd-west cours / daer kregen den gene-
ralen Oosten / ende Oost-zupd-ooste windt / verbolghden noch met den
Noozd-noozd-westen gangh tot den 15. toe/tot op de 18. graden/doen ver-
anderden van cours / en slooten dien dach haer roep-sloep in malkander/
om die te gebzupcken/so by eenige Landen mochten komen.

Den 17. hadden de hoochte van 19. graden / deden cours West
Noozd-west.

Den 20. hoochte van 17. graden / en seer holle dyningen upten Zup-
den / de windt als voozen/al Oost-zupd-oost / ginghen West-noozd-west
aen/hadden op haer Compas een halve streeck Noozd-westeringhe. Sa-
gen dagelyex veel pyl-steerten / ende ander ghevogelte. Pylsteerten zyn
spierwitte vogelen/met roode becken/ende roodachtige hoofdekens / heb-
ben lange witte gespleten steerten/van twee / ofte derde-half voeten lang/
men vint die in alle deelen vande werelt/waermen komt/ zyn vande groote
van een gemeene zee-Meeu.

Den 24. quamen op de hoochte van 15. graden / deden ons West aen/
hadden alle daghen holle dyninghen upt den Zupden / hoe wel ghesta-
digh met stpve koelte upten Oost-zupd-oosten / het ginck alle daghen styf
voozt.

Den 3. April, Paesdach hadden de hoochde van 15. graden 12. minuten/
geen afwyckinghe/maer de naelde trock recht Noozden / ende Zupden.
De scheurbupck begost seer onder het volck te ontsteecken/en de helft was
daer al mede besmet.

Den 9. stoz Ian Cornelisz. Schouten, Schipper op 't lacht geweest/ en bzoe-
der van haer Schipper Willem Cornelisz. Schouten, na dat hy wel een maent
aen een seer quade sieckte hadde gelegen.

Den 10. 's morgens/nae dat het gebedt gedaen was / wierdt de doode
bupten boozdt geset / nae de bzoeg kost sagen 't Landt Noozd-west/ende
Noozd-west ten noozden van haer/ ontrent dzie mylen/ dat was een leech
Eplant/en niet groot. Sagen hier oock een groote menigte van meeuwen/
ende visch/ende setten cours nae 't Eplant toe/meenden aldaer eenige ver-
verschinge te krygen / die overmits het scheurbupck grootelyex van noo-
den hadden. Tegen de middagh quamen zy by't Landt / ende wierpen
't loot / maer hadden gheen grondt/ waer over de Sloep uptsetten / om te
sien/of geen grondt souden vinden. De Sloep weder-keerende/seyde grondt
ghehadt te hebben op 25. vadem / ontrent een klepn musquet-schoot van
Landt / als mede ghesien te hebben veel Hayen / ende andere visch / van
sulcken slach / als aen Ian Fernaudo ghevanghen hadde / maer en dorsten
met het Schip soo dicht onder de wal niet komen / vreesende voor eenigh
perykel. Tegen de middagh voer de Sloep weder nae Lant toe/om te be-
sien offer wat te krygghen was / maer komende by't Eplandt/ konden niet
stranden/ door dien het daer soo seer barnde / waer over haer in 't water

bega-

begaven/swommen/en trocken malkanderen aen Lant / latende de Sloep op de dregh leggen. Des avonts quamen weder aen boort / maer hadden niet uptgherecht / dan alleen dat sy brochten een deel groen krupdt / dat van smaeck was als Hollandtsche Tuynkars. Sepden ghesien te hebben drie honden die niet en blaften/noch eenigh ghelupdt gaven: sy vondender eenige platskens water / dat dien dach ghereghent was. Het Eylandt/ naer ooghmercken/ schijnt met hooch water meest onder te vloepen / hadde anders niet dan bupten om een randt / als een dijck met groene Boomen schoon om aen te sien / ende in 't midden van dien / ende elders lach veel soudt water. Het lepdt op de hooghte van vijfthien graden / twaelf minuten/en van de kuste van Peru verschepden na hare gissinghe 925. mijlen. Dit etmael was de wint Noordelyck / ende ginghen weder West aen/ nae de Eylanden van Salomon, en gaven dat Eylandt / den naem van 't Honden Eylandt. Des nachts waepdent stijf / met een groote slach-regen/so dat haer groot sepl een stuck weechs upt de lyck raechte.

1616. April.

Den 14. was de wint Oost / ende Oost-zupd-oost/ de cours West/ ende west ten noorden/ koelte/ ende weder als vooren/sagen veel visch / ende vogelen/ende des namiddaeghs sagen weder een leech Eylandt Noord-west van haer / dat seer groot was / streckende Noord-oost / ende Zupd-west/ waer over altesamen seer verblydt waren / op hope van water/ ende ververschinge te krijghen/ende liepender na toe / settende cours Noord-west aen. Teghen den avondt (wesende met haer noch wel een mijl van Landt) quammer een Canoe haer te gemoet/met 4. Jodianen, die geheel en al naeckt/ en root van colver waren/met seer swart/ende lang haer. Sy bleven altijt een goedt stuck vant Schip / roepende haer eerst toe / wijsende dat sy aen Lant souden komé/maer konden haer niet verstaen/hoe wel haer in Spaensche/Malepsche/Javaensche/ende Nederduptsche sprake toe riepen. Des avondts met Sonnen ondergangh quamen by 't Lant/ maer hadden geen grondt/noch oock veranderinghe van water / hoewel sy haer soo dicht by 't Landt begaven / dat wel met een Musquet opgheschoten souden hebben / waer over het wederom t'zeewaert wenden ; de Canoe gingh nae Landt / daer hun een groote menichte van Jodianen op de strandt waren wachtende. Een wepnigh tydts daer nae quammer wederom een Canoe van Landt nae 't Schip toe / maer en wilde haer als de andere / niet aen boort komen: Sy riepen wel / maer konden malkanderen niet verstaen / en haer Canoe viel om/dat sy't sagen/maer sy hadden se metter haest overent/ ende waren met een gauwigheyt terstondt weder daer in/ sy wesen haer al voort na Landt toe/ende sy haer wederom nae't Schip / doch wilden niet komen / waer over weder haer cours ginghen/ende 't Eylandt verlieten/ zeplende Zupden ende Zupd-zupd-west aen / om boven 't Lant te zeplen. Dit Eylandt is niet breet / dan seer lang/staende vol Boomen/ het welcke so haer dochte Palmiras, ende Cocos Boomen waren/lept op de hoochte van 15. graden 15. minuten/ende heeft een witte zant-strant. Des nachts sagen tot verschepden plaetsen vperen op't Lant.

Den 15. 's morgens soo sy 's nachts ontrent thien mijlen Zupd-zupd-west hadden gezepldt / zepldem 's morgens dicht ondert Lant langs/daer sagen oock veel naeckte menschen langs de strant / roepende/ en krytende (so 't scheen) dat aen Lant soudē komen/daer quam wederom eē Canoy van

1616. Martius

't Landt/met drie Indianen na haer toe/die mede riepen/doch en wilden als voorzen niet aen booxt/maer roepden na de Sloep toe/daer sy dicht by quamen/ende haer volck bewees haer alle vrientschap/haer gevende eenige Coralen ende Messen/dan sy konden malkanderen niet verstaen. Een wepnig thts by de sloep geweest hebbende/schepdense daer van/ende quamen soo na booxt/dat syse een toutjen toe wierpen/het welck sy namen/dan wilden haer in 't Schip niet begheven/maer wel in de Sloep/die wederom van Landt quam/sonder pet uptgherecht te hebben. Immers nae dat sy langhe aen booxt geweest hadden/quammer ten lesten eenen in de Gaelderije/die de spyckers van de vensterkens voor de Koopmans/ende Schippers kopen upt trock/ende stackse wegh/verborgh die in syn hayr/waren seer begeerigh nae Yser/jae sy trocken/en meenden ock de bouts met handen upt het Schip te trecken. Sy wildender een in 't Schip houden/ende daer teghens een van ons volck met hun inde Canop aen Lant senden/om vrientschap met haer te maecken/dan wepgerden sulcks. 't Was seer diefachtigh volck/ginghen heel naeckt/hadden alleen een doecxken van matten voor haer schamelhepdt/haer hupt was ghetepckent met verschepden Figuyren/als Slanghen/Draken/ende diergheliycke ghedroght/en stont heel blaeu/als oft met Boskruyt daer op ghebrant hadde geweest. Sy schonckense eens Wyn inde Canop sittende/sy en wilden het schaelken niet weder geven. Sonden hare Sloep wederom af nae Lant toe/met 8 Musquettiers/ende 6. mannen met Sabels/den onder-Koopman Klaes Jansz ende de Koopman van 't Jacht, Aries Klaesz. voeren mede/om te besien wat daer op 't Eylant was/ende om vrientschap met haer te maken/dan so ras als sy stranden/ende dat het volck door de barninghen aen Lant quamen/quamender wel 30. Indianen upt het bosch/met groote Knodsen/ende wilden haer haer geweer benemen/ende de Sloep op 't droogh trecken/gelijck sy dan twee van 't volck upt de Sloep namen/ende meendense in 't Bosch te brengen/maer de musquettiers/die haer musquetten noch droog waren/schoten drie musquet-schooten in den hoop/soo dat sonder twijfel meenden/datter eenige doot geschooten/ofte doodelijck gequest waren. Sy hadden ock lange stocken/met sekere lange ghetackte dinghen voor aen 't ent/het welcke/soo haer docht/swaerden van Swaert-visschen waren/ock wierpense met slinghers/dan quetsten Godt danck niemant niet. Flits-boghen en hadden sy niet dat saghen. Sagen ock eenighe Vrouwen/die de Mans om den hals vielen/ende kreten/dat sy niet en wisten wat het bedupde/dan meenden dat het was/om deselve te doen schepden. Dit Eylant gaven zy den naem (upt oorsaeck dat daer gheen gront konden vinden om te ancken) van 't Eylant sonder gront, was aen de bupten kant een smalle streeck Lant/vol Palmites Boomen/dan binnen in 't Lant vol sout water. En alsoo sagen dat hier voor haer niet ten besten en was/besloten van daer te schepden/namen derhalven cours weder t'zeewaert West aen/met een Oostelycke Wint. Hadden hier slecht water/en geen dinningen/ghelijck de voorleden dagen upten Zupden/daerom vermoeden dat zupdwaert meer Lant moest wesen/lepdt op de hoogthe van 15. graden verschepden ontrent 100 mylen van het Honden Eylandt.

Den 16. des morgens in den dageraet/sagen wederom een Eyland/dat Noorden van haer lagh/zeylden daer na toe/daer by komende/vonden dat

als

als de voorgaende/sonder ancker-grondt/zijnde van binnen mede al ver- 1616.
droncken Lant/doch aen de kant stont het vol geboomte/ maer geen Pal- Mayus.
mites, noch Cocos-boomen. Sy setten de Sloep upt om te diepen/ dewelcke aen Lant komende/geen gront en hadde/waer over wederom aen boort quamen/sonder pet uptgherecht/ oft eenighe menschen ghesien te hebben. Daer na sonden syse andermael upt/om te besien/ of eenige ververschinge/ oft water aen Lant souden vinden/ende weder komende/seyden versch water gevonden te hebbē/niet ver van 't strant/in een put/ofte kuyl/het welcke wel met Galey-baetjens aen strant was te brengen/ maer seer qualijck t'Scheep te krijgen/want de Sloep door de barningen die daer waré/moest op de dregh blyven leggen/ en't volck moesten malkanderen met een touw door't water aen Lant/ende dan weder aen boort trecken/ soo dat het seer periculeus/en moeyelijc was aen lant te komen/daerom ook niet meer als 4 vaten waters haelden. Vonden hier ook sulck krupt/ als op 't Honden Eylant gevonden hadden/ dat de smaeck hadde van Tuynkers/daer van een sack vol t'Scheep brochten/als mede eenige krabben/ook schulpen en hoorens/daer slacken in waren/ seer goet van smaeck. Des avonts gingen wederom cours West aen/de wint was Oostelick/ende hadden ditmael een tamelycke koelte/met regenigh weder/en slecht water. Ten selven daghe hadden de hooghte van 14. graden/en 46. minuten. Dit Eylandt lept vijfthien mijlen van 't voorgaende/ en gaven't den naem van Water-landt, om dat daer eenigh water hadden bekomen.

Den 17. gaven sy't volck dien dagh ses mutsgens water/ en koockten een groote ketel Warmoes van dat groene krupt als Tuynkers/dat van't Eylant Waterlant hadden gehaelt/daer van merckelijcke baet/ en verquickinge kregen tegen het scheurbuyck.

Den 18. des morgens nae vroegh-kost/sagen wederom een leeg Eylant/ Zuyd-west van haer/streckende West-noord-west/en Oost-zuyd-oost/ soo ver als sien konden/en was ontrent 20. mylē verscheyden van 't voorgaende. Hieldender na toe/by't lant komende/ voer de Boot heen langs de wal om te diepen/alwaer sy seyden gront gehadt te hebben op een hoeck/ daer een rif of streckte/op 20/25/en 40. vadem/ seer steyl afloopende/ ontrent een musquet-schoot van Lant/waer over't Boot/ met de leeghe water-vaten derwaerts sonden/hoopende water te vinden. By het lant komende/ lieten sy de Schuyt op de dregh leggen/buyten de barningen/en trocken malcanderen door de Zee met een tou aen Lant/als vorē/sochtē een stuck weegs in't Bosch na versch water/maer alsoo sy gheen gheweer mede ghenomen hadden/ ende een Wilt Mensch saghen/ dewelcke soo haer dochte/ een Flits-boogh inde handt hadde/ keerden sy terstont weder na de Schuyt toe/ ende quamen aen boort/ sonder pet uptgherecht te hebben. Als sy een stuck weeghs van Landt waren/ quamender vijf ofte ses Wilden op de Strandt/ dewelcke siende dat de onse wegh waren/ keerden weder nae't Bosch. Op dit Eylandt stonden seer veel groene wilde Boomen/ ende 't was van binnen ook al vol sout water. Het volck t'Scheep komende/ waren gantsch met vlieghen bedeckt/jae soo seer dat men niet van haer en mocht bekennen/haer aenghesichten/handen/Schuyten/en al/jae de rieten soo verre die upt het Water waren/ het was al met vlieghen swart bedeckt/een wonder om-sien. Dese vlieghen quamen met haer aen boort/

1616. en vloghen haer alle gader soo dick om 't lijf/ en in 't aenghesicht/ dat niet
Mayus. wisten waer haer daer voor souden verberghen/ soo dat qualijck konden
eten/ofte drincken/alles wierdt daer van vervult/ sy wreven haer aensicht
en handen/ maeckten klappen/ sloeghen soo veel konden/dat dupzde twee/
ofte drie dagen met seer groote quellingen/ doen kreegen een dichte koelte/
daer door/ ende met ghestadighe vervolghen wierden die ten eynde van 3.
ofte 4. dagen weder quijt: gaven dit Eylant den naem van 't Vliegen-Eylant: en setten haren cours daer af/hadden dit etmael veel reghens/en oock de volgende dagen/ so dat by de regen veel water gaerden/so met laeckens als met zeylen/ dat haer seer wel te passe quam/ des nachts lieten 't sachtghens voortgaen/ofte oock wel dryven/om niet by dancker op soodanighe lage blacke Eylanden te vervallen/en 't schip te verzeylen.

Den 23. hadden de hooghte van 15. graden 4. minuten / en kreeghen doen weder holle dyninghen upt den Zuyden / die haer de volghende daghen noch al by bleven / hadden de windt upten Noord-oosten / meest Oost/ ende Oost ten Zuyden/ daer wierdt ghesepdt dat Terra Australis, dat sachten/noch 250. mylen voor upt lagh.

Den 25. gaerden sy wel vier vaten waters van de reghen/ hadden noch alle holle dyninghen upten Zuyden ghelijckmen inde Spaensche Zee ghemeenlijck heeft upten Noord-westen.

Den 3. Mayus noch al Oost-zuyd-oosten wint/ gingen West aen/ hadden 's middaeghs de hooghde van 15. graden drie minuten/ saghen dien dagh veel groote Vorados / 't welck de eerste waeren / die inde Zuyd-zee ghesien hadden.

Den 9. hadden de hooghte van 15. graden 20. minuten / ende waeren doen na hare gissinghe 1510. mylen van de Cust van Peru, ende Chili. Des middaeghs recht na den eten saghen een zeyl/ het welcke so haer docht een Bercke was/comende upt den Zuyde/liep Noorden aen tegens haer over. Hieldender terstont nae toe/ende als hy by haer quam/schoten sy met haer boegh stuck aen stuyr-boort voor over/om dat soudē strijcken/dan wildent niet doen/maer over noch eens schoten/maer en wilden noch niet strijcken. Waerom setteden hare Sloep upt/met thien Musquettiers/om haer te krijghen/ de welcke daer na toe roeyende / schooten noch eens achter haer om/ doch alles sonder meeninge om haer te raecken/ofte te beschadighen/maer noch streecken sy niet/dan sochten soo veel als sy konden te ontzeylen/ende wonnen de loef van haer/ doch de Sloep die haer te kloeck was / roeyde haer in/ende doen ontrent een half Musquet schoot van haer waren/schoten se vijf mael: met een musquet: als haer ghenaeckten/ en eer aenboordt quamen/sprongen sommige mans van verbaesthept buyten boort. Onder andere wasser een met een kleyn kint/ende noch een die gequetst was/hebbende drie gaten inden rugge/doch niet seer diep/want het was eē schamp schoot/die haelden sy weder upt het water. Sy smeten ooc veel goet buyten boort/het welcke waren Matjens/ende onder andere oock drie Hoenderen. Daer by comende brochten 't Scheepken aen haer boordt/sonder dat haer in't minst te weer stelden/gelijck oock geen geweer en hadden. Aen boort wesende/haelden sy twe mannen die noch int Schipken over gebleven waren/welcke haer stracks te voet vielen / kussende haer handen ende voeten. Het een was een heel out grijsman/het ander een jonc gesel/maer condense

niet

niet verstaen / dan tracteerdense wel. Terstont roepde de Sloep weder nae 't voorsz volck dat bupten boordt ghespronghen was / om de selve te berghen / dan sp kreeghender maer twee / die op een van haer Riemen dreven/ende wesen 't volck met de handt nae de grondt toe/willende segghen/ dat het ander volck al verdroncken was. d'Een van dese twee/ het welck de gequetste was/ die verbonden/ hadde geel langhachtigh hayr In dit Scheepken waren wel acht wijven / met drie jonghe kinderen die noch sogen/ ende oock eenighe die wel neghen/ofte thien jaren out waren/ soo dat haer docht dat sp in alles wel 25. sterck hadden gheweest / waren gheheel naeckte mannen/ ende vrouwen/ hadden maer een wepnich hanghen voor haer schamelheydt. Teghen den Avondt setten sp de mannen weder aen haer boordt / die haer wyven seer wellekom waren / ende van deselve ghesoent wierden. Gavense Coralen (die sp om haer hals hinghen) met sommighe messen / ende bewesende alle vriendtschap / gheluck sp weder deden haer ghevende twee frape fyne Matjens / ende twee Cocos nooten/ want sp'er niet veel en hadden/dat was al haer eeten/ en drincken/ jae sp hadden 't water upt de Noten al ghedroncken / soo dat sp gheen drincken meer en hadden. Saghen oock dat sp zout water upt de zee droncken / 't welcke haer jonghe kinderen mede te drincken gaven/dat haer docht tegen natupr te strijden. Sp hadden seeckere kleetjens / die sp voor haer schamelheydt deden/ende heur mede bedeckten teghen de hette der Sonne/ van dzalligher coleur. 't Was root volck / die haer smeerden met olie / ende de vrouwen hadden al kort hayr/ gelyck de mans persoonen in Hollandt, ende de mans hayr was lanck ende gheverwt / dat seer swart was. Haer Scheepken was van fatsoen als inde figuere hier neffens af ghebeeldet is / seer wonderlyck aen te sien/was van twee langhe/ende frape Canoen/daer vyp een goede spatie tusschen beyden was. Op elcke Canoe/ontrent int midden/ waren twee heel breede plancken van fraep roodt hout gelept/om 't water te schutten/ ende daer hadden se voort plancken boven over gelept van d'een Canoe op d'ander/die wel vast op malkanderen ghewoelt waren/ende soo wel voor als achter / staecken de Canoes noch een groodt stuck upt het welck boven heel dicht toe ghemaeckt was / voor 't over waeteren. Voor op d'een Canoe aen stuyrboort stont een mast/op'teynde met een mick daer een besaen/met de roode in lach. Het zepl was van matten/ende hoe de wint quam/sp waren meest altijdt reet om te seplen/ sonder dat sp Compassen/ ofte eenige Zee-instrumenten hadden / maer wel hoecken om mede te vissen: daer af 't bovenste was van steen / het onderste van swart been/ ofte Schil-padden schilt/sommighe hoecken waren oock van Peerlemoer. Haer touwen waren fraep/ ende wel so dick als een kabel-tou/ ghemaeckt van schier sulcken stoffe / als de Vysch-korven in Spangien. Doen zy van ons zeylden/setten sp haren cours Zupdt-Oost aen.

1616. Mayus.

Den 10. was de wint Zupd-zupd-oost/ ende Zupd-oost ten Zupden/ de cours West en Zupd-west/ ende des smorgens na de vroeg-kost sagen aen back-boort/ seer hoogh ende blau Lant/leggende Zupd-west ten Zupden van haer ontrent acht mylen/ daer na toe liepen/ ende zeylden den gheheelen dagh meest met een mope koelte/dan conden het niet aenboordt zeylen/ waer over des nachts of/ en aen hielden/ des avondts saghen een zepl een groot stuck beneden 't Landt/ende korts daer na noch een ander/ mede een

1616. groot stuck daer beneden/'t welck soo haer docht/Visschers waren/ want
Mayus. sy dickwils ginsen weer wenden/'s nachts duyrden sy/ende quamen naer malkanderen toe.

Den 11. 's morgens quamen metten dagh by een Eylandt dat was heel hoogh/en noch ontrent twee mylen daer bezuyden/saghen noch een langh laegh Eylant/zeylden in't daghen over een banck van 14 vadem diep/steenige gront/leggende ontrent twee mylen van Landt/soo haest daer over waren/konden weder geen gront bewerpen. Eé van de voorsz zeyltjes quã na haer toe/sy lieten een galey-vaetjen achter uyt dryven/menende dat sy/heur daer mede aen boort souden palmen/maer konden't niet wel krygen waer over datter een man buyten boort sprong/die maechte dat sy't kregé/maechten't los/en nament na haer/en deden weder aen het touw 2 Cocos-noten/en 3. of 4. vliegende visschen/roepende haer vast toe/maer konden se niet verstaen/dan haer docht/het beteeckende/dat sy het touw weder aen boort souden trecken. Dit volck voeren in haer Scheepkens ock een Canoy/dewelcke sy ter ghelegener tyt konnen uytsetten/ende zyn seer kloecke Zee-luyden. Haer Scheepkens waren van't selve fatsoen als hier voor af vermaent is/zyn seer wel bezeylt/ende zeylen ock soo hart datter luttel Schepen in Hollant zyn/die't verbeteren souden. Sy stuyrden achter aen met 2 Riemen/staende op elcke Canoy achter een man/ende loopen somtyts met haer Riemen ock wel voor/als sy wenden willen/ock wenden het wel van self/als sy de Riemen maer uyt het water haelden/ende lieten gaen oft alleenigh door de wint loopen. Sy setten hare Sloep uyt om te diepen/dewelcke wederom komende/seyde gront gehadt te hebben op 15. 14. ende 12. vadem schulp-gront/ontrent een Gotelincx-schoot van't Lant/so dat daer nae toe liepen om te setten/ende namen de zeylen in. De Wilden dit siende/wesen haer al naer't ander Eylandt toe/ende zeylden ock voor/maer sy setten het evenwel aen't eynde van't Eylant/op 25. vadem zantgrondt/een groote Gotelings-schoot van Lant. Dit Eylant is een hooge Bergh/van fatsoen by na als een van de Eylanden van Molucken, staet vol geboomte/meest al Cocos-boomen/daerom noemden sy het Cocos-Eylandt. Het ander Eylant is veel langer/maer lager/streckende Oost en West. Soo haest als gheset laghen/quamender dry Scheepjens/die gints en weder rondom haer boort zeylden. Daer quamen ock wel 9. ofte 10. Canops aen boort/soo van't Landt/als uyt de Scheepjens/onder andere warender 2. die witte/breede vaentjens lieten vliegen/het welcke van gelycken deden. Haer Canops/die elck 3. ofte 4. man op hadden/waren voor stomp/en achter scherp/heel uyt een eenig root hout gemaeckt. Hier mede konden sy seer uytnemende snel scheppen/ende als sy by't Schip waren/sprongen sy'er uyt/en swommen voorts aen't Schip/hebbende de handen vol Cocos-noten/ende Vbas-worteles/die sy verruylden voor spyckers ende Coralen/daer seer begeerig na waren/gaven vier of 5. Cocos-noten voor een spycker/oft klein snoertjen Coralen/so dat dien dagh wel 180. Noten ruylden/ja sy quamen ten laetsten soo dick aen boort/dat schier niet en wisten/waer dat haer wenden ofte keeren souden. Sonden hare Sloep om aen't ander Eylant te varen ende te sien/of het daer niet beter soude wesen te leggen/want hier in de openbare zee laghen/dan de Sloep maer van boort wesende/ende langhs de wal varende/worde om-cingelt van 12. ofte derthien

Canops/

Canoys/van 't ander Eylandt / daer noch veel andere toe quamen / daer van 't volck scheen als dol te wesen/hebbende sekere stocken van hart hout inde hant/ghelijck Assagayen / voor aen de punt scherp/en wat gebrandt. Sy waren de Sloep aen boort / ende meenden 't volck die af hendig te maken/maer sy genoot saeckt haer te weeren/schoten driemael met een musquet daer onder/ daer sy eerst mede lachten/ende geckten/ meenende dattet kinder-spel was / maer de derde reys werter een in sijn borst geschoten/dat het achter uyt quam. Dit siende sijn Metgesellen / schepten stracx daer na toe/om hem te helpen/ en vindende dat hy so gequetst was/ hielden terstont allegader van de Sloep af/scheppende na een vande zeylt-jens/dewelcke sy toeriepen / en wilden hebben/ dat sy de Sloep over seylen souden/so haer docht/maer sy wilden niet/want haer Canoys hadden aenboort geweest/daer haer wel getracteert/ en vrientschap bewesen hadden. Dit volck was seer diefachtigh/ stalen dat 't volck aensach een diep-loot/ daer een vande Stuerluyden mede diepten/ja al dat sagen/wilden sy nemē/ en mede weeh swemmen/gelijcker oock ettelycke deden/die een vande Matroosen ontnamen sijn kussen/Deecken/ende Py/andere namen Messen/en wat sy meer krijgen konden/daer sy dan stracx mede duyken boorts sprongen/en weeh swommen/soo dat des nachts/ de Sloep mosten in setten/uyt vreese dat syse afsnijden ende door varen souden. Waren uytnemende begeerig nae 't Yser/trocken over al aende hoofden vande spijckers/en aende bouts/van meeninghe om die uyt te trecken/ ende te nemen / maer saten te vast. Oock waren fraye kloecke mannen/wel ghesproportioneert van leden/ groot van statuere/al naeckt/en ongewapent/alleenlick haer schamelheyt wat bedeckt/hun hayr was verscheydelijck geciert/'t sommighe kort/eenigen 't selvige cierlijck ghefrizeert/ anderen hadden 't lang aen vlechten op gebonden/op verscheyden manieren/waren sonderlinghe zwemmers. Dit Cocos-Eylant leyt op de hooghte van 16. graden. 10. minuten. 1616. Mayus.

Den 12. dito 's morgens na den vroegh-kost quamender weder veel Canoys aen boort met Cocos-noten / Bananas / Ubas-wortelen/ ende sommige kleyne Verckens/eenighe oock met doppen vol versch water/ soo dat dien dagh wel 1200. Cocos-noten ruylden / waren 85. Eters sterck / elck kreeg 12. noten. Elck wilde voor ander aen 't Schip wesen/sprongen duyken haer Canoys/die niet aen 't Schip konden komen/ende doken onder de ander Canoys door/om aen 't Schip te gheraken / en haer goet te verkoopen/ hadden Ubas-wortelen / ende bossen Coeos-noten in haer monden/ klommen by 't Schip so veel op/datmense met stocken moest afweeren. Als sy hare Koopmanschap hadden gedaen/sprongen van 't Schip af/swommē weder nae haer Canoys toe. Sy waren seer verwondert vande grootte/ ende sterckte van 't Schip/eenige klommen achter by 't roer neder / tot onder 't Schip / klopten met een steen daer aen / om te proeven hoe sterck het was. Daer quam een Canoy van 't ander Eylant/ die haer een swart wilt Vercken brocht/dat de Coningh sondt om aen haer te schencken/sy wilden den Brengher weder wat vereeren / maer hy begeerdet niet/ wijsende dat hem de Koningh verboden hadde yets te nemen. Des namiddaegs quam de Koningh selve met een groote Zeyl-praau / van fatsoen als hier voorzen van geseyt is/gelijck een Ys-slede/ende wel 35. Canoys die hem geleyden. Dese Coning ofte Overste werde van sijn volck Lacou genoemt/ ontfingen

1616. Mayus. hem met Trommelen ende Trompetten / daer sy seer in verwondert waren/ alst ghene sy nopt ghesien/noch ghehoort en hadden. Sy bewesen haer veel eere / ende vriendtschap/ soo 't uyterlijck scheen / met het hooft te buyghen/de buysten op 't hooft te slaen/ en meer andere vreemde Ceremonien. Doen sy een weynig van haer waren/begost de Coning luyde te roepen/ en te tieren/als of hy op sijn manier een ghevecht gedaen hadde/en alle het ander volck van gelijcken/sonder dat wisten wat sulex beduyde/ dan vermoeden dat het de wellekom was. Stracx daer nae sondt haer de Koninck een Matjen met vrie van sijn dienaers / die sy wederom gaven een oude Bijl/ een weynig Kozalen/wat oude Spijckers/ende een stuck Lijwaets/dat hy seer geerne ontfingh/leggende 't selve vriemael op sijn hooft/neygende dan nederwaerts/tot een teecken van 't selvige danckbaerheyt/ofte eerbiedigheyt. 't Volck die in 't Schip quamen / vielen op haer knien en kusten haer voeten/waren uytermaten seer verwondert van 't Schip. Desen Koninck kondemen uyt de andere Indianen niet onderkennen/want hy ginck mede heel naeckt/ dan daer aen/ dat sy hem gehoorsaemden/ende dat hy goet gebiedt hadde over sijn Volck. Sy wesen dat de Latou soude overkomen in haer Schip. Sijn Sone quam aen boort / ende tracteerden hem wel/ maer hy selve en dorste/ ofte wilde niet komen; dan sy wesen altemaet dat by het ginste Eylant met het Schip souden kömen/ daer was genoegh van alles te krijgen. Ruylden onder andere vrie hangels van haer/die van riet waren ghelijck in Hollant/doch een weynigh dicker / met hoecken van Perlemoer daer toe. Des Koninghs Sone voer weder aen Landt/ende die Canoe die hem gelepde/hadde aen back-boort een groot hout/daer mede sy recht gehouden wert. Op dit hout lach haer Hangel altijt reet om te visschen.

Den 13. 's morgens quamender wel 45. Canoes aen boort/om met haer te handelen/ met een Armade van wel 23. zeyl-Scheepjens/ van fatsoen als Ys-sleden/die hadden in (d'een doot d'ander) wel vijfen twintig man/ en de klepne Canoes vier en vijf/ sonder dat wisten wat sy in den sin hadden. De Canoes handelden noch al met haer/ruylende Cocos-noten voor Spijckers/ ende hielden haer noch/ al of sy groote vrienden geweest hadden/maer hebbent naemaels wel anders bevonden. Sy wesen noch al/dat na het ander Eylant souden varen. Doen de vroegh-kost hadden gegeten/ lichten sy 't Ancker en maeckten zeyl om naer dat ander Eylandt te zeylen. De Koningh / ofte Overste die daeghs te vozen by 't Schip geweest hadde / quam oock met een zeyl-Scheepjen by haer / riepen altesamen seer luyde. Souden hem geerne aen boort ghehadt hebben / dan en wilde niet/ waer door niet wel ghemoet en waren / vreesende voor eenigh quaedt/ te meer/ om dat alle de Scheepjens ende Canoes haer dicht rontsom haer Schip hielden/ende dat de Koningh uyt sijn Scheepken in een Canoe gingh sitten/en sijn Soon in een ander/waer nae sy terstont sloegen op een Trommeltjen/ dat in sijn Scheepjen gebleven was/en doen begost al 't volck seer luyde te roepen/het welck so haer docht te seggen was/ dat sy al t'samen souden aenvallen/om haer het Schip afhandigh te maken / gelijck dan het scheepken daer de Koning uytghetreden was / aen boort lepde/komende met soo stercken vaert aen/ als of het haer hadt willen overzeylen/ maer het stiet teghen haer Schip aen/dat de 2. stevens vande Canoes/die daer onder voor uyt lagen/aen stucken sprongen/'t volc daer op zijnde (daer

onder

onder oock eenighe vrouwen waren) sponghen in't water swommen wint- 1616.
waerts op / d'anderen begosten dapper te werpen met steenen / meenende Mayus.
haer daer mede verdaert te maken. Maer schoté met musquetten/en 3. Go-
telingen/(met musquet-kogels en oude spijckers geladen) daer onder/dat
al't volck upt het Scheepsen dat aen boort lag int water sprongen. Maec-
ten rekeninge dat sommige het hupsvaren gantsch vergaten/ en meer an-
dere dapper ghequetst waren / en alsoo namen sy de wijck/ verstonden haer
gantsch niet van't schieten; maer doen sy saghen hoe dattet sommige ver-
ginck/hielden sy haer alle heel verre bupten schoots van't Schip. De onse
gebben haer repse boort ghevordert/ginghen West/ ende West ten Zupden
aen. Hieldent daer voor / dat de Koningh datmael sijn gantsche macht by
een ghebracht hadde / want daer waren wel dupsent menschen/ ofte meer/
onder de welcke een saghen die heel blanck was. Als ontrent vier mijlen
van't Eylant waren/versochten veel van't volck/dat men weder nae dat
Eylandt souden varen om met ghewelt te lande te gaen/ ende verversinge
te bekomen/alsoo wepnigh water hadden/ dan werde by den Schipper/en-
de Koopman afgheslaghen. Dit eerste Eylandt dat hoogh was/ noem-
den sy de Cocos-bergh, ende het ander een mijl daer van verschepden/gaven
de naem van't Verraders Eylandt, om dat het meestendeel van dat volck/ die
daer sochten te verraden/van dat Eylant gekomen waren.

Den 14. 's morghens sagen weder een ander Eylant recht voor upt/on-
trent seven mijlen van haer/dat meest rondt scheen te wesen/ende lagh nae
zuissinghe ontrent 50. mijlen van de ander Eylanden verschepden. Noem-
dent de Hope, ende hieldender nae toe / hopende daer Water / ende beter
ververschinghe te krijghen / dan daer by komende / hadden gheen gront/
waer over de Sloep upt setten / om langhs de Wal te diepen / die ontrent
een groote musquet-schoot van Landt grondt hadde op 40. vadem/ kleyne
swarte/ende weecke steen-grondt / somtijdts hadden se oock wel 20. ende
30. vadem/ maer soo haest als sy een Sloeps lenghte / ofte twee achter upt
waren/ weder gheen grondt. Haer quamen hier wel thien/ofte twaelf Ca-
noes aen boort / doch wilden het volck in't Schip niet hebben / maer be-
weesense alle vriendtschap/ ende ruylden vier vlieghende vlisschen/ voor et-
telijcke boskens Kozalen / die met een touw achter upt vierden / ende dan
namen sy se/ende bondender wat aen. Daer en tusschen diepte de Sloep
af langhs de wal/ het welck die van de Canoes siende / scheptender strack
nae toe/ende by haer komende/hieldender eerst soo wat spraeck mede/maer
omsinghelden se terstondt met haer veerthien Canoes/ waer upt ettelijcke
over boort sponghen/ meenende de Sloep te overvallen / ofte om te halen/
het welck siende/schooten met Musquetten daer onder(want daer 6. Mus-
quettiers in de Sloep waren / ende d'ander waren wel versien van Sa-
bels ende Pijcken) soo dat sy 'er twee in haer Canoes sittende / doodt
schooten / welcker een dadelijck van selfs bupten boort viel / maer den
anderen bleef noch sitten / ende veeghde het bloedt met sijn handt van sijn
hoost/doch zeegh oock bupten boort. Die van de Canoes waren hier door se-
seer bevreest/dat sy haer haestelijck weder wegh maeckten; sagen oock veel
volcks aen de strandt/ die dapper kreeten/en schreeuwden. Nu aldaer geen
bequame Ancker-gront was/setten de Sloep weder in/ende gingen cours
Supt-West aen/om alsoo beter om de Supdt te gheraecken / want daer

ver-

1616. verhoopten sy vast landt te vinden. Ock barnden het soo seer by dit Ey-
——— landt/ dat het daer niet bequaem was om te stranden / het was altemael
Mayus. swarte klip/ boven groen / met swarte aerde / staende vol Cocos-boomen/
ende groente. Saghen ock veel huysen langhs de Zee-kant heenen/ ende
dicht by de selve Zee-kant was een groot Dorp/'t lant was berghachtig
maer niet seer hoogh.

Den 15. hadden 's middaeghs de hooghte van 86. graden 12. minuten/
met mop weder/de wint Zuyd-oost/de cours West/en West ten Zuyden.

Den 17. was de wint Noort oost/ de cours West ten Zuyden / de twee
leste quartieren setten sy cours West-Noord-West aen / dien dagh wiert
by den Raedt besloten/alsoo de victualie kleyn wierde / dat men in plaets
van droeghy-kost / het volck soude gheven een half mutsken Spaensche
Wijn.

Den 18. op de hooghde van 16. graden en vijf minuten/hadden sy varia-
ble Westelijcke winden / ende hebben dien dagh den tweeden Raedt verga-
dert/ daer wierdt van de Schipper Willem Cornelisz Schouten voor-gheseit
hoe dat nu West sesthien-hondert mijlen waren ghezeylt / Oostwaert van
de kusten van Peru ende Chili, ende dat van Terra Australis niet ontdeckten/
noch en vonden/ ghelijck hadden gemeent/datter geen apparentie en was
yet profytelijcks te ontdecken/dat ock veel verder waren ghezeylt om de
West/als zijn voornemen was gheweest: ock dat soo voort-zeylende/son-
der twijffel bezuyden Nova Guinea souden vervallen/en so men dan daer be-
zuyden gheen passagie/ ofte doorganck en vonde ('t welck ghantsch pericu-
leus/ onseecker/ en buyten kennisse was) dat alsdan Schip en goet verloo-
ren soude zijn/en sy alle maesten vergaen/ als onmogelijck van daer weder
Oost-waert te keeren/door de gestadighe Ooste winden / die in die ghewe-
sten sonder ophouden waepen: ooc dat seer sober van victualie waren voor-
sien/en geen middel en sagen om ergens yet te bekomen: of het daerom niet
op 't hooghste gheraden was/sonder vertrecken haer cours te veranderen/
ende Noordwaert te zeylen/om benoorden Nova Guinea, en also voort na de
Molucken te mogen geraken/'t welck by een pegelijck ghehoort / ende rype-
lijck overwoghen zynde/bevonden 't selve gesondeert/en dat sulcks noodig
was te doen/hebben daer over met eendrachtige stemmen besloten/Noord-
waert aen te zeylen/om niet besuyden Nova Guinea op 't onseker/maer daer
benoorden op een sekere wegh te vervallen / ende wiert terstont in 't werck
gestelt/settende haren cours Noord-noord-west aen.

Den 19. was de wint Zuyden/de cours Noorden/ des namiddaeghs sa-
ghen twee Eylanden Noord-oost ten ooste van haer/ontrent acht mijlen/
die ontrent een Gotelinghs-schoot van malkanderen scheenen te leggen/
waer over doen Noord-oost aen ginghen/om boven het lant te zeylen/ met
mop weder/maer slappe koelte.

Den 20. was de wint Noord-noord-oost/deden haer best/om na 't landt
te laveeren.

Den 21. was de Wint Oostelijck/somtijts met een weynigh koelte/ ende
doen noch ontrent een mijl van Lant waren/ quamender wel 20. Canoys
by voort/die sy wel alle tekenen van vrientschap beweesen / maer een van
haer met een houten Assagy (voor scherp) in de hant / dreyghden een van de
Maets te schieten/ende kreten ock luyde/als aen d'ander Eylanden/ het

welcke

welcke achten een teecken te wesen/om aen te vallen/ waer over tweemael 1616.
met een Gotelingh schooten/ende ettelijcke reysen met musquetten/so dat- Mayus.
er twee gequetst werden/waer door d'ander terstont wegh schepten/wer-
ende in 't vluchten buyten boort een hembt / dat sy van de Gaeldery ghe-
stolen hadden. Daer na verstouten haer wederom eenighe van deselve Ca-
noys/by boort te komen/ en wat dichter by Lant komende/ door dien geen
gront hadden/setten de Sloep uyt/met 8 musquettiers om te diepen/ maer
vonden geen gront/ende doen sy weder na 't Schip wilden/quamen haer 6.
of 7. Canoys aen boort/ die in de Sloep wilden treden/ende de Matroosen
haer gheweer benemen/ waer over sy ghenootsaeckt waren met musquet-
ten daer onder te schieten/ soo datter ses doodt bleven/ ende vele moesten
ghequetst wesen/ want sy roeyden nae een Canoe toe/daer al het volck uyt
was/ behalven een doot man/ die met sijn beenen daer noch in lagh / ende
van haer buyten boort wiert ghesmeten / de Canoe brochten 't volck aen
boort/daer een knods in gevonden wiert/met een langhe stock/ghelijck een
halve Pijck. Sy quamen inder nacht weder t'scheep/ en hadden geen anc-
ker-gront gevondē/daer over hieldē dien nacht/of en aen/ dicht by 't lant.

Den 22. deden haer beste om het Lant te bezeylen / ende daer by komen-
de/sonden de Sloep na de wal/om te diepen / dewelcke gront vont op 50.
vadem schulp-gront/ontrent een Gotelingh-schoot van Landt/ het welc-
ke soo al lesschende op drooghde/tot op 30. ende 35. vadem/ende setten 't op
5. vadem schulp-gront/tot dat beter plaets souden vinden. De Schipper
roeyde met de Sloep en Boot heen/om alles wel te ondersoecken / en vont
een bequame plaets/om 't Schip te legghen/ dicht by/ in een bocht/neffens
een versch Rivierken/daer terstont na toe zeylden / maer door dien de wint
contrary liep/wierpen het voorts op/so dat inde Bay zijnde/ een steenwerp
van de wal laghen binnen het rif/op neghen vadem schulp-gront / maeck-
en 't Schip daer aen vier touwen vast: daer was slecht water/ende quam
dat voorsz waterken van 't Geberghte loopen/tot in Zee toe/ daer met het
Schip recht voor laghen/ soo dat/ als 't volck water haelden/ ofte yets op
de strant deden/ende de Wilden hun moeyelijck souden willen vallen / haer
met het gheschut konden dwingen. Ten selven dage quamender veel Ca-
noes by boort/welcker sommige wat Cocos noten/en Vbas wortelē broch-
ten/andere een levendig ende twee gebraden Verckens/die al ruylden voor
slechte Messen/ Coralen en Spijckers. Dit volck is mede seer diefachtigh/
ende konnen oock wonder wel swemmen/ende duycken/even als die van de
andere Eylanden/hier vooren gheroert. Hare huyskens stonden rondom
aen de strant/die waren gemaeckt van bladen van boomen/in't ronde/bo-
ven scherpachtigh toegaende voor 't of-wateren / ontrent van 25 voeten
omganghs / en 10 of 12 voeten hoogh / met een gat daer men al buckende
moest ingaen/ daer in en sach men niet dan een weynig verdrooght kruyt/
als hoy/om op te slapen/met een Hengel-roede ofte twee/en in sommige een
houte knodse/ dat was al den huysraet/ soo wel van de groote / (jae vande
Overste/ofte Koninck selve) als van de kleyne.

Den 23. ruylden sy wederom veel Cocos / en Vbas wortelen / die van de
Canoes aen boort gebracht wierdē : daer vergaderde diē dag eē seer groo-
te menigte van menschen op de strant/ daer een Belay stont/ alwaer schee-
nen te beraetslagen/'t zy om haer te verweeren/ ofte 't Schip te overvallē/
want

1616. Mayus. want waren alle ghewapent met Assagaykens / ofte stockens / saghen oock haer Canoptjens (die daer wel 50. by den anderen hadden legghen) eenighe steenen / knodsen en Assagaykens / die soo 't scheen van verschepden quartieren van 't Eylandt waren ghecomen / seer verwondert synde van ons Schip te sien / doch wilden niet over komen / wat vrientschap haer oock ghedaen wiert.

Den 24. gingen Aris Claesz., ende Reynier Symonsen Snoeck Assistent / met onse Cajupt-wachter Cornelis Schoutsz. aen lant / als Ostagiers / om met de Inwoonders vrientschap te maecken / waer teghens weder ses van haer Overste int Schip hadden / de welcke alle vrientschap bewesen / haer ghevende eten / drincken / ende oock eenighe vereeringhe / ghelyck sy ons dock mede onthaelden / haer Cocos ende Vbas t' eten ghevende / ende water te drincken.

De Coningh bewees haer groote reverentie / lach bykans een half uyr met de handen te samen / 't aengheslcht daer op / teghens de aerde buckende / blyvende soo leggen / tot Aris Claellen ghelyckc reverentie dede / hem doe rechtende kusten syn handen ende voeten : een ander persoon nevens den Coninck sittende / schreyden ghelyck een kint / hebbende veel teghens Aris Claellen te seggben / haelden hem eyndelyck (alsoo hy neder sat) de voeten van onder den aers / lepden die op syn neck / hem als een aertwurm verdemoedighende / de gheschencken waeren haer seer aenghenaem / doch hadde sonderlinghe sin in het wit hemde / dat Aris Claellen aen hadde / soo dat ghenootsaeckt was een 't Schip te laeten haelen / om den Coninck te vereeren / hy beschonck haer met vier klepne Berckens / ende daer is voorts ghehandelt weghens 't water haelen / ende ghereselveert twee Booten derwaert te senden : den eenen ghemonteert / om in alle voorvallende saecken / de waterhaelders te beschermen : daer sulck een toeloop van Wilden hadden / dat qualyck haer werck konden doen / haelden dien dagh vyf Booten waters / al met vriendtschap / want alsser eenighe Wilden aen boort quamen / quam de Coningh terstont selfs in persoon / ende jaeghdese weck / of bestelden door eenighe van syn dienaers / want hy seer goedt commandemendt over syn volck hadde. Quamen met menichte van Canoes om het Schip swerven / eenighe om verversinghe te verruplen / andere upt nieusgierichept : onder anderen klam een achter by 't Schip op / ende nam een Sabel upt de kamer / daer mede aen landt swemmende / ropden hem naer / maer kreghen hem niet / dies aen landt komende / sulcks te kennen gaven aen een van des Koninckx Adel / soo die gaf aen anderen last die Sabel weder ter handt te schicken : in seer korten tydt wierdt die ghene die de Sabel hadde ghenomen ghesocht / en hoe wel hy al een goedt stuck weeghs wech was / achterhaelt / ende te voorschyn ghebracht. De Sabel werde voor haer voeten neder ghelepdt / ende hy met stocken gheslaghen / en sy wesen met vingheren / strijckende op haer keel / soo 't de Hereico (dat is de Koningh) wist / 't hooft soude hem afghesneden worden nae de tydt en vernamen niet / dat haer yet ontstolen werde / noch aen Lant noch in 't Schip / noch nerghens / jae dorsten niet een visch nemen / die sy vinghen.

Dit volck was seer verbaert van 't schieten / want als sy maer een musket los schoten / liepen sy al bevende / ende trillende wegh / des maecktense

noch

noch meer bevreest / als haer wesen / dat met die groote stucken oock schie- 1616.
ten konden / het welck de Koningh begeerde dat eens souden doen : maer ——
doen 't geschiede / waren sy altemael soo seer verwondert ende verbaest / Mayus.
dat sy allegader oock beyde de Coninghen / sittende onder de Belay / niet
teghenstaende alle waerschouwinghen ende verseeckertheden diemen haer
bewees) van grooten schrick niet waren te houden / maer bosschewaert in
sloden / en lieten onse Commissen alleen sitten: Na een wyle quamense we-
der / ende kosten qualyck bedaren. Teghens den middagh zyn de Judia-
nen / die in Ostagie ghebleven waren / weder te Lande ghebracht / ende als
doen quam Aris Willemsz met de synen oock weder t' scheep / aen beyde syde
verheught zynde / dat de vrientschap getroffen was.

Den 25. ginghen Aris Claesz, Claes Jansz en Daniel le Maire weder aen lant /
om Verckens te ruylen / dan sy wilden der gheen verruylen. De Coningh /
nae dat hy syn Ghebedt ghedaen hadde / (het welck hy ghewent was te
doen t'elckens als sy aen 't Landt quamen) bewees haer alle vrientschap
ende sy hem mede. Op dato quamen eenighe Vrouwen / ende Edellupden
aen boort / om het Schip te besien / het waren seer kloecke Mannen / hebben-
de eenigh groen loof van Cocos-bladeren om haer hals hanghen / 't welc-
ke haer Adelyche treecken / ende Leverey scheen te wesen / zynde achter in
haer neck te samen ghebroopt / in handen hebbende groene tacxkens / daer
een wit vaenkens upt vloogh / tot een bewys van vrede / deden de voor-
verhaelde eerbiedinghe / wesen ghenegen te wesen om de Cajupt te sien /
daer een Oliphants-tant / Hazelagie / Belle / Spieghel ende Pistoolen ghe-
toont wierdt / en syn soo weder met eenighe kleynigheden naer Landt ghe-
sonden / haer voor den Coninck tot een present een Cinne lepel mede geven-
de; dies voorts twee Verckens / ende een Voghel / als een Duyve / op een
tacxken sittende (zynde by haer in groote waerde gehouden) daer voor
nen boort stierde. Des avondts voeren met de Seghen aen Landt om te
visschen / daer onder anderen twee vreemde Vochgen vinghen / zynde seer
dick van lyf / ende kop / het vel boven op 't lyf ghevlecht als een Sperwer /
hebbende witte oogen / twee vleughelen / ofte groote vinnen / een langhe
smalle staert / met twee bellekens aen beyde de zyde; gelyckende behalven
de staert / by nae een Vleermuys.

Den 26. voeren de Koop-lupden (Jacob le Maire, ende Aris Claesz) aen lant /
mede nemende eenighe Trompetters / ende een Cloot Spiegel / ende ande-
re kleenigheden tot een present voor den Koninck; aen strant komende / soo
lagh een man op de strant / op de steenen heel neer-gebogen / de handen t'sa-
men / het aenghesicht tegens de aerde / als / of op syn Curex wilde bidden /
't welcke den Coninck was / dies hem reverentie deden / ende op hielpen;
ginck met haer in de Belay / om dat het regenden / die vol volcks was / daer
twee matjens voor haer ghespreydt wierden / om op te sitten / den Koninck
hem daer nevens settende; als doen deden de Trompetten blasen / over
welck ghelanck sy alle seer verwondert en verschrickt waren / roepende /
Awo, Awo, ondertusschen quam den onder-Coning in / sonder spreken / met het
aengesicht naer haer toe / eerst ten zyde upt / met de handen in malkanderen /
voor haer wesende / liep achter upt / heel rasch eenige woorden / met groote
authoritept over lupt sprekende / met eene een hooge sprong om hoog doen-
de / viel schielyche met de bienen gekrupst onder 't lyf / op syn aers / en dat op
de har-

1616. de harde steenen neder / haer seer verwonderende/die niet ghebroocken te
Mayus. wesen/dan sijn buyten ordinari radt ende sterck;daer naer dede hy een ora
tie/dat met groote deftigheyt geschiede/die geeyndigt zijnde / begonnen te
eeten van een vrucht/die door een dienaer omme gedeelt wierdt / zijnde een
Laemoen/van smaeck als de water Lamoenen/ so van buyten gekrompen
als een Pijn-appel / zijnde seer slippelig:den dranck was gekaude wortte
telen van Arona gekoockt. Waren daer seer wellekom/ende hun wert groo
te reverentie bewesen/want sy al over matjens moesten gaen: de Koningh
met den ouden Koning schoncken hun beyde haer Kroonen/ die sy van haer
hooft namen/ ende sentender Iacob le Maire, ende Aries Claesz elck een op't
hooft / waer teghens le Maire haer ock eenighe gheschencken gaf van
kleyne waerdije/ daer sy seer mede verblijt waren. Als onder anderen den
kloot-Spiegel/haer bediedende / dat het de forme was van de Son / ende
Mane/die ock soo ront/en blinckende waren/en daer scheenen/ ja dat men
alle dinghen daer in konden sien/daer sy seer in verwondert waren ; wesen
haer/dat sy't in haer Belay aende balc souden hangen/'t welck voorts ge
schiede. De voorsz Kroonen waren gemaeckt van lange smalle witte veré/
die boven en onder aen 't eynde verziert waren met cleyne roode/en groene
veertjes/also sy daer veel Pertequitos hebben/ als ock eenige Duyven/ die
sy in grooter weerden houden/want alle die van des Koninckx Raet/ hadden een Duyf by haer sittende op een stocxken/ dese Duyven zijn wit tot de
wiecken toe/ ende dan voort swart/doch de buyck onder is van rootachtige veeren. Hebben dien dagh al water gehaelt/ en veel Cocos en Ubas wortelen gerupt. Maer konden geen Verckens bekomen/door dien sy die selven wel van doen hebben/als weynigh anders t'eten hebbende / als Ubaswortelen/Cocos-nooten/weynig Verckens/ende so wat Bananas.

Den 27 ende 28 hadden haer leste water t'scheep gehaelt/ de Schipper Willem Cornelisz Schouten selve/ met Aris Caesz zijn met de Trompetters aen lant gevaren) also de Coninck die geerne hoorde blasen) ende kreghen met groote moeyte 2 Verckens. De Koningh van't ander Eylant quam ten selven dage desen Koning besoecken/ende sy beschoncken malkanderen na een groote reverentie / en wonderlijcke Ceremonien / met wortelt jens ende andere dingen/maeckende eyndelijck seer groot misbaer/upt oorsaeck soo haer dochte/dat de Koningh van 't ander Eylant het Schip wilde sien te nemen/ende 't volck te houden/'t welck dese Koningh niet en wilde consenteren/vreesende dat hem eenige schade mochte geschieden.

Den Onder-Koning ofte Koninck soon quam eens aen boort/die wel getracteert wiert/ende hem van alles seer verwonderde. Des avonts voor te lande om met den Segen te visschen/daer een mope Cajuyt soode vonghen/ daer van de Koningen eenige visschen vereerde/ diese terstont so rauw met hooft/ingewant/staert en al in slockten/'t welck wonder om sien was/dese luyden so hongerig en graegh nae vis te wesen. Des avonts in de Maneschijn dansten het volk met de Wilden/die daer seer in verblijt waren/ haer verwonderende dat sy haer soo gemeensaem ende goederhande tegen haer betoonden. Ja wierde daer so vry en gemeen/als of't huys hadde geweest.

Den 29. 's morgens is Iacob le Maire, Aris Klaesz Koopman geweest van't Jacht, met Klaes Jansz Ban, Onder-Koopman / en een van de Stuyr-luyden aen Lant gevaren/gingen te Landewaert/en klommen op 't gheberghte/

om

om te besien wat vruchten dat daer wassen/en de gelegenthept van 't aert- 1616.
rijck/ en so sy in 't opgaen van 't geberghte waren / quam de Koninck met
syn broeder/om haer te vergeselschappen. Sy en saghen niet dan wilder- Mayus.
nissen/ sommige valepen die door den groten regen heel kael waren/sy von-
den ock eenige roode verwe/daer de vrouwen haer om 't hooft/ende wan-
ghen mede bestrycken. Doen sy merckten dat haer het moeplijck gaen
vande wegh verdroot/hebben sy bewijs ghedaen om weder na 't Schip te
gaen/ en brachten haer op een goede wegh/ by een deel Cocos-boomen/ die
vol nooten hingen/daer deden sy't volck neder sitten/en den onder Coning
dede een bandeken aen syn voeten ofte beenen/ ende klom met een grote be-
hendigheyt/ ende rassicheyt by een hooge steyle boom op/ en haelden in een
oogenblick daer af 10. Cocos-notē/en heeft die met een besonder greep met
een houtjē so lichtelijc geopent/dat 't volck daer af seer verwondert warē.
Sy deden haer bewijs dat sy altemet oorloochden tegen 't volck van't an-
der Eylant/en toonden haer veel hoolen/en speloncken in't geberchte/ock
bosschen en ruychten aende wegen/ daer uyt sy malkanderen verrasten/ en
overvielen/ en hadden seer geerne gesien dat met het Schip souden hebben
willen lopen aen't ander Eylant/om dat volck alhaer met haer te bevechtē
met schieten/maer also geen proffyt daer mede te halen was/ hebben sy dat
afgeslagen. Tegen de middach quamen 't volck weder t' Scheep/met haer
brengende den jongen Coning/met syn broeder/die doen met haer aten: So
over tafel saten / wesen haer dat sy over twee daghen wilden vertrecken/
waer over de jonge Koninck soo verblijt was/dat hy vande tafel dateliick
opsprongh/inde Galderp ging / roepende van blijtschap dat wy over twee
dagen wilden vertrecken. Sy waren seer voor haer bevreest (hoe wel haer
niet anders en bewesen als vrientschap) en sorghden dat sy haer lant sou-
den innemen. Hy beloofde so over twee dagen wilden t'zepl gaen/dat hy
haer soude geven thien Verckens/en groote menichte van Cocos, die sy Ali
noemde. Doen de maeltyt ghedaen was / quam de Opper-Koningh aen
boort/ was nae haer wijse een statelijck en aensienelijck persoon / een man
van ontrent sestich jaren out/ met hem brenghende sesthien persoonen van
syn raedt/ ofte Adel. Hebben hem wel ontfangen na behooren. Als hy
op't Schip quam/ viel hy neder op syn aengesicht/doende zyn gebedt/ daer
na brachten hem beneden/daer heeft hy andermael zyn gebedt gedaen/als
voorzen / hy was upter maten seer verwondert van 't ghene hy sagh / ghe-
lijck ock waren van syn manieren. Syn volck kusten haer voeten / na-
men die met haer handen/ en lepden die op haer hoofden/ende halsen/ om te
kennen te geven dat sy Onderdanen waren. De Coningh sagh voor het
gheheele Schip boven/ende beneden/achter/ende voorzen/ende sagh/als of
hem eē droom hadde geweest/aldermeest was hy verwondert van't groote
geschut/want twee dagen te voorzen hadde hy 't hoorzen ghelupt geven tot
syner eere. Doen nu de Coningh 't Schip nae syn wensch/ende begeeren
had besien/was hy begeerigh weder na lant te varen/en scheyde met grote
eerbiedinge van boort. De Commiesen gelepden hem weder aen lant/tot
onder syn Belay / daer hy ordinaerlijck sat / ginghen voort wandelen met
den jongen Coningh/ en quamen tegen den avont weder aen boort. Inden
avont by de Maneschijn voer onsen Commies Aris Claesz. upt visschen/ en
de zoode gevangē hebbende/gingen by den Koning daer vonden sy een deel

1616. Mayus. jonge dochters naeckt dansende voor den Koninck / en speelden op een hol hout / gheluyck een Pomp / dat eenich gelupt gaf / daer op dese dochters seer aerdig / en vermaeckelijc dansten / met een goede gratie / op de maet van dat spelen / soo dat 't volck verwondert waren van sulcx / by dat Wilde volck te sien / een stuck inde nacht quamen sy weder aen boort met de visch.

Den 30. 's morgens sont haer den Koninck tot een present twee kleyne Verckens / C[illegible]s nooten / en andere vruchten / die met menichte aen boort brachten / op hoope dat vertrecken souden. Dien selven dach quam de Coninc van 't ander Eylant dese Konine besoecken / bracht met hem 16. Verckens / en wel 300. mannen / die waren alle om haer middel behanghen met seeckere groene krupden / daer sy haer dranck of maken. Als die Koning by den anderen quam / begost hy van veer met seltsame ceremonie / en reverentien hem te buygen / ende te neygen / vallende met het aengesigt op de aerde al biddende met veel geroep / en getier / en met seer grooten yver so 't scheen. Den anderen Konine ginck hem te gemoet / ende van gelijcken met veel gebaer / en vreemde gesten bewees hy hem groote reverentie ende eere / na veel doens zijnse ten laetsten opgestaen / en met malkanderen gaen sitten onder des Koninex Belay / brachten menighte van volck by een / wel ontrent 900. persoonen. Als sy waren gaen sitten / hebben sy weder haer gebedt gedaen / na haer gewoonte / met de hoofden nederhanghende / ende buygende totter aerden / de handen in malkander slaende / 't welck alles een wonder om sien was. Na de middagh alsoo den Commies Ans Klaesz, voormiddaghs al aen Landt was ghevaren / so wierden Jacob le Maire, ende Klaesz Jansz Ban mede ontboden / die tracken naer Lant / namen met haer vier Trompetters met een Trommel-slagher / by de Koningen komende / bliesen op de Trompetten / ende trommelden / daer de Koninghen een sonderlingh vermaeck in hadden. Daer na quamender een deel Boeren vant kleynste Eylandt / en brachten met haer een deel groene krupden / die sy Kava noemden / sulcke als die 300. mannen / hier voorzen verhaelt om het lijf droegen / en begonnen alle ghelyckelijck die krupden met haer monden te kauwen: als die wel kleyn ghekaut waren / namen sy die uyt hare monden / ende lepden dat alle te samen by een / in een grooten houten back / als sy nu een goede menighte t'samen hadden ghekaut / soo gotense daer water op / roerdent / en kneedent door malkanderen / en gavent de Koninghen / die daer van droncken / met haren Adel. Sy presenteerden oock dien liefijcken dranck als wat besonders / ende een schoon present aen het volck / maer die hadden ghenoegh / en wel haer bekomste aen het gesichte. Sy brachten oock menichte / van Vbas-wortelen / die sy gebraden hadden / met sesthien Verckens / die waren slechs het ingewant uyt ghehaelt / voort al bebloedt / en onghewassen / eenige heete steenen daer in ghesteecken / en van buyten het hayr aen 't yver wat afghezenght / die waren op haer wijse wel gebraden. De ceremonien / ende solemnitepten / die in dese Maeltijdt ghebruyckten / bestont als volght / brachten eerst veel wortelen / Kava ghenaemt / diese al singende / ende roepende / op een rije voor den Ariky ofte Koninghen / dicht by-een als een Bos setten / daer naer quam den Coninck van 't andere Eylant neder sitten / gevolght van sijn Edelen ende Vrouwen / die achter aen saten / doch alle in 't ronde / ringswijs sittende / de spijse in 't midden / elck haer deel kryggende; naer dese spijse wierden daer gebracht heel groote berrien / wel van 20. a 30. voeten lanck / vol met

vol met Oubos, ende andere wortelen/zijnde de sommighe rauw/andere ge- 1616.
braden/die nedergeset/ ende mede onme-gedeelt zijn/ eyndelijck zijn de ge- ——
braede Verckens ghebracht/ zijnde met krupt gevult/ de levers met penne- (Junius.
kens daer op steeckende/daer pder mede sijn portie van bequam/ en so aten
sy die heel smaeckelijck/ja soo begeerigh/ als souden mogen doen/ofte op 't
best gezoden/ofte op de Hollantsche wijse gebraden waren. Dit volck be-
wees haer Overheyden groote eere/eñ respect/ want alle spijse die sy voor
den Koninck (die sy op haer tale Hereicq noemden) brachten / leyden sy op
haer hooft/gingen dan so op hare knie sitten/en setten so voor den Koninc
neder. Van dese voors. 16. Verckens/kregen sy van elcke Koninck een/die
haer daer mede vereerden. Die eerst op haer hooft leggende/daer na knie-
lende leyden sy die met groote eerbiedigheydt voor 't volck voeten / gaven
haer daer by elf kleyne levendige Verckens/en eenige middelmatige. Dies
beschoncken den Koninck weder daer teghens / met drie kopere Beckent-
ghens/vier messen twaelf oude Spijckers/en eenige Coralen/ daer mede sy
versien waren. Dese Feeste/eñ by een komste/hebben de onsen gesien met
groote vermaeck/ende verwonderinge/ en quamen teghen den avont alle-
gader weder aen boort. Het volc van't ander Eylant gekomen/ waren seer
wel gekleedt / ende hadden seer fraye matjens om't lijf ; soo dat het bleeck
dese Koninck machtiger te wesen/ende rijcker onderdanen te hebben.

Den 31. morgens quamen beyde de Koningen van de 2. Eylanden aen
boort/met haer gevolgh van Edeldom/na haer manier. De voornaemsten/
ofte Oversten onder haer/ hadden allegader groene bladeren van Cocos
boomen om haer halsen/'t welck vrede teyckens waren. Ontfingense (ge-
lijck sy haer hadden gedaen)met groote reverentie/en leyden haer inde Ka-
jupt/en over al/in/en op't Schip/als sy nu alles hadden doorsien/hebben sy
de onsen vereert met 6. Verckens. Beyde de Coningen selve leyden die eerst
een voor een/ op haer hoofden/ en dan voor haer voeten/ met groote eerbie-
dicheyt/neygende totter Aerden/terwijlen lieten die Verckens wegh brен-
gen/en leyden haer weder inde Cajupt/daer haer weder vereerden met twee
bondekens Coralen/en elcke Koninck twee Messen/en ses Spijckers/ daer
mede namen sy vriendelijck haer af-scheyt/en voeren na Lant: Den Coop-
man Jacob le Maire ghelepdense tot aen landt toe/die schoncken se noch drie
Verckens/ dien hy t' scheep bracht/ en maeckten ghereetschap omt' zeyl te
gaen/tot contentement van de Inwoonders van dat Eylant/ overmits sy
so lange daer geweest waren/altijt vreesden dat haer souden doot slaen/ en
haer lant innemen. Het volck van dat Eylant was een kloeck volck/ groot
van stature/want de gemeene Mannen onder haer/warē met kleynder/als
de grootste onder de Hollanders, maer de grootste onder haer staecken verre
uyt boven de onse/waren sterck/en seer wel gemaeckt van lijf en leden: con-
den snel loopen/meesterlijck swemmen en duycken/van coleur geheel bruyn
geel/geestig/en seer verschepden in't vercieren van haer hayr/sommige had-
den gekrult/andere schoon gefriseert/sommige was't aen 4. 5. oft 6. vlechtē
opgebonden/en eenighe(dat wonder om sien was)stont het hayr recht over
ent/meer als een vierendeel lang/gelijck oft Verckens borstelen hadden ge-
weest. Den Coning had een lange vlecht aē de slincker zyde van sijn hooft/
die hing by sijn zijde neder/tot over sijn heupen/met een knoop ofte twee op
gebonden. Syn Adel hadde 2. sulcke vlechtē/aen elcke zijde van't hooft een/

1616. gingen al ghelijck heel naeckt/ Mannen ende vrouwen/alleenlijck voor de
schamelhept een weynigh soberlijck gedeckt. De Vrouwen waren seer on-
Mayus. gesien/so van aengesicht/als lichaem/ kleyn van persoon/het hayr kort af-
gesneden/gelijck de Mans in Hollant, hadden lange hangende Borsten/ die
de sommighe als leeren sacken tot op de buyck toe hinghen/waren seer on-
kuys/lieten haer gebruycken in allemans teghenwoordicheyt/self dicht by
den Koninck / alleen onder een matken. Konden niet bemercken dat dit
volck eenige Godt/ofte Goden eerden/ofte Godtsdienstichevdt pleechden/
noch kleyn/noch groot/maer leefden sorgeloos/gelijc de vogels in't Wout.
Sy wisten van kopen/noch verkopen/dan by vlagen schoncken sy de Onsen
wat/ende sy haer weder. Sy en zapen noch en mapen/noch doen geender-
hande werck/de aerde geeft daer van selfs/al't gene sy tot onderhout haers
levens van noode hebben/als Cocos, Ubes, Bananas eñ diergelijcke vruchten.
Als water valt soecken de Vrouwen inde bevallen plaetse aende Zee-kant/
somtijts vischkens/of als st haer lust/vangense die met haer hangelkens/die
sy al rauw op eten; soo dat men daer by na't leven siet/van de gulden eeu-
we/daer de Poeten van hebben gheschreven. Gavent in 't schepden van
daer/de name vande Hoorense Eplanden/na hare Vaderlijcke Stadt Hoorn,
en de Bay daer gelegen hadden/ de Eendrachts-Bay, na 't Schip. Waren
het meestendeel van den dach besigh om upt die Bay te komen / en de ane-
kers te lichten/een touw was door de scherpe gront stucken gevijlt/so dat
dat ancker quijt waren / brochten een werp-ancker upt / dat Kabel-touw
hechte om een klip / en brack in't winden : daer over verloozen ook
dat Ancker.

Dese Bay lept aen de Zuyd-zijde van 't Eplant/in een bocht/aen d'eene
zijde lept eē rif/dat met laech water droogh valt/aen d'ander zijde 't vaste
Lant/ maer ook aen de wal vupl. Laghen hier aen vier touwen/en vier
ankers/op thien vadem zant-grondt/ ontrent een musquet-schoot van't
Rivierken daer't versche water quam afloopen. Mochten wel met het
Schip gelegen hebben aen't Rivierken/sonder perijckel. Daer sy laghen
en mochten niet swayen/door dient daer heel nau is. Geraeckten namid-
dach onder zepl/ liepen eerst West-zuyd-west aen/tot 's avonts toe/ om op
de ruymte te komen/daer na gingen haren cours West aen/met een Oosten
wint/verblijt zijnde dat aen dat goede Eplant/haer so ghemackelijck ende
wel verversicht hadden/ende nu so wel versien waren met goet water/som-
mige Verckens/Ubis wortelen/eñ groote menigte van Cocos noté/en Bana-
nas. De plaetse daer sy lagé/lept op de hoochte van 14. gradé 56. minuten.

Junij. Den 1. Junij hadden 's middaeghs de hooghte van 13. graden 15. minu-
ten/de wint Oost/ en gingen Noorden aen.

Den 2. dito / de wandt Oostelijck / mey weder/ ende slecht water / cours
Noord ten Westen. Des smorghens quamen de Hoogh-boodtsman/ende
Schieman inde Cajupt/versoeckende upt naem van alle't Scheeps-volck
wy water/ (vermits haer yeder hooft een Flap-kan des daeghs tot rant-
soen toe-gevoegt was) voor redē by brengende/dat sulcx haer niet behoort
geweygert te werden/ te meer nu dagelijcks Landt voor handen hadden/
ende van't neghentigh leggers water versien waren / dat met sestigh leg-
gers tjckelijck twee maenden konden toe-komen/ende alst op de 30. reste-
rende aenquam/dat dan sulck rantsoen conden stellen alst haer wel geviel.

Den

Den Kaet daer op beroepen zynde / konde den anderen eerst niet verstaen/ 1616.
noch eyndelyck goet gevonden/de Belhamers te ontbieden/ daer op meest Mayus.
al 't Scheeps-volck verscheenen / eendrachtelyck in haer versoeck volhar-
rende/niet tegenstaende haer den Artyckel-brief (by welcken sulcx verbo-
den is) voor-gelesen wiert; eyndelyck wiert haer aengesept te vertrecken/
in dat men de ghenomen resolutie haer souden aendienen;die ghenomen is;
voor eerst wyp water in de Pot te gheven / om vis/ende grutten daer in te
koecken/maer geen vlees;met expresse last/dat den Bottelier gehouden sal
wesen reeckeninge te doen van yeder legger die uytgeloopen sal zyn.

Den 3.dito sagen noch geen lant/daer de Stier-liedt seer in verwondert
waren/die al andere gissinge maeckten/ van dat al verde achter Nova Gui-
nea soude wesen;des het Noorden lieten aengaen/ om upt den droom te ko-
men;'s nachts hadden de hoogte van 12½ graden/schoone koelte/met slecht
water sonder dyningen/ sagen wel een hoop Vogelen/maer geen lant/had-
den ook veel Albecoret om't Schyp swemmen/doch kosten geen vangen.

Den 6.ditto saghen als noch geen lant / houdende den cours noch al upt
den Noord-westen/ met een Oostelycke wint/ vernemende geen dyningen
upt den Zuyden/als alleen van daer de wint quam groote baaren / en stor-
inghen ; de hoofden met den anderen in discours komende / hadden groot
achterdencken van veel westelycker te wesen/ende Nova Guinea al op de zy-
de te hebben/des met den anderen resolveerden / het advys en besteck van
de Stier-luyden daer op te hoozen/ ende Noord ten Westen (op 't Compas
Noorden behouden) aen te gaen / om te sien waer zyn/ofte kennisse souden
konnen becomen/verhoopende noch tegens den avont Lant te sien; De be-
stecken van de Stierluyden waren dese morgen van de Custe van Peru, als
volgt: Willem Cornelisz Schouten. —— —— 1730. mylen.
Den Opper-Stierman. —— —— —— 1665. mylen.
Jan Dirickſz. —— —— —— —— 1655. mylen.
Cornelis, d'Onder-Stierman —— —— —— 1610. mylen.
Koen Diricx, d'onder-Stierman. —— —— 1040. mylen.

Beloopt door den anderen 1660. mylen/van 't besteck/ofte daer ontrent
volgens particulier vermoeden/ofte gissinge.

Den 12.dito/den Kaet en Stier-luyden by den anderen vergadert zyn-
de/is gereselveert/also als noch geen lant vernamen / cours te veranderen/
ende West aen te zeylen/om haer reyse te verhoorderen/ dies des avondts de
halsen ophaelden/ gaende cours West behouden/ als doen als noch gheen
lant siende/begonnen alle te twyffelen/van by Oosten Nova Guinea te wesē.

Den 13.dito de Son klaer op komende/ hadden 9½. graedt Noord-ooste-
linge/de wint upt de Oostelycker hant/cours West/ende West ten Zuyden/
den Piloot hadde 12.graed variatie gepeylt;warē op den middag 155.my-
len/recht Oost en West van 't Hoorns Eylant,bevondē slecht/ en veranderin-
ge van water/ook veel Boniten/Vis/en gevogelte / so dat vermoeden on-
trent eenig lant te wesen/ dus al voorts seylende met groote bekommerin-
ge tot den 20.dito/hadden de wint Noord-oost/gingen West aen/'s avonts
sagen lant/lietent dien nacht dryven sonder seyl/om dat niet op 't lant sou-
den zeylen/waren op de hoogde van 4.graden 50. minuten.

Den 21.was de wint Oostelick/zeylden na 't lant toe/dat heel leeg was/
daer by komende / vonden seer groote drooghten / die Noordt-west van

1616. de Eylanden af streckten/het waren 5. ofte 6. Eylandē/altemael seer kleyn vol geboomte. Haer quamen stracx twee Canoes aen boort/ van sulck fatsoen als de voorgaende/doch een weynig grooter/ so datter vijf of ses man in sitten kost. Dit volck was al een volck met het voorgaende/ende hadden oock eenderley spraeck/dan waren wat swarter van verwe/bedecken mede haer schamelheyt/ende hadden Flits-boghen tot haer gheweer/dat waren d'eerste bogen/die inde Zuyd-zee sagen. Gaven haer eenighe Coraeltjens ende Spyckers/maer sy wesen al om de West/ dat daer noch meer lant lag/ daer haer Koninck op woonde/ende van alles genoeg was te krijgē. Daer om sy haren cours weder West-waert aen namen/ siende datter geen gelegentheyt was om met het Schip te setten. Dit Eylant lagh Zuyd-zuyd-west/en West ten zuyden van haer/op de hooghde van 4. graden 47. minut.

Mayus.

Den 22. was de wint Oost-zuyd-Oost/ de cours West en west ten noorden/de hoogte van 4. graden 45. minuten/hadden dit etmael een moye koelte met goet weder/saghen oock ten selven daghe wel 12 ofte 13. kleyne Eylandekens/legghende dicht by malkanderen/ West-zuyd-west van haer/ streckende Zuyd-oost/ende Noord-west ontrent anderhalf mijl/ doch zeyldense voorby/ende lietense aen backboort leggen. Vernamen hier ontrent geen stroomen.

Den 24. was de wint zuydelijc/ des middaegs sagē lant aen backboort wesende 3. leege Eylanden/die Zuyd-west van haer lagen/ stonden groen/ en vol geboomte/de twee waren elcx wel twee mijlen lang/ maer het derde was kleyn/hadden klippige harde stranden/en konden daer oock geen ancker-gront vinden/noemende die de groene Eylanden. Sagen oock een hoogh Eylandt/ legghende met 7. ofte 8. heuvels voor uyt/ West ten noorden van haer. Hielden 's nachts af/en aen/om den dag te verwachten.

Den 25. des morgens/also doende waren om 't voorsz Eylandt te bezeylen/sagen voor uyt in't Zuyd-westen/weder ander lant/uytnemende hoog/ hielden 't te zijn den hoeck van Nova Guinea, liepen daer nae toe/verlatende het ander hoog Eylandt/dat daer bewesten lagh/ het welcke den naem gaven van S. Johannes Eylandt, om dat het op S. Jans dag was. Ontrent 's middaegs quamen daer by/en zeylden al langs de wal met een Oost-zuyd-ooste wint/dan konden geen ancker-grondt vinden/ sonden de Sloep uyt om te diepen/die voer langs de wal binnen 't Schip door/maer also die na by 't lant quam/ quamender 2. ofte drie Prauwen/ ofte Canoes met seer swart volck by haer/heel naeckt/ hadden niet voor haer schamelheydt/die seer fel met slingers na 't volck wierpen/maer soo haest de onsen onder haer begosten te schieten/namense strack de vlucht. De Sloep quam weder aen boort sonder gront ghevonden te hebben/ende seyde dat dit volck heel een ander spraeck hadden/als de voorgaenden. Zeylden al by de Cust langs/ die was hoog/ ende groen/seer lustigh om aen te sien/sagen veel landt/of 't gebouwt lant had geweest. 's Avonts quamen om den hoeck in een Bay/daer gront vonden op 50. 45. 39. vadem/zant/ende kleyne keselinghen/ daer seer in verblijt waren/settent op 45. vadem/onbequaem ende oneffen gront. Vonden hier seer blauw ende slecht water. Den selven avont/inde Maneschijn quamender twee Prauwen by 't Schip/en spraken haer aen/ maer konden den anderen niet verstaen. Den gantschen nacht hielden de Wilden wacht tegens haer/alle de Cust langs. Lagen ontrent een Goteling-schoot van de

wal/

wal/neffens een afloopende Rivier/'s nachts zijnde mop stille Maneschijn weder/het luchtjen upt het Lant/so quamen sommighe Vrauwen dicht onder de Galery van't Schip/daer haer sommige Cozaeltjens toewierpen/en beweesen haer alle vriendtschap/ wesen dat sy Cocos/Berckens/Ossen/ofte Bocken souden brengen/soo sy die hadden/dan sy hielden den meesten nacht om 't Schip met roepen en tieren/op hare wijse; het waren wilde/ swarte/ onbeschoffe menschen. Dit Lant lach na gissinge/nae dat ghezeylt hadden van de Custe van Peru, ontrent 1640. mylen. 1616. Mayus.

Den 26. quamen 's mozgens acht Vrauwen om 't Schip/daer onder een was met 11. persoonen/de anderen hadden 4:5.6. ofte 7. man in. Sy voeren vast om 't Schip/en waren op haer wijse wel voorsien van wapenen/te weten met Assagayen/Steenen/Knodsen/Houten Swaerden/en Slingers/beweesen haer alle vriendtschap/ gaven haer Cozalen/ende andere snuysteringe/en wesen haer dat sy aen Lant souden varen/en halen Berckens/ Hoenderen/Cocos/ en andere Frupt / van 't gene dat sy hadden; maer sy hadden wat anders in de zin/ende begonnen met alle man seer fel te werpen/so met Slingers als Assagayen/meenden 't Schip te vermeesteren/ maer de onsen op haer hoede zijnde / schooten met musquetten ende grove stucken onder den hoop/datter wel 10 ofte 12. doot bleven/verlieten de groote Vrau / met noch drie anderen/sprongen bupten boozt/ende swommen na lant toe / dies haer roey-Sloepen upt setten/ daer sommighe volck mede onder de swemmende Wilden voeren/ende sloegender noch eenige doot/brochten oock drie gevangens aen boozt/die seer gequetst waren/met vier Vrauwen; die wierden aen stucken gehouwen tot brantbout voor den kock. De ghequetsten wierden verbonden/en een van die stozf.

Des middaegs roepde de Sloep met de twee gevangenen na Landt/ al langs de wal heenen/de gevangens riepen vast dat sy Berckens / Bananas, ende Cocos-Noten brengen souden/waer over een Canoe aen boozt quam/ die een cleyn Bercken brocht/met een bosken Bananas. Setten den eenen man op 10. Berckens rantsoen / den anderen die seer ghewont was / lieten aen Lant loopen/door dien geen moet hadden dat hy leven soude. Ontrent het Lant komende/quamen daer een groote party Wilden ghewapent upt het Bos op 't strant/namen hem onder de armen (alsoo seer slap schyen te wesen) lepden hem boven aen 't Bos/gingen in een troup rondom hem sitten/ hadden 't met den anderen heel drock. Dit volck hadden al gaten in de ooren/oock de neusen aen beyde de zijden/als sommige mede het middel-schot met gaten doorboozt/daer ringen in droeghen/hadden redelijcke baerden/ sonder knevels / om de armen boven den ellebooghe ende handen Parlemoere arm-ringen; gaen meest heel naeckt/als van moeders lichaem gekomen zijn/ dan eenighe hadden een blaetjen voor haer schamelheydt hanghen/ als aen Boozdt quamen / met een Riem van basten om haer middel vast ghemaeckt; zijn Cozpulent'/ ende wel-ghedaen van lichaem/ swart van tanden / ende hayr / kozt ende ghekript/ doch niet soo wolachtigh / als de Æthiopiers; draghen veel mutsen van basten van Boomen/ ghescbildert/ die drie ende vier dick over een hebbende / met touwkens te samen ghereghen/om 't hooft sluytende als een Vrouwen klap; eenige hebben quasten in het midden van hun lijf hanghen / daer een kabassien met kalck aenhanghen/ om met hare Pinange te eeten / hare eerbiedinghe is de Muts

1616. af te doen/ende inde handen boven 't hooft te houden; bladen van boomen
Iun j. op 't hooft te legghen/ bedupt een teecken van vriendtschap/als aen boort quamen/songen heel frap/ende drollig/ wel op malkanderen accorderende/ haer gheweer zyn slingers/ Assagayen van hart hout sonder pser/knotsen/ ende houte swaerden/met verzierde hantvatsels/zyn snel in't loopen/sterck van ghebyt/ want byten als honden: hebben Canoes/ doch seer different/ groote van 17. en klepn van 2. 3. tot 9. ende 10. paer schepperS/ varen achter ende voor uyt/ soo begeeren/ zijn hoogh van tippen als Galioenen ofte Corcoren/ doch niet grooter als Champans / wyt dat twee nevens den anderen konnen sitten/sonder rieten ter zyden upt/saghen een groote Prau opgeboept/en van stucken met naden t'samen gevoeght/ gepeckt/ ofte met Carpentyn besmeert. Sagen noch een Eylant Noordelyck van het groote Eylant verschepden. Den 27. haelden hare ledige vaten vol waters/ende kregen dien dag een Vercken/sagen hier seeckere roode Vogelen.

Den 28. quamender eenige Canoes aen boort/maer brochten niet mede/ wilden ock den voorsz man niet rantsoenen/ waer over hem aen Lant setten/en lieten loopen. Dit volc docht haer te wesen Papous want hadden al te samen kort hayr/en aten Betele met kalck daer toe. Des nachts lichten sy't Ancker/ende gingen t'zeyl met weynig koelte. Den 29. was de wint variabel/cours Noord-west/en Noord-west ten Noorden/niet mop weder/ dan't was des voormiddaegs stil. Konden 's avonts noch het eynde vant Eylant niet sien/hoewel al langs de wal zeylden/die West-noord-west/ en Noord-west ten westen strechte/met veel Bayen/ en bochten. Des selven daegs sagen noch wel drie hooghe Eylanden / die alle NoordWaert van't groot Eylant af lagen/ ontrent 5. of 6. mylen. Hadden de hooghde van 3. grad. 20. minut. Den 30. 's morgens/also in stilte dreven/quamender veel Canoes met Swarten by boort/die in't aenkomen haer Assagayen op haer hooft stucken braken/tot een teken van vrede/dan desen brachte niet met alle/maer wilden alle ding hebben. Het scheen beter en beleefder volck te wesen als de voorgaende: deckten hare schamelhept met wat blaetjens/en hadden een frayer slag van Canoes/voor en achter met een weynig beelde werck. Zyn seer hoovaerdigh op haer baerden/die sy met kalck bestrycken/ gelyck mede haer hooft-hayr. Op de 3. of 4. Eylanden daer dese Canoes af quamen/stonden veel Cocos-boomen. Doch brachte niet met allen/hoe seer haer wesen/ dat spyse van doen hadden/bleven tot 's avonds toe by haer/ doen voerense weder nae landt toe.

Julij. Den 1. Julij. 's morgens/also 's nachts met stilte/ en voor stroom ontrent 2. mylen hadden gedreven/so lagen tusschen een Eylant van 2. mylen lang/ en't vaste Lant van Guinea in/na de broeg-kost quamen van't Eylant wel 25. Prauwen/en veel volc wel gemonteert/het was 't selve volc/ die daegs te voren de Assagayen op't hooft gebraken/ en haer vrientschap ghetoont hadden/waer was om haer te abuseren: alst doen bleeck/ en so in stilte dreven/meenden sy haer het Schip afhandig te maken. Twee anckers hingen voor de boeg neer/maer een weynig opgehaelt/daer gingen sy op sitten/ op elck Ancker een man/met een Pingap/ofte riem inde hant/daer sy haer Canoes/ofte Prauwen mede voort schepten/en meenden also 't Schip na lant te scheppen/d'andere hengeldē vast om't Schip/maer waren t'Scheep wel op haer hoede. Ten laesten begonnen sy van by dapper met Assagayen/ en

slin-

slingers te werpen/de steenen met suick gewelt/en seer seker aendzijvende/ dat meest aen stucken sprongen/de Masten vol buyle en kincken/so dat niet een mensch boven konde blyven/en genoot saeckt waren/ haer inde hutte te vertrecken/so dat sy een van't volck quetsten/dat d'eerste was van de repse: doen sy nu te degen gaende waren/ en meenden dat 't spel al gewonné hadden/schoten d'onsen met haer boven-schut/en met musquetten daer onder/ datter wel 12. of 13. doot/en veel ghequetst wierden. Als sy in 't vluchten waren/roepden 't volck met de Sloep/die wel ghemonteert was/ nae haer toe/en kregen een Canoe/daer 3. mannen in waren/ waer van sy den eenen die doot was/over boort smeten/d'ander twee namen de vlucht in't water/ maer als d'een van't volck doot geschoten was/gaf d'ander hem strackx gevangen/ was een jong man van 18. jaren/ die sy Moyses noemden/ nae haer gequetste man/en't Eylandt Moyns Eylant. Dit volck at bzoodt/dat se maeckten van wortelen van boomen. Hadden des middaegs hooghte van 3½. graed. Zeylden des avonts met een mooye koelte weder al lancks de wal West-noord-west/en Noord-west/en Noord-west/ ten westen aen/siende in de Maneschyn een schoone Sant-baye/ die verby liepen. 1616. Julius.

Den 2. hadden de hoogte van 3. graden 12. minuten/ sagen den dagh aen bagghoort upt/laeg lant: ock een groote Bergh/en voor upt een laeg Eylant/gingen al West-noord-west aen/soetjens voort met sterck water/ende Oost-noord-oosten wint.

Den 3. sagen wederom hoog lant/West van haer/ontrent 14. mijlen van't ander Eylant verschepden/op de hoogte van 2. graden 40. minuten.

Den 4. also doende waren om de voorst 4. Eylanden te passeeren/ saghen wel 22. ofte 23. andere/so groote/als kleyne/hooge als lage Eylanden/ die aen stuyrboort lieten leggen/uytgenomen 2. of 3. aen bag-boort. Sy lagen al dicht by malkanderen/sommige een mijl/ofte anderhalf/sommighe maer een Goteling schoot verschepden/op de hoogte van 2. gra. 25. of. 30. minut. weynig min of meer: Meenden 's avonts rede te vinden/maer moesten des nachts by houden/om dat haer de nacht overviel. Des avonts saghen aen een van dese Eylanden een zeyl / dat nae haer toe quam/ dan door dien de nacht beliep/quam het niet aen boort/ende 's morghens moesten het door contrarie wint verlaten/niet tegenstaende daer al dicht by geweest hadden.

Den 5. was de wint Zuyd-oost/ende Oost-zuyd-oost / de cours Zuyden ten Westen/ende Zuyd-west/hadden veel donder ende reghen/ waren op de hoogte van 3. graden 56. minuten.

Den 6. hadde somtyts harde wint/ende somtyts stilte/met regen/blixem en donder/sagen des voormiddaegs een seer hoogen Berg/Zuyd-west van haer leggen/daer na toe liepen/haer Schipper vermoede half/ of het Banda wel wesen mocht/om de groote ghelyckheyt die het hadde met den Bergh van Goemenapi, in Banda, en seer na de gelycke hoogte/maer wat naerder komende/wierden noch wel drie ofte vier soodanige Bergen siende/die aen de Noord-syde van de eerste lagen/ontrent ses ofte seven mijlen verschepden/ daer aen wel merckten/dat het soo niet en was. Achter den Bergh sagen mede Oost/ende West seer veel lands/dat soo lange was/dat men aen beyde syden geen eynt daer af konde sien/ten deele hoog/ten deele wederom laeg/ streckende Oost-zuyd-oost/ waer upt vermoeden dattet Nova Guinea was/ en door dien haer de nacht beliep/hielden sy by.

1616. Julius. Den 7. 's morghens wenden 't voor dagh weder na den hoogen Bergh toe/ende was een brandend' Eylant/gevende op de hooghte vlammen/ende raeck van hem/ daer over 't den name gaven van Vulcanus: hadden de wint van Zuyd-oosten/met moy weder. Dit Eylant was wel bewoont en vol Cocos bomen. De Inwoonders quamen met eenighe Pirauwen by 't Schip/yder in hebbende 4.5.a 6.mannen/met stellagien/ofte stocken boven over haer Pirauwen/niet wetende tot wat eynde/maer waren seer bevreest sy riepen haer vast toe/maer sy en konden haer niet verstaen/noch ooc hare Swarte Moyses. Sy waren oock gantsch naeckt/alleen haer schamelheyt ghedeckt/hadden sommige kort/ en sommige lanck hayr/ oock geelder van coleur/ hadden een ander tael/ als die van 't Moysis Eylant. Konden hier geen gront werpen/so dat niet ten ancker kosten komen/saghen ten Noorden/ ende Noor-Westen noch meer Eylanden leggen/ ende liepen Noordwest ten Westen na den blacken hoeck/die voor uyt sagen/daer 's avonts by quamen/namen de zeylen in/en lieten 's nachts dryven. Hadde hier verscheyden coleuren van water/als groen/wit/en gheel/'t welck vermoeden afwateren uyt Rivieren te wesen/ want het heel soeter was/ alst Zee-water. Hier dreven oock veel boomen/bladeren/ende tacken/daer sommighs vogelen/ ende krabben op saten.

Den 8. was de windt variabel/ setten haer cours West-zuyd-west/ en West-noord-west/ met goet weder/ en redelijcke koelte/ hadden aen stuyrboort een hoogh Eylant/en aen backboort slecht lant/ redelijck hoogh/liepen na 't lant toe/daer 's avonts by quamen/en goede zand-gront vonden op 70. vadem/ontrent eé Gotelingh-schoot van lant/daer het ancker lieten vallen. Daer quamen eenige Canoes aen boort/met een dralligh fatsoen van volck/dat mede al Papoos waren/hebbende kort hayr/en dat ghekrult/ende droegen ringhen door hare neusen/ende oozen/ met seeckere veertjens op 't hooft/of op de armen/en verckens tandé op haer halsen/en op de borst tot een cieraet. Hadden leelijck Vrou-volck/ hebbende de borsten (gelijck twee dermen) tot aen de navel toe hanghen/ met groote dicke buycken gelijck tonnen/ende dan een bult achter op/van een kint dat sy dragen/dunne spillen van beentjens ende armen/Aeps-tronien/seer misnaeckt/den schamelheyt bedect/ende naers bloot/kort van hayr/so dat niet van Mans/als aen de borsten/en stemmen syn te kennen. Sy aten ooc Betele/en waren alle verscheyden gebreken onderhavich/d'een was scheel/d'ander hadden dicke beenen/de derde dicke armen/ en so voort/waer uyt wel te vermoeden staet dat dit eé ongesont lant moest wesen/te meer/om dat haer hupskens op staken stondé/ontrent 8. of 9. voet van der aerden. Hadde hier de hooghde van 3. graden 43. minut. en vernamender een kleyn monsterken van Gengber.

Den 9. 's morgens soo noch aen 't ancker laghen/roepde de Sloep om te sien na een bequame plaets/ om het Schip te leggen/ende weder-kerende/ seyde een bequame Bay ghevonden te hebben/daer wy nae toe liepen/ende setten op 26. vadem goede zant-grondt/ ghemengt met klep onder malkanderen. Hier ontrent stonden twee Dorpjens/ daer veel Canoes van aenboort quamen/die een weynich Cocos noten brochten/dan sy warender seer kostelijck mede/ willende voor vier nooten een paem lijwaet hebben/ daer sy seer begheerich nae waren. Hadden oock eenige Verckens/die sy mede in groote weerde hielden/ende hoe seer haer wesen/dat sy wat souden

brengen/

brengen/en dat van noode hadden/sy en wilden't niet doen: hadden 's mid- 1616.
daechs de hooghte van 4. graden. Julius.

Dien dagh is tot rantsoen voor het Scheeps-volck uptghedeelt/ voor yder man vijf pont broodt/ en anderhalf mutsjen olye ter weeck/ anderhalf mutsjen Spaensche wijn des daegs/ met een pimpelken Brandewijn. Alle de Potagie/ als erweten/ boonen/ gort/ als ock de bis was al temael op/ sulcx dat drie speck-dagen ter weeck gestelt zijn/ en wisten niet waer waren/ of noch verre/ of na/ by de Indische Eylanden/ ock en hadden gantsch gheen sekerheydt van't lant daer daghelijcx by langhs zeylden/ of't Nova Guinea was oft niet/ maer was alleen vermoeden/ want al de Caerten die sy hadden/ en gelecken niet met allen na de Landen die vonden. Des avondts kregen grooten regen/ met donder en blixem/ dat den geheelen nacht duurde/ met seer doncker weder.

Den 10. quamen wederom wel 20. Canoes aen boort/ met mannen/ vrouwen en kinderen/ waren alle heel naeckt/ alleen hare schamelheyt bedeckt/ maer en brochten niet mede dat weerdig was.

Den 11. 's morgens gingen onder zeyl/ Noord-west ten westen/ en west-noord-west aen/ al langs de kust/ houdende't lant altijt in't gesicht/ 3. 2. jae ock 1½. ofte 1. mijl alleen daer van blijvende/ en voeren 's middaegs voorby eē hooge hoeck. Dit lant van Nova Guinea, strecht meest al Noord-west ten westen/ somtijts een weynigh westelijcker/ somtijdts weder wat meer Noordelijcker.

Den 12. zeylden noch als voren West-noord-west langhs de cust/ met moy weder en heete Sonne-schijn/ hadden 's middaegs de hooghde van 2. grad. 58. minut. als mede baet van stroom/ die haer om de west sette/ gelijck die dede de heele Cust van Nova Guinea langs.

Den 13. ende 14. zeylden langhs de voorsz Kust/ ontmoetende somtijdts hoogh/ somtijts laegh lant.

Den 15. was de wint/ cours langhs het Lant als voren/ met goet weder/ na de middag quamen by 2. lage bewoonde Eylanden/ die ontrent een half mijl van't Lant af-lagen/ en vol Cocos boomen stonden. Liepen daernae toe/ vonden daer goede Ancker-gront/ op 40. 30. 25. 20. tot 6. en 5. vadem steeck-gront. De Schipper roepde met de Schuyt ende Sloep/ wesende wel gemonteert/ nae Lant toe/ meenende een deel Conos noten te halen/ die met groote menighte op die Eylanden stonden/ die met vrientschap wel souden/ bekomen hebben/ hadden niet door onvoorsichtige bravaden de Indianen haer ten vyande gemaeckt. Maer doen sy aen't Lant quamen/ lagen die op haer hoede/ en schooten seer fel met Flitsen/ datter van't volck wel 16. swaerlijck gequetst wierden/ en onder anderen den Koopman van't verongeluckte Jacht/ Aris Claesz dwers door de hant/ de Schipper (oorsaec deses onheyls) verberghde hem onder de doft/ daer de maets op saten en roepden/ om voor de Pylen bevrijdt te wesen/ daer weynigh eer van hadde/ zijnde d'een dwars door de arm/ d'ander door't been/ de derde door de neck/ ofte handen/ en anders geschoten. Waer tegen weder onder den hoop schoten met Musquetten en Steen-stucken/ dan meesten door het gheweldigh schieten der Indianen/ in't eynde noch de wijck nemen. Hadden hier de hoogde van 1. graed 56. minuten.

Den 16. 's morghens seylden met het Schip tusschen die twee Eylan-

den

1616. Julius. den in/en setten 't op neghen vadem/ daer 't seer goet legghen was: nae de middaegh voeren met de Sloep/ende Boot na't kleynste Eylant/om Cocos te halen/staecken twee ofte drie hutjens van de Swarten aen brandt/daer over de Swarten die op 't ander Eylandt waren/gheweldich tierden ende riepen / maer sy en dorsten niet by komen / want schooten met sommighe groove stucken langhs de strandt/ende Boswaerdt in/ dat de kogels met groot geraes door het Bosch vloghen/daer door de Swarte vlooden/ende niet eens meer upt-keecken. Teghen den avondt quam 't volck weder aen boort/ brachten so veel Cocos noten/ dat yder man op 't Schip drie Cocos tot sijn deel kreegh. 's Avonts quam een man aen boort die versocht vrede/met hem brengende een hoet/ die van de Matroosen in de voorgaende schermutsinghe buyten boort hadde laten vallen. Dit volck gaet heel naeckt/oock met haer schamelheyt bloot.

Den 17. quamender's smorgens twee / ofte drie Canoes met Swarten aen boort/smeten de Cocos noten boven stroom in't water/en wesen dat die souden halen / waer mede sy de vrientschap sochten. Wesen haer dat sy aen boort souden komen. In't leste wierden sy wat stouter/quamen by 't Schip/ende brachten soo veel Noten/ende Bananas als begeerden/ die de onsen al in de Gaeldery met toutjens upt hare Canoes losten/ghevende daer voor oude Spijckers/verroeste Messen/ende Corzalen. Sy brachten oock eenwepnigh groene Gember/ende geele worteltjens/ die men ghebruyckt in plaets van Saffraen. Verruylden oock aen d'onsen van hare Pylen/ ende Boogen/so dat sy van haer ten laetsten groote vrientschap ghenoten.

Den 18. ruylden noch al Bananas, en Cocos noten/ met Cassavy, ende Papede, die men in Oost-Indien oock wel vint. Sagen hier eenige Potepsen/ die so haer docht/van de Spaigniaerden gekomen moesten wesen. Oock en was dit volck niet seer nieusgierich na de Schepen/ ghelijck de voorgaende wel geweest hadden/want sy wisten te seggen van schieten met groove stucken ende gaven het Eylandt daer sy op woonden den naem van Moa, 't welck was het Oostelijckste/'t ander daer tegen over ghelegen/noemden sy Insou, ende het upterste dat een hooghachtigh Eylandt was/leggende wel vyf/ ofte ses mijlen van Nova Guinea, dat noemden sy Arimoa.

Den 19. voeren't volck aen 't grootste Eylandt om te visschen. De Swarten bewesen haer groote vrientschap/ holpen haer de Zegen trecken en gaven haer soo veel Cocos noten als sy begeerden. Sagen veel Pauwen nae haer toe komen upten Oosten/van andere Eylanden Oostelijcker gelegen (daer onder eenige waren vry groot) daeromme sy haer Visschers aenboort riepen. Dese Swarten wesen dat sy in die vreemden Pauwen souden schieten/maer't volc bedupden haer/dat dat souden doen/so sy eerst aen sochten. Sy quamen vredelijck aen boort/en brachten soo veel Cocos noten/eñ Bananas als begeerden/so dat yder man 50. nooten kreegh/eñ twee bos Bananas. Dit volc gebruycken Cassaby voor haer broot/dan 't en is by dat van West-Indien niet te gelijcken/ sy backen't oock aen ronde koecken.

Dē 20. gingē des morgens t'zepl/na dat al vrucht-eetbare ware hadden geruylt. Wesen dat sy noch leggen blijven souden/wilden ons noch meer halē. Gingen hare cours West-noord-west aen/de wint Oost ten noorden.

Den 21. zepden noch al langhs het lant West-noord-west heen/hadden smiddaeghs de hooghde van eē graed/en derthien minuten. Sagen eē par-

ty Ey-

tp Eplanden/daer de stroom haer na toe voerde/ so dat de barningen hoor- 1616.
den/'s middernachts vonden goet het loot te werpen/om goede wint/ende
den dagh te verbeyden/gantsch geen yperen aen landt vernemende hadden Julius.
's avonts gehadt veel regen/donder ende blixem.

Den 23. ginghen 's morghens t' zeyl/ met goedt weder/ende mope koel-
te/ ende een weynigh van Landt wesende / volghden haer wel ses groote
Canoes/ met twee vleughels/ voor ende achter wat hooghер / op de Ter-
nataensche manier/ ghewapent met Flitsen/ waren in 't eerste wat schouw/
doch seer begeerigh om Coralen te ruylen / (hoe wel d'onsen gheen volck
aen Landt en hadden vernomen) brenghende ghedrooghde visch/ die voor
Steen-brasem aensaghen/met Cocos-noten/ Bananas, Toback / ende seec-
kere kleyne fruytjens als Pruymen. Oock quamender eenighe Swarten
van een ander Eplandt/die eenighe lijf-tocht brachten/en hadden oock een
Monster van Chinesche Porceleyn/ daer 2 schotelkens af ruylden / soo dat
d'onsen vermoeden hier wel Christen Schepen gheweest hadden;want sy
oock niet soo nieusgierig niet en waren na't Schip. 't Was een ander slag
van volck als de voor-gaende / geelder van verwe/ende grooter van po-
ture / hadden sommighe langh haer/sommighe kort/ ghebruyckten oock
Flitsen/ en Boghen/ daer sy een party van verruylden: waeren seer be-
geerigh nae Coraeltjens/ende Yser-werck/ ende hadden groene/ blauwe
en witte glasen Ringhen voor haer oozen steeckende / die vermoeden datse
van de Spangiaerts gekregen hadden.

Den 24. hadden de hooghde van een halve graet/met weynigh koelte/
ginghen Noord-west / oock West en Zuyd-west aen/ by een groot schoon
Eplandt langhs/dat seer groen en playsant was om aen te sien/dat gaven
de naem van Willem Schouten Eylandt, nae haren Schipper./ ende de West-
goeck de C. van de goede Hoop, om dat hoopen van hier by-zuyden om in
Banda te komen / als een eyndt zijnde van eenigh van de Eplanden be-oo-
ste Banda leggende;doch dewijle dit Eplant haer tot onder de Linie bracht/
sa kreghen achterdencken / ofte dit niet wel een van de Eplanden mochte
wesen/die inde Kaerten leggen bywesten Nova Guinea, tot onder de Linie/
dies den Kaedt beriepen/ en met de Stier-luyden overlepden/om niet in ee-
nighe bochten van Gilolo te vervallen/van Zuyd/ ofte Noord op te komen/
hoe eer hoe liever / zijnde de wint Oostelijck / saghen hier veel Dots-hoof-
den/Bonniten/Albecoret/Corconaden/in somma een Zee vol Visch/saghen
oock bladen/ende kroos drijven/vonden langens 't Landt geen gront/dan
seer diep blauw water. Onder de Frupten op den 23. van de Eplanders
geruylt / wasser eene in 't op-snijden heel geel/en Oranghie van coleur/van
binnen hol/vol korrelkens/van buyten groen/van smaeck als de Miloenen/
doch wat kleynder/dat met sout en peper aten/en seer gesont bevonden.

Den 25. sagen aen backboort upt veel Lant/Zuyd-zuyd-west van haer/
sommige heel hoog/ en't sommige heel laegh.

Den 26. sagen weder wel drie Eplanden/de Cust streckte noch al Noord-
west/ende Noord-west ten Westen.

Den 27. hadden de hooghde van 29. minuten/bezuyden de Linie / saghen
noch veel Landt Zuydwaert van haer/en sommige geheel hoog/ ende som-
mige heel laeg/zeylden daer by langs West-noord-west heen.

Den 28. en 29. hadden variabel weder/'s nachts tusschen beyden eē aert-
bevin-

1616. bevinge/soo dat haer volck allegader van verbaesthept upt de hopen quamen/'t scheen somtijdts dat het Schip stiet/wierpen dickwils 't loot maer
Julius. vonden geen gront.

Den 30. zeylden in een groote bocht/so dat rontom in't Lant beset scheenen/deden haer best om ergens openinghe te vinden/maer vonden niet/ginghen daerom weder Noordtwaert aen. Hadden dien dagh soo schrickelijcken grooten donder/ende blixem/dat het Schip schudde ende beefde/ende scheen somtijts geheel in lichten brandt te staen/daer af alle niet wepnigh verschrickt en verbaest en waren/daer na quam so grooten regen/dat nopt diergelijck haer leven hadden gesien.

Den 21. bevonden dat in een sack gezeylt waren/sagen het Lant al aen malkanderen vast/gingen daerom Noorden aen/en passeerden dien avondt de Linie Æquinoctiael/voor de tweede reyse zende des avonts/alsoo dicht by Lant waren/setten het op 12. vadem steeck-gront/ontrent een Gotelingsschoot van een Eylant/dat dicht by de vaste Cust lach/dan vernamen hier geen volck/noch eenigh gewach.

August. Den 1. Augusti lichten sy haer ancker met groote moeyte/want het onder een klip stont/en wonden het de halve hant af. Hare hoogde was 15. minuten benoorden de Linie.' s Avondts quamen door de harde stroom dicht by 't Lant/setten 't door de stilte/de gront was oneffen/en niet diep.

Den 2. was heel stil/en dreven door de stroom West/en West ten noorden aen/met regenachtigh weder.

Den 3. was de cours als voren/met stilte/en namiddaegs vonden sy een banck/soo verre in Zee/dat 't landt pas sien konden/wesende op ettelijcke plaetsen 40. op andere 20. 15. en 12. vadem zantgront diep. Setten 't op 12. vadem/overmits dattet tegen den nacht ging/en de Schipper begeerde te sien hoe oft de stroom gingh/dewelcke West-zuyd-west heen liep. Den selven daghe namen de hoogde van 45. minuten/benoorden de Linie/ook sagen eenige Walvisschen ende Schiltpadden. Ook gisten door de hooghde/dat hier 't landt van Nova Guinea ten eynde waren/hebbende 280. mylen langs die kust gezeylt. Sagē dien dag noch 2. Eylandē westelijc van haer.

Den 4. was de Wint variabel/de cours Zuyd-zuyd-west/hadden veel regens/met doncker weder/de stroom ginck daer hart om de West/saghen dien dag wel 7. of 8. Eylanden/soo haer dochte/waer over des nachts bylielden/om niet op 't lant te vervallen.

Den 5. 's morghens dreven in stilte/hadden voorts de wint variabel/de cours Zuyden/en Zuyd-oost/met regenig weder/en wepnig koelte/en alsoo haer de wint tegen was/liepen nae 't lant/dat daeghs te voren voor Eylanden aengesien hadden/maer daer by komende vonden geen gront/waer over sy haer Sloep uptsetten om te diepen/ende vonden ancker-grondt op 45. vadem/dicht by 't lant. Soo de Sloep naer lant voer/sagen eerst twee/daer na noch 3. Pauwen van lant af komen/ende voeren na de Sloep toe/daer by komende/staken se een vrede-Vaentjen op/ende de onse weder daer teghen/en quamen aen boort. De Pauwen volghden haer/ende quamen ook aen boort. Sy brachten niet anders/dan een Monster van Indische Boontjens/ende Ertjens/midtsgaders wat Rijs/Toback/ende twee Paradijs-voghelen/daer d'onsen een van ruylden/wesende wit en geel. Dit volck konden sy redelijck wel verstaen/want sy spraecken sommige woor-

den

den Ternataens, ende een wasser/die goet Maleys sprack / welcke Tael den Koopman Aris Klaesz seer wel konde. Daer warender die oock eenige woorden Spaensch spaken/ende onder anderen hadden sy oock een Spaensche vilt. Haer dracht waren sekere fraye kleetjens om haer middelen / ende eenige hadden zyde broecken aen/van verscheyden coleur/eenige oock Tulbanden op 't hooft/ die seyden Turcx ofte Moors te wesen: aen de vingeren droegense som Silveren ende Gouden Ringen/ende hadden al-te-mael peck-swart hayr. Sy ruylden haer waren voor Coraeltjens/maer hadden liever linnen ghehadt/en waren voor d'onsen seer schuw en bevreest. Vraegden hoe haer Lant hiete/maer sy en wilden 't niet segghen/waer uyt ten deel/ ende oock uyt ander omstandigheden / vast oordeelen/ en geloofden dat waren op het Oost-eynde van Gilolo, aen de middelste tack van 't Lant (want Gilolo hem met drie tacken Oostwaert uyt-streckt) ende dat sy waren lieden van Tidor, vrienden van de Spaigniaerden/ ghelijck oock bevonden alsoo te zijn/ daer over alle niet weynigh en waren verblijdt / als nae soo veel omswermens/en geleden armoede/ ghekomen zijn ter plaetse/daer d'onsen bekent waren/ende haest by haer Landts-luyden hoopten te komen/een sake daer soo langhe/ende soo verre naer gewenscht/ende gehoopt hadden. Dan vernamen nader-hant in Soppy, door den Tolck van den Sangagæ, dat dit was een plaetse/ghenaemt Maba, den Koninck van Tidoor onderdanigh/dat het een Eylant is redelijck groot. Kregen een kleyn koeltjen / ende geraeckten onder 't Lant ten ancker/een Gotelingh-schoot van de wal/op 40. vadem/ doen brochten sy Cocos/ende andere Fruyten te koop. Sy seyden/dat de onsen daer niet wel en lagen/ghelijck het oock waer was/want 's avonds kregen een dichte koelte/ende dreven door. Des avonts voeren de Prauwen weder van boort / belovende 's anderdaeghs hoenderen te brenghen. Waren desen dag de derdemael recht onder de Linie Æquinoctiael.

1616. August.

Den 6. 's morghens quamen die van 't Lant weder aen boort/ brachten oock een deel Tobacx/met wat Porceleyn/en eenige andere dinghen/maer alsoo d'onsen een moye koelte hadden uytten Zuyd-zuyd-oosten/ en aldaer quaet leggen was/lichten haer ancker/om de reyse te voorderen na de Molucken, en ginghen Noorden aen/met goede voort-ganck/ om benoorden de Noord-hoeck van Gilolo om te loopen.

Den 7. hadden harde regen/sagen naer de middag de Noord-oost-hoeck van Gilolo, gheheeten Moratay, dewelcke lagh Zuyd-west van haer. 't Water ginck hier hol/met geweldighe dijninghen uyt den Zuyden/ dat in langhe niet ghehadt hadden / teghens den avondt wiert het stil/ende de Wint scherp van den Westen; daer seer in beducht waren/vreesende met die wint dat boven Borneo, tusschen Celebres door naer Java niet sullen konnen seyen/maer gehouden zijn daer beneden naer Patana te loopen/ ghelijck het andere Schepen meermaels gebeurt is.

Den 8. hadden 's middaegs de hoogde van 4. graden: 3. minuten benoorden de Linie/ende 's nachts geweldige regen/met donder en blixem/ lieten haer voorstaen/dat de stroom hier om de Noord liep.

Den 9. en 10. was de wint variabel/met regenachtig weder. Hadden den 10. de hooghde van 3. graden 50. minuten. Des avondts den neghenden dito nae 't ghebedt is den Artijckel-brief voor alle man ghelesen / ter oorsaecke/om dat het volck / weghens 't sober eten/ende langhduyrighe reyse/

vry

1616. Augst. bÿ moetwilligh waren/ende alsoo men haer toegelaten hadden/den Wÿn met half water te soppen/en te vergaderen/hun nu droncken droncken/des nachts groot rumoer maeckende/ende Toback droncken/soo dat seer voor brant vreesden; dies des anderen daeghs morgens goet ghevonden is/ den Wÿn voor de Cajupt upt te deelen/om dateliyck gedroncken te werden/ende dit om meerder quaet te schouwen.

Den 11. des morgens sagen sy weder het Lant Gilolo, geheeten Morotay aen de Noord-oost-hoeck van Gilolo. d'Onsen deden haer best om dat te krÿgen/maer de stroom sette haer van't Lant af/om de Noort/dat het dien dagh niet en konden bezeylen.

Den 12. ende 13. hadden de hooghde van twee graden 58. minuten / met variabele winden/ende veel regens/gelÿck ock den 14. 15. en 16.

Den 17. geraeckten met groote moeyten onder 't Lant/daer des avonts laet by quamen/en dreven de Cust langs met mor weder/sagen des nachts veel vuurtjens op de strant.

Den 18. was t meest stil/en dreven langhs het Lant / ontrent de middagh quamen haer 2. Prauwen met een brede-vaentjen aen boort/van een dorp/ genaemt Soppy, dat waren Ternatanen, so dat de onsen met haer wel konden spreken/eenige waren ock van Gammacanor, en vertelde/datter een Jacht van Amsterdam genaemt de Pauw, wel drie maenden gelegen hadde / laden de sÿn Schip vol Rÿs / ende datter ontrent een Maent / oft twee te vooren ock een Engels Schip hadde geweest. Hoe sy haer verheughden/en verblÿden/doen aldus versekert waren/dat soo goeden/ ende gewenschten plaetse/soo na by hare Lants-luyden gekomen waren/ na soo veel moeyten/ende arbeydt/met 85. gesonde mannen/ ende gheheel ten eynde van victualie/ konnen sulcke bedencken/die gelÿcke avonturen hebben beproeft. Hadden hier de hooghde van 4. graden 47. minuten. Aldus langhs 't lant seylende/ vonden een goet stuck van 't lant een banck/ ofte ryff van steen-gront/van 10. of. 12. vadem/die men op 10. vadem op 't drooghste diepen mach/daer over seylden/voorts diepten krÿgende van 24. 25. 26. vadem sant-gront/en setten 't 's avonts op 28. vadem. Eenige van dat volck bleven 's nachts aen boort/om haer 's anderen daeghs te brengen op de reede voor Soppy.

Den 19. kreghen de wint Noordelÿck upt zee/ zeylden in de Bay/en setten 't daer op 10. vadem zandt-grondt/ontrent een Gotelingh-schoot van Lant/recht voor 't Dorp Soppy. Ten selven dage ruylden een deel Sagou, eenige Hoenderen/twee of drie Schiltpadden/en een wepnig Rÿs.

Den 20. ruylden noch veel Sagou, en wat Rÿs/ al voor Linnen/ Corzalen/ Messen/Spiegels en Kammen. Daer quam een Corrocor om Rÿs/en Sagou voor den Koninck van Ternaten, die seyde datter wel twintigh Schepen/ so Hollanders, als Engelschen rontom het Eylant Ternate lagen en krupsten/ ende datter 8. Schepen na de Manillas waren/ 4. Engelschen, en 4. Duytschen. Vingen hier veel visch.

Den 21. 22. 23. en 24. waren noch al doende met Sagou, ende Rÿs by de kleyne mate te ruylen.

Den 23. dronken hare laetste wÿn.

Den 25. 's avonts gingen t'seyl/hebbende hier 4. tonnen Rÿs/ ende veel Sagou gekregen/so dat voor 2. a 3. maenden versien waren.

Den 27. kregen een Prauw met een brede-vaen aen boort/ gesonden van de

Sangagæ, van Soppy: daer des middaeghs dwars tegen over waren/ niet enckende dit 't selve Schip te wesen / dat voor twee dagen van daer verlocken was. Op dito is by resolutie goet gevonden/aengesien nu veel Sahadden/ende het broot tot de wederom repse gespaert diende/resterende aer de laetste kamer/ende een reste van 2½. maent in de andere/dat 5. pont agu upt deelen/ende de backen vol Rijs schaffen souden. 1616. Septem.

Den 1. September met contrarie winden/ende stroomen meer verliesende/ls winnende/vonden geraden onder het ongeboomt Eplant te anckeren/aer eenige van de Overigheyt den 2. dito te lande voeren/om op't gebergte klimmen/en te sien hoe 't aen 't ander eynde gestelt was/om in't zeylen aer daer naer te reguleeren/ dan wegens de steylte/ ende ruychten mosten rugge keeren/ synde in groot perijckel van vallen/ vernamen onder wehen een seer groote worm / hebbende de dickte van een mans been / dat aer seer verschrickte / ende verblyt waren dat weder te Scheep geraecken: Dit onbewoont Eplandt Moro in't verzeylen / verdeelde hem in meer Eylanden/so dat 5. a 6. Eylanden bevonden/daer voor lagen was het eerste/ende grootste/hier leyt een stadt op/is genaemt Bihoa, het tweede synde aer op de bergh klommen/is genaemt Doy, ofte Doe; daer naer openbaere noch drie Eylandē/het eerste zijnde het middelste/ende kleynste/ genaemt uacaro, het derde/ofte grootste heet Pou, dese 3. Eylanden zijn cleyn/leggen ggen dicht aen den anderen/1½. mijl van't vaste landt; daer lechter noch en wat voorder na de Cust van Gammacanorre toe/te midde-waters/ dat eelachtigh is/ende laegh/genaemt Salangary, leggen by-naest op een rije.

De navolgende dagen al tot den 5. September toe/hadden alle dagen veel ontrarie ende variable winden/ook veel stilte/en somtijdts harde buyen/ dickwils geweldige regen / soo dat met seer veel moeyte ende groote arnoede de cust langs sworven/menigmael over en weder wenden/verscheye-mael op een dagh Anckerden/ende weder te zeyl gingen/ dan de groote oop die hadden om haest in Ternate te wesen by hare Lants-lieden/maec alle den arbeyt licht/ende onverdrietigh.

Den 5. so aen de Custe van Gilolo ten Ancker lagē/voeren haer volck upt isschen/en so sy aen de Zegen stonden en trocken/ quamender 4. Ternatanen yt het Bosch springen/ elck met een Swaert eñ Schilt in de vuyst/om het olck ongewapent zijnde/doot te slaen/maer de Barbier riep by groot ghelick Oran Hollanda, Waer op sy terstont op-hieldē/ sprengende water op het ooft/eñ seyden/dat sy meynden dat het Castilianen waren. 't Volck brochten haer aen boort/ende gavense wat Coraeltjens/waer voor sy beloofden e brengen het geen dat begeerden. Sy seyden dat se waren ghecomen van ammacanor, daer naer haer segghen noch ontrendt vyf/ ofte ses mijlen af aren.

Den 6. ende 7. hadden noch al veel stilte / ende contrarie winden/ lichten ickwils haer Ancker/ ende gingen onder zeyl/wendent menighmael over/ n weder/om de repse te voorderen/maer ten wilde niet zijn / so dat seer weyig uptrechten. Kregen hier twee Champanen aen boort / die haer een zoe verse Bis verruyldē/daer 't geheele Scheep-volc mede gespijst wiert.

Den 8. bleven door contrarie windt noch al leggen/de opper-Koopman/net de Koopman van't Jacht, voeren met een wel-ghemonteerde Sloep aer Gammacanor, meenende daer wat ververschinge te bekomen. De Cust

1616. Septem. streckt hem van Soppy af/ tot aen Gammacanor Zuyd-west / ende Noordoost/met veel bochten/ ende Bayen / en de stroom gingh hier om de Noord

Den 9. ende 10. bleven door contrarie wint noch al leggen/gelijck mede

den 11. doen quam de Sloep weder / sonder in Gammacanor geweest te hebben/alsoo 't selve te verre was/ende syder niet op versien en waren/dan hadden in een Dorp geweest/dat Loloda hiet/ gelegen ontrent 10. mylen van 't Schip / daer sy alleen wat Bananas bekomen hadden / die aldaer abondant waren. De Inwoonders hadden haer gheseyt/dat de Duytschen, met de Ternatanen een Eylant in-genomen hadden/genaemt Siauw, leggende op de passagie nae de Manilles, ende datter derthien Schepen in Ternate laghen.

Den 12. zyn de Schippers Willem Corneliſz. Schouten, ende Aris Klaesz. met haer 18. wel-gemonteerde mannen na Ternate gereyst/ daer na gissinge noch wel 25. mylen af waren/ de anderen zyn met het Schip door stilte blijven leggen.

Den 13. was't noch al stil/alsoo het volck uyt visschen waren/ (vanghende so veel Visch als begeerden) quamen der drie Boeren uyt het Land by haer/ met drie wilde Berckens/ wesende tamelijck groot / die sy seyden met Honden ghevanghen te hebben / ende werden haer t'haren contentement betaelt.

Den 14. ginghen 's middaeghs met een tamelijcke koelte t'zeyl/doch het wiert weder stil/so dat dit etmael maer ontent derde-half mijl wonnen/met seer groote moeyte.

Den 15. waeydent somtijts wat/so dat dit etmael ontrent 4. mylen vertierden/met goet weder.

Den 16. dito 's morghens waren ontrent 1½. mijl voor-by d'Eylanden Toggolongi, ende Loloda, leggende Zuydwaerts achter uyt in een bocht/ voormiddaeghs sagen het hoog Gebergte van Gammacanorre, als mede de 2. Bergen van Loloda, daer naer Tarnate, Tidoor, ende 't Eylant Iry.

Den 17. was't een mooye koelte/soo dat haer best deden om Ternate te beseylen/des morghens in den dagheraet saghen sy een seyl te loef waert van haer/dat oock na Ternate wilde; dat was de Morgen-sterre van Rotterdam/ hondert vyftig lasten groot/ende gemonteert met 26. Iepel-stucken. Des middaeghs quam de Sloep aen dit Schip / daer sy drie nachten in geweest hadden/'t selve gevonden hebbende in de boeght van Labouw. Den Admirael Verhagen wasser op / en 't was een van de Schepen van den Admirael Spilbergen, uyt wiens volck d'onse verstonden/dat den selven Spilbergen, wesende in de Straet Magellanes (daer sy in twee Maenden door quamen) syn kleynste Jacht ontseylt was/als oock dat hy aen de kust van Brasilien, in de Rivier van Spirito santo, 3. Boots met volck verlozen hadde/ dat hy de stadt Payta verdestrueert/ende tegens acht Spaensche Schepen slaegs geweest hadde/waer van hy der 3. inde gront had geschoté/te weten den Admirael en Vice-Admirael/met noch een ander/sonder merckelijcke schade/dan dat hy een deel volcks verloos/en gheen buyt en kreegh: dat hy te Lima hadde geweest/en veel Bayen besocht daer Spaensche Schepen waren/altemael opgeseylt wesende/onder anderen in een met veertig Schepen/ doch en hadde niet uytgerecht/ende was langs de kust van Nova Hilpania door de Manilles na Oost-Indien gekomen/zynde van daer met Schipper Jan Corneliſz Menisch-eter naer huys gheseylen met 4. Schepen/te weten/Amsterdam, het

Wapen

Wapen van Amsterdam, Zeelant, ende Middelborgh. Oock verhaelden sy datter hier wel-ghemonteerde Schepen naer Manilla toe waren/ daer Commandeur over was Jan Dircksz Lam van Hoorn, om de Spaensche Vloot/ die nae Ternate wilde/ te verslaen. Verstonden mede dat Pieter Bor met 4. Schepen na huys zeylende/ aen Mauritius met 3. Schepen gebleven was/ door een harde wint/ die hem tegen de klippen aenwierp/ so datter veel volcx verdroncken en hy selver mede/ maer 't een Schip ontquam het. Des selven avonts setten sy het voor Maleye in Ternate, op 11. vadem zant-gront/ seer verblijt weende/ dat onder haer eygen Natie gecomen waren. De Schipper en Koopman voeren terstont naer lant/ om den Generael Laurents Reael, die in des overleden Generael Gerart Reyntsplaetse gekomen was/ te spreken/ daer sy wel onthaelt wierden/ so/ als ock van den Admiraal Steven Verhagen, ende den Gouverneur van Ambon Jasper Jansz. midtsgaders den gantschen Raedt van Indien. 1616. Septem.

Den 18. voeren de Koopman/ en de Schipper aen Landt/ en verkochten de beyde Sloepen/ met 4. kleyne Goetelinghen van het Jacht/ ende een deel boots/ als ock 2. groote touwen/ 9. anckers/ ende andere snuysteringhe/ daer voor sy in alles ontfingen 1350 Realen van achten. Weder koopende van den Generael/ twee lasten Rijs/ een Legghyer Azijn/ een legger Spaensche Wijn/ ende 3. vaten Vleys.

Den 19. 20. 21. 22. 23. zijn op de voorsz plaets blijven leggen.

Den 24. hebben 11. mannen/ ende 4. Jonghers versocht aen de Schipper Willem Corneliſz Schouten, ontslagen te zijn van haer dienst/ alsoo sy gheſint waren in Indien noch een wyle tijts te blyven/ en de Oost-Indische Compagnie te dienen/ 't welck de Schipper hun toe stont/ alsoo het ock by de Generael Reael aende Schipper begeert werde.

Den 26. haerder Stijl/ maer den 27. van dien in Tarnaten; waer van de redenen hier na by-gebracht werden. Hebben sy haer afschept ghenomen van den Generael Laurens Reael, die haer seer beleefdelijck hadde bejegent/ ende veel vrientschap gedaen/ ghelepde de Schipper en Koopman met vliegende Vaendel tot aen boort/ ende zijn t'zepl gegaen met haer twee Schepen/ waer van 't een was de voorsz Morgensterre die den 22. by haer op de Reede ghekomen was/ ende nae Motir wilde/ maer sy nae Bantam. Hebben de Koopman van de Sterre, met een van de knechts van den Generael mede na Bantam genomen/ door dien de Generael 't selve op haer versocht.

Den 27. passeerden voor-by Tidor, en 't Schip de Morgen-sterre nam zijn afschept van haer/ gaende na Motir.

Den 28. passeerden Motir, en Makian, ende den 29. Cajou, en Backjam, en passeerden dien dag voor de vierde mael de linie Æquinoctiael.

Den 2. October zeylden voor-by Loga Cambella, ende Manipa, en Zeira, ende den derden voor-by Burro. October

Den 6. passeerden Botton, en Cabesſecabica, en den 7. Cambona.

Den 8. passeerden de engde van Buquerones, tusschen de Zuyd-hoeck van Celebes, ende Desolaso door.

Den 13. tegen den avont kregen het Eylant Madura in 't ghesicht/ en den 14. 's morgens sagen Iava, ende zeylden dien dag voor-by Tuban.

Den 16. quamen des middaegs voor Japara, daer 't op de Reede setten/ en vonden daer het Schip Hollandia, van Amsterdam/ 't welck daer lagh om

1616. Rijs te laden/om in Ternate te brengen. Tot Iapara is alle eetbare ware/en
lyftocht overvloedigh/ende goeden koop. Kochten hier veel Rys/ Arack
October Vleesch en Vis/en andere victualie/daer mede meenden t'huys te zeylen.

Den 23. gingen van daer t'zeyl/en quamen den 28. by Iacatra, daer 't set
ten buyten de Eylanden/alwaer sy 3. Hollantsche Schepen vonden/ te we
ten/ het Schip Hoorn, den Arent, ende de Trouw, met 3. Engelsche Schepen
Dien volgenden nacht stierf een van haer volck/dat was de eerste van alle
die met het groote Schip de Eendracht uytgevaren waren: behalvé die/ wa
ren er noch 2. ghestorven/te weten/ Ian Cornelisz Schouten, des Schippers
broeder/in de Zuyd-zee by 't Hondeneylant, en een ontrent de Cust van Por
tugael, die waren beyde met het Jacht uytgeseylt/so datter tot die tyt toe van
beyde Schepen niet meer als 3. mannen waren gestorven / en hadden noch
48. levendige persoonen redelyck gesont.

Novem. Den 1. November, ontboot den Presidenr Jan Pietersz Koenen, den Schip
per Willem Cornelisz Schouten, en de Kooplupden by hem aen lant: daer ko
mende (in presentie van synen Raet by hem vergadert) verklaerde hy haer
uyten name/en van wegé de Bewinthebbers vande Oost-Indische Com
pagnie/dat sy haer Schip/ende goet alles moesten af-staen/en in syn handé
overleveren: eñ hoe-wel de Schipper met veel reden hem daer tegen stelde/
vertoonende dat men haer groot onrecht/en gewelt aen dede/sy mosten (als
verheert zynde) doen/'t gene de President begeerde/haer seggende/ dat hy
synen last volgde/en so haer docht dat haer onrecht werde aengedaen/ dat
sy haer recht mochten versoecken in Hollant/en alsoo wert haer haer Schip
en goet afhandig gemaeckt. Tot het ontfangen van 't Schip met alle syn
toebehoorten/werden by den President gecommitteert 2. Schippers; eñ van
de koopmanschap 2. Opper-kooplupdé/die dat alles by Inventaris/door
den Schipper/ende Opper-koopman wert overgelevert. Dit geschiede op
Maendag den 1. November, na hare rekeninge/maer op een Dingsdagh/en
den 2. dito na de rekeninge van hare Lants-lupden aldaer. De oorsaeck
van sulck verschil/des tyts was dese: Also sy van Hollant Westwaert wa
ren gezeylt/en eens met de Sonne het Aertryck haddé omgevaren/so had
den een nacht/ofte Sonnen onderganck minder gehadt/als die upt het we
sten tegens 't Oosten komen/die ter contrarie een dag winnen/het welc een
etmael verschil maeckt: en alsoo hare rekeninge van tyt doen verlieten/ende
gelyck maeckten met hare andere Lants-lupden/so verloozen in die weeck
de Dingsdag/synde van de Maendag tot de Woensdag/ende hadden
alsoo een weeck van ses dagen.

Het Schip haer dus afhandigh gemaeckt zynde/verhuurden sommighe
van haer volck/haer in dienst van de Oost-Indische Compagnie/en de reste
wierden op 2. Schepen (die na het Vaderlant soude gaen) verdeelt/te weten
Amsterdam, en Zeelandt, daer Commandeur op was Joris van Spilbergen: De
Schipper Willem Cornelisz Schouten, met Jacob le Maire ginghen met noch
10. mannen van haer volck/ ende de voorsz Commandeur / op 't Schip Am
sterdam, daer Schipper op was Jan Cornelisz May, alias Mensch-eter: Aris Claesz,
en de Stuyr-man Claes Pietersz met 10. andere mannē op 't Schip Zeelant,
daer Schipper op was Cornelis Riemlant van Middelborg, en ginge 't zeyl van
1617. Bantam den 14 Decemb. Den 31. storf haer Opper-koopman Iacob le Maire.
Ianuarij Den 1. Januarij verloozen 't Schip Zeelandt upt het gesicht.

Den

Den 24. quamen ontrent het Eylant Mauritius te Reede/ daer ververscht- 1616.
ten/ende zeylden den 30. weder van daer.

Den 6. Meert passeerden (naer haer gissinge) de Caep/want liepen die niet Martius
in't gesicht.

Den 31. quamen onder het Eylant St. Helena, daer weder vonden het Schip Zeelandt, dat daer eenige dagen voor haer gearriveert was.

Den 6. April, naer dat haer ververscht/en van water hadden versien/gin- April.
gen met beyde Schepen t'zeyl/en sagen den 24. het Eylant Ascension.

Den 23. May, sagen twee Schepen te loefwaert van haer/op de hooghde May.
van een graed bezuyden de Linie / maer alsoo die niet en konden bezeylen/ verbolghden haren cours.

Den 24. 's morgens waren de vijfde-mael onder de Linie Æquinoctiael, en den 28. sagen de Noord-sterre/die in 20. maenden niet en hadden gesien.

Den 1. Julij quamen met het Schip Amsterdam in Zeelandt, Hebbende dese Julij.
jare reyse volbracht in twee jaren/en achtien dagen.

Tot vervullinge van dese over-schietende bladeren, so hebbe hier by gevoeght sommige vragen ende antwoorden, seer nut ende oorbaer voor alle Zee-varende Luyden.

SOmen u vraegt hoe veel graden datter zijn inde rondighepdt ofte omloop van de Werelt.

Antwoort. 360. graden/wesende elcke graet van 15 Duytsche/ende 17½. Spaensche mijlen.

Vrage. Wat dingen zijn de Poolen van de Werelt?

Antwoort. Twee puncten diemen imagineert ofte verciert / daer't Firmament of de Werelt op om draept.

Vrage. Wat dinge is de Linia Æquinoctiael?

Antwoort. Eenen vercierde streeck ofte draet / vanden Oosten tot den Westen/om de rondighept van de Wereldt ofte Firmament / welcke is het scheptsel ende 't midden van tusschen beyden de Poolen / ende soo wanneer de Sonne daer op is/'t welck is den 21. Meert/ende den 23. September/ so geeftmen de daghen ende nachten even lanck/ waerom 't Æquinoctiael ghenaemt wort.

Vrage. Wat ding is de Meridiaen?

Antwoort. 't Is een streeck ofte draet/diemen verciert inden omloop van de Werelt/van den eenen Pool tot dé anderen/en so wanneer dat u de schawe komt in't midden van dese streeck/soo is het uwe Meridiaen.

Vrage. Wat dinck is een Paralel?

Antwoorde. Alle dingen ende plaetsen die met u Oost ende West over een komen/is Paralel.

Vrage. Wat dinge is Tropico?

Antwoort. Eenen streeck ofte punt diemen imagineert ofte verciert/inden omloop van't Firmament/welcke is het besteck/ tot soo verde hem de Son van de Linea af verlenght/ende dan weder te rugghe keert/ te weten den 21. Junij komt hy aen de Noord-zijde van den Æquinoctiael, tot op 23½. graden/welcke besteck genaemt wort Tropico van Cancer, ende den 21. Decem-

cember komt hy aen de Zuyd-zyde van de Æquinoctiael, op gelycke hoogde van graden/welcke bestreck genaemt wort/Tropico van Capricorno.

vrage. Hoe veel distantie isser van de Linia Æquinoctiael, tot eenigh van de beyde Poolen?

antwoort. 90 Graden/dat is het vierendeel van de omloop van 't Firmament ofte Werelt.

vrage. Wat dinck is Horizont?

antwoort. 't Is soo veel als een ghesicht streckt/ tot daer u dunckt dat hem de Lucht met het Lant ofte Zee vereenight/het welcke zyn 30 graden van u af/dat is den Horizont.

vrage. Wat dinck is Senith?

antwoort. Alle 't gene dat in de Lucht u recht over 't hooft staet/ dat is u Senith.

vrage. Wat dinck is Longitudo en Latitudo?

antwoort. Longitudo is de lenghte van den wegh diemen doet/ende Latitudo de breette.

vrage. Soo ghy waert onder de Pool van Artico, ofte Noord-sterre/ofu dan het Compas sal konnen wysen ende recht oordeelen van de Coursen die ghy vaert?

antwoort. Neen: want wesende op die contrape/ sal u de Naelde van 't Compas daer 't gestreken is/opwaerts ghetrocken worden tegen 't Glas aen/soo dattet daer door syn operatie niet en sal moghen bethoonen: maer daer wat onder van daen wesende / in sulcker voeghen dat de Pool gheen plaets meer en heeft/dat naer hem opwaerts te trecke/ so sult ghy terstont weder 't Compas in zyn effect hebben/ om u daer naer te mogen reguleren.

vrage. So ghy waert den 22. Juny by de haven van Havana, by de Custe van Florida ende nieu Spaengien/hoe veel sult ghy dan op d' Astrolabio vinden in't peylen van de Son?

antwoort. Datmen op sulcken dagh sal hebben de Son voor Zenith, dat is recht over 't hooft/ ende men en sal aen geenige zyden schaduwe vinden/ soo sult ghy besien de declinatie van dien dagh / ende alle 't ghene dat ghy bevint voor declinatie / dat selve zyt ghy verscheyde van de Linia Æquinoctiael af/na de Son toe/ende dat is u hoogte.

vrage. Soo ghy u vont op de selfde plaets den 23. December/ wat sult ghy als dan op u Astrolabio hebben in't peylen van de Son?

antwoort. Op sulcke dag is de Son verscheyde van de Linia Æquinoctiael af $23\frac{1}{2}$. graden/ende daer by voegende noch ander $23\frac{1}{2}$. maken te samen 47. graden/soo gherecken tot volkomenheyt vande 90. graden noch 43. dese 43 graden sult ghy op de Astrolabio nemen/ in't peylen van de Son.

vrage. Wat dinck is een graedt?

antwoort. Van 360 graden ofte gedeelten/daer de werelt met afgedeelt ende gemeten is/ soo is de graet een gedeelt/soo dat een graet een 360 part van de werelt is.

vrage. So daer waren twee personen Noorden ende Suyden van den anderen af/in gelycker distancie/oft dan den eenen so veel hoogten ende declinatie van de Son sal hebben als d'ander?

antwoort. Jae: maer moeten wesen den eenen aen de Noordt-zyde/ en d'ander aende Suyt-zyde van de Linia Æquinoctiael, ende is te verstaen den

22. Meert

22. Meert/ende den 23. September/als de Son op de selfde Linia is.

vrage. So men waer op de hooghte van 10 graden/ hebbende 5 graden van declinatie/de Son ende schadu verschepden/hoe veel salmen op d'Astrolabio nemen.

antwoort. 57. graden/ende 5 van declinatie zijn 80. so ghebreeckter noch 10. tot voldoeninghe van de 90. dit selve is de Linia Æquinoctiael, tusschen u ende de Son.

vrage. So men de Son ende schaduw aen een zijde hadde/wesende op de hoogte van 20 graden/hebbende 10 van declinatie/hoe veel salmen dan op d'Astrolabio nemen?

Antwoort. 80. soo gebreeckender tot de 90. noch 10. ende 10 van declinatie/zijn 20. welcke is de hoogte daer men op is.

vrage. So 't gebeurde dat ghy de hoogte vā de Son naemt 4. 5. ofte meer dagen op 90 graden/hoe veel weegs suldy alle dese dagen gesepit hebben?

antwoort. Alle het gene dat de Son voort ghegaen heeft/soo dat alle de graden ende minuten/die ghy van declinatie op de selfde daghen vint/ dat zijn de mijlen ende wegen die ghy gevaren hebt/te weten/so de Son 6. graden min ofte meer geresen ofte gedaelt waer/ so hebt ghy van gelijcken soo veel uwen weg vervordert.

vrage. Soo ghy waert pewers by 't Lant op de hoogte van een graet/ aen de Kuste van Oost ende West/ doende uwe cours van daer af 89 mijlen West/ende West ten Noorden aen/op wat hooghte ende hoe verde sult ghy alsdan van Lant wesen?

antwoort. Op de hooghte van 2. graden en 15. Duytsche/ en $17\frac{1}{2}$. Spaensche mijlen van 't Lant af.

vrage. Soo de Son waer op d'eene Tropico, en ghy op d'ander/wat reeckeninge sult ghy alsdan maken in't peylen van de Son.

antwoort. De Son is alsdan verschepden van de Linia Æquinoctiael af $23\frac{1}{2}$. graden/met noch $23\frac{1}{2}$. graden dat ghy daer af zijt/ zijn te samen 47. soo gebreckender noch de voldoeninge vande 90. 43. dese salmen op den Astrolabio nemen/ende daer by de declinatie voegē/dewelcke is $23\frac{1}{2}$. maeckt te samen $66\frac{1}{2}$. soo gebreeckter dan tot de 90, $23\frac{1}{2}$. graden/ ende dat is de hooghde daer ghy dan op zijt.

vrage. So ghy op eenige plaets waert daer ghy de hoogte wel van wiet/maer de declinatie van dien dag u onbekendt waer/ hoe soudet ghy die sonder Boeck konnen weten?

antwoort. Nemende de hooghte van de Son met het Astrolabio, ende het komende gevoegt zijnde by de plaetse daer de hoogte op is/ so is het ghene boven ofte onder de 90 komt/de declinatie van dien dag.

vrage. Welck zijn de plaetsen van de Werelt daer ses maenden dag en ses maenden nacht is?

antwoort. Onder beyde de Poolen vande Werelt.

vrage. Wat verstaet ghy by de hooghte?

antwoort. Het gene dat de Son van synen opganck tot den middag rijst. Item de graden diemen heeft vande Pool tot den Horizont: de hooghte is mede al het gene men vande Æquinoctiael linie verschepden ofte af is.

Vrage. Hoe salmen de declinatie van de Son konnen weten?

antwoort. Men sal de Son peylen op den 21. Junius/ ende wachten tot den

03911-9

den 23. September/op welcken dag men wederom de hooghte van de Son sal nemen/het welcke gedaen zynde/soo treckt men de minste somme van de meeste/en dat daer over blyft/deelt men in tween/ en alsoo sal men de declinatie konnen weten.

Vrage. Wat is de grootste declinatie die de Son op eenen dag kan doē?

antwoort. 24. Minuten.

Vrage. Hoe veel graden rekent mén voor yeder streeck op het Compas.

antwoort. 11¼. Want 32 mael 11¼. maecken 360. graden/ ende soo groot is den omloop vande circkel der Aerden.

vrage. Hoe veel is de zuyt-pool ofte sterre vā de onsienelicke pool gelegē.

antwoort. 30. graden/sonder dat sy daer heynder ofte verder af gaet.

vrage. Wat beduyt het Compas?

antwoort. De Horizont met de omloop van de werelt/ gedeelt in 32. deelē.

vrage. Wat dinck is de Paschaerte?

antwoort. Het Lant ende de Zee.

vrage. Wat beduyt het Astrolabium?

antwoort. Het vierendeel van de Werelt/het welcke zyn 90. graden.

vrage. Waerom zyn de streecken van het Compas ofte de Navigatie al te samen gelyck / ende passeeren alle door het centrium op een maet sonder eenigh verschil inde groottе van de rondigheydt/ ende men evenwel op een streeck ende graet meer mylen reeckent als op de andere/ daer sy nochtans de mylen behoorden gelyck te hebben?

antwoort. De groote Circulen ofte omloopende streecken / die de Æquinoctiael natuerlyck heeft/te weten de 32 graden zyn al te samen effen en gelyck van 15 Duytsche ofte 17½. Spaensche mylen; maer de kleyne Circulen/ ofte omloopende streecken/hebben de eene min ende de andere meer/nae dat de elevatie van de Poolen zyn/in sulcker voegen/dat hoe ghy naerder aen de Linia Æquinoctiael komt/hoe u den weg langer sal wesen/ende hoe ghy naerder de Poolen komt/hoe de wegh korter is / want de Pool ryst ofte daelt een graet/en loopende langhs de Linia voornoemt henen/ so en ryst sy niet met allen/noch en daelt ook niet.

vrage. Hoe salmē des middaegs wetē wat de Son Noort-oost ofte Noort-westert/te weten op wat plaetse van de Werelt men soude mogen wesen?

antwoort. Men sal een Circkel ofte ring makē in hetront op de aerde / en setten daer een naelde ofte wat anders in/ende verwachten also den dageraet tot dat de Son op komt/dan sal men mercken waer ten eersten de schaduwe valt/die afgetekent hebbende/verwachtmē dē avont tot dat de Son ondergaet/merckende wederom de schaduwe met een ander schreefken ofte teken/dese twee tot malkanderen getrocken zynde/sullen wesen het Noorden/ende myden de Linie die daer recht krups weegs door gaet. Nu wanneer de schaduwe vande Son op de eerste streec komt/so sal het middag wesen. Om nu te weten/wat eñ hoe veel de Naelde van't Compas Noort-oost ofte Noort-westert/so set het Compas daer by/ende ghy sult terstont sien/ waer heen en hoe veel dat de Naelde ofte Lelie/Noort-Oost/ ofte Noordt-westert henen wyckt/waer na ghy u calculatie mocht maken eñ regulerē.

Vrage. Waer sullen u de Naelden ofte Lelien van het Compas fier ofte recht komen?

antwoort. Onder den Meridiaen. etc.

FINIS.
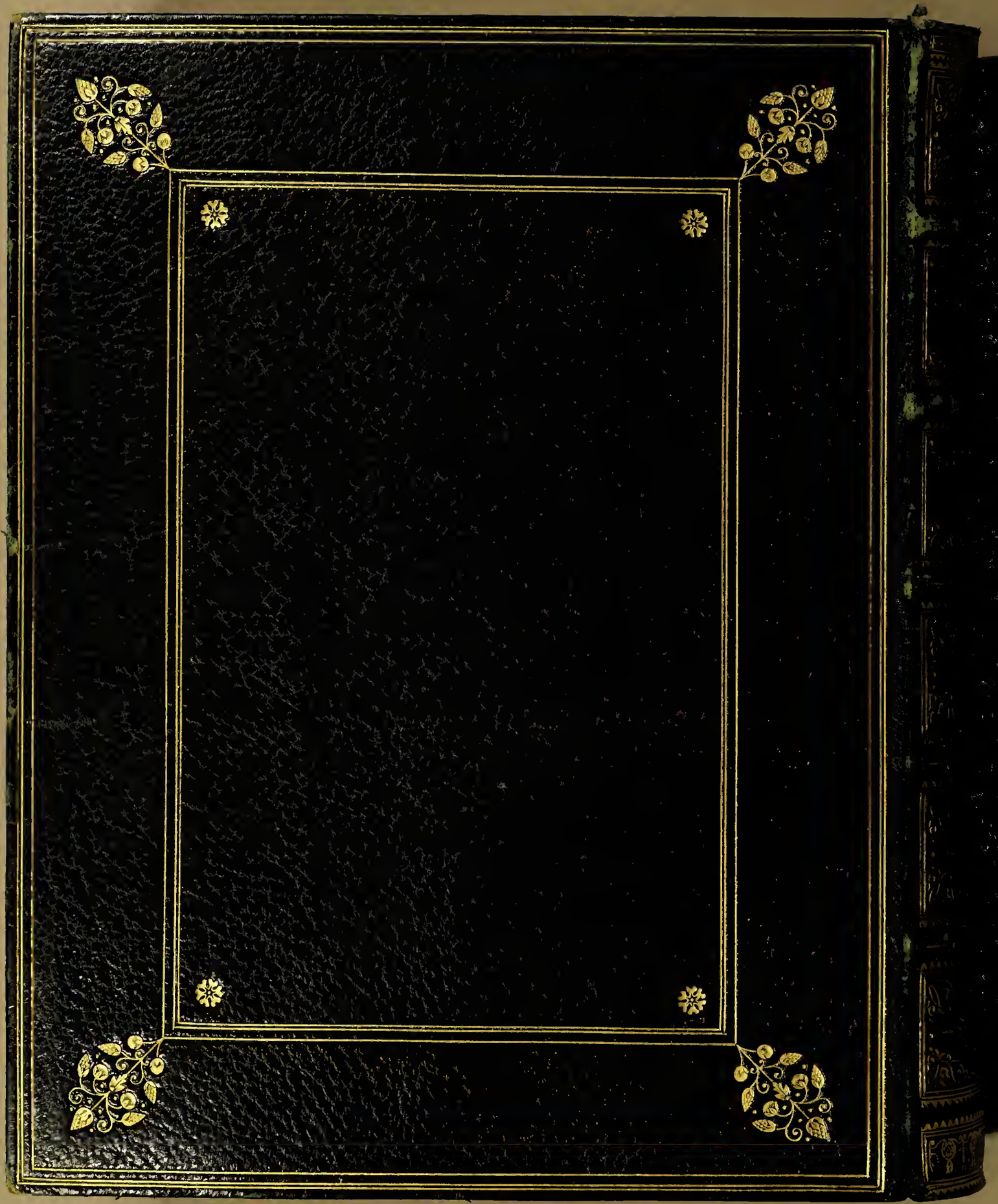
F 647
C 7[illegible]0